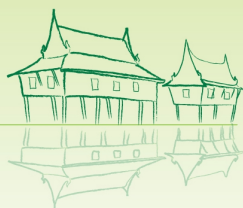

วารสารภาษาและวัฒนธรรม Journal of Language and Culture

ปีที่ ๓๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐)

Vol.36 No.2 (July - December 2017)

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

วารสารภาษาและวัฒนธรรม Journal of Language and Culture

วารสารภาษาและวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการในสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดทำโดยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2524 เป็นต้นมา มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ เดือนมิถุนายนและธันวาคม

วารสารฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการทางภาษาและวัฒนธรรมแก่สังคม อันเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม โดยนำเสนอเนื้อหาด้าน ภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมศึกษา มานุษยวิทยา การพัฒนา ภาษาเพื่อการสื่อสาร การแปล และการสอน ทั้งในส่วนของทฤษฎี การประยุกต์ใช้ และบทวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ ข้อมูลภูมิภาคเอเชีย

ขอเชิญผู้สนใจส่งบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่มีเนื้อหาดังกล่าว เพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารภาษาและวัฒนธรรม เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ มีความยาวตั้งแต่ 15-25 หน้ากระดาษเอ 4 มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีเอกสารอ้างอิง และไม่เคยตีพิมพ์มาก่อน โดยท่านสามารถดูคำแนะนำสำหรับผู้เขียน (Notes for Authors) ได้ที่เว็บไซต์ของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย (<http://www.lc.mahidol.ac.th/lcjournal/notes-for-authors.htm>)

อนึ่ง บทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฯ จะมีผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ พิจารณาและประเมินคุณภาพบทความละ 3 ท่าน ซึ่งทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เขียนจะไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double-blind peer review) โดยบทความที่ลงตีพิมพ์ได้นั้นต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการบรรณาธิกรรรวมถึงลำดับการตีพิมพ์ก่อน-หลัง ทั้งนี้ ทัศนะ ข้อคิดเห็น หรือข้อสรุปในบทความทุกเรื่อง ถือเป็นผลงานทางวิชาการของผู้เขียน โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

โปรดส่งบทความที่

Website: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JLC>

และ

E-mail: lcjournalmu@gmail.com

หรือติดต่อ กองบรรณาธิการวารสารภาษาและวัฒนธรรม

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล

จังหวัดนครปฐม 73170 โทร.0-2800-2308 -14 ต่อ 3209

E-mail: lcjournalmu@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารภาษาและวัฒนธรรม ฉบับปีที่ 36 เล่มที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560) นี้ได้คัดเลือกบทความเด่นๆ ที่สะท้อนความก้าวหน้าทางวิชาการทางด้านศาสตร์การแปล ภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมศึกษา และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมจำนวน 8 บทความด้วยกัน

เปิดประเด็นเรื่องแรกกันด้วยบทความของกรณีย์ เตชะวงศ์เสถียร ที่วิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของวรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ เรื่องที่สองและเรื่องที่สามเป็นบทความด้านภาษาศาสตร์ เรื่องที่สองบทความของรุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์ เรื่องการศึกษาคำว่า ak “กิน” ในภาษาเวียดนาม ตามแนววรรณศาสตร์ปริชาน ในบริบทต่างๆ เรื่องต่อมา ตุลยา นครจินดา ศึกษาอิทธิพลของบริบททางความหมายที่มีผลต่อการประมวลผลความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทย เรื่องที่สี่เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการของนันธิดา จันทรางศุ เกี่ยวกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน เรื่องที่ห้า อภิรัฐ คำวัง ศึกษาความเป็นมาของรัฐปัญญาเบงในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางสังคม ประวัติศาสตร์ และศาสนาของชาวซิกข์ในอินเดีย เรื่องที่หก สุธิดา ต้นเลิศ อธิบายบทบาทของมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสในเมืองอุบลราชธานี ช่วงปี พ.ศ.2409-2453 เรื่องที่เจ็ด ณรงค์ อาจสมิติ วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบรูที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาผู้ไทยในชีวิตประจำวันของเด็กนักเรียนบรูที่ตำบลกกตุม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เรื่องสุดท้าย อติศักดิ์ นุซมี และอับดุลเลาะ การินา วิเคราะห์การแปลคัมภีร์อัลกุรอาน ฉบับภาษาไทยตามหลักการทางประวัติศาสตร์เชิงพรรณนา

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความต่างๆ ที่นำเสนอในวารสารฯ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในอันที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งกองบรรณาธิการจะได้คัดสรรบทความที่น่าสนใจในแง่มุมต่างๆ มานำเสนอในฉบับต่อไป เพื่อให้วารสารฯ ดำรงคุณค่าการเป็นวารสารชั้นนำในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งได้รับการประเมินให้อยู่ในฐานข้อมูลกลุ่มที่ 1 ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index (TCI) Centre กระผมในนามของกองบรรณาธิการฯ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้พิจารณาถ้อยแถลงบทความต่างๆ ในอันที่ช่วยให้วารสารฯ ฉบับนี้เป็นวารสารที่มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่าน รวมทั้งคณะกรรมการผลิตวารสารทุกคนที่มีส่วนช่วยให้วารสารฯ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงสมดังเป้าหมายที่ตั้งไว้

ณรงค์ อาจสมิติ

Editorial Notes

Journal of Language and Culture Vol.36 No.2 (July-December 2017) showcases 8 outstanding academic articles in the fields of translation, linguistics, cultural studies, and local history.

In the first article, Koraya Techawongstien analyzes the Thai ‘for life’ literary works that have been translated into English. The second and third articles are based on linguistic research; first, Rujiwan Laophairoj examines the type, polysemic expressions, and semantic network of the word *ăn* (to eat) in Vietnamese using the cognitive semantic approach. Second, Tulaya Nagarachinda studies the influence of semantic context on the assessment of homonyms’ subordinate meanings in Thai. The fourth article is based on a participatory action research by Nantida Chandransu that aims to build knowledge and understanding of cultural diversities for children and youth. In the fifth article, Aphirat Kamwang explores the history of Punjab and its role as a social and religious center of Sikhism in India. The sixth article by Sutida Tonlerd investigates the role of French missionaries in “Mueang Ubon” during 1867-1910 A.D. In the seventh article, Narong Ardsmiti analyzes changes in socio-economic structure of Bru communities in Dong Luang district, Mukdahan province, that lead to the use of Phu Thai language in everyday life among Bru youths. In the last article, Adisak Nuchmee and Abdullah Karina study the translation of holy Qur’an into Thai using historical descriptive technique.

The editorial board hopes that articles in this issue will contribute to academic knowledge in the related fields of study. To maintain the position of *Journal of Language and Culture* as a leading journal in Humanities and Social Sciences, ranked tier 1 by Thai-Journal Citation Index (TCI) Centre, the editorial board will continue to publish high quality academic articles in following issues. On behalf of the editorial board, I would like to express my sincere thanks to the reviewers who diligently reviewed the manuscripts and provided useful comments. I would also like to thank all authors and journal production staff members for their contribution to the publication of this issue.

Narong Ardsmiti

Contents

Characteristics, roles and functions of English translation of politically and socially committed Thai literature ลักษณะ บทบาท และหน้าที่ของวรรณกรรมสะท้อนการเมืองและสังคมภาษาไทย ที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ <i>Koraya Techawongstien</i>	7
การศึกษาคำหลายความหมาย คำว่า ăk “กิน” ในภาษาเวียดนาม : การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน A study polysemy of the word ăk “to eat” in Vietnamese: Cognitive linguistics theory <i>รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์</i>	29
อิทธิพลของบริบททางความหมายในการประมวลผลความหมายรอง ของคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทย The Influence of semantic context on the processing of subordinate meanings of homonyms in Thai <i>ศุลยา นครจินดา</i>	45
การบูรณาการข้อมูลวัฒนธรรมสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม Integration of cultural information into a community-based participation learning process to enhance youth and children’s coexistence skills in a multicultural society <i>นันธิดา จันทรางศุ</i>	69
ปัญหา อินเดีย : ประวัติศาสตร์และปัจจุบัน ความเป็นรัฐ สังคมวัฒนธรรม และศาสนาสิกข์ The Indian Punjab: Past and present, statehood, socio-culture, and Sikhism <i>อภิรัฐ คำวัง</i>	95

มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสในเมืองอุบลราชธานี ช่วงปี พ.ศ.2409-2453 The French missionaries in mueang Ubon Ratchathani, from 1867-1910 A.D. สุธิดา ตันเลิศ	117
การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ภาษา ในกลุ่มเยาวชนบรู Socio-economic structural change and its effect on the language use of Bru youths ณรงค์ อาจสมิติ	137
ศึกษาประวัติวรรณกรรมการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย The study of literature history on translation the holy Qur'an into Thai อดิศักดิ์ นุซมี และอัปดุลเลาะ การ์รีนา	163
บทวิจารณ์หนังสือ โดย ขนบพร วงศ์กาฬสินธุ์ อากาศดำเกิง รพีพัฒน์, ม.จ. (2556). <i>ละครแห่งชีวิต</i> . กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์. 400 หน้า.	179
รายงานการประชุม - พหุลักษณะสังคมไทยใต้ร่มพระบารมี ห้องประชุมอเนกประสงค์ อาคารภาษาและวัฒนธรรมสยามบรมราชกุมารี สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล 27 กรกฎาคม 2560 ประชิดพร โภคมณี	185

Characteristics, roles and functions of English translation of politically and socially committed Thai literature

ลักษณะ บทบาท และหน้าที่ของวรรณกรรมสะท้อนการเมืองและสังคม ภาษาไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ

Koraya Techawongstien^{*}
koranoy@gmail.com

Abstract

This paper investigates the characteristics, roles and functions of the English translation of modern Thai literature with political and social themes. By adopting sociological approaches, the main interests of this article are on the sociological aspects of the translation of modern Thai socially and politically committed novels, also regarded as Thai Literature for Life. The paper firstly introduces Thai literature in translation in the global context by giving an overview and background to the translation of Thai literature. It then delves further into the aspect of the position of Thai literature in the international system of translation by adopting Johan Heilbron's model (1999), world-system of translation, on analyzing translation flow. It further explores deeper issues related to the translation of modern Thai literature as a whole. The paper also examines the factors that contributed to the translation of Thai literature with these specific themes. Finally, the paper offers an analysis of in-depth issues concerning the functions and roles of the translation of modern Thai literature with said themes. Ultimately, it argues that translated Thai literature with politically and socially committed themes not only functions as a tool to provide pictures on Thailand (for educational purposes), but also operates as a means to confirm the positions of certain agents in a social milieu.

Keywords: Thai literature, Literature for Life, Translation, Translation Flow, The Otherness

^{*} Lecturer of Master of Arts Program in Language and Intercultural Communication, Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ศึกษาลักษณะเฉพาะ บทบาท และหน้าที่ของวรรณกรรมสะท้อนการเมืองและสังคมภาษาไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยศึกษาผ่านวิธีเชิงสังคมวิทยา มุ่งเน้นศึกษาบริบททางสังคมที่มีผลกระทบต่อการ (เลือก) แปลวรรณกรรมสะท้อนการเมืองและสังคมไทย หรือที่ได้รับการขนานนามว่า วรรณกรรมเพื่อชีวิต บทความจะเริ่มด้วยการเกริ่นนำถึงวรรณกรรมไทยที่ได้รับการแปลในบริบทนานาชาติ โดยจะสำรวจภาพรวมและประวัติความเป็นมาของการแปลวรรณกรรมไทยเป็นภาษาต่างประเทศ จากนั้นจะวิเคราะห์ถึงสถานะหรือจุดยืนของวรรณกรรมไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศในบริบทนานาชาติ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การเดินทางของงานแปล (translation flow) ของ Johan Heilbron (1999) หลังจากได้สำรวจภาพรวมและจุดยืนของวรรณกรรมไทยแปลแล้ว จึงนำไปสู่การเจาะลึกและวิเคราะห์ถึงปัจจัยและสาเหตุที่นำไปสู่การแปลวรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทย ในส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์และเผยให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่สำคัญของวรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ กล่าวคือ นอกจากวรรณกรรมไทยที่ได้รับการแปลจะเป็นเครื่องมือในการเสนอภาพ (เพื่อให้ความรู้) เกี่ยวกับประเทศไทยแล้ว ยังมีหน้าที่ในการยืนยันสถานะทางสังคมของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องบางกลุ่มอีกด้วย

คำสำคัญ : วรรณกรรมไทย, วรรณกรรมเพื่อชีวิต, การแปล, การเดินทางของงานแปล, ความเป็นอื่น

1. Introduction

Research on translation strategies has been enjoying popularity in the field of Translation Studies in Thailand, as can be seen and observed in the body of research and convenient databases. This paper¹, however, attempts to investigate the sociological aspects of the translated Thai literature rather than the strategies used in the translation process and products. It probes the characteristics, roles and functions of politically and socially committed Thai literature in translation (into English), placing its central focus on the translation of Thai literature with said theme, as they intrigue foreign readers and dominate the market share of Thai literature in translation.

The article will firstly provide a basic background to the translation of modern Thai literature (mainly) into English, followed by an overview of the international system of the flow of translation with particular reference to the case of Thai literature translated into other languages (mainly English). The article subsequently leads to an elucidation of the characteristics of Thai literature translated into other languages with a discussion on the compulsions and impacts of practices relating to social and political literature in translation. Before arriving at the conclusion, the paper outlines and analyses the functions of translated Thai literature with politically and socially committed themes. Through a sociological lens, it argues that the translation of political and social themes in modern Thai literature not only functions as a means to inform readers about this exotic area, but also works as a tool to confirm the depiction of *third-world* countries such as Thailand, with some agents in the field also using such translations as a way of reaffirming their own legitimacy.

2. Modern Thai literature in translation and translation flow

The traditions of literary translation in Siam (or Thailand - post 1939), especially in its naissance, were largely adaptations and imitations of foreign (Western) literature and “vernacularisation as appropriation” of Western knowledge was

prevalent (Chaloemtiarana, 2009; Chittiphalangsri, 2014b). Seen in this light, practices relating to translation, adaptation and rewriting were aimed at importing and localizing innovative knowledge by local agents. Conversely, translations of Thai literature were not for the export of Thai knowledge to foreign readers to imitate, but rather for educational purposes, in the sense that readers merely aspired to learn about the unknown and exotic, resulting in *in-translational* practices prevailing over the *out-translation* of Siam's (Thai) own literature.

This phenomenon can be explained in the context of the world-system of translation as described by Johan Heilbron (1999; 2010), according to whom, the international sphere of translated books is hierarchized on the basis of language groups situated within such system. Within Heilbron's world-system of translation, languages around the world are stratified into four hierarchical groups: hyper-central, central, semi-peripheral, and peripheral. He demonstrates that the degree of centrality of these language groups can be noted by their share of the total number of translated books worldwide, obtained from international statistics on translated books² (Heilbron, 1999). The figures indicate that English is located at the hyper-central language position in the international translation system, whereas French, German and Russian are situated in the central language group. Thai, according to the figures referred to by Heilbron, is placed within the peripheral language group. By classifying languages into stratified groups, Heilbron observes that translations usually occur from the core (central languages) to the periphery (peripheral languages) rather than the other way around, and that the translation flow among languages located in the periphery usually occurs through the center or the core (English, French, German and Russian). This provides the central language groups with an intermediary or vehicular role in the system, resulting in correspondingly higher levels of distribution in relation to the centrality of the language in the process (Heilbron, 1999).

In this context, therefore, the world-system of translation can account for Thai literature's *in-translation* and *out-translation* predicament. Against the backdrop of

translational practices in Thailand, this highlights and confirms the peripheral position of Thai literature in the global sphere, as evidenced by the fact that there are greater amounts of *in-translations* from central languages, as opposed to the *out-translations* of Thai literature. Further, it raises concerns over the hegemony of central languages, which not only dominate the market, but also limit production and publication of works in peripheral languages, as confirmed by Heilbron (1999) who alludes to the fact that in the international translation system central languages provide greater amounts and varieties of literature to translate from, and as corollary, languages in the peripheral group offer fewer genres for *out-translation* beyond their own contexts (Heilbron, 1999).

In-translations, especially from central languages, such as English and French, have been significantly more numerous since the beginning of translation in Thailand, due mainly to the importation of foreign knowledge - where translation, imitation and adaptation were interwoven and inseparable. Filtering Thai literature through the systematic translation mechanisms has, in the main, been done intentionally - if not merely, for educational purposes. This indicates that *in-translational* practices see a greater variety of literature in terms of themes and genres being translated into the language of the periphery group, while *out-translations* from languages in the periphery, such as Thai, are limited to very few purposes. Consequently, this limits the genres and themes of Thai literature available for translation to these predominantly socially and politically focused.

In the case of modern Thai literature in translation, the largest amount is surprisingly not directed toward English, but rather Japanese (Yoon, 2014)³. Even though Japanese is neither the world's *lingua franca* nor a traditional intermediary language of the global translational system, modern Thai literature has been of interest to Japanese translation agents since before the 1950s (Fukutomi, 2012; 2014; Udo, 2014). Despite Japanese translations of Thai literature making up a greater share of the translation market than English translations, both share common socially and politically committed themes.

3. Translational practices for Thai literature as *third-world* writing

Internationally, Thai literature is not only positioned at the periphery of the system, it might also be considered as *third-world* writing⁴, in that it is perceived by foreign readers as remote, unknown and, therefore, as the Others. The writing of the Other – in this case, *third-world* countries – usually comes in anthological form, combined with intriguing and enticing themes, that are frequently political and social.

Although chronological-order is a common and popular compiling method for publishers – considered safe and convenient (Schulte, 1995), publishing and anthologizing based on themes and aspects of interests to the compilers (and editors) attracts a wider range of readers than other kinds of anthologies. Given this fact, it is useful to compile anthologies according to text themes.

Themed collections of translated Thai short stories in anthological form exist in great number as they present as more coherent, united and palatable to foreign producers and readers than those in chronological order. Since many publishers (including compilers and editors) endeavor to present an account of “the ways of the third-world” in their publications, many anthologies of “third-world writing” reveal the social and political values of those countries to convey their foreign and exotic values in order for readers to better understand a mysterious foreign way of life (Schulte, 1995). Translations of *third-world* literature anthologies thus portray values, including social injustice, crime and war, including, several titles originally in Thai, such as *The Lioness in Bloom: Modern Thai Fiction about Women* (1996), *In the Mirror: Literature and Politics in Siam in the American Era* (1985) and *Modern Thai Literature with an Ethnographic Interpretation* (1987). These compilations of short stories were accumulated according to theme - women in the case of *The Lioness in Bloom: Modern Thai Fiction about Women*; politics in *In the Mirror: Literature and Politics in Siam in the American Era* and ethnographic aspects in *Modern Thai Literature with an Ethnographic Interpretation*.

Much of the Thai literature which has been translated into English contains a collected short stories with specific themes that depict Thailand and its people, culture and society. And that includes not just short stories but also novels with such themes as they also manifest Thai society in its *third-world* (unknown Others) guise.

4. For educational purposes: the function(s) of Thai literature as *third-world* writing in translation

The Thais have long regarded themselves as, what Thongchai Winichakul (2014) calls, “a single jewel in the crown” due to their uniqueness, i.e. the belief that Thailand has never been formally colonized. With this in mind, the Thais define themselves differently from their neighboring countries, such as Laos, Myanmar and Vietnam (Winichakul, 2014). Although the Thais are well aware of the fact that Thailand is located in the Southeast Asian region, their conception of uniqueness of the *Self* compels them to be almost unaware of their neighbors’ profiles. Despite the belief in their own uniqueness, Westerners still study Thailand and its neighbors as a package of Others or the way of the *third-world*. The depiction and knowledge of the *third-world* have traditionally been conducted through the national literatures of such countries and have faced changes over time, from the colonial era, the post-colonial period, to present (Winichakul, 2014). Nonetheless, the recent knowledge of the Others or the *third-world* is gained through translation.

Since the advent of the export of translation of Thai literature, many of the translations of modern Thai novels were for educational purposes (Anon, 2014). Those students who are interested in Thailand, Thai people and society utilize modern Thai novels to learn about Thailand as they can vividly depict Thailand, its culture and people; this pattern of attaining knowledge was established from the era of colonialism.

The British and French – the significant Western power in Southeast Asia during the era of Imperialism, entered and studied about Southeast Asia and Indo-China. The newcomers to these Asian territories perceived and labelled these lands and their people as “backwards” (Winichakul, 2014). The knowledge about the Others during this period of Imperialism was created under the influence of Orientalism and what the Imperialists understood about the East was entangled up with their colonial power. Under the influence of Orientalism, the Other (the East) was viewed as romantic but ancient and backward, and any semblance of greatness they once held had already fallen to the colonizers themselves (Said, 1978 as cited in Winichakul, 2014). In the following era, the heirs to this imperialist type of knowledge - the Americans, possessed a similar kind of knowledge about these distant lands, although, as successors, the body of knowledge on Area Studies established by the Americans was different from that of the Europeans. While, the archaeology, art history and philology of the region were of prime interest to the latter, the Americans focused more on economics, social sciences and humanities (Winichakul, 2014). And since the field of Area Studies is especially tuned toward the lives of the people, modern Thai literature depicting ways of life, economics, social injustice and humanity, intrigued scholars and students of Area Studies. It should be noted, though, that the approach to Area Studies taken by the Americans usually views the region as a single entity, which challenged the belief held by Thais that Thailand was *the only jewel in the crown*. *ฟ้าบ่กั้น* (*Fa bo kan*) or *The Politician and Other Stories* (1958) by Lao Khamhom (Khamsing Srinawak), *ครูบ้านนอก* (*Khru bannok*) or *The Teachers of Mad Dog Swamp* (1978) by Khamman Khonkhai (Somphong Phalasun), *จนกว่าเราจะพบกันอีก* (*Chonkwa rao cha phop kan ik*) or *Until We Meet Again* (1950) by Siburapha (Kulap Saipradit) and *ลูกอีสาน* (*Luk isan*) or *The Child of the Northeast* (1976) by Kampoon Boonthawee are among the best examples of this genre. It should be also noted that many of these literary texts that were produced under the stream of social and political forces have widely been regarded as modern Thai literary masterpieces, thanks to their contributions

to both societal and literary milieus. The selection of these titles, however, clearly suggests not only that one of the major purposes of translation of modern Thai literature is for educational purposes, but also indicates the position of being the unknown Other that is needed to be studied.

Not only can the selection of Thai literature with serious themes such as society and politics educate readers on what the *third-world* and Others might be like, it can also reaffirm the readers' preconception of the ways of the Others. The phenomenon of the translation of politically and socially committed literature of the *third-world* countries can be read by using the discourse of Orientalism that Edward Said (1978) famously outlines. The Western approach to acquiring knowledge about the unknown East is to reconstruct and dominate (Said, 1978). The representation of the Orient through the prism of Orientalism, by way of translation, is to confirm the Western perspective over that of the Oriental. Western knowledge of the East is produced by limiting and mediating their depiction to the level that is considered to be a "sufficient" depiction of the East (Said, 1978 as cited in Chittiphalangsri, 2014a, p.55) and this depiction of the unknown and imagined East – perhaps even mediated – by the Orientalists is what they feel most comfortable with (Chittiphalangsri, 2014a, p.55). The approach to obtaining knowledge of the East used by the Orientalists is to grasp from the outside, while maintaining a suitable distance (Said, 1978, p.222). In so doing, they can study the East and retain authority and control over the Orientals. Although translation of the *third-world* countries' literary works for educational purposes are primarily carried out in the North American style, the sense of confirmation that the East is inferior still persists. The depiction of the *third-world* is constructed by conventions between elements in the literature itself and the target readers. The conventions illustrating the *third-world* East as inferior but exotic have underlined the sense of the Otherness of the Eastern subjects.

Cognisant of the fact that the Thai literature with social and political themes is of great interest to foreign readers, translation agents of Thai literature, both foreign and Thai, keep producing translations of such literature in various languages. Whether or not these translation agents are aware that such literature is employed as material to study the supposedly subjugated Others, their selections and reproductions suggest that they accept and are subscribed to the guidelines of the depiction of the *third-world* and the sense of Otherness. Thanks to the dynamicity and structure of social spheres, the exemplar of choosing such seriously themed literature is appreciated by later generations of translation agents. Seen in this light, as the translation agents have been inculcated with such paradigms, they, in the meantime, reproduce and perpetuate the practices of producing the translation of social and political Thai literature. The persisting reproduction of the social and political themes of Thai literature in translation has strengthened the guidelines itself. Eventually, translation agents of Thai literature are fully endowed with this paradigm of choosing Thai literary works with political and social themes.

The subscription of such guidelines for choosing the literature of said political and social themes can be exemplified by several examples. The first case is the translation of common literature into multiple languages. The collection of political and social short stories in *The Politician and Other Stories* (1958), is a perfect example. *The Politician and Other Stories* (1958) has been translated into various languages, i.e. English, French, Swedish, Danish, Dutch, Japanese, Malay and German (UNESCO, 2016) and other examples among the translations of Thai politically and socially committed literature include *The Teachers of Mad Dog Swamp* (1978), which has been translated into English and Japanese, and *A Child of the Northeast* (1976), translated into English, French and Japanese (UNESCO, 2016). Publications in multiple languages indicate the reproduction of guidelines in publishing the image of the *third-world* in various locations in the world. Viewed against this backdrop, not only do readers in English speaking countries seek confirmation of the images

of the Others, but readers in other non-English speaking countries also look to better understand the unknown Others as well.

The second case is the reproduction of guidelines in the form of republications. Several of those novels and compilations of short stories have also been appraised as modern Thai literary masterpieces. Some, as a result, have been republished by a well-known publisher of English materials in Thailand – Silkworm Books. The first version of *The Politician and Other Stories* (1958) and *Letters from Thailand* (1969) by Botan (Supha Sirising) were published by Duang Kamol publishing house in 1991 and 1977 respectively and later, both titles were republished by Silkworm Books in 2001 and 2002. The practices of republication of some books suggest that the publishers and editors acceded to the principle to publish the translation of socially and politically committed literature as a depiction of Thailand.

The final indication of practices by translation agents of Thai literature is in the form of a concrete guideline. Recommended Thai Literary Books (2011) -published and distributed by the Office of Contemporary Art and Culture, Ministry of Culture, Thailand, in 2011 contains a large number of Thai literary texts recommended to foreign publishers and literary agents - two of the politically and socially committed Thai literary texts are presented in the index. Again, *The Politician and Other Stories* (1958) and *A Child of the Northeast* (1976) are selected for recommendation to foreign publishers and books' rights agency, despite having already been published and republished multiple times. The depiction of the third-world country through the translations of socially and politically committed literature, therefore, is repeatedly reproduced through translation and the distributions of translations.

In short, much of the Thai literature in translation was produced for educational purposes with the desire to obtain knowledge of Thailand as part of the Oriental Others being one of the major contributing factors to the production of translated Thai literature in the global sphere. This represents one of the major

functions of Thai literature in translation and in the section that follows, another function of Thai literature in translation will be discussed.

5. Another function of the translation of politically and socially committed Thai literature

Translations of socially and politically committed Thai literature can be used as a tool to provide depictions of Thailand and its people to foreigners and can function as a means of confirming depictions of the *third-world* countries, as illustrated in previous sections. Yet, some translations of novels with a sub-theme exploring rural lives, not only function to reaffirm the ways of the *third-world* to foreigners, but also as a measure for confirming the urban population's own legitimacy within Thai society.

The literature with political and social themes in Thailand was mostly produced under or influenced by the tide and trend of Literature for Life in Thailand. The Literature for Life (วรรณกรรมเพื่อชีวิต; *wannakam phuea chiwit*) movement is one of the most highly acclaimed and celebrated themes of modern Thai literature. Its emergence was kindled by the accumulation of feeling of love for humanity and empathy, as well as the struggle for justice and real democracy in society. The birth of Thai Literature for Life in the 1950s coincided with the popularization of Art for Life (ศิลปะเพื่อชีวิต; *sinlapa phuea chiwit*) in the country and *จนกว่าจะพบกันอีก* (*Chonkwa rao cha phop kan ik*) or *Until We Meet Again* (1950) by Siburapha (Kulap Saipradit) was the first Thai novel with this theme.

In fact, the movement of *progressive novels*⁵, or a kind of socialist realist literature, had already been widespread among Siamese or Thai domestic literary producers even prior to the dawn of the trend of Literature for Life. The creation of the progressive novels was a reaction to changes in the country that were prompted by both domestic and international forces from the 1932 Siamese revolution to World War II (Janthimathorn, 1982). By creating progressive Thai novels, the local authors at the time showed their responsibility for the lives and

welfare of the people within the society through their writings that reflect the relationships between people and society, calling for social and political changes for the betterment of the citizen's lives. Furthermore, the literature as a part of this progressive trend also addressed the issues of poverty of the people, class difference and social injustice (Janthimathorn, 1982). Seen in this light, both progressive novels and Literature for Life novels share similar characteristics and intentions.

The Literature for Life movement in Thailand later spawned successors, such as country-life novels, which were also committed to the Thai social and political problems, and Literature for People (วรรณกรรมเพื่อประชาชน; *wannakam phuea prachachon*) (Boonkhachorn, 1978). The essence of Literature for Life in Thailand was partly adopted at later stages in the Thai literary milieu. In the aftermath of the Thammasat massacre in 1976, the Communist Party of Thailand and student activists disagreed as to ideology, and this eventually led to their separation. Thereafter, the student and intellectual groups began to doubt and challenge the patronising and stereotypical character of the Literature for Life, seeing it as a sort of “propaganda literature” (Pattarakulvanit, 2014, pp.148-149). Nonetheless, they did not completely reject all values and facets of the socialist realism promoted in Literature for Life; they continued to appreciate the way of “engaged literature” (Pattarakulvanit, 2014, p.149), by which the authors took responsibility to expose social injustice and to raise the awareness of their readers of important socio-political issues (Pattarakulvanit, 2014). In later generations, some of the Thai literary producers perpetuated and exercised the idea of addressing issues of social reality, only in a more “creative” style. Thereafter, they created the “Creative Literature” (วรรณกรรมสร้างสรรค์; *wannakam sang san*) mode in Thailand (Pattarakulvanit, 2014), perpetuating the “strain of realism” in Thai literature that was greatly apparent between the 1990s and 2000s (Chotiudompant, 2009, p.48).

Not only did the ideology of the Literature for Life movement influence the production of Thai literature, but such trend was also passed on to the

translation of modern Thai literature. The succession of the trend to the domain of the translation of Thai literature was conducted through close relationships between agents in the domain of Thai literature and its sub-field, the domain of the translation of modern Thai literature, which inherited not only the logics from the field of Thai literature, but also shared the very same agents in the field of Thai literature. So, with both fields sharing common logics as well as agents, what was acceptable to the field of Thai literature, was embraced in the domain of Thai literature in translation. Given that the socialist realist paradigms existing in Thai literature are welcomed in the field of Thai literature, such paradigms are easily perpetuated in the translation domain, because they can be very attractive to foreigners, as previously illustrated.

As aforementioned, the themes of social injustice and political issues are commonly and especially presented in modern Thai literature produced under the trend of Literature for Life. They depict social problems that disrupt and disturb the lives of both urban and suburban local Thai people. Unsurprisingly, readers in other countries are attracted to translations of Thai literature with this theme, as well as modern Thai realist literary texts - as evidenced by the number of translated works of Thai literature with this theme to be found on the UNESCO database (UNESCO, 2016). As proposed by Roland Barthes (1967), the audience and readers of literature are able and free to read, decode, interpret and understand the meaning of literary pieces, regardless of the authors' original intent. Yet, with established biases, some readers and literary critics might have superficially or casually read and interpreted some titles among the works produced as part of the Literature for Life trend resulting in them understanding imprecisely the meaning of the books. Bias in rendering the underlying messages of literature with this theme might be epitomized in the criticism and appraisal of the Thai version of *The Politician and Other Stories* (1958) and the comments of critics also depict deep-rooted values in the Thai mindset. Despite the author's claim that the anthology of short stories was produced to portray images of poverty, deterioration and deprivation of rural

farmers” (Srinawak, 2012, p.253), this collection of short stories presents various other aspects of interest. Yet, in spite of the aforementioned fact, only one aspect of the story was and has been commented on, criticized and appraised by literary critics⁶, namely that the stories perfectly illustrate “the poverty, impairment, credulity and foolishness of the rural people”, or more precisely, Isan or Northeastern Thai people (Pattarakulvanit, 2012, pp.35-37).

According to Pattarakulvanit (2012), reading should widen our perspectives and readers should gain a sense of compassion for other people. Yet, the superficiality and imprecision of rendering messages with the established bias found in *The Politician and Other Stories* might be a reproduction of the image of the Isan locals. Such representation of Isan locals was created by the ruling elites (Pattarakulvanit, 2014). The socially-constructed discourse around the inferiority of the ways of Isan people serves mainly the interests of those living in Bangkok. Isan people are seen as wild yet tamable, a myth was created in the process of identity-making and defining Thainess during the reign of King Chulalongkorn (Winichakul, 2000). In order to differentiate urban from rural folk, the ruling elites used the words *chao pa* and *chao bannok* to mark them as jungle people and rural people, thereby labelling them as the Others (Winichakul, 2000).

This image of Isan was subsequently reproduced by governmental agencies (Winichakul, 2000). The depiction of Isan people as “foolish, poor and impaired” by the ruling elites was conducted so thoroughly and systematically by various authoritative governments, (such as Sarit Thanarat and Thanom Kittikhachon, both of whom launched campaigns highlighting these constructed images and discourse of Isan and rural people) that even Isan people themselves believed this image to be precise portrayal of who they were (Winichakul, 2000). Such images and characterisations still play a prominent role in stigmatizing Isan people today (Pattarakulvanit, 2012).

In the field of the translation of Thai literature, the image of foolish, poor and impaired people has also been adopted to portray lives of Isan people. Perhaps, the most obvious examples of this are the front covers of English

translations of two works of modern Thai literature, *The Politician and Other Stories* and *A Child of the Northeast*.

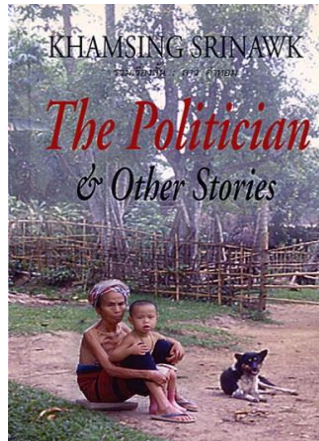

Figure 1 – The cover of the English translation of Khamsing Srinawk's ฟ้าย่กััน (Fa bo kan) translated as *The Politician and Other Stories*

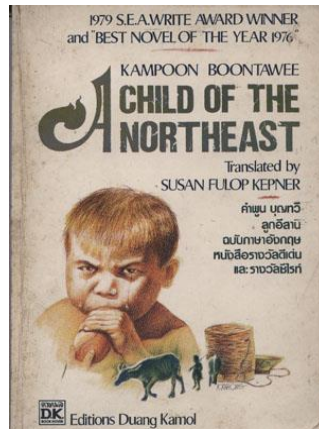

Figure 2 – The cover of the English translation of Kampon Boonthawee's ลูกอีสาน (Luk isan) translated as *A Child of the Northeast*

The cover of these translations are good examples of the confirmation of attitudes toward rural people. The covers show symbols and conventions of the unfortunate, underprivileged and poverty-stricken lives of Isan people (both of these books tell stories about Isan and the rural poor⁷). Both books are translations of Thai literature, and aimed at a foreign readership, so it can be argued that the covers were designed to appeal to that market. On the cover of *The Politician and Other Stories*, an Isan 'everywoman' – thin, dark-skinned, dressed in local attire, presumably the grandmother of the boy in her lap – is a cliché representation of a local village in northeastern Thailand, a dry, underdeveloped rural region; while the cover of *A Child of the Northeast* portrays a sad faced Isan boy crying and eating a strange object (to urban people), alongside other stereotypical images and objects, such as a buffalo (representing rural backwardness and stupidity), an Isan plough-boy and a glutinous rice container (another agricultural symbol). This perhaps illustrates, as Said argues, that the Orientalist approach propose 'sufficient' knowledge and conventions of the Orientals by which the Orientalists restructure and limit the knowledge they attain of the Orients according to their cultural predilection.

The issues raised by these covers of two translations of Thai literature with themes related to Literature for Life can be read as *the reproduction* of the reproduction of the depictions of Isan people. *The reproduction* of the reproduction shows double-layered practices of reproductions of the portrayal of Isan people. That is, the ruling elites firstly created the depictions during the reign of King Chulalongkorn which were subsequently promoted by social agents (public and private) and further *reproduced* in image and discourse through various kinds of practices. Eventually, through the means of distribution of modern Thai literature in translation, such images and myth were again *reproduced* and have become universally acknowledged, and this very phenomenon makes manifest how such depictions of Isan people become *repetitively reproduced* and firmly established in Thai social-psyche. Moreover, this very phenomenon signifies that, by explicitly placing those stereotypical elements at the forefront of the translation of Thai

literature, translation agents, overtly or covertly, utilized the translations of Thai literature with the theme of Literature for Life as a means of reproducing the discourse and images of inferior rural people and reaffirming of urban people's sense of superiority.

Given the popularity - if not, common-practice of compiling short stories about *third-world* countries into an anthological presentation and intensification of depictions of rural and Isan people, the translations of modern Thai literature with themes of Literature for Life and socialist realism perhaps seem to be most compelling to both translation agents and their readers. Yet, selection of this kind of Thai literature can also be read as *a second-hand confirmation of* perceptions of (rural) people in Thailand. To put it differently, the affirmation of the socially-constructed discourse and images of 'third-world' countries through the process of selecting Thai literature for translation guarantees that this presupposed portrayal of *third-world* is repeatedly reproduced and thus perpetuated. The "desire and need of Westerners" (Achebe, 1988) to perceive the distant Others as the antithesis of European civilization is once again confirmed. Moreover, some of the translations of socially and politically committed Thai literature with rural life themes also function to sponsor the power and superior status of their producers and the urban elites.

6. Conclusion

This paper investigates the characteristics, roles and functions of translated Thai literature into English. Firstly, it investigates the position of Thai literature in translation, and then discusses in detail the features of the translated Thai literature into English, before finally conducting an analysis of the functions of Thai literature in translation in the global spheres.

Through the investigation and analysis of the characteristics, role and functions of the translation of politically and socially committed Thai literature, it is argued that the translation of socially and politically committed Thai literature has more than one function. The primary function of Thai literature in translation is for

the purpose of educating readers on Thailand and greater Southeast Asia. However, the educational materials produced often provide depictions that favour and reinforce preconceived Western notions of the region. Thai literature in translation not only operates to promote the *third-world* aspects of life to the West, particular selections made by domestic translation agents also reveal the degree to which translation agents themselves exercise their power through their choice of works for translation – proving that domestic agents of Thai literature in translation hold the same familiar prejudiced mindset with respect to the rural people as that of most privileged urbanites. By selecting politically and socially committed literature, and depicting the lives Isan people in Thailand, translation agents often propagate preconceived attitudes and notions of a *third-world* way of life, and at the same time they submit to a contrived and misleading discourse that regards Isan people a foolish, poor, impaired and inferior.

Notes

¹ Some parts of this article were taken from my Ph.D. thesis, entitled *The Sociology of the Representation of National Self through the Translation of Modern Thai Literature into English: A Bourdieusian Approach* (2016).

² The figures include Index Translationum, the list of books translated in the world, provided by UNESCO. Despite some limitations of the index, this figure was the only official and international figure for the global translation sphere.

³ The Japanese imported Thai literature through translation in four different waves. Currently, there are approximately 200 titles of Japanese translations of modern and contemporary Thai literature (Fukutomi, 2012, p.122; 2014; Udo, 2014, pp.96-107)

⁴ The concept of the *third-world* writing in this paper is borrowed from Schulte's article on *International Literature Transfer via Translation Anthologies* (1995). For the use solely for this paper, the term of *third-world* writing is an umbrella term denoting the writings from the countries which are deemed as less-developed (in terms of economic, social justice, welfare and infrastructures) as well as some other developing countries, such as Thailand. The *third-world* writings mostly

are composed of the writings from such countries with politically and socially committed themes (manifesting social injustice and deterioration of societies). The *third-world* territories are viewed as underdeveloped, thus they need to be developed. The term also signifies view of Imperialist idea of seeing some other countries as backwards or as the *third-world*.

⁵ The progressive novels written with their serious socially committed themes are also regarded as “the literature of social consciousness”, as opposed to the literature of social preservation that aimed to maintain the ruling elites’ powers (Kepner, 2009).

⁶ Those literary critics include Witthayakon Chiangkun, Charuwan Thammawat, Suwanna Kiangkraipet, Thirayut Bunmi and Banchong Banchotsin (Pattarakulvanit, 2012).

⁷ It should be noted that, *ลูกอีสาน* (*Luk isan*) or *The Child of the Northeast* is a novel that purely deals with Isan and Isan people, while Isan is also the location where all short stories in *ฟ้าบ่กั้น* (*Fa bo kan*) or *The Politician and Other Stories* happen, apart from one short story, *ไพร่ฟ้า* (*Phraifa*) or *The Commoners* that is set in a city in Northern Thailand.

References

- Achebe, C. (1988). An image of Africa: Racism in Conrad’s ‘Heart of Darkness’. In R. Kimbrough (Ed.), *Heart of Darkness, An Authoritative Text, background and Sources Criticism* (pp.251-261). London: W. W. Norton.
- Anon. (2014). Modern Thai Literature is Going International. *Prakot*, 1(January-June), 92-95. [InThai]
- Barthes, R. (1967). Death of the Author. In *Image, Music, Text* (pp.142-148). London: Fontana Press.
- Boonkhachorn, T. (1978). *Development of Modern Thai Literature between 1932 and 1957: A Study on the Relationship between Literature and Society*. Master’s thesis, Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Boonthawee, K. (1988). *The child of the Northeast* (S. Kepner, Trans.). Bangkok: Duang Kamol.
- Chaloemtiarana, T. (2009). Making new space in the Thai literary canon. *Journal of Southeast Asian Studies*, 40(1), 87-110.

- Chittiphalangsri, P. (2014a). On the virtuality of translation in Orientalism. *Translation Studies*, 7(1), 50-65.
- Chittiphalangsri, P. (2014b). The emerging literariness: Translation, dynamic canonicity and the problematic verisimilitude in early Thai prose fictions. In U. S. Kwan & L. W. Wong (Eds.), *Translation and Global Asia: Relocating Cultural Production Network* (pp.207-240). Hong Kong: The Chinese University of Hong Kong Press.
- Chotiudompant, S. (2009). Contemporary trends in Thai short fiction. In T. S. Yamada (Ed.), *Modern short fiction of Southeast Asia: A literary history* (pp.43-77). Ann Arbor: Association for Asian Studies.
- Fukutomi, S. (2012). Thai Literature (might) become World Literature: From a Japanese point of view. *Read*, 4(2), 116-127. [In Thai]
- Fukutomi, S. (2014). *Thai Literature in Japanese: an imaginative responsibility/role of the translator*. [PowerPoint presentation] . Faculty of Humanities Conference, 20 September, Chiang Mai University.
- Heilbron, J. (1999). Toward a sociology of translation: Book translations as a cultural world-system. *European Journal of Social Theory*, 2(4), 429-444.
- Heilbron, J. (2010). *Structure and dynamics of the world system of translation*. International symposium: Translation and cultural mediation, 22-23 February 2010, Paris.
- Janthimathorn, S. (1982). *The trend and tide of Thai literature for life*. Bangkok: Chaophraya. [In Thai]
- Kepner, S. (2009). Thai short fiction of the modern era. In T. S. Yamada (Ed.), *Modern short fiction of Southeast Asia: A literary history* (pp.19-41). Ann Arbor: Association for Asian Studies.
- Lao Khamhom. (2001). *The politician and other stories* (D. Garden & H. Phillips, Trans.). Chiang Mai: Silkworm Books.
- Office of Contemporary Art and Culture Thailand. (2011). *Recommended Thai literary books*. Bangkok: Office of Contemporary Art and Culture, Ministry of Culture.
- Pattarakulvanit, C. (2012). Introduction: The sky does not discriminate us, why do we discriminate each other. In *The politician and other stories* (12-60). Bangkok: Samnakphim An.

- Pattarakulvanit, C. (2014). Chat Kobchitti's the Verdict and Somsong's appeal. In R. Harrison. (Ed.), *Disturbing conventions: Decentering Thai literary cultures* (pp.147-167). London and New York: Rowman and Littlefield.
- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. London: Penguin Books.
- Schulte, R. (1995). International literature transfer via translation anthologies. In H. Kittel (Ed.), *International anthologies of literature in translation* (pp.134-148). Berlin: Erich Schmidt.
- Srinawk, K. (2012). "Missing home and the Phrawet ceremony" The author's introduction to the Swedish edition of *Fa bo kan*. In *The politician and other stories* (250-261). Bangkok: Samnakphim An. [In Thai]
- Udo, S. (2014). The flow of the translations of modern Thai literature into Japanese. *Thai contemporary literary journal*, 1(January-June), 96-107. [In Thai]
- UNESCO. (2016). *Index translationum: UNESCO culture sector, bibliographic search*. Retrieved from <http://www.unesco.org/xtrans/>
- Winichakul, T. (2000). The others within: Travel and proto-ethnography in Siam 1880-1920. In A. Turton (Ed.), *Civility and savagery: The differentiation of peoples within the Tai speaking polities* (pp.38-62). Richmond: Curzon.
- Winichakul, T. (2014). Foreword: Decentering Thai studies. In R. Harrison (Ed.), *Disturbing conventions: Decentering Thai literary cultures* (pp.xiii-xix). London and New York: Rowman and Littlefield.
- Yoon, P. (2014). How far is Thai literature in the international domain. *Prakot*, 1 (January-June), 108-113. [In Thai]

การศึกษาคำหลายความหมาย คำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนาม :
การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน
A study polysemy of the word ăn “to eat” in Vietnamese:
Cognitive linguistics theory

รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์*
pormin_anne@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้เป็นการศึกษาคำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนาม ตามแนววรรณศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) โดยมุ่งศึกษาว่า คำว่า ăn “กิน” เป็นคำหลายความหมายประเภทใด และศึกษาความหมายของคำว่า ăn “กิน” ในบริบทต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร รวมถึงแสดงเครือข่ายทางความหมาย (Semantic Network) ของคำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนาม โดยเก็บข้อมูลจากพจนานุกรมและสอบถามเจ้าของภาษา จำนวน 2 คน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาไม่รวมคำผสมและคำว่า ăn “กิน” ในสำนวนสุภาษิต จากการศึกษาพบว่าคำว่า ăn “กิน” นั้นเป็นคำหลายความหมายประเภท lexical polysemy ส่วนการศึกษาความหมายของคำว่ากิน ăn “กิน” นั้น พบว่ามีอยู่ 7 ความหมายด้วยกัน คือ 1) การรับประทาน หรือการนำเอาอาหารเข้าสู่ร่างกาย 2) การได้รับ 3) การหมดเปลืองไป 4) การมีพื้นที่ครอบคลุม 5) การผสานกัน การเข้ากัน 6) การเป็นส่วนหนึ่ง และ 7) การชนะ ซึ่งมีความหมายหลักคือ การนำเอาอาหารเข้าสู่ร่างกาย และมีการขยายความหมายออกมาจากความหมายหลักออกมา 6 ความหมายด้วยกัน คือ ได้รับ, หมดเปลือง, มีพื้นที่ครอบคลุม, ผสานกัน เข้ากัน, การเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และ ชัยชนะ ซึ่งการขยายความหมายทั้ง 6 ความหมายนั้นก็เป็นกระบวนการอุปลักษณ์

คำสำคัญ : คำหลายความหมาย, วรรณศาสตร์ปริชาน, ภาษาเวียดนาม

* อาจารย์ประจำสาขาภาษาและวรรณคดีตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Abstract

The objectives of this study were to examine the type, polysemic expressions and semantic network of the word **ăn** “to eat” in Vietnamese based on cognitive linguistics theory in order to uncover the semantic relationships of the lexical item with other words. The data were collected from various Vietnamese dictionaries and two Vietnamese informants. The data exclude compound words and proverbs that contain the word **ăn** “to eat”. The results of the study reveal that the word **ăn** “to eat” has been classified as a category of Lexical Polysemy and there are seven contextual meanings of the word. They include: 1) to eat or to bring food into the body; 2) to receive; 3) to use up; 4) to occupy an area; 5) to merge; 6) to be a part of something; and 7) to win or conquer. The first meaning is the word’s basic meaning, while the rest are derived through a metaphorical process.

Keywords: Polyseme, Cognitive semantics, Vietnamese

1. บทนำ

การศึกษาทางด้านอรรถศาสตร์ (Semantics) สมัยก่อน เมื่อกล่าวถึงคำหลายความหมาย (Polysemy) ก็จะมีการนึกถึงคำพ้องรูป (Homonymy) ซึ่งเป็นเรื่องยากในการพิจารณาจำแนกประเภทระหว่างคำทั้งสอง โลออนส์ (Lyons, 1996) นักภาษาศาสตร์ได้ให้เกณฑ์ในการจำแนกว่า คำใดเป็นคำหลายความหมายหรือคำพ้องรูปไว้ 2 ข้อด้วยกัน คือ 1) เกณฑ์ต้นกำเนิดคำ (Etymology) 2) เกณฑ์ความสัมพันธ์ทางความหมาย (Relatedness of meaning) ซึ่งหากสงสัยว่าคำนั้นเป็นคำหลายความหมายหรือคำพ้องรูปต้องพิจารณาดูว่าคำนั้นมีต้นกำเนิดมาจากไหน เช่น คำว่า “bank” ที่มีความหมายว่า “ธนาคาร” และ “ตลิ่ง” หากพิจารณาต้นกำเนิดของคำจะพบว่าคำทั้งสองมีที่มาที่แตกต่างกัน โดยคำว่า “bank” ที่มีความหมายว่า “ธนาคาร” นั้นมีต้นกำเนิดมาจากภาษาอิตาเลียน ส่วนคำว่า “bank” ที่มีความหมายว่า “ตลิ่ง” เป็นคำที่มีร่องรอยมาจากคำทางแถบสแกนดิเนเวีย อีกทั้งคำทั้งสองมีความหมายไม่มีความสัมพันธ์กันจึงจัดเป็นคำพ้องรูป แต่ถ้าเป็นคำที่มีต้นกำเนิดมาจากเดียวกันและมีความหมายที่สัมพันธ์กันก็จะตัดสินว่าเป็นคำหลายความหมาย แต่ปัญหาที่พบจากการใช้เกณฑ์ดังกล่าวในการพิจารณาว่าคำใดเป็นคำหลายความหมายหรือคำพ้องรูป คือ การไม่ทราบที่มาของคำว่ามีต้นกำเนิดมาจากไหน จึงพิจารณาได้เพียงความสัมพันธ์ทางความหมายเท่านั้น

จากข้อจำกัดดังกล่าว แนวทางการศึกษาคำหลายความหมายทางด้านอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) ที่มุ่งหาความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ สามารถช่วยแก้ปัญหาจากการใช้เกณฑ์ต้นกำเนิดของคำ และอธิบายได้อย่างมีระบบ ดังคำกล่าวของไรเมอร์ (Riemer, 2010) ได้เสนอวิธีการจำแนกความแตกต่างระหว่างคำหลายความหมายและคำพ้องรูป โดยพิจารณาจากความหมายของคำ กล่าวคือ ถ้าคำที่มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมายและสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางความหมายกับความหมายอื่นๆ ได้ถือว่าคำนั้นเป็นคำหลายความหมาย แต่ถ้าหากคำที่มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมายแต่ไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางความหมายกับความหมายอื่นๆ หรือมีมีโนทัศน์ที่ต่างกันอย่างชัดเจนถือว่าเป็นคำพ้องรูปพ้องเสียง

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความหมายของคำหลายความหมาย (Polysemy) ในแนวทางอรรถศาสตร์ปริชาน หมายถึง คำที่มีรูปเขียนที่เหมือนกัน และมีการออกเสียงที่เหมือนกัน แต่มีความหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งในความหมายที่แตกต่างกันนั้นมีความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นลักษณะที่พบในหลายๆ ภาษา

ในภาษาเวียดนาม พบว่าคำว่า ăn “กิน” มีความหมายหลายความหมาย โดยมีความหมายหลักประจำรูปคำ หมายถึง การกระทำที่เป็นการนำอาหารเข้าปากซึ่งต้องผ่านการเคี้ยวและการกลืนอาหารเข้าสู่ร่างกาย และยังพบว่านอกเหนือจากความหมายหลักแล้ว คำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนามมีคำความหมายอื่นๆ อยู่อีก เช่น ò-tò này ăn nhiều xăng “รถคันนี้กินน้ำมันมาก” และ ăn hai ván liên tiếp “กินสองเซตติดต่อกัน” ซึ่งความหมายจากประโยคตัวอย่างที่กล่าวข้างต้นสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางความหมายได้และอาจกล่าวได้ว่าคำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนามเป็นคำหลายความหมาย โดยได้มีการขยาย

ความหมายออกจากคำหลัก ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาความหมายของ คำว่า ᩉ᩠ᨦ “กิน” ในบริบทต่างๆ ของภาษาเวียดนาม และวิเคราะห์ความหมายที่หลากหลายของคำว่า ᩉ᩠ᨦ “กิน” นี้ว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาจะช่วยให้เข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำว่า ᩉ᩠ᨦ “กิน” ในบริบทต่างๆ อีกทั้งยังช่วยให้เข้าใจ มุมมอง ความคิดของคนเวียดนามมากยิ่งขึ้น

2. แนวคิดและทฤษฎี

2.1 คำหลายความหมาย (Polysemy)

การศึกษาคำหลายความหมายทางด้านภาษาศาสตร์ปริชานซึ่งเป็นการศึกษาแนวใหม่นั้นสนใจศึกษาคำหลายความหมายโดยมุ่งเน้นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ ของคำหลายความหมาย เช่น คำว่า mouth ในภาษาอังกฤษ ที่มีหลายความหมายไม่ว่าเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะในร่างกาย หรือมีการนำไปใช้ เช่น mouth of a river หมายถึง ปากน้ำ ซึ่งแสดงถึงลักษณะของแม่น้ำที่เปิดให้น้ำทะเลไหลเข้ามาในแม่น้ำได้ หรือมีการนำไปใช้ mouth of cave หมายถึง ปากถ้ำ ซึ่งแสดงถึงส่วนที่เปิดเป็นทางเข้าของถ้ำ และความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันคือ หมายถึง ลักษณะที่เปิดเป็นทางเข้าไปภายใน เป็นต้น

การศึกษาคำหลายความหมายทางด้านภาษาศาสตร์ปริชานมีนักภาษาศาสตร์หลายท่านที่สนใจศึกษา และดิน Deane (อ้างใน ชัซวดี ศรลัมพ์, 2538) ซึ่งเป็นนักภาษาศาสตร์ที่สนใจศึกษาคำหลายความหมาย โดยดินได้จำแนกประเภทของคำหลายความหมายออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ Referential polysemy กับ Semantic polysemy ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 Referential polysemy เป็นคำหลายความหมายประเภทที่ความหมายของคำสัมพันธ์กับสิ่งที่อ้างอิง เช่น

The T-shirts are beating the team in uniforms.

T-shirt หมายถึง เสื้อยืดคอกลมที่มีลักษณะคล้ายตัวอักษรที (T) เป็นสรรพจน์ไม่ใช่คน แต่ในประโยคนั้นหมายถึงคน โดยโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสรรพจน์ที่อ้างอิง ในที่นี้คือทีมที่สวมเสื้อยืดคอกลม โดยปกติคำหลายความหมายประเภทนี้ มักปรากฏในลักษณะของคำแทน (Metonymy)

2.1.2 Semantic polysemy เป็นคำหลายความหมายที่สัมพันธ์กับการจำแนกประเภททางไวยากรณ์ (Categorization) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ Allosemy, Regular polysemy และ Lexical polysemy ซึ่งแต่ละกลุ่มอธิบายได้ ดังนี้

(1) Allosemy เป็นคำที่จัดอยู่ในประเภททางไวยากรณ์เดียวกัน แต่มีหลายความหมาย ซึ่งความหมายเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กัน ตัวอย่างเช่น

My arm hurts.

Look at the arm of that statue.

A robotic arm reached out and grabbed me.

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำว่า arm ในแต่ละประโยคมีหน้าที่ทางไวยากรณ์แบบเดียวกันคือ เป็นคำนาม ซึ่งความหมายในแต่ละประโยคแตกต่างกันแต่ก็มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ในประโยคแรก หมายถึง แขนของคน ประโยคที่สองหมายถึงแขนของหุ่นซูสวารี และในประโยคสุดท้าย หมายถึง แขนเทียม โดยความหมายในประโยคแรกมีความเป็นกลางมากที่สุดและเป็นต้นแบบของความหมายอื่นๆ

(2) Morphological or Regular Polysemy เป็นคำหลายความหมายชนิดที่สามารถคาดเดาความหมายและความสัมพันธ์ของความหมายได้ โดยเกิดในประเภทของไวยากรณ์ที่ต่างกัน มักเกิดกับคำกริยาในภาษาอังกฤษประเภท causative verbs เช่น

He knifed the man.

The knife is a concern, for it could happen to any who become careless in this dangerous district.

จากประโยคตัวอย่างข้างต้น คำว่า knife ของสองประโยคต่างกันที่ประเภททางไวยากรณ์ แต่สามารถคาดเดาว่า knife จะมีความหมายเป็นเครื่องมือ หรือเป็นการกระทำ โดยดูได้จากประเภททางไวยากรณ์ของคำ หรืออีกนัยหนึ่ง พิจารณาจากหน่วยคำที่มาเติมหลัง knife

(3) Lexical Polysemy เป็นคำหลายความหมายชนิดที่ความหมายที่หลากหลายของคำนั้นมีข้อมูลที่คาบเกี่ยวกัน แต่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ยังคงมีความแตกต่างกัน และไม่สามารถเดาความหมายของคำจากประเภททางไวยากรณ์เหมือน Regular Polysemy ต้องอาศัยบริบทช่วยในการคาดเดาความหมายของคำ อาจเป็นคำที่จัดอยู่ในประเภททางไวยากรณ์เดียวกันหรือต่างกันได้ คำหลายความหมายประเภทนี้จะมีลักษณะคล้ายคำพ้องรูปมากที่สุด

ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการแบ่งประเภทคำหลายความหมายของดินที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น มาเป็นเกณฑ์ในการจัดประเภทคำหลายความหมายของคำว่า ถัก “กิน” ในข้อมูลภาษาเวียดนามว่าจัดอยู่ในคำหลายความหมายประเภทใด

2.2 อุปลักษณ์ (Metaphor)

การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานเป็นการศึกษาแนวใหม่ ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าอุปลักษณ์เป็นรูปภาษาที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน และยังสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการคิด การรับรู้ของผู้ใช้ภาษาได้อีกด้วย

เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) เป็นผู้นำแนวคิดทางด้านภาษาศาสตร์ปริชานมาศึกษาทางด้านความหมายได้กล่าวว่า อุปลักษณ์เป็นรูปภาษาที่สามารถพบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน และอุปลักษณ์ที่ใช้กันในชีวิตประจำวันนั้นจะสะท้อนให้เห็นระบบ

ความคิด ความเชื่อและมโนทัศน์ของคนในสังคม โดยที่ผู้ใช้ภาษามักจะไม่รู้ตัวว่าภาษาที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันเหล่านั้นเป็นอุปลักษณ์ และอุปลักษณ์ที่ใช้อย่างแสดงให้เห็นถึงความเป็นระบบ และความเป็นระบบของอุปลักษณ์เหล่านั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual metaphor) ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนความคิดของผู้ใช้ภาษาว่ามีความคิดหรือความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ ในวัฒนธรรมนั้นอย่างไร

เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ได้ยกตัวอย่างการใช้ภาษาที่เป็นอุปลักษณ์ที่พบในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับเวลา (Time) ซึ่งพบว่ามีจำนวนมากมายในภาษาอังกฤษที่แสดงอุปลักษณ์เกี่ยวกับเวลา เช่น

You don't use your time profitably.

Do you have much time left?

How do you spend your time these days?

Is that worth your while?

I've invested a lot time in her.

That flat tire costs me an hour.

จากตัวอย่างจะเห็นว่า มีการนำคำที่มักจะใช้กับเงิน เช่น use, have, spend, invested มาใช้กับเวลา ซึ่งเป็นอุปลักษณ์ที่แสดงออกไปในทำนองเดียวกันและเป็นระบบ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของผู้พูดภาษาอังกฤษว่า เวลานั้นเป็นสิ่งที่มีความเหมือนกับเงินทอง TIME IS MONEY และนอกจากนี้ เลคอฟฟ์และจอห์นสันยังได้ศึกษาเพิ่มเติมและพบว่าในภาษาอังกฤษนั้นยังมีอุปลักษณ์อื่นๆ อีกมากมาย เช่น LOVE IS JOURNEY, MORE IS UP, ARGUMENT IS WAR และอื่นๆ ซึ่งอุปลักษณ์ทั้งหมดนั้นล้วนแล้วแต่สนับสนุนความคิดของเลคอฟฟ์ที่ว่ากระบวนการทางความคิดของมนุษย์เป็นไปในรูปแบบอุปลักษณ์

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องอุปลักษณ์มาอธิบายการขยายความหมายของคำว่า “กิน” ว่าความหมายที่ขยายออกไปนั้นเกิดจากกระบวนการอุปลักษณ์หรือไม่ และมีความสัมพันธ์กันอย่างไรกับความหมายกลางหรือความหมายต้นแบบ

2.3 เครือข่ายทางความหมาย (Semantic Network)

เครือข่ายทางความหมาย (Semantic Network) คือการแสดงความสัมพันธ์ของความหมายต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันโดยแลงแอกเคอร์ (Langacker, 1991) ได้กล่าวว่า เครือข่ายทางความหมายเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางความหมายและการจำแนก เครือข่ายทางความหมายซึ่งจะประกอบไปด้วยสมาชิกกลาง (central) และสมาชิกต่างๆ รอบนอกที่มีการขยายความหมายออกไป โดยการขยายความหมายออกแสดงด้วยเส้นและลูกศรในหลายลักษณะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ลูกศรแบบเส้นประ ----> (dashed arrow) แสดงถึงความหมายพื้นฐานและความหมายที่ขยายออกมามีความขัดแย้งกัน เช่น (A) ----> (B) หมายความว่า (B) เป็น

ความหมายที่ขยายออกจาก (A) โดยความหมายที่ขยายออกมีคุณสมบัติบางประการที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกับความหมายพื้นฐาน (A) นั่นเอง

(2) ลูกศรแบบเส้นทึบ $\longrightarrow$ (solid arrow) แสดงถึง ความหมายพื้นฐานและความหมายที่ขยายออกมาไปในทิศทางเดียวกัน เช่น (A) $\longrightarrow$ (B) หมายความว่า (B) เป็นความหมายที่ขยายออกจาก (A) โดยความหมายที่ขยายออกมามีทิศทางไปในทิศทางเดียวกับความหมายพื้นฐาน

(3) ลูกศรเส้นประสองหัว $\longleftrightarrow$ แสดงถึง การรับรู้ ว่า (A) กับ (B) มีความคล้ายคลึงกัน เช่น (A) $\longleftrightarrow$ (B) หมายความว่า (A) มีความหมายที่ขยายออกที่คล้ายคลึงกับ (B) โดยความหมายที่ขยายออกมามีทิศทางไปในทิศทางเดียวกับความหมายพื้นฐาน

ในบทความเรื่องนี้จะแสดงเครือข่ายทางความหมายของคำว่า ถัก “กิน” ในภาษาเวียดนามตามแนวความคิดของแลงแอกเคอร์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำหลายความหมาย

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำหลายความหมายที่ผ่านมามีอยู่พอสมควรซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

พิมพ์ บำรุงสุข (2515) ได้ศึกษาคำหลายหน้าที่ในภาษาไทยในภาษาเฉพาะสมัยพบว่า คำในภาษาไทยมีคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้มากกว่าหนึ่งหน้าที่ โดยความหมายของคำในหน้าที่ต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน ตัวอย่างเช่น

วิทยุ ดัง แล้ว	(อกรรมกริยา = บังเกิดเสียงขึ้น)
น้อง คง พุด ดัง	(วิเศษณ์)
เสียงวิทยุ ดัง หนวหนุ คนไข้	(คุณศัพท์)

บรู๊กแมน Brugman (อ้างใน ชัชวดี ศรีลัมพ์, 2538) ได้ศึกษาคำบุพบท over ที่เมื่อปรากฏในบริบทที่แตกต่างกันก็มีความหมายที่ต่างกัน จากการศึกษาพบว่าความหมายกลางของคำนี้ได้แก่ เหนือและข้าม ส่วนความหมายรอบนอกจะแตกต่างไปตามบริบท โดยองค์ประกอบทางความหมายของคำว่า over ประกอบไปด้วย สิ่งที่เคลื่อนที่ (trajector), ที่หมาย (landmark), ลักษณะการเคลื่อนที่ไปตามแนวตั้ง (vertical) และลักษณะการสัมผัสกับบริเวณที่หมาย (contact) ชัชวดี ศรีลัมพ์ (2538) ได้ศึกษา มโนทัศน์ของคำว่า “เข้า” ในบริบทต่างๆ ตามแนว อรรถศาสตร์ปริชาน ผลการศึกษาพบว่า คำว่า “เข้า” มีความหมาย 11 ความหมายซึ่งแตกต่างไปตามบริบทที่ปรากฏ โดยความหมายทั้ง 11 ความหมายนี้สามารถสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ได้ 11 ประเภท ได้แก่ 1) การเคลื่อนที่ไปอยู่ในสถานที่ที่เป็นที่หมายของการเคลื่อนที่ 2) การรับรู้ทางประสาทสัมผัส 3) การเข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง 4) ความนานโดยประมาณการ 5) ความสัมพันธ์กับเรื่องราวที่เกิดขึ้น 6) การเคลื่อนที่ไปอยู่ในที่หมายโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง 7) การเคลื่อนที่เข้าไปในที่หมายและ

แสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ในมุมมองที่ต่างกัน 8) ทิศทางของการเคลื่อนที่เข้าไปอยู่ในที่หมาย 9) การเปลี่ยนแปลงสภาพจากสภาพหนึ่งไปเป็นอีกสภาพหนึ่ง 10) การเพิ่มมากขึ้นของสภาพใดสภาพหนึ่ง 11) ผลสำเร็จของการกระทำที่แสดงโดยกิริยาตัวแรก

ชัชวดีไต้วิเคราะหองค์ประกอบของความหมายโนทัศน์ คำว่า “เข้า” ซึ่งพบว่าคำว่า “เข้า” จะประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ ลักษณะการเคลื่อนที่, สิ่งที่เคลื่อนที่และที่หมายที่เป็นที่ปิดล้อม โดยลักษณะของการเคลื่อนที่จะมีสองประเภทคือ การเคลื่อนที่ที่เป็นรูปธรรมและการเคลื่อนที่ที่เป็นนามธรรม และสิ่งที่เคลื่อนที่ก็มีสองประเภทเช่นกัน ได้แก่ สิ่งมองเห็นตัวตนกับสิ่งที่มองไม่เห็นตัวตน และในส่วนของที่หมายที่เป็นที่ปิดล้อมก็สามารถแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ ที่หมายที่มองเห็นลักษณะการปิดล้อมที่ชัดเจน และที่หมายที่ไม่สามารถมองเห็นลักษณะการปิดล้อมที่ชัดเจน

กาจบัณฑิต วงศ์ศรี (2547) ได้ศึกษาเครือข่ายความหมายของคำว่า “ออก” ในภาษาไทยตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน ผลจากการศึกษาพบว่า คำว่า “ออก” มี 10 ความหมาย ได้แก่ 1) การเคลื่อนที่จากภายในสู่ภายนอก 2) การเริ่มต้นการกระทำ 3) การเลิกสมาคม 4) การพ้นสภาพ 5) การทำให้เกิดชีวิตใหม่ 6) การสร้างให้เกิดขึ้น 7) การจ่าย 8) ความสำเร็จ 9) การประมาณว่าค่อนข้าง และ 10) ความชัดเจน โดยความหมายของคำว่า “ออก” ทั้ง 10 ความหมายมีความสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายซึ่งความหมายที่ 1 เป็นความหมายพื้นฐานและความหมายที่ 2-10 เป็นความหมายที่ขยายออกจากความหมายพื้นฐาน โดยอาศัยกระบวนการอุปลักษณ์และนามนัย

กาจบัณฑิตไต้วิเคราะหองค์ประกอบความหมายของคำว่า “ออก” ซึ่งพบว่า คำว่า “ออก” มีองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ส่วน คือ สิ่งที่โคจร สิ่งที่อ้างอิงและเส้นทาง โดยสิ่งที่โคจรจะเคลื่อนที่จากภายในสู่ภายนอกสิ่งที่อ้างอิง

อัญชลี สิงห์น้อย (Singnoi, 2006) ได้ศึกษาเรื่อง “Eating Terms: What the Category Reveals about the Thai Mind” โดยใช้ทฤษฎีต้นแบบของโรช (Rosch, 1975) และทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์และนามนัยของเลคอฟฟ์ (Lakoff, 1987) มาใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาคำที่เกี่ยวกับ “การกิน” ในภาษาไทย และได้ใช้ Prototypical Scenario แสดงโครงสร้างการขยายความหมายของคำว่า “กิน” ในภาษาไทย

ผลจากการศึกษาพบว่าคำที่ใช้เกี่ยวกับการกินในภาษาไทยกลางมีจำนวน 43 คำ ได้แก่ กะชวก, กระเดือก, กวาด, กิน, กำจัด, ขม้, ขยอก, เขมือบ, เคี้ยว, งาม, แ่งน, จัดการ, จิบ, ฉั่น, ชิม, ชด, ชัด, ชัย, ต้ม, แดก, ดูด, ทาน, แทะ, บริโภค, เปิบ, ฟัด, ฟาด, ฟอน, ยัด, รับประทาน, ล่อ, ละเลียด, ลิ้มรส, เล็ม, เลีย, สวาปาม, เสพ, เสวย, หม่ำ, อม, อ้า, และ ซุป

จากการศึกษาคำที่ใช้เรียกการกินในภาษาไทยที่ได้ใช้แนวคิดต้นแบบมาจัดกลุ่มสมาชิกนั้นพบว่าต้นแบบของคำเรียกการกินในภาษาไทยมี 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 คือ การนำอาหารเข้าปาก ช่วงที่ 2 คือ การเคี้ยว ช่วงที่ 3 คือ การกลืน และช่วงที่ 4 คือ การกินแล้วเสร็จ และจะพบว่าสมาชิกต้นแบบจะเป็นคำสุภาพ ส่วนคำที่เป็นสมาชิกบริเวณขอบนอกจะเป็นคำที่มีการขยายความหมายด้วยวิธีอุปลักษณ์และนามนัย ดังนั้น สะท้อนเห็นได้ว่าคำที่มี

ความหมายว่า “กิน” ในภาษาไทยสามารถแสดงให้เห็นถึงระบบความคิดของคนไทย ในเรื่องลำดับชั้นทางสังคมและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับลักษณะการกินของคนไทยได้เป็นอย่างดี

4. วิธีดำเนินการศึกษาวิชา

ผู้เขียนรวบรวมคำศัพท์ที่มีคำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนามจากเอกสาร 3 แหล่ง ได้แก่ พจนานุกรมเวียดนาม-อังกฤษ (Từ điển Việt-Anh) ของ Nguyễn Sanh Phúc (2000) และพจนานุกรมเวียดนาม-อังกฤษ (Từ điển Việt-Anh) ของ Đặng Chấn Liêu và bạn (1999) และจากหนังสือ *Động từ tiếng Việt và những tổ hợp thông dụng* ของ Lâm Hồng Phương, Une Yashio và Huỳnh Trí Chánh (1997) โดยผู้เขียนได้คัดเลือกข้อมูลเฉพาะคำว่า ăn “กิน” ในบริบทต่างๆ ซึ่งไม่รวมคำว่า ăn “กิน” ที่เป็นคำประสม เช่น ăn ảnh (กินรูป) “ถ่ายรูปขึ้น” และคำว่า ăn “กิน” ในสำนวนสุภาษิต เช่น ăn cho sống chẳng phải sống mà ăn “กินเพื่ออยู่ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน” และเมื่อคัดเลือกข้อมูลแล้วผู้เขียนได้นำข้อมูลที่ได้มาสอบถามผู้บอกภาษาจำนวน 2 คนโดยได้สอบถามความหมายที่ถูกต้องของคำว่า ăn “กิน” ในบริบทต่างๆ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง จากนั้นผู้เขียนนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความหมายในบริบทต่างๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ทางความหมาย และเครือข่ายความหมายของคำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนาม

5. ผลการศึกษา ความหมายของคำว่า ăn “กิน”

จากการศึกษาพบว่า ความหมายของคำว่า ăn “กิน” ในภาษาเวียดนาม สามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ความหมายด้วยกัน โดยมีความหมายหลักและมีความหมายที่ขยายจากความหมายหลักอีก 6 ความหมายด้วยกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ความหมายหลัก

5.1.1 ความหมายของคำว่า ăn “กิน” การรับประทาน หรือการนำเอาอาหารเข้าสู่ร่างกาย เช่น

(1)

Em	ăn	cơm	chua?
/ɛm1	an1	cəm1	๕๗๐1/
น้อง	กิน	ข้าว	ยัง
= น้องกินข้าวหรือยัง			

(2)

Người	Việt	thích	ăn	bánh mì.
/ŋuəj2	viət6	tʰiːt̚5	an1	baŋ5.mi2/
คน	เวียดนาม	ชอบ	กิน	ขนมปังฝรั่งเศส
= คนเวียดนามชอบกินขนมปังฝรั่งเศส				

ในประโยคตัวอย่างที่ (1) และ (2) ถึงแม้มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกัน คือ (1) คำว่า ăn “กิน” ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก ส่วน (2) คำว่า ăn “กิน” ทำหน้าที่เป็นกริยารอง แต่มีความหมายที่เหมือนกันคือ การรับประทานอาหาร หรือการนำเอาอาหารเข้าสู่ร่างกาย

5.2 ความหมายขยาย

5.2.1 ความหมายของคำว่า ăn “กิน” ที่มีความหมายหมายถึง การได้รับ เช่น

(3)

Anh	ấy	ăn	lương	của	công ty	này.
/aŋ1	?əj5	an1	luəŋ1	kuə4	koŋ1.ti1	nəj2/
พี่ (ช)	นั่น	กิน	เงินเดือน	ของ	บริษัท	นี้
= พี่ (ช) คนนั้นกินเงินเดือนของบริษัทนี้						

ในประโยคตัวอย่างที่ (3) หมายถึง การได้รับ ซึ่งในประโยคนี้ คำว่า ăn “กิน” มีการใช้กระบวนการอุปลักษณ์ กล่าวคือ เป็นการเปรียบเทียบเงินเดือนเป็นสิ่งที่กินได้ การได้รับเงินเดือนเปรียบเหมือนการได้กิน เพราะมนุษย์สามารถใช้เงินเดือนในการดำรงชีวิตก็เปรียบเหมือนอาหารที่ใช้หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์

5.2.2 ความหมายของคำว่า ăn “กิน” ที่มีความหมายหมายถึง การหมดเปลืองไป เช่น

(4)

Chiếc	ô-tô	này	ăn	nhiều	xăng
/t̚ɕiək5	?o1.to1	naj2	an1	ŋiəw2	saŋ1/
คัน	รถ	นี้	กิน	เยอะ	น้ำมัน
= รถคันนี้กินน้ำมันเยอะ					

คำว่า ăn ในตัวอย่างประโยคที่ (4) หมายถึง การหมดเปลืองไป ซึ่งในประโยคนี้คำว่า ăn “กิน” มีการใช้กระบวนการอุปลักษณ์ กล่าวคือ เป็นการเปรียบสิ่งไม่มีชีวิตคือ รถยนต์ให้เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอากัปกริยาเหมือนมนุษย์ เปรียบพลังงานที่ใช้เป็นสิ่งที่กินได้ สิ่งที่ถูกกินแล้วจะหมดไป และเปรียบเทียบการกินเป็นการใช้และทำให้หมดไป

5.2.3 ความหมายของคำว่า ăk “กิน” ที่มีความหมายหมายถึง การมีพื้นที่ครอบคลุม เช่น
(5)

Vườn nhà tôi ăk với vườn nhà bên cạnh.
/vuən2 ɲà2 toj1 an1 vøj 5 vuən2 ɲa2 ben1. ɲaŋ6/
สวน บ้านฉัน กิน กับ สวน บ้าน ด้านข้าง
= สวนบ้านฉันพื้นที่ติดกับกับสวนบ้านข้างๆ

คำว่า ăk ในตัวอย่างประโยคที่ (5) หมายถึง มีพื้นที่ครอบคลุม จากตัวอย่างนี้คำว่า ăk “กิน” ก็เป็นการใช้อุปลักษณะเช่นกัน กล่าวคือ เป็นการเปรียบกับการกินที่เมื่อกินอาหารเข้าไปอาหารเหล่านั้นก็จะอยู่ภายในตัวของผู้นั้นซึ่งเป็นพื้นที่ที่ครอบคลุมและทับซ้อนกันอยู่ระหว่างอาหารกับตัวผู้นั้น

5.2.4 ความหมายของคำว่า ăk “กิน” ที่มีความหมายหมายถึง การผสมกัน การเข้ากัน เช่น

(6)

Hồ dân này không ăk.
/ho2 zan5 naj2 kʰoŋ1 an1/
กาว ติด นี่ ไม่ กิน
= กาวนี้ทาไม่ติด (ไม่ดี)

(7)

Bộ bàn ghế màu này ăk với căn phòng sơn
trắng.
/bo6 ban2 ye5 maw2 naj2 an1 vøj5 kan1 fəŋ2 sən1
๕aŋ5/
ชุด โต๊ะ เก้าอี้ สี นี้ กิน กับ ส้น ห้อง สีขาว
(ทา)

= ชุดเฟอร์นิเจอร์สีนี้เข้ากับผนังห้องสีขาว

คำว่า ăk ในตัวอย่างประโยคที่ (6) และ (7) หมายถึง การผสมกัน การเข้ากัน จากตัวอย่างสองตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นอุปลักษณะเช่นกัน กล่าวคือ เป็นการเปรียบกับอาหารกับร่างกายที่เมื่อกินอาหารเข้าไปก็จะรวมกัน หรือผสมกันอยู่ระหว่างร่างกายกับอาหาร การผสมหรือรวมกันคือการเข้ากัน ส่วนการที่ไม่ผสมกันก็เปรียบเป็นการไม่กิน

5.2.5 ความหมายของคำว่า ăn “กิน” ที่มีความหมายหมายถึง การเป็นส่วนหนึ่ง เช่น (8)

Khỏan	này	ăn	vào	ngân sách	nghiên cứu	của	Bộ.
					khoa học		
/k ^h wan4	naj2	an1	vaw2	ŋən1 sat6	ŋiən1kuw5	kuə4	bo6/
งบ	นี้	กิน	เข้า	งบประมาณ	k ^h wa1 hək6/	ของ	กระทรวง
					วิจัย		
					วิทยาศาสตร์		
= งบนี้จัดสรรอยู่ในงบประมาณการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ของกระทรวง							

คำว่า ăn ในตัวอย่างประโยคที่ (8) หมายถึง การเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งหนึ่ง จากตัวอย่างนี้เป็นอุปลักษณ์เช่นกัน กล่าวคือเป็นการเปรียบกับอาหารที่ได้กินเข้าไปกับร่างกาย ซึ่งอาหารนับเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย เพราะฉะนั้นจึงมีการใช้คำว่ากินเพื่อแสดงการเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

5.2.6 ความหมายของคำว่า ăn “กิน” ที่มีความหมายหมายถึง การชนะ เช่น (9)

Đội	bóng đá	Anh	đã	ăn	2	bàn .
/doj1	boŋ5 da5	ʔaŋ1	da3	an1	haːj1	ban2/
ทีม	ฟุตบอล	อังกฤษ	ได้	กิน	2	เกม
= ทีมฟุตบอลอังกฤษชนะ 2 เกม (ครั้งแรกและครั้งหลัง)						

(10)

ăn	hai	ván	liên	tiếp.
/an1	haːj1	van5	liən1	tiəp5/
กิน	2	เซต	ต่อเนื่อง	
= ชนะสองเซตติดต่อกัน				

คำว่า ăn ในตัวอย่างประโยคที่ (9) และ (10) หมายถึง การชนะ ตัวอย่างนี้เป็นกระบวนการอุปลักษณ์เช่นกัน กล่าวคือ เป็นการเปรียบชัยชนะเป็นอาหาร และเปรียบเทียบการกินเป็นการได้มาซึ่งชัยชนะ ซึ่งอาจจะสัมพันธ์กับประสบการณ์ของมนุษย์ในสมัยก่อนที่ต้องล่าสัตว์มาเป็นอาหาร การล่าสัตว์ได้จึงเป็นชัยชนะ และมนต์ศานต์นี้ได้ถูกปรับมาใช้ในการแข่งขันทางกีฬา

จากความหมายของคำว่า อัก “กิน” ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กันทางความหมาย คือ อัก “กิน” หมายถึงการได้มา การครอบครอง การใช้สิ่งที่ได้มา การผสมกัน ซึ่งทั้งหมดมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์พื้นฐานของมนุษย์คือการกิน และขยายความหมายโดยการเปรียบกับการกิน

6. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

6.1 ความหมายของคำว่า อัก “กิน” ในภาษาเวียดนาม

จากการศึกษาความหมายของ คำว่า อัก “กิน” ในภาษาเวียดนาม จะเห็นได้ว่า คำว่า อัก “กิน” มีความหมายที่หลากหลายมากกว่า 1 ความหมาย และความหมายที่ขยายออกสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางความหมายกับความหมายอื่นๆ ได้ ซึ่งลักษณะที่เกิดขึ้นกล่าวได้ว่าคำว่า อัก “กิน” ในภาษาเวียดนาม เป็นคำหลายความหมาย โดยมีความหมายหลัก คือ การรับประทาน หรือการนำเอาอาหารเข้าสู่ร่างกาย และมีความหมายขยาย 6 ความหมายด้วยกันคือ 1) การหมดเปลือง 2) การได้รับ 3) ซ้ำชนะ 4) การเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 5) มีพื้นที่ครอบคลุม และ 6) ผสมกัน เข้ากัน ซึ่งความหมายเหล่านี้สามารถหาความเชื่อมโยงทางความหมายได้ กล่าวคือ การขยายความหมายมีการใช้กระบวนการอุปลักษณ์ โดยใช้คำว่า อัก “กิน” ซึ่งเป็นคำหลักขยายความหมายออกไปโดยใช้การเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ และกิจกรรมพื้นฐาน ในชีวิตประจำวันรวมถึงทางด้านกีฬาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เลคอฟฟ์และจอห์นสันที่ว่าอุปลักษณ์เป็นรูปภาษาที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน และยังสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการคิดของผู้ใช้ภาษาว่ามีความคิดหรือความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ ในวัฒนธรรมนั้นอย่างไร ผลการศึกษานอกเหนือจากแสดงความหมายของคำว่า อัก “กิน” ในบริบทต่างๆ แล้ว ยังช่วยให้เห็นถึงความคิด มุมมองและประสบการณ์ของผู้ใช้ภาษาเวียดนามที่มีการเปรียบเทียบการกินซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิตกับสิ่งต่างๆ รอบตัว และการศึกษาคำหลายความหมายในภาษาเวียดนามครั้งนี้ มีส่วนช่วยให้เข้าใจแก่นของคำเวียดนามที่สามารถนำไปช่วยในเรื่องการเรียนการสอนภาษาได้เป็นอย่างดี เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนภาษาเวียดนามได้เข้าใจแนวคิดพื้นฐานของเจ้าของภาษารวมถึงการเชื่อมโยงของความหมายในคำว่า อัก “กิน” ในภาษาเวียดนามได้อีกด้วย

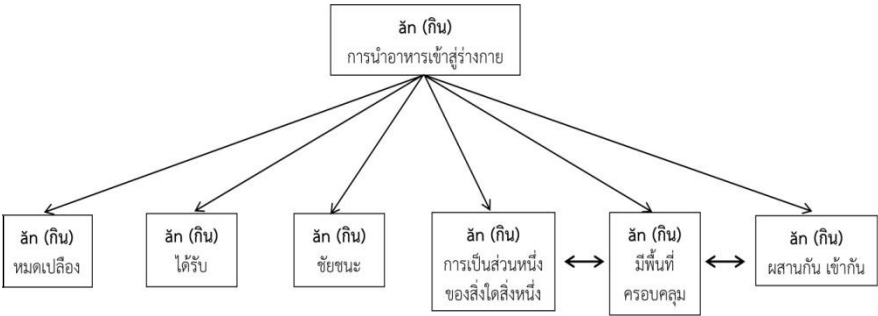
6.2 ประเภทของคำหลายความหมาย

จากการศึกษาความหมายของคำว่า อัก “กิน” ในภาษาเวียดนามพบว่า ความหมายคำว่า อัก “กิน” ในบริบทต่างๆ มีความหลากหลายและมีความหมายที่คาบเกี่ยวกัน แต่ยังคงมีความแตกต่างกัน และไม่สามารถเดาความหมายของคำจากประเภททางไวยากรณ์ได้ และหากพิจารณาตามการจัดแบ่งตามแนวทางของดินันน์ คำว่า อัก “กิน” ในภาษาเวียดนามเป็นคำหลายความหมายประเภท Semantic polysemy ซึ่งเป็นคำหลายความหมายที่สัมพันธ์กับการจำแนกประเภททางไวยากรณ์ (Categorization) และจัดอยู่ในประเภทย่อย Lexical polysemy

ซึ่งความหมายที่หลากหลายของคำในบริบทต่างๆ มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน แต่ยังคงมีความแตกต่างกัน และไม่สามารถเดาความหมายของคำจากประเภททางไวยากรณ์เหมือน Regular polysemy ได้ ต้องอาศัยบริบทช่วยในการคาดเดาความหมายของคำ

6.3 เครือข่ายทางความหมาย (Semantic Network) ของคำว่า ăk “กิน”

จากการศึกษาความหมายทั้งหมดของคำว่า ăk “กิน” ที่ได้จากการศึกษาที่กล่าวไว้ข้างต้น มานำเสนอเป็นภาพเครือข่ายความหมาย ตามแนวคิดของแลงแอกเคอร์ (Langacker, 1991) ได้ ดังนี้

รูปที่ 1 ภาพเครือข่ายความหมายของคำว่า ăk “กิน” ในภาษาเวียดนาม

จากการแสดงภาพเครือข่ายทางความหมายของคำว่า ăk “กิน” ในภาษาเวียดนามจะเห็นได้ว่า ความหมายหลักของคำว่า ăk “กิน” มีความหมายหลักคือ การนำอาหารเข้าสู่ร่างกาย และมีการขยายความหมายออกมาจากความหมายหลักออกมา 6 ความหมายด้วยกัน ได้แก่ หมดเปลื่อง, ด้รับ, ชัยชนะ, การเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, มีพื้นที่ครอบคลุม และผสานกัน เข้ากัน ซึ่งการขยายความหมายทั้ง 6 ความหมายนั้นล้วนเป็นใช้กระบวนการอุปลักษณ์ไม่ว่าจะเป็น การเปรียบเทียบสิ่งของเป็นมนุษย์ที่มีอากัปกริยาการกิน กินแล้วหมดเปลื่องไป หรือมีการเปรียบเทียบการได้กินเป็นการด้รับ การเปรียบเทียบการได้กินเป็นชัยชนะ การเปรียบเทียบสิ่งที่กินไปแล้วจะมีพื้นที่ครอบคลุม การเป็นส่วนหนึ่งและการผสานกัน และจากความหมายขยายทั้ง 6 สามารถแสดงเครือข่ายความหมายได้ดังรูป โดยผู้เขียนจัดเรียงความหมายที่ขยายจากคำว่า ăk “กิน” ทุกความหมายอยู่ในระนาบเดียวกัน และในส่วนความหมายที่ขยายออกมาเป็น การเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, มีพื้นที่ครอบคลุม และผสานกัน เข้ากัน จะมีลูกศรเส้นประสองหัว <—> แสดงถึง ความหมายที่ขยายออกที่มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ทั้ง 3 ความหมายนี้มีมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับอาหารและร่างกายมนุษย์ ซึ่งเมื่อมนุษย์รับประทานอาหารเข้าสู่ร่างกาย อาหารและร่างกายจะอยู่ในพื้นที่ที่ครอบคลุมกันและเป็นการผสานกันหรือการเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความหมายขยายทั้ง 3 ความหมายมีการขยายออกมามีทิศทางไปทิศทางเดียวกัน

เชิงอรรถ

¹ ผู้เขียนใช้ตัวอักษรตัวใหญ่ในการแสดงอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ตามแนวของเลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980)

² ผู้เขียนถ่ายทอดคำภาษาเวียดนามด้วยสัญลักษณ์ IPA และระบบการถ่ายทอดเสียงวรรณยุกต์ภาษาเวียดนามของ Đoàn Thiện Thuận (1999)

วรรณยุกต์	ลักษณะของเสียง	เสียงแทนวรรณยุกต์
Thanh Ngang	สูง-ระดับ	1
Thanh Huyền	กลาง-ระดับ	2
Thanh Ngã	กลาง-ขึ้น	3
Thanh Hỏi	สูง-ตก-ขึ้น	4
Thanh Sắc	กลาง-ตก-ขึ้น	5
Thanh Nặng	กลาง-ตก(หยุด)	6

เอกสารอ้างอิง

- กาจบัณฑิต วงศ์ศรี. (2547). *เครือข่ายความหมายของคำว่า “ออก” ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนววรรณศาสตร์ปริชาน*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2538). *การศึกษามโนทัศน์ของคำว่า “เข้า”*. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พิมพา บำรุงสุข. (2515). *คำหลายหน้าที่ในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- Lakoff, G. (1987). *Woman, fire and dangerous things: What categories reveal about the mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphor we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Langacker, R. W. (1991). *Concept, image, and symbol: The cognitive basis of grammar*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Lyons, J. (1996). *Linguistic semantics: An introduction*. Cambridge University Press.
- Riemer, N. (2010). *Introducing semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rosch, E. (1975). Cognitive representations of semantic categories. *Journal of Experimental Psychology: General*, 104(3), 192-233.

- Singnoi, U. (2006). Eating Terms: What the Category Reveals about the Thai Mind. *MANUSYA. Journal of Humanities*, 9(1), 82-109.
- Đặng Chấn Liêu và bạn. (1999). *Từ điển Việt-Anh* [Vietnamese-English dictionary]. Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản thành phố Hồ Chí Minh.
- Đoàn Thiện Thuận. (1999). *Ngữ âm tiếng Việt* [Phonetic Vietnamese]. Hà Nội: Đại học quốc gia.
- Lâm Hồng Phương, Une Yashio và Huỳnh Trí Chánh. (1997). *Động từ tiếng Việt và những tổ hợp thông dụng* [Vietnamese verbs and the use of complex verbs]. Tokyo: Trường đại học ngoại ngữ Tokyo.
- Nguyễn Sanh Phúc. (2000). *Từ điển Việt-Anh* [Vietnamese-English dictionary]. Hà Nội: Nhà xuất bản Văn hóa thông tin.

อิทธิพลของบริบททางความหมายในการประมวลผลความหมายรอง ของคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทย*

The Influence of semantic context on the processing of subordinate meanings of homonyms in Thai

ตุลยา นครจินดา**
tulaya_n@tu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาอิทธิพลของบริบททางความหมายที่มีผลต่อการประมวลผลความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทย คำพ้องรูปพ้องเสียงที่ใช้ในการศึกษามีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกันและมีความหมายเป็นนามทั้งคู่ งานวิจัยนี้ใช้วิธี self - paced reading โดยผู้ร่วมการทดลองได้อ่านเรื่องสั้นที่ประกอบด้วยบริบททางความหมายที่ประกอบด้วยบริบทใหญ่ (global context) ที่สนับสนุนความหมายหลักหรือความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง และบริบทข้างเคียง (local context) ที่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง และปรากฏหน้าหรือหลังคำพ้องรูปพ้องเสียง จากผลการศึกษาไม่พบ Subordinate Bias Effect ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาอ่านประโยคที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงไม่ต่างจากประโยคที่มีคำควบคุม ซึ่งผลการศึกษาชี้ชัดแย้งกับผลการศึกษาเรื่องอิทธิพลของบริบททางความหมายที่มีผลต่อการประมวลผลความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ทำการศึกษาในภาษาจีนกวางตุ้ง ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวอาจจะเป็นหลักฐานยืนยันว่าภาษาที่อยู่ในตระกูลภาษาคำโดดตั้งเช่นภาษาไทยและภาษาจีนกวางตุ้ง อาจมีกระบวนการในการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า การขัดแย้งกันของบริบททำให้ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเพิ่มขึ้นด้วย

คำสำคัญ : คำพ้องรูปพ้องเสียง, ความหมายหลัก, ความหมายรอง, ความล่าช้าในการตีความคำพ้องรูปพ้องเสียง, ภาษาศาสตร์จิตวิทยา

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต เรื่อง “อิทธิพลของบริบทที่มีผลต่อการประมวลผลความหมายรองของคำพ้องในภาษาไทย” ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

The purpose of this research is to study the influence of semantic context on the processing of subordinate meanings of homonyms. The homonyms used in this study are biased ambiguous words which all meanings are noun. Self – paced reading technique was used by asking participants to read passages which consisted of two categories of semantic context: Global context and local context. Global context is consistent with either the dominant meaning or subordinate meaning of a biased ambiguous word. Local context is consistent with the subordinate meaning and appears either before or after a biased ambiguous word. The results show that no Subordinate Bias Effect was found. The reading time of the target sentences containing biased ambiguous words was not different from those containing control words. The result of this study contradicts many researches on English and on the other hand, it conforms with the results of a researches in Cantonese. This study might be evidence to confirm that languages classified in the same group, such as Thai and Cantonese, have the same method of processing subordinate meanings of homonyms. It also found that conflicting contexts could slow down the reading time target sentences.

Keywords: Homonym, Processing, Dominant meaning, Subordinate meaning, Subordinate Bias Effect, Psycholinguistics

1. ที่มาและความสำคัญ

แทบทุกภาษาจะปรากฏคำที่มีรูปเขียนเหมือนกัน แต่มีความหมายแตกต่างกัน ในภาษาไทยก็พบคำดังกล่าวเช่นกัน โดยคำเหล่านั้นจะใช้พยัญชนะ สระ เครื่องหมายวรรณยุกต์ ตัวสะกด และตัวการันต์อย่างเดียวกัน ซึ่งราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้ให้คำจำกัดความแก่คำเหล่านี้ว่า “คำพ้องรูป” ซึ่งคำพ้องรูปมีทั้งที่อ่านออกเสียงต่างกันและออกเสียงเหมือนกัน คำพ้องรูปที่อ่านออกเสียงต่างกัน (heterophonic homograph) เช่น คำว่า *สระ* (อ่านว่า สะ) แปลว่า แอ่งน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งเกิดขึ้นเองหรือมีคนขุดขึ้น หากอ่านว่า สะ-หฺระ จะมีความหมายว่า “เสียงพูดที่เปล่งออกมาโดยอาศัยการเคลื่อนไหวของลิ้นและริมฝีปากเป็นสำคัญ แต่ไม่มีการสั่นกักกันจากอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งในปาก เช่น เสียง อะ อา” ส่วนคำพ้องรูปที่อ่านออกเสียงเหมือนกันจะเรียกอีกอย่างว่าคำพ้องรูปพ้องเสียง (homonym) อาทิ คำว่า *หมัด* ที่แปลว่า “แมลงขนาดเล็กหลายชนิดในอันดับ Siphonaptera กระโดดได้เก่ง ปากเป็นชนิดเจาะ คุด กินเลือดคนและสัตว์เป็นอาหาร” และ *หมัด* ที่แปลว่า “กำปั้น” หรือ “มือที่กำแน่นสำหรับชกหรือทุบ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

คำพ้องรูปพ้องเสียงมีลักษณะใกล้เคียงกับคำหลายความหมาย (polyseme) จึงมักมีการศึกษาคำพ้องรูปพ้องเสียงไปพร้อมๆ กับคำหลายความหมาย ซึ่งคำหลายความหมายคือคำที่มีรูปเขียนเหมือนกัน ออกเสียงเช่นเดียวกัน มีความหมายต่างกัน ซึ่งความหมายย่อยๆ ที่มีความแตกต่างกันนั้นยังมีความเกี่ยวข้องกันอยู่ (Saeed, 1997) ยกตัวอย่างเช่น *เดิน* ที่หมายถึง “ยกเท้าก้าวไปข้างหน้า อย่างเท้า เคลื่อนที่ไปด้วยเท้า”, “เคลื่อนไปด้วยกำลังต่างๆ”, “ทำให้เครื่องจักร เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องยนต์ เริ่มทำงาน”, “ทำให้เคลื่อนไป” ซึ่งความหมายของ “เดิน” ที่ยกมานั้นต่างก็มีความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ไปทั้งสิ้น

อันยธ ตรงไตรรัตน์ (2555) ได้แบ่งคำพ้องรูปพ้องเสียงออกเป็น 2 กลุ่ม โดยการใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามระดับความคุ้นเคยกับความหมายต่างๆ ของคำพ้องรูปพ้องเสียง คำหนึ่งๆ จากผู้ใช้ภาษาไทย คำพ้องรูปพ้องเสียงกลุ่มแรก คือคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายใกล้เคียงกัน (balanced ambiguous word) หรือคำพ้องรูปพ้องเสียงที่ผู้ใช้ภาษามีความคุ้นเคยกับความหมายย่อยๆ ของคำดังกล่าวใกล้เคียงกัน เช่น *เยี่ยม* ที่ผู้ใช้มีความคุ้นเคยทั้งความหมายที่หมายถึง “ไปหาเพื่อถามไถ่สารทุกข์สุกดิบหรือเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์” และความหมายที่หมายถึง “ยอด ยิ่ง เด่น เลิศ” อย่างเท่าๆ กัน คำพ้องรูปพ้องเสียงกลุ่มที่ 2 คือคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน (biased ambiguous word) ซึ่งเป็นคำที่ผู้ใช้ภาษามีความคุ้นเคยกับความหมายหนึ่งมากกว่าความหมายอื่นๆ เช่น *คน* ผู้ใช้มีความคุ้นเคยกับความหมายที่หมายถึง “มนุษย์” มากกว่าความหมายที่หมายถึง “กิริยาที่เอามือหรือสิ่งอื่นกวนเพื่อทำให้สิ่งทีนอนกันหรือที่เกาะกันอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนกระจายขยายตัว หรือกวนสิ่งต่างๆ ให้เข้ากัน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) โดยทั่วไปนักภาษาศาสตร์จะเรียกความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน (biased ambiguous word) ที่

ผู้ใช้ภาษาค้นเคยมักมากกว่าความหมายอื่นๆ ว่า “ความหมายหลัก” (dominant meaning) และความหมายที่ผู้ใช้ภาษาค้นเคยรองลงมามักถูกเรียกว่า “ความหมายรอง” (subordinate meaning)

คำพ้องรูปพ้องเสียงเป็นคำประเภหนึ่งที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาษาอังกฤษ มีงานวิจัยที่ศึกษาคำพ้องรูปพ้องเสียงจำนวนมาก เนื่องจากคำพ้องรูปพ้องเสียงทำให้เกิดความไม่ชัดเจนหรือกำกวมขึ้นในภาษา ทั้งนี้เป็นเพราะคำพ้องรูปพ้องเสียงมีเพียงรูปเดียว แต่มีหลายความหมาย เมื่อผู้อ่านพบคำพ้องรูปพ้องเสียงปรากฏอยู่เดี่ยวๆ โดยปราศจากบริบท ทำให้ยากที่จะคาดเดาความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงนั้น ด้วยเหตุนี้เองทำให้เกิดข้อสงสัยว่าความหมายใดของคำพ้องรูปพ้องเสียงจะถูกกระตุ้นหรือความหมายทั้งหมดจะถูกกระตุ้นไปพร้อมๆ กัน

Foss (1970) ศึกษาเรื่องการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยการใช้ phoneme - monitoring technique หรือการให้ผู้ร่วมการทดลองตอบสนองโดยการกดปุ่มเมื่อได้ยินหน่วยเสียง (phoneme) ที่กำหนด ซึ่งหน่วยเสียงดังกล่าวจะปรากฏอยู่หลังคำที่ต้องการทดสอบ ในขณะเดียวกัน มีการวัดระยะเวลาในการตอบสนองของผู้ร่วมการทดลอง เพื่อสังเกตระยะเวลาในการประมวลผลคำที่ต้องการทดสอบ จากการศึกษาพบว่า ผู้ร่วมการทดลองตอบสนองช้ากว่าเมื่อคำข้างหน้าหน่วยเสียงเป็นคำพ้องรูปพ้องเสียง และตอบสนองได้เร็วกว่าเมื่อคำข้างหน้าเป็นคำที่มีความหมายเดียว จากการที่ผู้ร่วมการทดลองกดปุ่มช้ากว่าเมื่อคำข้างหน้าเป็นคำพ้องรูปพ้องเสียง ชี้ให้เห็นว่า มีการกระตุ้นความหมายมากกว่าหนึ่งความหมายเมื่อมีการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียง ดังนั้น ผู้ร่วมการทดลองจึงใช้เวลาตีความนานกว่าคำที่มีความหมายเดียว

ต่อมา Duffy, Morris and Rayner (1988) ได้ทดสอบการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียง โดยศึกษาระยะเวลาในการมองคำในประโยคของผู้ร่วมการทดลอง ซึ่งผลจากการทดลองนี้ก็สอดคล้องกับงานของ Foss (1970) อย่างไรก็ดี การทดลองนี้ได้แบ่งคำพ้องรูปพ้องเสียงออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ คำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายใกล้เคียงกัน (balanced ambiguous word) เช่น *punch* ที่มีความหมายว่า “เครื่องตีผสมน้ำผลไม้รวมที่ผสมแอลกอฮอล์” และ “ชก” โดยผู้ใช้ภาษาค้นเคยความหมายของ *punch* ที่หมายถึง “เครื่องตีผสมชนิดหนึ่ง” และ “ชก” อย่างเท่าๆ กัน และคำพ้องรูปพ้องเสียงกลุ่มที่ 2 คือ คำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน (biased ambiguous word) เช่น *bark* ที่หมายถึง “เสียงเห่าของสุนัข” และ “เปลือกไม้” ผู้ใช้ภาษาค้นเคยกับความหมายของ *bark* ที่หมายถึง “เสียงเห่าของสุนัข” มากกว่าความหมายที่หมายถึง “เปลือกไม้”

จากการทดลองนี้พบว่า ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลามองคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายใกล้เคียงกันนานกว่าคำที่มีความหมายเดียว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการกระตุ้นมากกว่าหนึ่งความหมายเมื่อมีการตีความคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายใกล้เคียงกัน ส่วนคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกันั้น ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลามองคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยต่างกันเท่าๆ กับคำที่มี

ความหมายเดียว (คำความหมายเดียวมักถูกนำมาใช้เปรียบเทียบเวลาในการประมวลผลกับ คำพ้องรูปพ้องเสียง เพราะหากระยะเวลาที่ใช้ประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงเท่ากับคำ ความหมายเดียว ก็จะทำให้ทราบทันทีว่ามีเพียงความหมายเดียวจากความหมายทั้งหมดเท่านั้น ที่ถูกเรียกมาใช้ เช่นเดียวกับคำความหมายเดียว) ทั้งนี้เนื่องจากการประมวลผลคำพ้องรูปพ้อง เสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน มีการกระตุ้นเพียงความหมายเดียว ความหมายนั้น คือความหมายที่มีความคุ้นเคยทางความหมายมากกว่าความหมายอื่นๆ การกระตุ้นเพียง ความหมายเดียวทำให้ระยะเวลาในการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงดังกล่าวเท่ากับ ระยะเวลาในการประมวลผลคำความหมายเดียว การทดลองนี้นอกจากจะช่วยยืนยันผลการ ทดลองของงานก่อนหน้าแล้ว ยังบ่งชี้ว่าระดับความคุ้นเคยทางความหมายก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ เกี่ยวข้องกับการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียง

ประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงประเด็นหนึ่ง คือ ปริบทมีอิทธิพลต่อการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงอย่างไร Swinney (1979) ได้ศึกษา การประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงในปริบทโดยใช้วิธี cross – modal priming หรือการให้ผู้ ร่วมการทดลองฟังประโยคที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียง ในขณะเดียวกันก็ให้ตัดสินใจว่าคำเป้าหมายที่ ปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์เป็นคำหรือไม่ (ดังตัวอย่าง)

ประโยคที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียง

The man was not surprised when he found several *spiders*, *roaches*, and other bugs in the corner of his room.

* หมายเหตุ: อักษรตัวเอียงคือปริบท อักษรที่ขีดเส้นใต้คือคำพ้องรูปพ้องเสียง

คำเป้าหมาย

ant (เกี่ยวข้องกับปริบทและเกี่ยวข้องกับความหมายของ bugs)

spy (ไม่เกี่ยวข้องกับปริบทและเกี่ยวข้องกับความหมายของ bugs)

sew (ไม่เกี่ยวข้องกับความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียง)

aln (ไม่ใช่คำ)

ผลการศึกษาพบว่า กรณีที่คำเป้าหมายปรากฏหลังคำพ้องรูปพ้องเสียงทันที ระยะเวลาในการอ่านคำเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับความหมายใดความหมายหนึ่งของคำพ้องรูป พ้องเสียง ทั้งที่สอดคล้องกับปริบทและไม่สอดคล้องกับปริบท จะเร็วกว่าคำเป้าหมายที่ไม่ เกี่ยวข้องกับความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียง แสดงให้เห็นว่า ปริบทที่สนับสนุนความหมาย ใดความหมายหนึ่งยังไม่ได้ทำให้เกิดการกระตุ้นความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่สอดคล้อง กับปริบทเพียงความหมายเดียว อย่างไรก็ตาม เมื่อคำเป้าหมายเกิดหลังคำพ้องรูปพ้องเสียง 2 - 3 พยางค์ มีเพียงคำเป้าหมายที่สอดคล้องกับปริบทเท่านั้นที่มีระยะเวลาในการอ่านเร็วกว่าคำที่มี ความหมายไม่เกี่ยวข้องกับปริบท ซึ่งให้เห็นว่า ในเวลาไม่นานหลังจากผู้ร่วมการทดลองพบ คำพ้องรูปพ้องเสียงปริบทจะเข้ามามีบทบาทในการเข้าถึงความหมายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ปริบทช่วยกระตุ้นความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่สอดคล้องกับปริบท ส่งผลให้คำ

เป้าหมายที่มีความหมายสอดคล้องกับบริบทถูกกระตุ้นเร็วขึ้น และยังทำให้คำดังกล่าวมีระยะเวลาอ่านเร็วกว่าเป้าหมายประเภทอื่นๆ ที่ความหมายไม่สอดคล้องกับบริบท

ในเวลาต่อมา Pacht and Rayner (1993) ได้ศึกษาการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยศึกษาจากระยะเวลาในการมองคำเป้าหมาย (eye fixation) พบว่า ในการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน หากบริบทที่อยู่ข้างหน้าคำพ้องรูปพ้องเสียงเอื้อต่อการตีความความหมายรอง ระยะเวลาในการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงนี้จะนานกว่าคำที่มีความหมายเดียว Pacht and Rayner (1993) ได้อธิบายว่า ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเมื่อบริบทอยู่ข้างหน้าคำพ้องรูปพ้องเสียงและเอื้อต่อการตีความความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง จะทำให้ความหมายรองถูกกระตุ้นเร็วขึ้นจนอยู่ในระดับเดียวกับความหมายหลัก เกิดการแข่งขันของความหมายทั้งสองความหมาย การกระตุ้นทั้งสองความหมายไปพร้อมๆ กันนั้นทำให้เกิดความล่าช้าในการตีความอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวเรียกว่า Subordinate Bias Effect (SBE) หรือความล่าช้าในการตีความคำพ้องรูปพ้องเสียง (ในบทความนี้จะใช้ Subordinate Bias Effect เพื่อความสะดวก)

การศึกษาของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) ได้ศึกษาการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงที่ความหมายมีความคุ้นเคยไม่เท่ากันในภาษาระดับปริเฉท ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่า บริบทที่เป็นใจความหลักของย่อหน้า (global context) และบริบทที่เกิดใกล้กับคำพ้องรูปพ้องเสียง (local context) มีผลต่อการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงหรือไม่ และมีผลอย่างไรต่อการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียง โดยผลการทดลองทำให้ทราบว่าบริบท (global context และ/หรือ local context) อยู่ข้างหน้าคำพ้องรูปพ้องเสียงที่เอื้อต่อการตีความความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน ทำให้ระยะเวลาในการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงนั้นช้ากว่าระยะเวลาในการประมวลผลคำควบคุมที่มีความหมายเดียว หรือเกิด Subordinate Bias Effect ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อมีบริบทที่เอื้อต่อการตีความความหมายรองก็จะทำให้ความหมายรองถูกกระตุ้นเร็วขึ้นจนอยู่ในระดับเดียวกับความหมายหลัก เกิดการแข่งขันในการกระตุ้นทั้งสองความหมายไปพร้อมๆ กัน จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการตีความอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากงานวิจัยของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าบริบทอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสอง (global context และ/หรือ local context) จะเอื้อต่อการตีความความหมายรอง กลับทำให้การประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงนั้นช้ากว่าคำควบคุม (คำที่มีความหมายเดียว) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การร่วมมือกันของบริบททั้งสองไม่ได้ช่วยลดการเกิด Subordinate Bias Effect ได้

จากการศึกษาที่ผ่านมาที่ทำการศึกษาในภาษาอังกฤษชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยในด้านบริบทมีส่วนช่วยในการตีความความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียง แต่ไม่สามารถช่วยลดการเกิด Subordinate Bias Effect ได้ อย่างไรก็ตาม มีผู้สนใจศึกษาประเด็นนี้ในภาษาจีน ดังเช่นงานของ Tsang and Chen (2010) ที่ศึกษาคำที่ประกอบด้วยหน่วยคำที่มีความกำกวมในภาษาจีน กวางตุ้งจำนวน 24 หน่วย ยกตัวอย่างเช่น /fung1/ เป็นหน่วยคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับ

“ลม” (ความหมายหลัก) หรือ “ฝั่ง” (ความหมายรอง) ในการศึกษาใช้วิธีการทดลอง visual - world paradigm หรือวิธีการที่ให้ผู้ร่วมการทดลองฟังเสียงข้อความไปพร้อมๆ กับมองรูปภาพบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง หรือไม่เกี่ยวข้องกับความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียง โดยหากผู้ร่วมการทดลองมองไปที่รูปภาพที่เกี่ยวข้องกับความหมายใดความหมายหนึ่งของคำพ้องรูปพ้องเสียง แสดงว่ามีการกระตุ้นความหมายหมายนั้นๆ หรือหากผู้ร่วมการทดลองมองภาพหลายภาพในเวลาเดียวกัน แสดงว่าความทั้งหมดของคำพ้องรูปพ้องเสียงนั้นกำลังถูกกระตุ้น

จากผลการศึกษาพบว่า ปริบทที่สนับสนุนความหมายรองที่อยู่ข้างหน้าสามารถทำให้เกิดการกระตุ้นความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงเพียงความหมายเดียวได้ จึงไม่ทำให้เกิดการแข่งขันกันของความหมายหลักและความหมายรอง ส่งผลให้ไม่เกิด Subordinate Bias Effect

จากการศึกษาของ Tsang and Chen (2010) ที่ทำการศึกษาคำที่ประกอบด้วยหน่วยคำที่มีความกำกวมในภาษาจีนกวางตุ้งข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องอิทธิพลของปริบทที่มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาที่แตกต่างกัน เช่น ในภาษาจีนกวางตุ้ง (Tsang and Chen, 2010) และภาษาอังกฤษ (Pacht and Rayner, 1993; Kambe, Rayner and Duffy, 2001) ก็ทำให้ผลของการทดลองแตกต่างกันด้วย กล่าวคือจากการทดลองในภาษาอังกฤษ พบว่า ปริบทที่อยู่หน้าคำพ้องรูปพ้องเสียงและสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงไม่สามารถช่วยลดการเกิด Subordinate Bias Effect ได้แต่อย่างไรงี้ดี จากผลการศึกษาในภาษาจีนกวางตุ้งพบว่า ปริบทที่อยู่ข้างหน้าและสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง ช่วยให้เกิดการกระตุ้นความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงเพียงความหมายเดียวได้ จึงไม่ทำให้เกิดการแข่งขันกันของความหมายหลักและความหมายรอง ส่งผลให้ไม่เกิด Subordinate Bias Effect จากข้อเท็จจริงนี้เองทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเกิด Subordinate Bias Effect หากปริบทมีความสอดคล้องในด้านความหมายกับความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงแล้วนั้น ความสอดคล้องดังกล่าวจะช่วยให้ความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงถูกกระตุ้นเร็วว่าการกระตุ้นความหมายหลัก จนทำให้เกิดการกระตุ้นความหมายรองเพียงความหมายเดียวหรือไม่ ข้อสงสัยดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการวิจัยเพื่อหาคำตอบดังกล่าวคือ 1) ปริบททางความหมายมีอิทธิพลต่อการประมวลผลความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทยหรือไม่ 2) ปริบททางความหมายมีอิทธิพลต่อการประมวลผลความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทยอย่างไร โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษากการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน ที่มีความหมายย่อเยเป็นนามทั้งคู่ เช่น กระตอม (น.) เรือนเล็กๆ ทำพอยู่ได้ (น.) ชื่อไม้ต้นขนาดกลางชนิด *Mitragyna speciosa* (Korth.) ใบมีรสขม กินแล้วเมา เป็นยาเสพติด เป็นต้น

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การทดลองนี้ทำขึ้นเพื่อศึกษาอิทธิพลของบริบทที่ส่งผลต่อการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกันและความหมายเป็นนามทั้งคู่ โดยรูปแบบการทดลองในการทดลองนี้ปรับมาจากงานของ Kambe, Rayner and Duffy (2001)

2.1 ผู้ร่วมการทดลอง

ผู้ร่วมการทดลองมีจำนวน 80 คน (ชาย 31 คน และ หญิง 49 คน) ทั้งหมดเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 18-30 ปี โดยกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี หรือจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.2.1 คำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคุม

คำพ้องรูปพ้องเสียงที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกันที่มีความหมายเป็นนามทั้งคู่

งานวิจัยนี้ใช้เกณฑ์การจัดประเภทคำพ้องรูปพ้องเสียงของตุลยา นครจินดา และ อีราภรณ์ รติธรรมกุล (2558) ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวนำข้อมูลการใช้คำพ้องรูปพ้องเสียงมาการทดสอบที่เรียกว่า การผลิตภาษาโดยใช้การกระตุ้น (elicited production task) หรือการให้ผู้ใช้ภาษาไทยแต่งประโยคจากคำพ้องรูปพ้องเสียงที่กำหนดให้ นอกจากนั้นยังใช้ข้อมูลการใช้คำพ้องรูปพ้องเสียงจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) อีกด้วย เมื่อได้ข้อมูลจากทั้ง 2 แหล่งแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาอัตราส่วนของความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงแต่ละคำ โดยคิดเป็นร้อยละ หากอัตราส่วนของความหมายใดความหมายหนึ่งแตกต่างกับความหมายอื่น หรือผลรวมของความหมายอื่นอย่างน้อยร้อยละ 30 ถือว่า คำพ้องรูปพ้องเสียงนั้นมีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน โดยความหมายที่มีคำร้อยละมากกว่าเป็นความหมายหลัก และความหมายที่มีคำร้อยละน้อยกว่าเป็นความหมายรอง เช่น คำว่า มวย ผู้ใช้ภาษาไทยคุ้นเคยกับความหมาย (น.) การชกกันด้วยหมัด ร้อยละ 80.13 และคุ้นเคยกับความหมาย (น.) ผมที่มุ่นขมวดให้เป็นกลุ่มเป็นกระจุกไว้ตรงท้ายทอย ร้อยละ 19.87 โดยอัตราส่วนของความหมาย (น.) การชกกันด้วยหมัด แตกต่างกับความหมาย (น.) ผมที่มุ่นขมวดให้เป็นกลุ่มเป็นกระจุกไว้ตรงท้ายทอย ร้อยละ 60.26 มวย จึงมีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน โดยความหมายที่มีคำร้อยละมากกว่าเป็นความหมายหลัก และความหมายที่มีคำร้อยละน้อยกว่าเป็นความหมายรอง ในขณะเดียวกัน ข้อมูลการใช้คำพ้องรูปพ้องเสียงจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติก็ถูกนำมาหาอัตราส่วนของความหมายเช่นเดียวกับข้อมูลข้างต้น หากผลการจัดประเภทคำพ้องรูปพ้องเสียงจากแหล่งข้อมูลทั้งสองแหล่งตรงกัน จึงจะถือว่าข้อมูลนั้นน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ได้

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกัน โดยทั้งสองความหมายเป็นนามทั้งคู่และผ่านเกณฑ์การตัดสินดังกล่าวแล้ว มาจำนวน 16 คำ

ได้แก่ กระท่อม กลอน ก้อย เกราะ แหก งา จีว เจือก จอ ชาย ตา ต่ำลึง เป้า มวย หนอง และ หมัด

คำพ้องรูปพ้องเสียงแต่ละคำที่นำมาใช้ในการทดลองนี้จะถูกจับคู่กับคำควบคุมที่เป็นคำที่มีความหมายเดียวเพื่อใช้เปรียบเทียบเวลาในการอ่านคำทั้งสองแบบ โดยคำควบคุมที่ใช้ในการศึกษาจะต้องมีความหมายใกล้เคียงกับความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง รวมทั้งความถี่ของคำควบคุมในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติต้องมีความใกล้เคียงกับความถี่ของความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่เป็นคู่กัน นอกจากนี้ยังต้องมีจำนวนตัวอักษรที่ใกล้เคียงกันกับคำพ้องรูปพ้องเสียงอีกด้วย

ตารางที่ 1 แสดงรายการคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความหมายเป็นนามและคำควบคุมที่เป็นคู่กัน

ลำดับ ที่	คำพ้องรูปพ้องเสียง ที่มีความหมายเป็นนามทั้งคู่	คำควบคุม
1	กระท่อม	กัญชา
2	กลอน	ลูกบิด
3	ก้อย	พล่า
4	เกราะ	กลอง
5	แหก	อาหรับ
6	งา	เขี้ยว
7	จีว	ขนุน
8	เจือก	ขุนทอง
9	จอ	แพะ
10	ชาย	ปลาย
11	ตา	ลุง
12	ต่ำลึง	อัฐ
13	เป้า	ตะเข็บ
14	มวย	เปีย
15	หนอง	แอ่ง
16	หมัด	เห็บ

2.2.2 เรื่องสั้น

เรื่องสั้นที่ใช้ในการทดลองประกอบไปด้วยประโยค 3 ประโยค ได้แก่ ประโยคหัวเรื่อง (topic sentence) จำนวน 1 ประโยค ประโยคคั่นกลาง (filler sentence) จำนวน 1 ประโยค และประโยคเป้าหมาย (target sentence) จำนวน 1 ประโยค

ประโยคหัวเรื่องจะปรากฏเป็นประโยคแรกของเรื่องสั้น และเป็นประโยคที่มีบริบทใหญ่ (global context) ของคำเป้าหมาย บริบทใหญ่เป็นบริบทที่เป็นใจความหลักของเรื่องสั้น ซึ่งจะมีเนื้อความที่เกี่ยวกับการตีความความหมายหลักหรือความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง

ประโยคคั่นกลางเป็นประโยคที่มีความหมายเป็นกลาง ไม่เกี่ยวกับการตีความความหมายใดความหมายหนึ่งของคำพ้องรูปพ้องเสียง โดยประโยคคั่นกลางนี้มีเนื้อความสอดคล้องไปกับเนื้อความของประโยคหัวเรื่องและประโยคเป้าหมาย

ส่วนประโยคเป้าหมายประกอบไปด้วยบริบทข้างเคียง (local context) ซึ่งเป็นบริบทที่อยู่ใกล้คำเป้าหมายและมีความหมายเกี่ยวกับการตีความความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงเสมอ ซึ่งบริบทข้างเคียงนี้จะปรากฏอยู่หน้าหรือหลังของคำเป้าหมาย

เรื่องสั้นแต่ละเรื่องที่ใช้ทดลองมี 4 เรื่อง ใช้ตามที่ใช้ในงานของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) ได้แก่

- 1) Global Subordinate - Local After (GSA): บริบทใหญ่เกี่ยวกับการตีความความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง และบริบทข้างเคียงอยู่หลังคำเป้าหมายเกี่ยวกับการตีความความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง
- 2) Global Subordinate - Local Before (GSB): บริบทใหญ่เกี่ยวกับการตีความความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง และบริบทข้างเคียงอยู่หน้าคำเป้าหมายเกี่ยวกับการตีความความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง
- 3) Global Dominant - Local After (GDA): บริบทใหญ่เกี่ยวกับการตีความความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียง และบริบทข้างเคียงอยู่หลังคำพ้องรูปพ้องเสียงเกี่ยวกับการตีความความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง
- 4) Global Dominant - Local Before (GDB): บริบทใหญ่เกี่ยวกับการตีความความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียง และบริบทข้างเคียงอยู่หน้าคำเป้าหมายเกี่ยวกับการตีความความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง

คู่คำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคุมแต่ละคู่จะปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 2 เรื่อง โดยเรื่องสั้นทั้งสองรูปแบบต่างก็มีเงื่อนไขในการทดลองทั้งสี่เงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นเช่นเดียวกัน เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้จะมีความต่างกัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการทดลองแต่ละคนได้อ่านคำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคุมในเรื่องที่มีเนื้อความที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างเรื่องสั้นของ กลอน/ลูกบิด กลอน เป็นคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความคุ้นเคยทางความหมายต่างกันที่ความหมายทั้งสองเป็นนามทั้งคู่ ความหมายหลักของ กลอน คือ “คำประพันธ์ซึ่งแต่เดิมเรียกคำเรียงที่มีสัมผัสทั่วไป” และความหมายรองคือ “ไม้ขัดประตูหน้าต่าง, ดาล, เครื่องสลักประตูหน้าต่าง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ส่วน ลูกบิด เป็นคำความหมายเดียวซึ่งเป็นคำควบคุม คู่คำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคุม กลอน/ลูกบิด ปรากฏในเรื่องสั้นสองเรื่องที่มี 4 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้ (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงเงื่อนไขในการทดลองของกลอน/ลูกบิ

เงื่อนไขการทดลอง		เรื่องสั้นแบบที่ 1	เรื่องสั้นแบบที่ 2
Global Subordinate - Local After (GSA)	ประโยชน์หัวเรื่อง	คุณยายของกึ่งมักลื้มลื้อคบ้านก่อนออกไปข้างนอก	ธนาเป็นห่วงลุงของเขาหลังจากที่ลื้อคบ้านของลุงถูงัด
	ประโยชน์คั่นกลาง	ท่านไมยอมให้กึ่งไปอยู่เป็นเพื่อนตามที่กึ่งขอ	ธนาไปปรึกษาเพื่อนสนิทเรื่องความปลอดภัยของลุง
	ประโยชน์เป้าหมาย	กึ่งจึงไปทำ <u>กลอน/ลูกบิ</u> ประตูดัดโนมิติมาให้คุณยาย	เพื่อนแนะนำให้ใช้ <u>กลอน/ลูกบิ</u> ประตุนิรภัยที่ทำจากเหล็ก
Global Subordinate - Local Before (GSB)	ประโยชน์หัวเรื่อง	คุณยายของกึ่งมักลื้มลื้อคบ้านก่อนออกไปข้างนอก	ธนาเป็นห่วงลุงของเขาหลังจากที่ลื้อคบ้านของลุงถูงัด
	ประโยชน์คั่นกลาง	ท่านไมยอมให้กึ่งไปอยู่เป็นเพื่อนตามที่กึ่งขอ	ธนาไปปรึกษาเพื่อนสนิทเรื่องความปลอดภัยของลุง
	ประโยชน์เป้าหมาย	กึ่งจึงไปทำประตูดัดที่มี <u>กลอน/ลูกบิ</u> ดัดโนมิติมาให้คุณยาย	เพื่อนแนะนำให้ใช้ประตูดัดที่มี <u>กลอน/ลูกบิ</u> นิรภัยที่ทำจากเหล็ก
Global Dominant - Local After (GDA)	ประโยชน์หัวเรื่อง	คุณยายของกึ่งที่เป็นนักประพันธ์อาศัยอยู่ตามลำพัง	ลุงของธนาเป็นนักประพันธ์ที่อาศัยอยู่ตามลำพังในสวน
	ประโยชน์คั่นกลาง	ท่านไมยอมให้กึ่งไปอยู่เป็นเพื่อนตามที่กึ่งขอ	ธนาไปปรึกษาเพื่อนสนิทเรื่องความปลอดภัยของลุง
	ประโยชน์เป้าหมาย	กึ่งจึงไปทำ <u>กลอน/ลูกบิ</u> ประตูดัดโนมิติมาให้คุณยาย	เพื่อนแนะนำให้ใช้ <u>กลอน/ลูกบิ</u> ประตุนิรภัยที่ทำจากเหล็ก
Global Dominant – Local Before	ประโยชน์หัวเรื่อง	คุณยายของกึ่งที่เป็นนักประพันธ์อาศัยอยู่ตามลำพัง	ลุงของธนาเป็นนักประพันธ์ที่อาศัยอยู่ตามลำพังในสวน

เงื่อนไขการทดลอง		เรื่องสั้นแบบที่ 1	เรื่องสั้นแบบที่ 2
(GDB)	ประโยค คั่นกลาง	ท่านไม่ยอมให้กิ่ง ไปอยู่เป็นเพื่อน ตามที่กิ่งขอ	ธนาไปปรึกษา เพื่อนสนิทเรื่อง ความปลอดภัยของลุง
	ประโยค เป้าหมาย	กิ่งจึงไปทำประตูที่มี <u>กลอน/ลูกบิ๊ดอัตโนมัติ</u> มาให้คุณยาย	เพื่อนแนะนำให้ใช้ประตู ที่มี <u>กลอน/ลูกบิ๊ด</u> นิรภัย ที่ทำจากเหล็ก

เรื่องสั้นที่ใช้ในการทดลองมีทั้งสิ้น 32 เรื่อง ผู้ร่วมการทดลองจะได้อ่านเรื่องสั้น 8 เรื่องต่อหนึ่งเงื่อนไข ในแต่ละเงื่อนไขจะมีเรื่องสั้นที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียง 4 เรื่อง และเรื่องที่มีคำควบคู่อีก 4 เรื่อง ผู้ร่วมการทดลองจะได้อ่านเรื่องสั้นของคำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคู่ที่เป็นคู่กัน โดยเรื่องสั้นของคำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคู่จะเป็นเรื่องสั้นคนละเรื่องกัน ทั้งนี้ผู้ร่วมการทดลองแต่ละคนจะได้เห็นคำพ้องรูปพ้องเสียงทุกคำและคำควบคู่ที่เป็นคู่กันทุกคำ

2.2.3 โปรแกรมใช้ในการทดลอง

โปรแกรม E-Prime Version 2.0 ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ได้รับความนิยมในการศึกษาระยะเวลาในการตอบสนองต่อตัวกระตุ้นที่ปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ โดยโปรแกรมนี้อาจบันทึกเวลาในการตอบสนองอย่างละเอียดเป็นมิลลิวินาที

2.3 วิธีการทดลอง

การทดลองนี้ใช้วิธีที่เรียกว่า self - paced reading หรือการให้ผู้เข้าร่วมวิจัยอ่านข้อความที่ปรากฏอยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์และกด spacebar เพื่ออ่านส่วนต่อไป โดยจะจับเวลาในการอ่านแต่ละส่วน ผู้ร่วมการทดลองจะได้อ่านเรื่องสั้นทั้งหมด 46 เรื่อง เรื่องสั้นแต่ละเรื่องประกอบไปด้วย 3 ประโยค (ประโยคหัวเรื่อง, ประโยคคั่นกลาง และประโยคเป้าหมาย) แต่ละประโยคจะปรากฏกลางหน้าจอสีขาวทีละประโยค และมีความยาวไม่เกิน 1 บรรทัด รูปแบบของตัวอักษรที่ปรากฏอยู่ในการทดลองเป็นแบบที่ตัวอักษรแต่ละตัวมีความกว้างเท่ากัน (monospaced font) รูปแบบตัวอักษรที่ใช้คือ จุฬจารึก (RD_CHULAJARUEK) ขนาด 18

ก่อนการทดลองผู้วิจัยจะอธิบายวิธีการทำการทดลองให้ผู้ร่วมการทดลองทราบ ผู้ร่วมการทดลองจะได้อ่านเรื่องสั้นในภาษาไทย โดยให้อ่านด้วยอัตราความเร็วปกติไม่ช้าหรือเร็วจนเกินไป การทดลองจะเริ่มต้นด้วยเรื่องสั้นเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการทดลองจำนวน 3 เรื่อง ก่อนเป็นลำดับแรก เมื่อผู้เข้าร่วมทดลองอ่านเรื่องสั้นเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการทดลองจบแล้ว ผู้วิจัยจะถามผู้ร่วมการทดลองว่าเข้าใจวิธีการทดลองหรือไม่ หากไม่เข้าใจสามารถถามได้ หากเข้าใจการทดลองดีแล้วให้ทำการทดลองต่อไปได้ ก่อนที่เรื่องสั้นแต่ละเรื่องจะปรากฏบนหน้าจอ จะปรากฏสัญลักษณ์ ooo ตรงกลางหน้าจอเพื่อเป็นจุดรวมสายตา หลังจากนั้นผู้ร่วม

การทดลองจะต้องกด spacebar เพื่อเริ่มอ่านเรื่องสั้น โดยเรื่องสั้นจะปรากฏขึ้นบนหน้าจอทีละประโยค แต่ละประโยคมีความยาวไม่เกินหนึ่งบรรทัด เมื่ออ่านจบประโยคแล้วให้กดปุ่ม spacebar เพื่อเริ่มอ่านประโยคต่อไปจนจบเรื่องสั้น หากเรื่องสั้นที่อ่านจบไปแล้วมีคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจ คำถามจะปรากฏขึ้น (หากไม่มีจะเริ่มเรื่องสั้นใหม่) หากเนื้อความในคำถามเป็นจริง ให้ผู้ร่วมทดลองตอบว่า “ใช่” โดยกดปุ่มที่กำหนดไว้บนแป้นพิมพ์ หากไม่เป็นจริง ให้ผู้ร่วมทดลองตอบว่า “ไม่ใช่”

เมื่อผู้ร่วมการทดลองอ่านเรื่องสั้นครบแล้ว จะมีข้อความแสดงว่าการทดลองเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจะให้ผู้ร่วมการทดลองทำแบบสอบถามเพื่อทดสอบว่า ผู้ร่วมการทดลองรู้ความหมายต่างๆ ของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่ใช้ในการทดลองหรือไม่ การทดลองทั้งหมดใช้เวลาทั้งสิ้นไม่เกิน 30 นาที

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นระยะเวลาในการอ่านประโยคแต่ละประโยคของเรื่องสั้นที่ใช้ในการทดลอง จากโปรแกรม E-Prime แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ ข้อมูลที่ผู้วิจัยสนใจคือระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่คำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคุม โดยผู้วิจัยจะไม่รวมระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงที่ผู้ร่วมการทดลองไม่รู้จักความหมาย และระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่น้อยเกิน 500 มิลลิวินาที และมากกว่า 20,000 มิลลิวินาที ที่ผู้วิจัยต้องตัดข้อมูลดังกล่าวออกไปเนื่องจากจากการดูระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายโดยรวมแล้ว ระยะเวลาในการอ่านดังกล่าวมากหรือน้อยจนเกินไปจากเวลาอ่านในปกติ

ระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่ผู้วิจัยใช้คือ Residual Reading Time (RRT) หรือค่าความแตกต่างของระยะเวลาการอ่านประโยคเป้าหมายจริงของผู้ร่วมการทดลอง และระยะเวลาคาดการณ์ที่ผู้ร่วมการทดลองควรจะได้ (Ferreira and Clifton, 1986) ผู้วิจัยคำนวณค่า Residual Reading Time ในโปรแกรม Microsoft Excel ดังสมการคำนวณค่า Residual Reading Time ดังต่อไปนี้

$$\text{ระยะเวลาในการอ่าน} - [(\text{Intercept} + \text{ความยาวของประโยค}) \times \text{slope}] = \text{RRT}$$

สาเหตุที่ต้องใช้ค่า Residual Reading Time ในการทดลองนี้เนื่องจากประโยคเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองนี้มีความสั้นยาวไม่เท่ากัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ค่า Residual Reading Time เพื่อลดความแตกต่างของความสั้นยาวของประโยคเป้าหมายที่มีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หลังจากได้ค่า Residual Reading Time ของประโยคเป้าหมายทั้งหมดที่ใช้ในการทดลองแล้ว ผู้วิจัยจะตัดข้อมูลที่ผู้ร่วมการทดลองอ่านมากหรือน้อยจนเกินไปที่ค่า SD 3.5 (-5340.29 - 5256.925145 มิลลิวินาที) เมื่อรวมกับข้อมูลระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงที่ผู้ร่วมการทดลองไม่รู้จักความหมาย และระยะเวลาในการอ่านประโยค

เป้าหมายที่น้อยเกิน 500 มิลลิวินาที และมากกว่า 20,000 มิลลิวินาที ที่ถูกตัดออกไปข้างต้น จะมีข้อมูลที่ต้องตัดไปทั้งสิ้นคิดเป็นร้อยละ 5.47 ของจำนวนข้อมูลทั้งหมด

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของประเภทของปริบทที่มีผลต่อการประมวลผลความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง ผู้วิจัยจะนำค่า Residual Reading Time หรือ ระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายมาคำนวณค่าทางสถิติโดยใช้การคำนวณสถิติแบบ 3 - way Analysis of Variance (3 - way ANOVA) เช่นเดียวกับงานของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) โดยการคำนวณค่าทางสถิติจะคิดจากค่าตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ ประเภทของคำ (คำพ้องรูปพ้องเสียง, คำควบคุม) ปริบทใหญ่ (เอื้อต่อการตีความความหมายหลัก, เอื้อต่อการตีความความหมายรอง) และปริบทข้างเคียง (อยู่หน้าคำเป้าหมาย, อยู่หลังคำเป้าหมาย)

4. ผลการศึกษา

ผลการศึกษาที่ผู้วิจัยจะรายงานเป็นค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมาย โดยใช้ค่า Residual Reading Time (RRT) ในการรายงานผล จากผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมาย (ไม่แบ่งแยกระหว่างคำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคุม) ในเงื่อนไขที่ปริบทใหญ่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียง (global dominant) มากกว่าระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายในเงื่อนไขที่ปริบทใหญ่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง (global subordinate) กล่าวคือ ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายในเงื่อนไขที่ปริบทใหญ่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยเฉลี่ย 232.14 มิลลิวินาที ในขณะที่ในเงื่อนไขที่ปริบทใหญ่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายโดยเฉลี่ย 47.37 มิลลิวินาที

ในตัวแปรที่เป็นปริบทข้างเคียง ปริบทข้างเคียงจะสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงเสมอ ไม่ว่าปริบทข้างเคียงนี้จะอยู่หน้าหรือหลังคำเป้าหมาย จากค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมาย (ไม่แบ่งแยกระหว่างคำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคุม) พบว่า ในเงื่อนไขที่ปริบทข้างเคียงอยู่หลัง (after) คำเป้าหมายค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายมากกว่าค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายในเงื่อนไขที่ปริบทข้างเคียงอยู่หน้าคำเป้าหมาย (before) กล่าวคือ ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายในเงื่อนไขที่ปริบทข้างเคียงอยู่หลังคำเป้าหมาย โดยเฉลี่ย 214.71 มิลลิวินาที ในขณะที่ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายในเงื่อนไขที่ปริบทข้างเคียงอยู่หน้าคำเป้าหมาย โดยเฉลี่ย 64.81 มิลลิวินาที

ในตัวแปรที่เป็นประเภทของคำ อันได้แก่ คำพ้องรูปพ้องเสียง (ambiguous word) และคำควบคุม (control word) พบว่า ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงมากกว่าค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำควบคุม

กล่าวคือ ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยเฉลี่ย 182.15 มิลลิวินาที ในขณะที่ในประโยคเป้าหมายที่มีคำควบคุม ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายโดยเฉลี่ย 97.37 มิลลิวินาที ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยของเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่แบ่งตามตัวแปร

บริบทใหญ่		บริบทข้างเคียง		ประเภทของคำ	
สนับสนุน ความหมาย หลัก	สนับสนุน ความหมาย รอง	หน้าคำ เป้าหมาย	หลังคำ เป้าหมาย	คำพ้องรูป พ้องเสียง	คำควบคุม
232.14 (SD 1577.85)	47.37 (SD 1567.99)	64.81 (SD 1567.76)	214.71 (SD 1577.75)	182.15 (SD 1581.5)	97.37 (SD 1577)

ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายตามเงื่อนไขในการทดลอง 4 เงื่อนไข ได้แก่ GSA, GSB, GDA, GDB ผู้วิจัยพบว่า ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคในเงื่อนไข GDA โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 392.85 มิลลิวินาที รองลงมาคือ GDB คือ 71.43 มิลลิวินาที ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่าน GSB 58.19 มิลลิวินาที และผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านเงื่อนไข GSA น้อยที่สุด คือ 36.56 มิลลิวินาที ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยของเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่แบ่งตามเงื่อนไขที่ใช้ทดลอง

บริบทใหญ่ บริบทข้างเคียง		Global Context	
		Dominant	Subordinate
Local Context	After	392.85 (SD 1541.92)	36.56 (SD 1487.14)
	Before	71.43 (SD 1562.11)	58.19 (SD 1501.41)

หากเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียง และประโยคเป้าหมายที่มีคำควบคุม ตามแต่ละเงื่อนไขการทดลองทั้ง 4 เงื่อนไข พบว่า ในทุกเงื่อนไข ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาอ่านประโยคที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงนานกว่าค่า

ควบคุม ในเงื่อนไข GDA ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยเฉลี่ย 471.23 มิลลิวินาที ในขณะที่ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมโดยเฉลี่ย 314.47 มิลลิวินาที ในเงื่อนไข GDB ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยเฉลี่ย 135.85 มิลลิวินาที และใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมโดยเฉลี่ย 7.01 มิลลิวินาที ในเงื่อนไข GSA ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยเฉลี่ย 55.94 มิลลิวินาที และใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมโดยเฉลี่ย 17.19 มิลลิวินาที ในเงื่อนไข GSB ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยเฉลี่ย 65.58 มิลลิวินาที และประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมใช้เวลาในการอ่านโดยเฉลี่ย 50.79 มิลลิวินาที

โดยในเงื่อนไข GDA มีความแตกต่างของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงและระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมโดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 156.53 มิลลิวินาที รองลงมาคือ GDB มีความแตกต่างของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียง และประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุม 128.84 มิลลิวินาที ในเงื่อนไข GSA มีความแตกต่างของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียง และประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุม 38.75 มิลลิวินาที และในเงื่อนไข GSB มีความแตกต่างของระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียง และระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมโดยเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 14.79 มิลลิวินาที ดังตารางที่ 5 ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงและประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุม

บริบทใหญ่ บริบทข้างเคียง		Global Context					
		Dominant			Subordinate		
		พ้อง	ควบคุม	ค่าความต่าง	พ้อง	ควบคุม	ค่าความต่าง
Local Context	After	471.23 (SD 1490.42)	314.47 (SD 1589.52)	156.53	55.94 (SD 1589.03)	17.19 (SD 1557.61)	38.75
		135.85 (SD 1566.24)	7.01 (SD 1558.80)	128.84	65.58 (SD 1595.36)	50.79 (SD 1554.70)	14.79

เมื่อวิเคราะห์ผลที่ได้โดยใช้สถิติแบบ 3 – way repeated measure ANOVA ในผลการวิเคราะห์ที่อิงผู้ร่วมการทดลอง (by subjects) พบว่า บริบทใหญ่มีอิทธิพลต่อระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมาย [$F(1, 79) = 10.366$, $MS_e = 5462035.066$, $p = .002$] ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียง (Global Dominant) นานกว่าประโยคเป้าหมายที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง (Global Subordinate) และยังพบว่า บริบทข้างเคียงมีอิทธิพลต่อเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายด้วยเช่นกัน [$F(1, 79) = 5.251$, $MS_e = 3595056.613$, $p = .025$] สะท้อนให้เห็นว่าผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาอ่านประโยคที่บริบทข้างเคียงอยู่หลังคำเป้าหมายและหน้าคำเป้าหมายต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่บริบทข้างเคียงอยู่หลังคำเป้าหมาย (After) นานกว่าประโยคเป้าหมายที่บริบทข้างเคียงอยู่หน้าคำเป้าหมาย (Before) อย่างไรก็ดี ไม่พบอิทธิพลของประเภทของคำ [$F(1, 79) = 2.195$, $MS_e = 1150050.648$, $p = .142$] นอกจากนี้ใน 2 – way interaction พบปฏิสัมพันธ์ของบริบทใหญ่และบริบทข้างเคียงที่ส่งผลต่อระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมาย [$F(1, 79) = 8.799$, $MS_e = 4707136.996$, $p = .004$] อย่างไรก็ดี ไม่พบปฏิสัมพันธ์ของบริบทใหญ่และประเภทของคำ อีกทั้งยังไม่พบปฏิสัมพันธ์ของบริบทข้างเคียงและประเภทของคำอีกด้วย ส่วนใน 3 – way interaction ไม่พบปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสาม คือ บริบทใหญ่ บริบทข้างเคียง และประเภทของคำ

ส่วนผลการวิเคราะห์ที่อิงเรื่องสั้น (by items) พบว่าบริบทใหญ่ บริบทข้างเคียง และประเภทของคำไม่มีอิทธิพลต่อระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมาย แต่อย่างไรก็ดี บริบทใหญ่เกือบจะมีอิทธิพลทางสถิติ (marginal) {บริบทใหญ่ [$F(2(1, 31) = 3.454$, $MS_e = 2114165.754$, $p = .073$], บริบทข้างเคียง [$F(2(1, 31) = 1.576$, $MS_e = 1180253.724$, $p = .219$], ประเภทของคำ [$F(2(1, 15) = .845$, $MS_e = 361379.210$, $p = .365$] ใน 2 – way interaction พบปฏิสัมพันธ์ของบริบทใหญ่และบริบทข้างเคียงที่มีอิทธิพลต่อระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมาย [$F(2(1, 15) = 6.887$, $MS_e = 1432589.878$, $p = .013$] นอกจากนี้ไม่พบปฏิสัมพันธ์ของบริบทใหญ่และประเภทของคำ อีกทั้งยังไม่พบปฏิสัมพันธ์ของบริบทข้างเคียงและประเภทของคำอีกด้วย ส่วนใน 3 – way interaction ไม่พบปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสาม คือ บริบทใหญ่ บริบทข้างเคียง และประเภทของคำ

5. อภิปรายผล

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ในตัวแปรที่เป็นประเภทของคำพบว่า ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคการทดลองที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยเฉลี่ย 182.15 มิลลิวินาที ซึ่งนานกว่าประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมที่มีค่าเฉลี่ย 97.37 มิลลิวินาที ถึงแม้ว่าผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงนานกว่าประโยคเป้าหมายที่

มีค่าควบคุมในทุกเงื่อนไข แต่จากผลการศึกษาทางสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงและประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวได้ว่าไม่เกิด Subordinate Bias Effect (SBE) ในเงื่อนไข GSA, GSB และ GDB แสดงให้เห็นว่า บริบทที่อยู่ข้างหน้าที่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงทำให้ความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงถูกกระตุ้นมาในทันที ก่อนที่จะมีการกระตุ้นความหมายหลัก จึงไม่เกิดการแข่งขันกันของทั้งสองความหมาย เนื่องจากมีการกระตุ้นเพียงความหมายเดียว ทำให้เวลาอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงไม่ต่างกับประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมที่มีความหมายเดียว ซึ่งผลการทดลองนี้สะท้อนให้เห็นว่า ไม่เกิด Subordinate Bias Effect หรือเกิดการแทรกแซงของความหมายรอง ในขณะที่มีการกระตุ้นความหมายหลัก จนทำให้เวลาในการอ่านประโยคที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงนานกว่าประโยคที่มีค่าควบคุม ซึ่งผลการทดลองที่ได้ี้มีความสอดคล้องกับงานของ Tsang and Chen (2010) ที่ศึกษาคำที่ประกอบด้วยหน่วยคำที่มีความกำกวมในภาษาจีนกวางตุ้ง โดยที่หน่วยคำแต่ละหน่วยคำมีความหมายเป็นนามทั้งคู่ ในงานศึกษาใช้ visual – world paradigm และไม่พบการเกิด Subordinate Bias Effect เนื่องจากความหมายหลักถูกขัดขวางโดยบริบทที่เอื้อต่อความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่อยู่ข้างหน้า แสดงให้เห็นว่าบริบทที่สนับสนุนความหมายรองที่อยู่ข้างหน้าสามารถทำให้เกิดการกระตุ้นความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงเพียงความหมายเดียวได้ จึงไม่ทำให้เกิดการแข่งขันกันของความหมายหลักและความหมายรอง ส่งผลให้ไม่เกิด Subordinate Bias Effect ขึ้น

แต่อย่างไรก็ดี ผลการทดลองในส่วนนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) ที่พบ Subordinate Bias Effect หรือความแตกต่างของระยะเวลาในการอ่านคำพ้องรูปพ้องเสียงและค่าควบคุม เมื่อปริบททางความหมายที่อยู่ข้างหน้าสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง

ส่วนในงานของ Folk and Morris (2003) ที่ทำการทดลองโดยใช้ eye tracking ในคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความหมายเป็นนามทั้งคู่ ก็พบว่าเกิด Subordinate Bias Effect เช่นเดียวกันกับงานของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) ที่ทำการศึกษาคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความหมายเป็นนามทั้งคู่เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านคำพ้องรูปพ้องเสียงนานกว่าค่าควบคุม เมื่อคำพ้องรูปพ้องเสียงนั้นเป็นคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความหมายเป็นนามทั้งคู่ และบริบทที่อยู่ข้างหน้าสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงดังกล่าว

ผลการศึกษาที่แตกต่างกันนี้อาจจะมาจากความแตกต่างของภาษาที่ใช้ในแต่ละงาน กล่าวคือในงานวิจัยของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) และ Folk and Morris (2003) ที่ทำการศึกษาเรื่องบริบทที่มีผลต่อการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาอังกฤษ แต่ในงานวิจัยนี้ทำการศึกษาในภาษาไทยและในงานของ Tsang and Chen (2010) ศึกษาในภาษาจีน ซึ่งในภาษาไทยและภาษาจีนจัดว่าเป็นภาษาคำโดดเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าภาษาต่างกลุ่ม

กันอาจจะมีการประมวลผลความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงแตกต่างกัน จึงทำให้เกิด Subordinate Bias Effect ในคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีบริบทเอื้อต่อการตีความความหมายรองที่อยู่ข้างหน้าคำพ้องรูปพ้องเสียงขึ้นในงานศึกษาที่เป็นภาษาอังกฤษ แต่ไม่เกิดในการศึกษาภาษาไทย และภาษาจีนที่เป็นภาษาคำโดดเช่นเดียวกัน

ส่วนในเงื่อนไข GDA ที่ไม่มีบริบทข้างหน้าก็เอื้อต่อการตีความความหมายรองเป็นไปได้ว่า บริบทใหญ่ที่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียงทำให้เกิดการกระตุ้นความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียงเพียงความหมายเดียวโดยทันที โดยที่ไม่เกิดการแทรกแซงของความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงตามที่ Kambe, Rayner and Duffy (2001) ได้อธิบายไว้

ผลการศึกษาในตัวแปรที่เป็นบริบทใหญ่ (global context) พบว่าผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาอ่านประโยคเป้าหมายที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียง (global dominant) นานกว่าประโยคเป้าหมายที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง (global subordinate) โดยผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยเฉลี่ย 232.14 มิลลิวินาที และผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยเฉลี่ย 47.37 มิลลิวินาที ผลการทดลองในส่วนนี้มีความสอดคล้องกับงานของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากในเงื่อนไขที่มีบริบทใหญ่ ได้แก่ GDA และ GDB เนื้อความของบริบทใหญ่และบริบทข้างเคียงมีความขัดแย้งกัน ซึ่งความขัดแย้งกันของเนื้อความของบริบทใหญ่และบริบทข้างเคียงทำให้ผู้ร่วมการทดลองเกิดความสับสน จึงทำให้เวลาอ่านประโยคเป้าหมายเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับเงื่อนไขที่บริบทสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง

ในตัวแปรที่เป็นบริบทข้างเคียง (local context) ผู้วิจัยพบว่าผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาอ่านประโยคเป้าหมายที่บริบทข้างเคียงที่อยู่ข้างหลังคำเป้าหมาย (local after) นานกว่าประโยคเป้าหมายที่บริบทข้างเคียงที่อยู่ข้างหน้าคำเป้าหมาย (local before) ในการทดลองนี้ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาอ่านประโยคเป้าหมายที่บริบทข้างเคียงที่อยู่ข้างหลังคำเป้าหมายโดยเฉลี่ย 214.71 มิลลิวินาที และใช้เวลาอ่านประโยคเป้าหมายที่บริบทข้างเคียงที่อยู่ข้างหน้าคำเป้าหมายโดยเฉลี่ย 64.81 มิลลิวินาที ผู้วิจัยมีความเห็นว่าที่บริบทข้างเคียงที่อยู่ข้างหลัง ใช้เวลามากกว่าบริบทข้างเคียงที่อยู่ข้างหน้า อาจจะเนื่องมาจากในเงื่อนไขที่บริบทข้างเคียงอยู่ข้างหน้าคำพ้องรูปพ้องเสียง ผู้ร่วมการทดลองได้พบบริบทที่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่อยู่ข้างหน้าก่อน หลังจากนั้นจึงพบคำพ้องรูปพ้องเสียงโดยทันที ทำให้ผู้ร่วมการทดลองเลือกความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่เงื่อนไขที่บริบทข้างเคียงอยู่ข้างหลังคำพ้องรูปพ้องเสียง ถึงแม้บริบทข้างหน้าจะสนับสนุนความหมายใด ความหมายหนึ่งของคำพ้องรูปพ้องเสียงแล้ว ส่งผลให้เกิดการเลือกความหมายใดความหมายหนึ่งไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพบบริบทที่ตามมาข้างหลัง ที่สนับสนุนความหมายรองของ

คำพ้องรูปพ้องเสียง ทำให้ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาช่วงระยะหนึ่งเพื่อวิเคราะห์ว่า คำที่ตามมามีความเกี่ยวข้องกับความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่เลือกมาหรือไม่ หากสอดคล้อง เช่น ในเงื่อนไข GSA ผู้ร่วมการทดลองก็จะสามารถอ่านส่วนต่อไปของประโยคได้ทันที อย่างไรก็ตามใน GDA ที่บริบทข้างหลังที่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงไม่สอดคล้องกับความหมายที่ผู้ร่วมการทดลองเลือก ทำให้ผู้ร่วมการทดลองต้องย้อนกลับไปอ่านข้อความก่อนหน้าอีกครั้งเพื่อหาความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่เหมาะสมกับเรื่องสั้นมากที่สุด

นอกจากนี้หากพิจารณาผลการศึกษาตามเงื่อนไขการทดลองพบว่า ในเงื่อนไข GDA ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาอ่านประโยคเป้าหมายโดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือเงื่อนไข GDB และ GSB ตามลำดับ และในเงื่อนไข GSA ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาอ่านประโยคเป้าหมายโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ในเงื่อนไข GDA มีค่าความต่างระหว่างระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงและประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมมากที่สุด รองลงมาคือ GDB และ GSA ตามลำดับ และในเงื่อนไข GSB มีค่าความต่างระหว่างระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงและประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมน้อยที่สุด

ในเงื่อนไข GSB และ GSA เป็นเงื่อนไขที่ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายโดยเฉลี่ยน้อยที่สุดสองอันดับแรก และยังมีค่าความต่างระหว่างระยะเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงและประโยคเป้าหมายที่มีค่าควบคุมน้อยที่สุดสองอันดับแรกเช่นกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะทั้งสองเงื่อนไขมีบริบทที่สนับสนุนความหมายเดียวของคำพ้องรูปพ้องเสียง ไม่มีความขัดแย้งกันของความหมายของบริบทกล่าวคือ ในเงื่อนไข GSB ทั้งบริบทใหญ่และบริบทข้างเคียงที่อยู่ข้างหน้าคำเป้าหมายมีความสอดคล้องกัน บริบททั้งสองแบบต่างก็สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง ส่วนในเงื่อนไข GSA มีบริบทใหญ่ที่อยู่หน้าคำพ้องรูปพ้องเสียงและสนับสนุนความหมายรอง จึงทำให้ผู้ร่วมการทดลองอ่านประโยคเป้าหมายในเงื่อนไข GSB และ GSA เร็วกว่าในเงื่อนไขอื่นๆ

ในงานนี้พบว่า เมื่อบริบทใหญ่และบริบทข้างเคียงที่อยู่หน้าคำเป้าหมายมีเนื้อความขัดแย้งกันในเงื่อนไข GDB ผู้ร่วมการทดลองในงานวิจัยนี้มีแนวโน้มที่จะใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายนานกว่าประโยคเป้าหมายที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง เช่นเดียวกันกับที่พบในงานของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) ซึ่งได้อธิบายว่าในเรื่องสั้นที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียง และบริบทข้างเคียงสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง โดยที่ทั้งสองบริบทอยู่หน้าคำเป้าหมาย เมื่อผู้ร่วมการทดลองพบเนื้อความของบริบทใหญ่และบริบทข้างเคียงมีความขัดแย้งกัน ทำให้ผู้ร่วมการทดลองต้องใช้เวลานานขึ้นในการอ่านคำเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจเนื้อความที่ขัดแย้งกัน โดยไม่จำกัดว่าคำเป้าหมายนั้นจะเป็นคำพ้องรูปพ้องเสียงหรือคำควบคุม

นอกจากนั้นในเงื่อนไข GDA ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายในเงื่อนไข GDA นานกว่าที่ประโยคเป้าหมายที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงเช่นเดียวกับงานของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) ที่พบว่า ผู้ร่วมการทดลอง

ใช้เวลาในการอ่านส่วนที่แก้ไขความกำกวม (disambiguating region) ในเงื่อนไข GDA นานกว่าส่วนที่แก้ไขความกำกวมเมื่อปริบทใหญ่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง และใช้เวลาอ่านคำพ้องรูปพ้องเสียงนานกว่าในคำควบคุม โดย Kambe, Rayner and Duffy (2001) ได้อธิบายว่าเป็นเช่นนั้นเนื่องจากเมื่อผู้ร่วมการทดลองได้อ่านปริบทใหญ่ที่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียงแล้ว จึงได้ตีความความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงว่าเป็นความหมายหลัก แต่เมื่อพบปริบทข้างเคียงที่สนับสนุนความหมายรองที่ตามมาข้างหลัง ทำให้ผู้ร่วมการทดลองต้องกลับมาตีความความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงใหม่ เพื่อให้เข้ากับปริบทที่เอื้อต่อการตีความความหมายรองที่เพิ่งพบในภายหลัง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้ผู้ร่วมการทดลองต้องใช้เวลาในการอ่านส่วนที่แก้ไขความกำกวม (disambiguating region) เพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าในการศึกษานี้จะไม่พบความแตกต่างระหว่างเวลาการอ่านคำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคุม เหมือนในงานของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) แต่ผู้ร่วมการทดลองก็ใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายในเงื่อนไข GDA นานกว่าประโยคเงื่อนไขอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่ากระบวนการที่ผู้ร่วมการทดลองกลับมาตีความความหมายของคำเป้าหมายใหม่อีกครั้ง เมื่อพบปริบทข้างเคียงที่อยู่ข้างหลังมีความขัดแย้งกับปริบทใหญ่ที่อยู่ข้างหน้า ซึ่งกระบวนการนี้เหมือนกันทั้งในคำพ้องรูปพ้องเสียงและคำควบคุม กล่าวคือผู้ร่วมการทดลองอ่านปริบทใหญ่ที่มีความหมายเอื้อต่อการตีความความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียงแล้ว เมื่อพบคำพ้องรูปพ้องเสียงผู้ร่วมการทดลองตีความความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงว่าเป็นความหมายหลักในทันที อย่างไรก็ตามเมื่อผู้ร่วมการทดลองพบปริบทข้างเคียงที่อยู่ข้างหลังที่ขัดแย้งกับความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียงในการตีความในตอนแรก ทำให้ผู้ร่วมการทดลองต้องกลับไปอ่านข้อความก่อนหน้านี้อีกครั้ง เพื่อทำความเข้าใจความหมายของคำให้สอดคล้องกับปริบท ส่วนในคำควบคุม ถึงแม้จะมีความหมายเดียว แต่ความหมายของคำควบคุมก็สอดคล้องกับความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง และความหมายคำควบคุมขัดแย้งกับปริบทใหญ่ที่ผู้ร่วมการทดลองได้อ่านมาก่อนหน้า เมื่อผู้ร่วมการทดลองพบปริบทข้างเคียงที่ไม่สอดคล้องกับปริบทที่อยู่ก่อนหน้า ทำให้ผู้ร่วมการทดลองต้องกลับไปอ่านข้อความก่อนหน้านี้อีกครั้ง เพื่อทำความเข้าใจปริบทที่ขัดแย้งกันเช่นเดียวกันกับคำพ้องรูปพ้องเสียงที่กล่าวมา

จากผลการศึกษาในงานนี้ชี้ให้เห็นว่า ปริบททำให้เกิดการกระตุ้นความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงเพียงความหมายเดียว เมื่อสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงและอยู่หน้าคำพ้องรูปพ้องเสียงจึงไม่ทำให้เกิด Subordinate Bias Effect ในเงื่อนไข GSA, GSB และ GDB ส่วนในเงื่อนไข Global Dominant – Local After ที่ไม่เกิด Subordinate Bias Effect เพราะปริบทข้างหน้าไม่มีปริบทที่สนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง ปริบทใหญ่ที่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียงจึงช่วยให้เกิดการกระตุ้นความหมายหลักเพียงความหมายเดียว ไม่เกิดการแทรกแซงของความหมายรองขณะเกิดการกระตุ้นความหมายหลัก ทำให้ไม่เกิด Subordinate Bias Effect

จากผลการศึกษา การไม่พบ Subordinate Bias Effect สอดคล้องกับแบบจำลองการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงที่พึ่งพาบริบท (context - dependent model) ที่กล่าวว่า หากคำพ้องรูปพ้องเสียงปรากฏอยู่ในบริบทที่มีความเข้มข้นพอ และบริบทนั้นอยู่หน้าคำพ้องรูปพ้องเสียงและสนับสนุนความหมายใดความหมายหนึ่งของคำพ้องรูปพ้องเสียง ความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่สอดคล้องกับบริบทนั้นจะถูกเลือกเพียงความหมายเดียว ไม่ว่าความหมายนั้นจะเป็นความหมายหลักหรือความหมายรองก็ตาม ในผลการทดลองนี้ ผู้วิจัยพบว่าหากบริบททางความหมายที่อยู่ข้างหน้าคำพ้องรูปพ้องเสียง และสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียง ความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงจะถูกเลือกเพียงความหมายเดียว ดังนั้นเวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายที่มีคำพ้องรูปพ้องเสียงจึงไม่ต่างจากประโยคเป้าหมายที่มีคำควบคู่ที่มีความหมายเดียว จึงไม่เกิด Subordinate Bias Effect ดังกล่าวข้างต้น

นอกจากนั้นยังพบว่าความขัดแย้งของเนื้อความของบริบทใหญ่และบริบทข้างเคียงทำให้ผู้ร่วมการทดลองอ่านประโยคเป้าหมายนานขึ้น ดังจะเห็นได้จากในเงื่อนไข GDB และ GDA ที่ผู้ร่วมการทดลองใช้เวลาอ่านประโยคเป้าหมายนานกว่าเงื่อนไขอื่นๆ ที่เหลือ ในเงื่อนไข GDB ที่บริบทใหญ่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียง และบริบทข้างเคียงสนับสนุนความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงอยู่หน้าคำพ้องรูปพ้องเสียง ความไม่สอดคล้องกันของเนื้อความของบริบททั้งสอง ทำให้ผู้ร่วมการทดลองต้องใช้เวลาในการอ่านประโยคเป้าหมายนานขึ้น ส่วนในเงื่อนไข GDA ที่บริบทใหญ่ที่อยู่หน้าคำพ้องรูปพ้องเสียงที่สนับสนุนความหมายหลักของคำพ้องรูปพ้องเสียง และบริบทข้างเคียงที่สนับสนุนความหมายรองอยู่หลังคำพ้องรูปพ้องเสียง เมื่อผู้ร่วมการทดลองได้อ่านบริบทใหญ่ที่สนับสนุนให้เลือกความหมายหลักและได้อ่านคำพ้องรูปพ้องเสียง จึงได้ตีความความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงว่าเป็นความหมายหลัก แต่ต่อมาเมื่อพบบริบทข้างเคียงที่ตามมาสนับสนุนความหมายรอง ทำให้ผู้ร่วมการทดลองต้องกลับมาตีความความหมายของคำพ้องรูปพ้องเสียงอีกครั้งหนึ่ง

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการทดลองข้างต้นที่ทำการศึกษาโดยใช้วิธี self - paced reading ทำให้สรุปได้ว่าไม่เกิดการเกิด Subordinate Bias Effect ขึ้นในการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลของการศึกษาของ Tsang and Chen (2010) ที่ทำการทดลองในภาษาจีน กวางตุ้งที่จัดอยู่ในตระกูลภาษาคำโดดเช่นเดียวกับภาษาไทย โดยทำการทดลองโดยใช้วิธี visual - world paradigm นอกจากนี้ยังพบว่า งานวิจัยนี้มีความขัดแย้งกับงานของ Kambe, Rayner and Duffy (2001) ซึ่งศึกษาการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธี eye tracking ผลจากการเปรียบเทียบดังกล่าวอาจจะทำให้อธิบายได้ว่าที่ภาษาในตระกูลเดียวกัน อาจจะมีการประมวลผลเช่นเดียวกัน และอาจจะมีความแตกต่างกันในภาษาที่อยู่คนละตระกูล ดังเช่นภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประมวลผลของภาษาในตระกูลเดียวกันหรือต่างตระกูลกันนั้น ผู้

ศึกษาควรจะต้องศึกษาภาษาที่ต้องการเปรียบเทียบกับกันโดยใช้วิธีการทดลองเดียวกันในทุกๆ ภาษา เพื่อที่สามารถควบคุมตัวแปรในด้านวิธีการทดลองให้เหมือนกัน เนื่องจากวิธีการทดลองต่างกัน อาจจะทำให้ผลการทดลองแตกต่างกันได้อย่างสิ้นเชิง

นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการทดลองนี้ศึกษาการประมวลผลคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทยที่ความหมายมีประเภททางไวยากรณ์เดียวกันเพียงเท่านั้น ซึ่งไม่ครอบคลุมคำพ้องรูปพ้องเสียงทั้งหมดในภาษาไทย ซึ่งในภาษาไทยยังพบคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความหมายย่อยที่มีประเภททางไวยากรณ์แตกต่างกัน เช่น คำพ้องรูปพ้องเสียงที่ความหมายหนึ่งเป็นนาม ความหมายหนึ่งเป็นกริยา เช่น ฟัน หรือคำพ้องรูปพ้องเสียงที่ความหมายหนึ่งเป็นกริยา อีกความหมายหนึ่งเป็นวิเศษณ์ เช่น เยี่ยม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การศึกษาคำพ้องรูปพ้องเสียงเหล่านี้เพิ่มเติมจะสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการประมวลผลความหมายรองของคำพ้องรูปพ้องเสียงได้ เนื่องจากคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีความหมายย่อยมีประเภททางไวยากรณ์แตกต่างกัน อาจจะมีการประมวลผลต่างจากคำพ้องรูปพ้องเสียงที่ความหมายมีประเภททางไวยากรณ์เดียวกันก็เป็นได้

เอกสารอ้างอิง

- ตุลยา นครจินดา และธีราภรณ์ รติธรรมกุล. (2558). คำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทย: การจัดประเภทโดยการอ้างอิงคลังข้อมูลภาษาและการตัดสินใจของผู้ใช้ภาษา. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 12(2), 67 - 86.
- ฉันทธร ตรงไตรรัตน์. (2555). การรู้จำและการประมวลผลคำกำกวมในภาษาไทย: การศึกษาทางภาษาศาสตร์จิตวิทยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). คำพ้องรูปพ้องเสียง. สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=3679>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2555 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2544*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- Duffy, S. A., Morris, R. K., & Rayner, K. (1988). Lexical ambiguity and fixation times in reading. *Journal of Memory and Language*, 27(4), 429-446.
- Ferreira, F., & Clifton, C. E. (1986). The independence of syntactic processing. *Journal of Memory and Language*, 25, 348-368.
- Folk, J. R., & Morris, R. K. (2003). Effects of syntactic category assignment on lexical ambiguity resolution in reading: An eye - movement analysis. *Journal of Memory & Cognition*, 31(1), 87-99.

- Foss, D. J. (1970). Some effects of ambiguity upon sentence comprehension. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 9(6), 699-706.
- Kambe, G., Rayner, K., & Duffy, S. A. (2001). Global context effects on processing lexically ambiguous words: Evidence from eye fixations. *Journal of Memory & Cognition*, 29(2), 363-372.
- Pacht, J. M. & Rayner, K. (1993). The processing of homophonic homographs during reading: Evidence from eye movement studies. *Journal of Psycholinguistic Research*. 22(2), 251-271.
- Saeed, J. I. (1997). *Semantics*. Oxford, UK: Blackwell.
- Swinney, D. A. (1979). Lexical access during sentence comprehension: (Re)consideration of context effects. *Journal of Verbal Learning & Verbal Behavior*, 18, 645-659.
- Tsang, Y. K., & Chen, H. C. (2010). Morphemic ambiguity resolution in Chinese: Activation of the subordinate meaning with a prior dominant-biased context. *Journal of Psychonomic Bulletin & Review*, 17(6): 875-881.

การบูรณาการข้อมูลวัฒนธรรมสู่การจัดการกระบวนการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กและเยาวชน
ให้มีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม¹

Integration of cultural information into a community-based
participation learning process to enhance youth and
children's coexistence skills in a multicultural society

นันธิดา จันทรางศุ*

nantida.cha@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานวิจัยการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อบูรณาการข้อมูลทางวัฒนธรรมชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม สู่การจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม (2) เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการหนุนเสริมการทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชน และเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ 60 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานในชุมชน 15 คน ผลการดำเนินการวิจัย พบว่า การบูรณาการข้อมูลทางวัฒนธรรมชุมชนสู่การจัดการเรียนรู้ดำเนินการได้หลายลักษณะและควรเปิดกว้างให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับชุมชน ผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง องค์ประกอบสำคัญของการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน การวางบทบาทหน้าที่และความพร้อมของการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ การกำหนดบทบาทชุมชนในการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเป็นการเสริมสร้างและปลูกฝังให้คนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา เพื่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, พหุวัฒนธรรมศึกษา, การเรียนรู้เชิงประสบการณ์, การมีส่วนร่วมของชุมชน

* อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

This article is part of a larger research work aimed at developing a learning process for children and youth based on cultural diversity, with the following objectives: 1) to integrate cultural information found in Putthamonthon district, Nakhon Pathom province into a community-based participation learning process, so as to enhance youth and children's skills in co-existing in a multicultural society, and 2) to build a supportive community participation scheme for children and youth development and to enhance the scope of knowledge and understanding regarding cultural diversity in the community along with partnership networks using participatory action research methodology through a multicultural education pedagogical approach, and experiential learning. Participatory Action Research (PAR) was employed to collect data and develop learning activities for sixty youths and fifteen associated individuals. The results revealed that the integration of community's cultural information into the curriculum can be accomplished in multiple ways and should allow youth and children opportunities to direct themselves towards experientially learning about and understanding cultural diversity in their community. The extent to which youth and children actively participate in and are prepared to learn through activities, and determine roles for both direct and indirect participation in the community were important considerations in creating such a learning program. These factors raised community members' awareness of their current situation and problems such that they were better able to adapt to cultural changes and diversity.

Keywords: Participatory learning, Multicultural education, Experiential learning, Community engagement

1. บทนำ

การเคลื่อนย้ายผู้คนกลุ่มต่างๆ เข้ามาสู่อาณาบริเวณที่มีกลุ่มคนดั้งเดิมอาศัยอยู่ ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ดังปรากฏให้เห็นสภาวะความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในทุกพื้นที่ของประเทศไทย วัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่ในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอีกต่อไป เขตแดนทางวัฒนธรรมมีความไม่ชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มาเร็วและมาแรงส่งผลต่อการเคลื่อนไหวถ่ายเทความรู้และการเปลี่ยนแปลงวิถีวัฒนธรรมต่างๆ ให้กับคนและชุมชน เช่น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนถูกลดทอนลง การไม่ผลิตซ้ำวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนรุ่นใหม่จนอาจทำให้ไม่เห็นร่องรอยของวัฒนธรรมดั้งเดิม (authenticity) เด็กหรือคนรุ่นใหม่ถูกและสูญเสียความมั่นใจในวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง การหิบบิสมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันไปมาระหว่างวัฒนธรรมกลุ่มต่างๆ จนกลายเป็นวัฒนธรรมลูกผสม (cultural hybridization) เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ การยอมรับปรับตัวและให้คุณค่าต่อความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับปัจเจก ชุมชน ไปจนถึงสังคมใหญ่ หลายชุมชนมีความพยายามสร้างพื้นที่ร่วมหรือค่านิยมร่วมทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงการเรียกร้องการดำรงอยู่เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ความแตกต่างหลากหลายในเรื่องชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ประเพณี และความเชื่อ (นันธิดา จันทรางศุ, 2560ข) หรือบางกรณีเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มตนเองไม่ยอมรับหรือให้คุณค่าในความแตกต่างหลากหลายจนกลายเป็นข้อขัดแย้งทางความคิดและพฤติกรรมการใช้ชีวิต ในบางประเทศที่มีการเคลื่อนย้ายผู้คนจำนวนมาก นำมาซึ่งความขัดแย้งในการอยู่ร่วมระหว่างคนเก่ากับคนใหม่ หรือแม้กระทั่ง นโยบายของรัฐที่พยายามเข้ามากำกับวัฒนธรรมชุมชนก็ส่งผลกระทบในลักษณะการสร้างความหมายและกำหนดมาตรฐานทางวัฒนธรรมซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนด้วยเช่นกัน ปรากฏการณ์และปัญหาต่างๆ จากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเหล่านี้ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดและการสร้างตัวตนของเด็กและเยาวชนในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การสร้างกระบวนการเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการยอมรับในคุณค่าของความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน ทำอย่างไรให้เด็กและเยาวชนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ที่มีความต่างทางวัฒนธรรม มีความเห็นอกเห็นใจ (empathy) มีความเข้าใจ (understanding) มีความอดกลั้นต่อความแตกต่างหลากหลาย (tolerance) (Grant and Sleeter, 2007) รวมไปถึงมีความไวทางวัฒนธรรม (cultural sensitivity) (Anderson and Campbell, 2011) อันจะนำไปสู่การเคารพในความเป็นมนุษย์ที่มีความแตกต่าง การยอมรับและอยู่ร่วมกันในพื้นที่แห่งความหลากหลายทางความคิดและการดำรงชีวิต (livelihood) (เย็นจิตร ถิ่นขาม, 2550) ประเด็นเหล่านี้นำมาเป็นแนวทางในการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนได้ทางหนึ่ง

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานวิจัยการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีผู้เขียนเป็นหัวหน้าแผนงานวิจัย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ปี 2558 พื้นที่ดำเนินงานคืออำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นความเป็นพหุลักษณะพหุวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา อำเภอพุทธมณฑลมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพและทางสังคมวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ด้วยบริบททางภูมิศาสตร์ที่เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ พื้นที่ทางกายภาพที่แสดงความเป็นเมืองแต่ยังคงความเป็นชนบทในบางส่วน การเคลื่อนย้ายผู้คนจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย ตลอดจนการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และชนกลุ่มน้อยอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานจัดหางานจังหวัดนครปฐม, 2560) จากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน การคมนาคมขนส่ง สภาวะแวดล้อม และอื่นๆ ซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึง ความหลากหลายของวิถีการดำเนินชีวิตอดีต ปัจจุบัน ความหลากหลายของผู้คน ความหลากหลายทางศาสนา ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่เปลี่ยนไปท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของบริบทพื้นที่อันเป็นผลมาจากการพัฒนาและโลกาภิวัตน์ที่ปรากฏอยู่ในอำเภอพุทธมณฑล และส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ของชุมชนซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมของอำเภอพุทธมณฑลที่ค่อยๆ ถูกลบบทบาทลงตามค่านิยมของคนในชุมชนที่เปลี่ยนไป (ถนอมศรี เปลี่ยนสมัย และคณะ, 2560) ไม่เพียงเท่านั้นปัญหาสำคัญจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนยังจำกัดอยู่ภายใต้กรอบของชุดอธิบายความหมายที่นำเสนอในตำราเรียนโดยมุ่งสร้างและผลิตซ้ำความหมายเฉพาะเจาะจงที่เน้นย้ำการธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ส่งผลให้กรอบมโนทัศน์เรื่องวัฒนธรรมของเด็กที่เข้าใจว่าวัฒนธรรมในสังคมไทยเป็นลักษณะจารีตประเพณี วัฒนธรรมเป็นเรื่องตายตัว (ยศ สันตสมบัติ, 2559) ซึ่งไม่เชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริงและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตในปัจจุบัน

ประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่รัฐให้ความสำคัญโดยบรรจุเป็นแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2550-2559) ที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนา งานศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม มุ่งทำความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมให้กับประชาชน โดยเป้าประสงค์ของแผนระบุชัดให้คนไทยมีความรู้ ความเข้าใจงานด้านวัฒนธรรม สามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีค่านิยมและปรับปรุงวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและสังคม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระทรวงวัฒนธรรม, 2552) ทั้งนี้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งมีนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความตระหนัก ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจาก

ความตื่นตัวเรื่องประชาคมอาเซียนที่ต้องปรับรับการเคลื่อนย้ายผู้คน (กรมอาเซียน, 2560) อย่างไรก็ตาม ในมิติของการจัดการเรียนรู้ ยังไม่พบกระบวนการขับเคลื่อนสร้างความเข้าใจ เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยชุมชนเองเท่าใดนัก เมื่อสำรวจสถานการณ์ความรู้ของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการให้ ทิศนะว่า “แต่ละท้องถิ่นต่างมีวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา จึงควรช่วยกันรักษาและสืบทอด” การมองความหลากหลายคือการเปรียบเทียบวัฒนธรรมของตนกับวัฒนธรรมท้องถิ่น อื่นๆ ซึ่งมีอยู่ในวงจำกัดเท่าที่จะมีข้อมูลปรากฏอยู่ในตำราซึ่งยังไม่เปิดกว้างและเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริงแม้กระทั่งวัฒนธรรมชุมชนที่เด็ก ต้องพบเจอในชีวิตประจำวัน ก็ยังไม่ได้ถูกพูดถึงในระบบการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และ ปรับตัวทางวัฒนธรรมได้ในชีวิตประจำวัน (ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ และนันทิดา จันทรางศุ, 2560)

ทั้งนี้ หากพิจารณาในประเด็นการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กและ เยาวชนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมแล้ว การใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชน อันได้แก่ ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีวัฒนธรรมของชุมชน ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชุมชน เป็น ทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นทุนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ ซึ่งเป็นความ ท้าทายในการเปิดพื้นที่ให้ชุดข้อมูลทางวัฒนธรรมชุมชนได้มีโอกาสแสดงตัวตนบนพื้นที่ทางการ เรียนรู้ซึ่งไม่จำกัดเพียงความรู้ในตำราเรียนตามที่รัฐกำหนดได้อย่างเท่าเทียม

โครงการวิจัยได้ออกแบบการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เรื่องความ หลากหลายทางวัฒนธรรมให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนมี ทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) โดยการบูรณาการข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนเพื่อจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนวิธีการสร้างการรับรู้และความตระหนักถึงปัญหาของชุมชนร่วมกัน และแนวทางการสร้างความยั่งยืนในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การขยายเครือข่าย การทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองในสังคมพหุวัฒนธรรมในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อบูรณาการข้อมูลทางวัฒนธรรมชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม สู่การจัดการ เรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม

2.2 เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการหนุนเสริมการทำงานพัฒนาเด็กและ เยาวชน และเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับภาคี เครือข่ายในพื้นที่

3. แนวคิดและการออกแบบการวิจัย

3.1 แนวคิดและทฤษฎีด้านพหุวัฒนธรรมศึกษา

ตัวช่วยสำคัญและจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา (multi-cultural education) เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลวัฒนธรรมชุมชน และให้พื้นที่กับองค์ความรู้ที่ไม่เคยพูดถึงในระบบการศึกษามาก่อน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นการใช้ข้อมูลสภาพความเป็นจริงจากเจ้าของวัฒนธรรม (insider view) (Edwards, 1998) ซึ่งถ้าหากมีความร่วมมือและตระหนักถึงประเด็นในการเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมจากภายในชุมชนเองด้วยแล้ว พลัของข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนจะเป็นประโยชน์อย่างมาก โดยสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ทั้งในระบบ (formal education) และนอกระบบการศึกษา (non-formal education)

ความหมายของพหุวัฒนธรรมและพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นทั้งบริบท แนวคิด และเครื่องมือในการทำงาน (นันทิดา จันทร์ทางศุ, 2560ก) เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในเรื่องของการเปิดพื้นที่ให้แต่ละองค์ความรู้ในแต่ละวัฒนธรรมมีตัวตนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างสมรรถนะระหว่างวัฒนธรรม (intercultural competence) อันได้แก่ ทักษะ (skill) ความสามารถ (ability) และความรู้ (knowledge) ของบุคคลในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (สองกลุ่มวัฒนธรรมหรือมากกว่า) อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม (UNESCO, 2013, p.12, 16 อ้างใน กฤษฎา กุณฑล, 2556) ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเมื่อเราเปิดพื้นที่อย่างที่เป็นกลางแล้วเด็กและเยาวชนจะไม่ถูกหล่อหลอมให้ตัดสินผู้อื่นแต่หล่อหลอมให้เขาเรียนรู้ ชื่นชม เคารพในวัฒนธรรมของผู้อื่น อันจะนำมาซึ่งสมรรถนะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่เป็นกลางมากขึ้นในอนาคต และพร้อมที่จะเติบโตท่ามกลางความหลากหลายได้อย่างไม่เป็นปัญหาต่อไป

การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทางพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมของโดยใช้แนวทางของ Cushner, McClelland และ Safford (2015) ที่ให้ความสำคัญกับการรับรู้ว่า สังคมวัฒนธรรมนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง และได้แบ่งการสอนจากแนวคิดการไม่หยุดนิ่งของวัฒนธรรมออกเป็น 4 ชั้นเป้าหมาย คือ (1) ชั้นการรับรู้เข้าใจว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เด็กและเยาวชนควรรับรู้ว่าสังคมเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และเข้าใจถึงสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมได้แก่ เชื้อชาติ (nationality) กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnicity) เพศสภาพ (gender) สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ระบบความเชื่อ เขตภูมิภาคที่ตนเองอาศัย สุขภาวะ ความสามารถ/ความด้อยความสามารถ รูปแบบการใช้ชีวิต เป็นต้น โดยเข้าใจว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อบุคคลและสังคมอย่างไร (2) ชั้นการเรียนรู้ เข้าใจวัฒนธรรมและเข้าใจ

กระบวนการทางสังคม เด็กและเยาวชนต้องเข้าใจว่า คำว่าวัฒนธรรมคืออะไร หมายถึงอะไร และคนทั่วไปคิดอย่างไรกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม คนทั่วไปมีการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจให้กับตนเองในเรื่องความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเช่นใด การจัดการเรียนรู้ต้องให้เด็กและเยาวชนเข้าใจกระบวนการทางสังคมและยอมรับว่า ในสังคมนั้นไม่ได้ประกอบด้วยชนกลุ่มหนึ่งหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งเป็นใหญ่ แต่ประกอบด้วยกลุ่มคนหลายกลุ่ม ต้องให้ความสำคัญกับปัจเจกชนและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มว่ามีรูปแบบของการดำเนินชีวิตอย่างไร มีพฤติกรรมอย่างไร เรียนรู้วิธีการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้นควรทำเช่นใด การเรียนรู้วัฒนธรรมและกระบวนการทางสังคมของผู้อื่น จะช่วยให้เด็กเข้าใจ ยอมรับ และซึมซับถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตนเอง ไม่เกิดการต่อต้าน การปฏิเสธ รวมไปถึงการปรับตัวให้อยู่ร่วมกันได้ (3) ชั้นความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมในสังคมในชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ (intergroup) และระหว่างชาติต่างๆ ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากชาติของตนเอง (intragroup) ชั้นนี้เป็นการเรียนรู้ที่จะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมโลก กระบวนการเรียนรู้ต้องทำให้เด็กและเยาวชนเข้าใจว่า ในสังคม ในชาติที่ประกอบด้วยความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น มนุษย์ควรจะมีความสัมพันธ์กันอย่างไร เมื่อต้องติดต่อสื่อสาร ควรใช้ท่าทีหรือรูปแบบพฤติกรรมเช่นใด ท่าทีเช่นใดที่ส่งผลทางบวก ท่าทีเช่นใดที่ส่งผลต่อการสร้างอคติทางวัฒนธรรม การปรับความคิด ทศนคติ การประเมินทางชาติพันธุ์ การเรียนรู้เข้าใจถึงความเหมือน ความแตกต่างกัน เรียนรู้ถึงความไวทางวัฒนธรรม เรียนรู้เข้าใจถึงอุบัติการณ์ทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดจากปัญหาพหุวัฒนธรรม ในชั้นนี้สามารถจัดกิจกรรมให้เด็กมีความไวในด้านพหุวัฒนธรรม (intercultural sensitivity) มีความเข้าใจแบบข้ามวัฒนธรรม (cross cultural understanding) สามารถสื่อสารแบบข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และชั้นที่ (4) ชั้นการปรับเปลี่ยนความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (transmit cross-cultural understanding and skills to student) ในชั้นนี้เป็นชั้นที่สำคัญ กระบวนการเรียนรู้ต้องสามารถปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติ มีความเข้าใจทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น เด็กควรเข้าใจว่า การเกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้นเกิดจากอะไร สาเหตุใด และการสอนให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

3.2 การออกแบบงานวิจัยเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การออกแบบงานวิจัยเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning Process, PL) ของชุมชนใช้กระบวนการวิจัยและเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยเน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม (engaging) ของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการในการพัฒนาศักยภาพทางด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiential learning) โดยการลงมือปฏิบัติ กระบวนการเรียนแบบประสบการณ์จะเกิดขึ้นต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้ โดยที่ความรู้จะถูกสร้างขึ้นผ่านการเปลี่ยนแปลงของประสบการณ์โดยตรงของผู้เรียน ดังนั้น การ

เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการนี้ จึงเป็นการเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์และดึงประสบการณ์จากเด็กและเยาวชนที่ได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับใหม่จากการทำกิจกรรม การเรียนรู้ที่เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม การเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง เพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจ การพัฒนาความคิด รวมถึงทักษะและเจตคติที่ดีในการอยู่ในสังคม พหุวัฒนธรรมอย่างมีความสุข กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ สรุประบวนการได้ ดังนี้ (1) การสร้างประสบการณ์ (concrete experience - act) (2) การสะท้อนการเรียนรู้/ทบทวนการเรียนรู้ (reflective observation - reflect) (3) การสรุปองค์ความรู้ (abstract conceptualization - conceptualize) และ (4) การประยุกต์ใช้ความรู้ (active experimentation - apply) (Kolb, 1984)

นอกจากนี้ การพิจารณารูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ผ่านการปฏิบัติ โดยมีชุมชนทำหน้าที่มีส่วนร่วมในการหนุนเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ซึ่งชุมชนในที่นี้ประกอบไปด้วย ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ประชาชน ชุมชน ภาครัฐและเอกชนที่ทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน (นันทิดา จันทร์ทางศุ, 2560ก)

4. เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย (Inclusion criteria for participation)

4.1 การคัดเลือกแกนนำเด็กและเยาวชนจาก 3 ตำบล เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่ปัจจุบันอาศัยอยู่ในตำบลศาลายา ตำบลมหาสวัสดิ์ ตำบลคลองโยง อำเภอบางแพรมณฑล จังหวัดนครปฐม ทั้งที่ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ช่วงอายุระหว่าง 7 - 14 ปี เรียกว่าเด็ก และอายุ 15 ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน 18 ปี เรียกว่าเยาวชน จำนวนตำบลละ 20 คน รวมทั้งหมด 60 คน ทำการคัดเลือกผ่านโรงเรียนและชุมชน โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้มีประสบการณ์ในการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนหรือชุมชนมาก่อน

4.2 การคัดเลือกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานในชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการหนุนเสริมกิจกรรมของเด็กและเยาวชน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) ศิลปินพื้นบ้าน ประชาชนในชุมชนที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมในชุมชน (2) ผู้นำชุมชน 2 ประเภท คือ ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มแกนนำชุมชนที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนชุมชนในการสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมและงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 ตำบล (3) ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา ตำบลมหาสวัสดิ์ และนายกเทศมนตรีตำบลศาลายา ตำบลคลองโยง หรือเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ และ (4) ครูในสถานศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสนใจในการทำงานด้านวัฒนธรรม โดยการคัดเลือกจากครูผู้สมัครใจเข้าร่วมเป็นคณะทำงานรวมทั้งสิ้น 15 คน

ทั้งนี้ เยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานในชุมชน ต้องสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกครั้งและต้องเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการร่วมขับเคลื่อนความรู้ความเข้าใจจากผลการดำเนินงานของโครงการไปยังสมาชิกในชุมชนได้ในอนาคต

5. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้บูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยใช้ข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนเป็นข้อมูลหลักในการพัฒนาเนื้อหาในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ เน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในระดับของการหนุนเสริมการทำงานของเด็กและเยาวชน มีขั้นตอนและรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

5.1 การสืบค้นและการรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลวัฒนธรรมของอำเภอพุทธมณฑล ในประเด็นต่อไปนี้เป็น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน อาชีพ กลุ่มคนและวิถีชีวิต ศาสนาและความเชื่อ และอาหาร โดยดำเนินการ สืบค้นข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น (primary source) เอกสารชั้นรอง (secondary source) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประมวล จัดหมวดหมู่ข้อมูล และเตรียมข้อมูลเพื่อลงพื้นที่

การลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคคลข้อมูล (key information) ด้านวัฒนธรรมของอำเภอพุทธมณฑล กรณีในการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ ศิลปินพื้นบ้าน ปราชญ์ในชุมชนที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ในกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อเป็นการยืนยันและเติมเต็มข้อมูลจากการศึกษาเอกสารซึ่งข้อมูลเหล่านี้นำมาประมวลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล ทบทวนและวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา โดยสรุปข้อมูลประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอำเภอพุทธมณฑล ได้ดังนี้ (1) ความหลากหลายของวิถีการดำเนินชีวิต (2) ความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม (3) ความหลากหลายของผู้คน และ (4) ความหลากหลายทางชีวภาพ

การประชุมและการสนทนาอภิปรายกลุ่มย่อย (focus group discussion) ในแต่ละตำบลเพื่อหาแนวทางการบูรณาการข้อมูลไปสู่การจัดทำเนื้อหาและการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมศักยภาพเด็กและเยาวชน โดยที่มีกลุ่มเด็กและเยาวชน แกนนำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อการวางแผน ออกแบบกิจกรรมที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ และกำหนดบทบาทหน้าที่ของเด็กและเยาวชน และชุมชนในการมีส่วนร่วมตลอดจนการประชุมและการสนทนาอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อติดตามผลและสรุปผลการดำเนินการ

5.2 การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับชุมชน

จากผลการสืบค้นและการรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนผู้วิจัยนำไปใช้ดังนี้ (1) พัฒนาเนื้อหาและรูปแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยบูรณาการแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษาและข้อมูลวัฒนธรรมสู่การจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการลงพื้นที่ปฏิบัติจริงของเด็ก เยาวชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผ่าน 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรม 1) เรียนรู้ เข้าใจ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) กิจกรรมการเสริมความรู้และทักษะการเผยแพร่และส่งต่อความรู้ 3) กิจกรรมการลงพื้นที่ชุมชน และ (2) พัฒนาเนื้อหาสาระบูรณาการเข้าไปสู่การจัดการศึกษาในห้องเรียน (ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงในบทความนี้)

5.3 การกำกับติดตาม เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และถอดบทเรียนการดำเนินโครงการ

การจัดกลุ่มวิทยากรกระบวนการและนักวิจัยพี่เลี้ยง (coaching) ในการกำกับติดตาม และคอยให้คำปรึกษาการผลิตสารคดีของเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่ม โดยการประสานสนับสนุน ติดตามดูแลร่วมกับแกนนำชุมชนประจำกลุ่ม

การถอดบทเรียน ด้วยการประชุมและการสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) ดำเนินการ 2 ส่วนคือ การถอดบทเรียนเด็กและเยาวชนเพื่อประมวลผลความรู้ความเข้าใจในประเด็นเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นหลังจากได้ผ่านกระบวนการดำเนินงาน โดยข้อมูลเสียงสะท้อนจากกลุ่มเป้าหมาย จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) เสียงสะท้อนจากเด็กและเยาวชน และ (2) เสียงสะท้อนจากชุมชนถึงเด็ก และการถอดบทเรียนแกนนำชุมชน โดยมีประเด็น คือ (1) องค์ความรู้ชุมชนในด้านข้อมูลวัฒนธรรมและการขับเคลื่อนงานพัฒนาเด็กและเยาวชน (2) การออกแบบกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วม (3) แนวทาง การต่อยอด ขยายผล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

5.4 การเปิดพื้นที่เรียนรู้ ค้นข้อมูลชุมชน และการขยายผล

การคืนความรู้สู่ชุมชนโดยการนำสื่อสารคดีของเด็กและเยาวชนฉายที่หอภาพยนตร์ ศาลายา นำเสนอให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ รวมทั้งหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปสู่การขยายผลต่อยอดโครงการสื่อสารผ่านสารคดี การเสนอองค์ความรู้และเครื่องมือในการทำงานด้านวัฒนธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชน และข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทัศนคติโดยผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมกิจกรรม

6. ผลการดำเนินการวิจัย

6.1 การบูรณาการข้อมูลทางวัฒนธรรมชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม สู่การจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม และผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับเด็กเป็นอย่างไร

6.1.1 การบูรณาการข้อมูลทางวัฒนธรรมชุมชนสู่การจัดการเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้หลายลักษณะโดยนำข้อมูลมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา ประเด็นสำคัญคือ การเปิดกว้างให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ เข้าใจถึงความแตกต่างหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม และมีเครื่องมือในการเรียนรู้ สื่อสารและส่งต่อความรู้ได้ ผลการดำเนินโครงการได้ให้ตัวอย่างการจัดกิจกรรมต่างๆ จากการใช้ข้อมูลวัฒนธรรมชุมชน ดังนี้

(1) กิจกรรม “เรียนรู้ เข้าใจ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” เป็นการเสริมความรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เด็กและเยาวชน โดยมีกิจกรรมย่อยได้แก่ 1) กิจกรรม “สานสัมพันธ์เด็ก เยาวชน และชุมชน” เป็นกิจกรรมสนทนากันที่กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนแต่ละตำบลได้ทำความเข้าใจกันและเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้เกมและเพลงเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์ 2) กิจกรรม “รู้เรา รู้เขา เท่าเทียม การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย” เป็นการนำความรู้ที่ได้จากศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลในพื้นที่ นำเสนอให้เด็กและเยาวชนได้รับรู้และตระหนักเกี่ยวกับประเด็นในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวมากที่สุด เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้ เข้าใจวัฒนธรรมและเข้าใจกระบวนการทางสังคม และขั้นที่ 3 ขั้นความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมตามแนวทางของคัชเนอร์และแซฟฟอร์ด (Cushner, McClelland and Safford, 2015)

(2) กิจกรรมการเสริมความรู้และทักษะการเผยแพร่และส่งต่อความรู้ด้วยสื่อสารคดีสร้างสรรค์ “ถ่ายทอดการเรียนรู้ผ่านสื่อสร้างสรรค์” เป็นการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการนำเสนอข้อมูลความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยกระบวนการผลิตสารคดี

(3) กิจกรรมปฏิบัติการในพื้นที่ โดยเด็กและเยาวชนนำประเด็นทางวัฒนธรรมและทักษะการผลิตสารคดีไปใช้ในการปฏิบัติจริงในพื้นที่ตั้งแต่การศึกษาประเด็น การเก็บข้อมูลการจัดเตรียมเรื่องในการนำเสนอเพื่อการเรียนรู้และการสื่อสารประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยและทีมพี่เลี้ยงของแต่ละกลุ่มทำหน้าที่ติดตาม กำกับ ดูแลและให้คำปรึกษา จากกิจกรรมดังกล่าว เด็ก เยาวชน และตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการคัดเลือกประเด็นทางวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การผลิตสารคดี 6 เรื่อง โดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องที่กลุ่มของตนให้ความสำคัญและตระหนักถึงประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนได้แก่ 1) ความหลากหลายของวิถีการดำเนินชีวิต ที่สะท้อนผ่านเรื่องราวของการนับถือศาสนา การเข้าวัด การทำบุญ 2) ความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม ที่สะท้อนผ่านสารคดีชนมไทย ดนตรีและนาฏศิลป์ 3) ความหลากหลายของผู้คน ซึ่งสะท้อนผ่านสารคดีหมู่บ้านเอื้ออาทรและ

หมู่บ้านพฤษภา และ 4) ความหลากหลายทางชีวภาพ ของแหล่งท่องเที่ยวในในชุมชนอำเภอ พุทธรณีสท ที่สะท้อนผ่านเรื่องราวแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิต

6.1.2 ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชน ที่สะท้อนผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการผลิตสารคดี และทักษะที่ได้จากกระบวนการ เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจสภาพทางวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอพุทธรณีสทที่ตนเองอาศัย อยู่ว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากกระบวนการ ทางสังคม ความเจริญทางเศรษฐกิจ เงื่อนไขของสภาพความเป็นกึ่งเมืองกึ่งชนบท การ เคลื่อนย้ายของผู้คนในชุมชนของตน เป็นต้น กระบวนการดำเนินงานได้ส่งผลในการกระตุ้น ความคิด การตั้งคำถามกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่ความตระหนักในสภาวะทางสังคม และวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองที่อยู่ในปัจจุบัน โดยผลจากการดำเนินกิจกรรมสามารถ พัฒนาเด็กและเยาวชนใน 4 ประเด็น ดังนี้

(1) เด็กและเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมใน ประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1) ความหลากหลายของวิถีการดำเนินชีวิตและการจัดการการ เปลี่ยนแปลง 2) ความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมกับการอนุรักษ์ 3) ความหลากหลายของ ผู้คน และการอยู่ร่วมกัน และ 4) ความหลากหลายทางชีวภาพ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยเด็กและเยาวชน สามารถยกตัวอย่างและอธิบายเหตุการณ์และปรากฏการณ์ทางสังคม ความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นในชุมชน ผ่านผลงานสารคดีทั้ง 6 เรื่อง ที่ได้นำเสนอเนื้อหาใน มุมมองและมิติที่ครอบคลุมประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป

(2) เด็กและเยาวชนมีทักษะในการผลิตสารคดีและสามารถใช้สารคดีเป็นเครื่องมือ ในการสะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และใช้สารคดี ในการสื่อสารสาธารณะ

(3) เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) ผ่านกระบวนการ เรียนรู้เชิงประสบการณ์ เด็กและเยาวชนได้ศึกษาประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ ตนเองสนใจและใช้ชุมชนเป็นพื้นที่ปฏิบัติการ ผ่านการกำหนดเป้าหมายร่วมกันจากการรับรู้ ปัญหาและสถานการณ์พหุวัฒนธรรมของชุมชน การออกแบบและวางแผน การกำหนดบทบาท ของสมาชิกในกลุ่มและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม ความเป็นผู้นำผู้ตาม ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ลองผิดลองถูก เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การดำเนินงานเพื่อให้ บรรลุผล ซึ่งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าคิด กล้าลงมือทำ เด็กและ เยาวชนสามารถที่จะแสดงความสามารถที่มีความแตกต่างหลากหลายตามที่ตนเองถนัด เป็นต้น ซึ่งเป็นทักษะทางสังคมที่เป็นผลพลอยได้จากการร่วมกิจกรรมครั้งนี้ด้วย

(4) เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มในการปรับตัวในการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม ที่ สะท้อนผ่านทัศนคติหลังจากเข้าร่วมโครงการและการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์จริง โดยทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นได้จากการมีความรู้ ความเข้าใจ ปรากฏการณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ผลการดำเนินงานจากการ

สัมภาษณ์เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเมื่อผ่านกิจกรรมทั้งหมดสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนเกิดการรับรู้เข้าใจว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เข้าใจวัฒนธรรมและเข้าใจกระบวนการทางสังคมที่ทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ สามารถยอมรับและปรับตัวได้จากการลงพื้นที่ปฏิบัติงานจนสามารถปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติ มีความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น เด็กและเยาวชนมองเห็นการดำรงชีวิตของตนเอง ครอบครัว และผู้คนในชุมชนที่แต่ปัจเจกเลือกใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างยอมรับ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของโครงการกระตุ้นให้เด็กรู้จักสังเกตและมองเห็นประเด็นการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายได้มากขึ้น

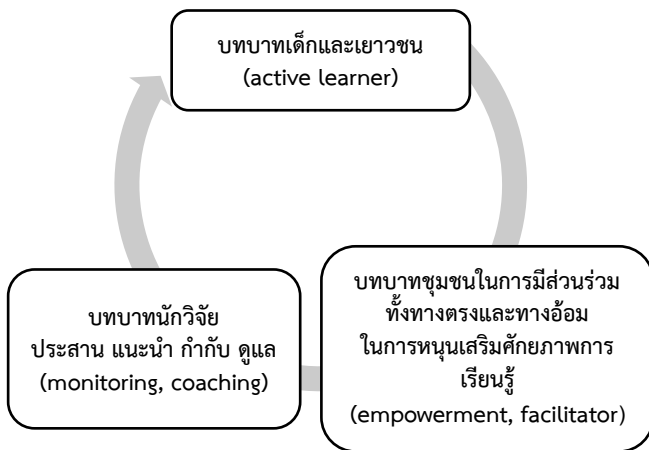
6.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และบทบาทหน้าที่ของชุมชน ภาคเครือข่ายในการหนุนเสริมและขับเคลื่อนงานพัฒนาเด็กและเยาวชน

6.2.1 ระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ตลอดจนการวางบทบาทหน้าที่และความพร้อมของเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

จากกระบวนการดังกล่าว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เพราะเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้เด็กได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการดำเนินโครงการจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพพวกเขาได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ข้อจำกัด และบริบทของพื้นที่ ซึ่งฮาร์ท (Hart, 1992 อ้างใน สมิตรา สุรรัตน์เดชา, 2560) ระบุถึงระดับขั้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ไว้ 8 ขั้น ดังนี้ 1) ขึ้นถูกจัดกระทำ 2) ขึ้นมาร่วมงานในลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่ไม่มีส่วนร่วม 3) ขึ้นร่วมรู้ข้อมูลข่าวสาร แต่ไม่แสดงความคิดเห็น 4) ขึ้นรับข้อมูลข่าวสารและลงมือปฏิบัติ 5) ขึ้นปรึกษาและแสดงความคิดเห็น 6) ขึ้นร่วมตัดสินใจในโครงการที่ผู้ใหญ่เป็นผู้เสนอ 7) ขึ้นริเริ่มโครงการหรือความคิดและทำตามข้อเสนอแนะ และ 8) ขึ้นริเริ่มโครงการหรือความคิดและร่วมตัดสินใจกับผู้ใหญ่ ทั้งนี้การออกแบบการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ ต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญกับระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในทุกขั้นตอน โดยพิจารณาถึงข้อจำกัด บริบทของกลุ่มเด็กและเยาวชน โอกาสและความเป็นไปได้ในการทำงานร่วมกันกับชุมชนและนักวิจัย ซึ่งในโครงการนี้ได้จัดระดับการมีส่วนร่วมและการวางบทบาทหน้าที่ของเด็กตามช่วงวัยและประสบการณ์การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการทำงานภาคสนาม ดังนี้ อายุ 9 - 10 ปี อยู่ในขั้นการมีส่วนร่วมระดับขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 อายุ 11 ปีขึ้นไป ให้อยู่ในขั้นการมีส่วนร่วมระดับที่ 3 - 8 อย่างไรก็ตามเด็กในช่วงวัย 9 - 10 ปี ที่เข้าร่วมกิจกรรมบางคนสามารถพัฒนาระดับขั้นของการมีส่วนร่วมในขั้นที่สูงขึ้นไปได้เมื่อเกิดการเรียนรู้จากเด็กและเยาวชนที่มีอายุมากกว่าจากการเห็นตัวอย่างพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมของรุ่นพี่

6.2.2 ชุมชนมีส่วนร่วมในการหนุนเสริมและขับเคลื่อนงานพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างไร

จากผลการดำเนินงาน ชุมชนได้ทราบข้อมูลวัฒนธรรมของตนเองและเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการพัฒนาเด็กและเยาวชนในมิติความหลากหลายทางวัฒนธรรม โครงการได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน ได้แก่ แกนนำชุมชน ครู/อาจารย์ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ปรากฏชุมชน ชาวบ้าน ซึ่งมีบทบาทในการมีส่วนร่วมโดยตรงในการดำเนินกิจกรรม คือ การให้ความรู้ทางวัฒนธรรมและข้อมูลบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ วางแผนกิจกรรม และวางแผนทางในการดำเนินงานโครงการร่วมกับนักวิจัย การเอื้ออำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ทั้งการจัดกิจกรรมในชุมชน เวทีประชุมหารือ การลงปฏิบัติการในพื้นที่ของเด็กและเยาวชน การบูรณาการแผนงานโครงการเข้าสู่กิจกรรมในโรงเรียน (ไม่ได้กล่าวถึงในบทความนี้) เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดการมีส่วนร่วมทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เช่น การประชาสัมพันธ์กิจกรรม การเอื้ออำนวยข้อมูลและสถานที่ และการนำกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการไปสู่กระบวนการขับเคลื่อนโดยหน่วยงานในพื้นที่ต่อไปในอนาคต รูปที่ 1 ประกอบ

รูปที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการหนุนเสริมและขับเคลื่อนงานพัฒนาเด็กและเยาวชน

6.2.3 กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และกระบวนการผลิตสารคดีเชิงสร้างสรรค์

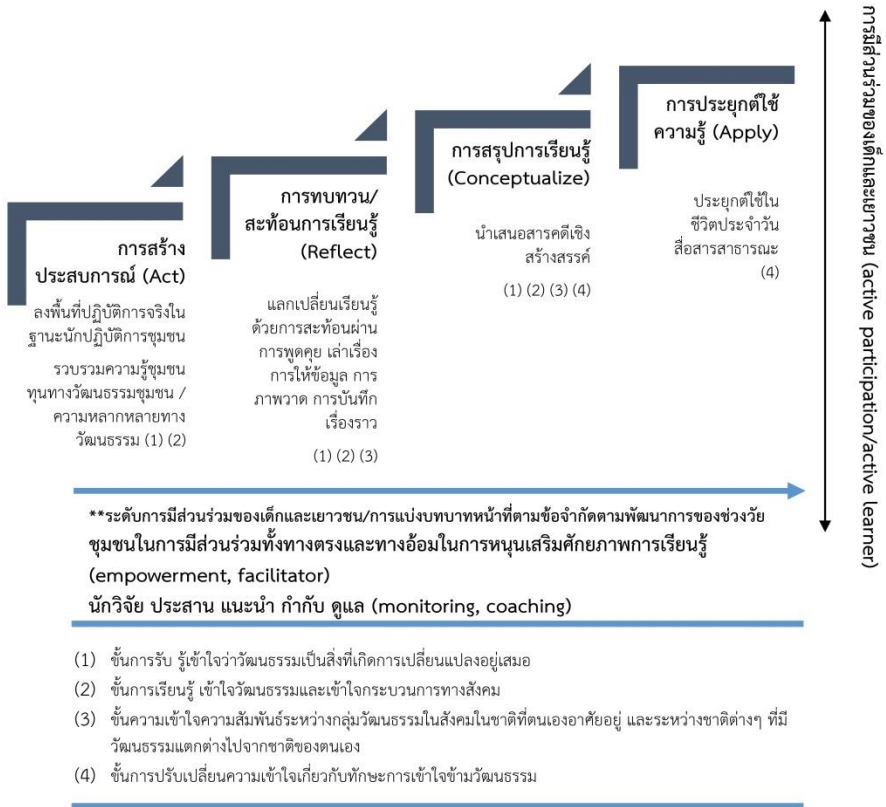
การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีความสำคัญต่อการเรียนรู้อย่างมาก เพราะเป็นกระบวนการที่ดำเนินเป็นวงจร ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้จะส่งเสริมการเรียนรู้ในขั้นต่อไป เด็กและเยาวชนสามารถแสวงหาความรู้ และฝึกฝนทักษะต่างๆ ระหว่างการเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก จนสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ งานวิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มาใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

(1) การสร้างประสบการณ์ (act) เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยฝึกเป็นนักปฏิบัติการชุมชน ตั้งแต่การเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก่อนการลงพื้นที่ การวางแผนการทำงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมทีมและแบ่งบทบาทหน้าที่ในการเก็บข้อมูลในชุมชนโดยมีผู้ใหญ่คอยให้คำปรึกษา อำนวยความสะดวกและหนุนเสริมการทำงานในด้านต่างๆ จากผลการดำเนินงานเด็กและเยาวชนสามารถจัดประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้ดังนี้ ความหลากหลายของวิถีการดำเนินชีวิต ความหลากหลายด้านศิลปวัฒนธรรม ความหลากหลายของผู้คน และความหลากหลายทางชีวภาพ และจากการลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ เด็กและเยาวชนสามารถอธิบายความสำคัญของเรื่องที่กำลังเรียนรู้ได้ และค้นหาความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียนรู้เข้ากับสถานการณ์จริงผ่านการทำกิจกรรมและการระดมความคิดที่ทางโครงการจัดอยู่เป็นระยะ จนนำไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชนและจัดเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับขั้นตอนต่อไป

(2) การทบทวน/สะท้อนการเรียนรู้ (reflect) เป็นแนวคิดที่นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชน โดยรูปแบบกิจกรรมสามารถส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการสะท้อนผ่านการพูดคุย เล่าเรื่อง การให้ข้อมูล การวาดภาพ การบันทึกเรื่องราวจนไปสู่การวางแผนการผลิตสารคดี ซึ่งสะท้อนให้ทราบว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้อยู่นั้น มีผลกระทบอย่างไรต่อตนเอง และตนเองได้อะไรจากการเรียนรู้ โดยเด็กและเยาวชนสามารถอธิบายเหตุผลตามความคิดได้

(3) การสรุปการเรียนรู้ (conceptualize) เด็กและเยาวชนสรุปองค์ความรู้ที่ได้ ผ่านการนำเสนอสารคดีเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 6 เรื่อง สามารถแยกออกเป็นประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ความหลากหลายของวิถีการดำเนินชีวิต ที่สะท้อนผ่านเรื่องราวของการนับถือศาสนา การเข้าวัด การทำบุญ 2) ความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม ที่สะท้อนผ่านสารคดีขนมไทย ดนตรีและนาฏศิลป์ 3) ความหลากหลายของผู้คน ซึ่งสะท้อนผ่านสารคดีหมู่บ้านเอื้ออาทรและหมู่บ้านพฤษา และ 4) ความหลากหลายทางชีวภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอพุทธมณฑลที่สะท้อนผ่านเรื่องราวแหล่งท่องเที่ยวมหัศจรรย์ ซึ่งการผลิตและนำเสนอสารคดีทั้ง 6 เรื่องเป็นการสรุปผลการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

(4) การประยุกต์ใช้ความรู้ (apply) เด็กและเยาวชนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเชื่อมโยงกับการเรียน การดำเนินชีวิต ซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวนี้ยังถือเป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องมีการกำกับติดตามและใช้ระยะเวลา หรืออาจจะต้องมีพี่เลี้ยงในการดำเนินการเพื่อให้ประสบความสำเร็จ แต่จากการเก็บข้อมูล ที่ได้จากการจัดเวทีประมวลผลความรู้ ทำให้ผู้วิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนหลายคนที่เข้าร่วมโครงการสามารถสะท้อนความรู้ที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเด็กโตในวัยอุดมศึกษาเกิดแนวคิดการต่อยอดไปสู่การบูรณาการด้านการเรียนรู้ในห้องเรียนได้และสื่อสารสาธารณะในชุมชนและสังคมต่อไปได้ รูปที่ 2 ประกอบ

รูปที่ 2 การบูรณาการแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และบทบาทของชุมชน

จากผลการดำเนินกิจกรรมของโครงการได้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในประเด็นที่ระบบการศึกษาและชุมชนเองไม่ได้ให้ความสำคัญมาก่อน รูปแบบการจัดกิจกรรมสามารถดึงดูดและกระตุ้นความสนใจให้กับเด็กและเยาวชนได้อย่างมาก และจากผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานและการเสนอมุมมองที่เป็นเสียงสะท้อนจากแกนนำชุมชน ครูและอาจารย์ที่เข้าร่วม

ดำเนินงานโครงการ สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีมากขึ้น ระหว่างก่อนและหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมแรกของโครงการ “เรียนรู้ เข้าใจ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” การให้นิยามความหมายของคำว่าวัฒนธรรมหรือความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ยังคงจำกัดอยู่ภายใต้กรอบของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมกระแสหลักเป็นส่วนใหญ่ แต่จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโครงการที่ได้จัดขึ้น ทำให้เป็นการเปิดพรมแดนของความคิดในประเด็นเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้มีความกว้างและลึกซึ้งมากขึ้น ในมุมมองของแกนนำชุมชนครูและอาจารย์ ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ ได้สะท้อนให้เห็นว่า การเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ดังนั้น ในการเลือกใช้เครื่องมือต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพิจารณาโดยละเอียดเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับช่วงวัยของเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการลดอุปสรรคของการเรียนรู้และสนับสนุนการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงได้อีกทางหนึ่ง

ทั้งนี้สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญของการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนในมิติความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ดังนี้ 1) การใช้องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนเป็นทุนในการจัดการเรียนรู้ 2) เครื่องมือและกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมในการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพเด็กผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ และที่สำคัญคือ 4) ความเหมาะสมในเรื่องคุณสมบัติในการเข้าร่วม ระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ตลอดจนการวางบทบาทหน้าที่และความพร้อมของเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยนักวิจัยทำหน้าที่ประสาน แนะนำ กำกับ ดูแลการทำงาน

7. อภิปรายผล

7.1 ข้อมูลวัฒนธรรมชุมชน : ทางเลือกในการจัดการเรียนรู้กับการบูรณาการความรู้ในชุมชนสู่ห้องเรียน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นทุนความรู้สำคัญสำหรับการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบเป็นทางเลือกได้อีกทางหนึ่ง สิ่งที่สำคัญชุมชนควรเป็นผู้ริเริ่ม รวบรวมข้อมูล และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนของตนผ่านกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ที่ชุมชนร่วมกันออกแบบจะทำให้การดำเนินงานเกิดผลกระทบได้ตรงประเด็นอย่างในกรณีการคัดเลือกประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพุทธมณฑลเพื่อผลิตสารคดี ทั้ง 6 เรื่องมานำเสนอเป็นความต้องการร่วมกันของชุมชนเพื่อสะท้อนและส่งต่อข้อมูลให้ผู้เข้าร่วมโครงการเรียนรู้ต่อคนในชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ และสามารถหยิบยืมชุดสารคดีไปใช้ในการถ่ายทอดและขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่องทั้งกิจกรรมในโรงเรียนหรือกิจกรรมในชุมชนต่างๆ

ประเทศไทยถือว่ามีความโชคดีที่เรามีทุนทางวัฒนธรรมอยู่มากมายในพื้นที่ต่างๆ หากมีการจัดระบบข้อมูลและมีศูนย์กลางแหล่งข้อมูลที่จะช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในชุมชนที่เชื่อมต่อการออกแบบชั้นเรียนพหุวัฒนธรรม มีการอบรมทักษะทางวัฒนธรรม ความรู้ชุมชน เทคนิคและวิธีการสอนให้กับครูจะเป็นประโยชน์อย่างมาก จากการดำเนินโครงการจะเห็นได้ว่า ทุนวัฒนธรรมชุมชนต่างๆ ที่จับต้องได้ หรือแม้กระทั่งมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หรือมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (intangible cultural heritage) ไม่ว่าจะเป็น เรื่องราว ข้อมูลความรู้ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นมุขปาฐะ ศิลปะการแสดง (performing arts) แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาลต่างๆ (social practices, rituals and festive events) ของชุมชน เป็นต้น (ราศี บุรุษรัตนพันธุ์, 2554) ซึ่งชุมชนหรือปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน ถือว่ามีความสำคัญกับชุมชนเป็นอย่างมาก และมีอยู่จำนวนมากในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่ปัจจุบันขาดการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นหนึ่ง ขาดการบูรณาการเข้าสู่ระบบการศึกษา ขาดการให้ความสำคัญและจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ อย่างเพียงพอ อีกทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ที่มาเร็วและมาแรงจนส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น มีวัฒนธรรมเก่า เกิดวัฒนธรรมใหม่ หรือจะวัฒนธรรมลูกผสมก็ตาม ทำอย่างไรให้ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้นนำไปสู่ความเข้าใจของเด็กและเยาวชน ตลอดจนชุมชนจนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ตระหนักและยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และนำไปสู่การปรับตัวได้ในที่สุด สิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถบูรณาการความรู้เพื่อหาทางจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หากมีการผลักดันและเห็นความสำคัญตั้งแต่ระดับนโยบายการศึกษา ซึ่งเป็นโจทย์ที่ท้าทายของการขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ยังเป็นประเด็นอยู่ในปัจจุบัน

7.2 ความตระหนักรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนกับบทบาทการเป็นนักปฏิบัติกรชุมชน

เด็กและเยาวชนมีบทบาทใหม่จากเดิมที่เป็นเพียงผู้รับข้อมูลโดยไม่ได้แสดงความคิดเห็นหรือไม่ได้ตัดสินใจร่วมกับผู้ใหญ่ (passive learning, passive participation) ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ไปสู่การเป็นนักปฏิบัติกรชุมชนที่ลงมือปฏิบัติการด้วยตนเอง จากกระบวนการทำให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการทำงานเป็นทีม การออกแบบและวางแผนการเก็บข้อมูล การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม ความเป็นผู้นำผู้ตาม การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ลองผิดลองถูก การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลเพื่อนำเสนอประเด็นที่ตนเองและทีมสนใจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าพูด กล้าลงมือทำ เป็นการเปิดพื้นที่การพัฒนาเป็นผู้เรียนเชิงรุก (active learner) เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่สำคัญเด็กและเยาวชนรับรู้ปัญหาและสถานการณ์พหุวัฒนธรรมของชุมชนด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่า นอกจากความตระหนักทางวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาจากการทำกิจกรรมในโครงการแล้ว เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมยังเกิดทักษะทางสังคมจากการได้เข้าไปเรียนรู้ผู้คนในชุมชน

การทำงานร่วมกับบุคคลต่างวัยต่างหมู่บ้านต่างภูมิหลังอันจะพัฒนาไปสู่ทักษะความเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม (cross-cultural understanding) ได้ในระดับที่สูงขึ้นไปในอนาคต ไม่เพียงเท่านั้นยังเป็นการปลดล็อกวิธีการสอนแบบเดิมที่เน้นสอนความรู้วัฒนธรรมกระแสหลัก การท่องจำวัฒนธรรมเชิงวัตถุ ผ่านการศึกษาในระบบที่ขาดการเชื่อมต่อข้อมูลและการทำงานร่วมกับชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในระดับที่ร่วมตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็น (Hart, 1992) จนทำให้การจัดการศึกษาตัดขาดจากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันของเด็กๆ อีกทั้งโรงเรียนไม่สามารถบูรณาการชุดความรู้ท้องถิ่นชุมชนเข้าสู่ห้องเรียนได้ การสอนจึงเป็นลักษณะที่ขังตัวอยู่ในศาสตร์หรือสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่แบ่งแยกปริณิถนทางวิชาการ ขาดการบูรณาการความรู้ชุมชนและวิธีการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างเพียงพอ

การจัดกิจกรรมที่โครงการได้ดำเนินการมานี้ นอกจากจะตอบโจทย์เป้าหมายหลักของโครงการวิจัยที่เน้นและให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะความเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม ให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนแล้ว ยังสามารถนำไปสู่ผลกระทบในการพัฒนาทักษะต่างๆ ตามแนวทางของการพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง ความตระหนักในฐานะพลเมือง ความมั่นใจ การมีข้อมูลและทักษะการสื่อสาร การตระหนักทางสังคม การจัดการความสัมพันธ์และตระหนักรู้ในตนเอง เป็นต้น (วิจารณ์ พานิช, 2555)

อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนของการบริหารจัดการโครงการที่มีความหลากหลายของช่วงอายุผู้เข้าร่วมโครงการที่อายุระหว่าง 9 - 18 ปี ทำให้มีข้อจำกัดในระดับการมีส่วนร่วมของเด็กที่อายุน้อย เช่น เด็กที่อายุ 9 - 12 ปี จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้รับรู้ข้อมูลและลงมือปฏิบัติตามคำแนะนำของกลุ่มที่มีอายุมากกว่า และยังไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะที่แสดงความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในขั้นที่สูงได้เท่ากับเด็กที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไปและกลุ่มเยาวชนที่สามารถให้ข้อมูลที่สะท้อนความรู้เดิมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและความรู้ใหม่ที่ได้ ตลอดจนการแสดงทัศนคติที่บ่งบอกให้เห็นความตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม การที่เด็กในช่วงอายุ 9-12 ปี ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ได้องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมรอบตัวมากขึ้น อีกทั้งได้เรียนรู้และเห็นแบบอย่างการทำงานของรุ่นพี่เพื่อส่งเสริมแรงบันดาลใจในการทำงานร่วมกับชุมชนได้ในอนาคต

7.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการหนุนเสริมและการขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในมิติวัฒนธรรม

กระบวนการขับเคลื่อนงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดควรได้รับการมีส่วนร่วมจาก “คนใน” ชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงาน เพราะจะเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงในชุมชนอันส่งผลกระทบต่อลูกหลานในชุมชนของตนโดยเฉพาะเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จากการเข้ามามีส่วนร่วมของโครงการวิจัย ทำให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจทั้งในส่วนของคุณภาพ ขั้นตอน และ

กระบวนการดำเนินงาน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาหรือต่อยอดงานวิจัยให้ชุมชนได้ขับเคลื่อนด้วยตนเองได้ในอนาคต กระบวนการทำงานที่ประยุกต์แนวทางการวิจัย พัฒนา และขับเคลื่อน (research as development driver) เข้ามาสู่การทำงานร่วมกับชุมชนก่อให้เกิดกลไกเพื่อสร้างความตระหนักในประเด็นปัญหาทางวัฒนธรรม ได้แก่ การร่วมคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กำหนดบทบาทของชุมชนในการดำเนินกิจกรรม ประสานความร่วมมือและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้วยตนเองอย่างเป็นรูปธรรม โดยนักวิจัยเพียงแต่ทำหน้าที่ประสาน แนะนำ กำกับ ดูแล (monitoring, coaching) แต่บทบาทการขับเคลื่อนหลักให้อยู่กับชุมชนตามความรับผิดชอบที่ได้มอบหมาย ทั้งนี้ การดำเนินงานต่างๆ จะได้เป็นไปได้ดีต้องได้รับการเอื้ออำนวยอย่างเป็นรูปธรรมจากชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา ที่มีปัจจัยสนับสนุนทั้งทางด้านทรัพยากร และกำลังบุคคล ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่สามารถกำหนดนโยบาย ทิศทางการดำเนินงานของชุมชนเพื่อการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมควบคู่ไปกับงานด้านการศึกษา ซึ่งการพัฒนาเด็กและเยาวชนอันเป็นหัวใจหลักสำคัญของการพัฒนาชุมชนจากรากฐานของชุมชนตนเอง ไม่เพียงเท่านั้นการทำงานในลักษณะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือก็มีส่วนสำคัญไม่น้อย หากในอนาคต ชุมชนต่างๆ หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะร่วมกันเป็นภาคีทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในมิติทางวัฒนธรรมในลักษณะแลกเปลี่ยนทรัพยากร เครื่องมือ แนวทางและวิธีการกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่างพื้นที่ ก็จะเป็นโฉมหน้าใหม่ในการทำงานพัฒนาชุมชนเพื่อร่วมกันผลักดันการพัฒนาเด็กและเยาวชนในอนาคต

7.4 การเปิดพื้นที่สร้างสรรค์การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ชุมชน

ปัจจัยเชิงพื้นที่เป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) เพื่อนำไปสู่ความตระหนักเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะพื้นที่หรือสถานที่ทำให้วัฒนธรรมขับเคลื่อนและเข้าถึงคนได้มากขึ้น ทั้งพื้นที่ทางกายภาพไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ห้องสมุดชุมชน พื้นที่ทำกิจกรรมของหมู่บ้าน แหล่งท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น รวมไปถึงช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน สามารถใช้เป็นช่องทางสื่อสารในหัวข้อทางวัฒนธรรมและสร้างความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ นอกจากนี้ หากต้องการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาวัฒนธรรมในภูมิภาคและเน้นย้ำการเคารพความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีศูนย์รวมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น มีศูนย์กลางวัฒนธรรมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมรดกโลก มีความร่วมมือในการพัฒนางานวิจัยทางวัฒนธรรมในมิติต่างๆ ที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งข้อมูลในการพัฒนาการศึกษาให้เด็กและเยาวชนเพื่อการเป็นพลเมืองต้นรู้ (active citizen) ที่มีความพร้อมทางทักษะทางสังคม วัฒนธรรม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเป็นพลเมืองของสังคมโลก ซึ่งการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์การเรียนรู้ทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นไปถึงพื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลจะมีส่วนช่วยการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.5 การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ พลังแห่งการเรียนรู้และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ถือเป็นกระบวนการสำคัญระหว่าง การดำเนินโครงการรวมถึงการต่อยอดขยายผลงานในอนาคต ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาสร้างพฤติกรรมสื่อสารสร้างความตระหนักทั้งในกลุ่ม เด็กและเยาวชน คนในชุมชน หรือผู้มาเยือน นอกจากการให้ความรู้ความเข้าใจประเด็นความ หลากหลายทางวัฒนธรรมแล้ว กระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลอย่างยั่งยืนและ สร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ชุมชน นำไปสู่การต่อยอดการเรียนรู้ร่วมกันได้อีก ทางหนึ่ง ในด้านกระบวนการทำงานการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มาใช้เป็นตัวกระตุ้นให้เด็กและ เยาวชนหรือผู้เข้าร่วมโครงการเกิดความสนใจที่อยากจะร่วมงาน ส่งต่อและขยายงานและขยาย ความรู้และเครือข่ายเด็กและเยาวชน จากการดำเนินงานของโครงการ ในการเสริมสร้างทักษะ การผลิตสารคดีให้กับเด็กและเยาวชนนั้นทำให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีตัวช่วยใน การสื่อสารข้อมูลสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ได้อย่างสะดวก สามารถนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการได้ ทั้งนี้ หากการดำเนินโครงการสามารถถึงบทบาทของสื่อมวลชนที่มี พลังในการนำเสนอเนื้อหากิจกรรมโครงการที่มีคุณภาพและเกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ จะเป็น แรงกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์สังคมที่มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและให้คุณค่า เคารพต่อ สิทธิและความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการทำ ความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ จนในที่สุดความรู้ความเข้าใจและการยอมรับดังกล่าวจะขยายออกไปสู่สังคม ประเทศชาติและโลกได้ในอนาคตได้

8. ข้อเสนอแนะ

จากผลการดำเนินงานการบูรณาการข้อมูลวัฒนธรรมสู่การจัดการกระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กและเยาวชน ทำให้เห็นโอกาสในการ ทำงานในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ การเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ และการหนุนเสริมการทำงาน การพัฒนาเด็กและเยาวชนในมิติความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากภาคส่วนต่างๆ ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

8.1 ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้

(1) การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ควรให้ความสำคัญทั้งในระบบ นอกกระบวนการศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) โดยใช้วัฒนธรรมใกล้ตัว เด็ก วัฒนธรรมชุมชน เป็นทุนความรู้สำหรับการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ ทางวัฒนธรรมควรเน้นย้ำถึงความเข้าใจในเรื่องพหุวัฒนธรรม (inter/multicultural understanding) และทักษะความสามารถในการใช้ชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (personal and social competence) โดยผู้รับผิดชอบด้านนโยบายคือกระทรวงศึกษาธิการควรให้ ความสำคัญและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว

(2) การจัดการเรียนรู้ควรเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและเปิดกว้างในการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นใหม่ การเตรียมพลเมืองให้เป็นคนใจกว้าง ให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีการดูแลใส่ใจผู้อื่น มีความเป็นธรรม และความเห็นอกเห็นใจ มีความไวทางวัฒนธรรม ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย เป็นพลเมืองทางวัฒนธรรม (cultural citizenship)

(3) แนวทางการจัดการเรียนรู้และจุดเน้นสำคัญที่ได้จากผลการดำเนินโครงการได้แก่ 1) ควรเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการมีส่วนร่วมของเด็กเป็นสำคัญ ผู้ใหญ่ทำหน้าที่หนุนเสริมการเรียนรู้ 2) ควรเน้นการปฏิสัมพันธ์กับคนต่างวัย (เด็กกับผู้เฒ่าผู้แก่) 3) เน้นสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ วิธีคิด วิธีปฏิบัติกับคนต่างวัฒนธรรม และกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่เราอยากสร้างให้เกิดขึ้นกับเด็ก 4) การเรียนรู้ควรเกิดขึ้นจากตัวผู้เรียนเอง (learning reflection) และ 5) ครู/ ผู้ใหญ่ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนเสริมการเรียนรู้

8.2 ด้านพื้นที่การเรียนรู้

(1) การสร้างหรือเปิดพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ โดยสร้างสภาพแวดล้อมของสถานที่เรียนรู้ที่สนุกสนาน น่าสนใจ โดยใช้พื้นที่ต่างๆ ของชุมชน เช่น โรงเรียน หมู่บ้าน ตลาด วัด สถานที่ทางศาสนา สถานที่ท่องเที่ยว พื้นที่ทำกิจกรรมของคนในชุมชน เป็นต้น พื้นที่การรู้นี้นี้หมายรวมถึง พื้นที่ที่เด็ก เยาวชน และชุมชนจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พูดคุย ทำกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างหลากหลายด้วย

8.3 ด้านการหนุนเสริมจากภาคีเครือข่ายทางสังคม

(1) ภาคีเครือข่ายต่างๆ สนับสนุนการเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้กับคนทุกช่วงวัย โดยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการแลกเปลี่ยนชั้นเรียนระหว่างเด็กท้องถิ่นและเด็กที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาใหม่ การจัดการประกวดภาพถ่ายความหลากหลายทางวัฒนธรรม การจัดทำภาพยนตร์เพื่อความเข้าใจความเป็นพหุวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อผู้สูงวัย/หรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ทัศนศึกษาในเขตที่มีผู้อาศัยต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนากิจกรรม สนทนา เป็นต้น รวมทั้งกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่จะเสริมสร้างความเข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุลักษณะพหุวัฒนธรรม

(2) สนับสนุนการผลิตสื่อการเรียนรู้แก่ นักเรียน ครู ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนกิจกรรมพัฒนานักเรียน ครู ครอบครัว และชุมชนในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม

(3) เครือข่ายภาครัฐในพื้นที่เข้ามาหนุนเสริมและขับเคลื่อนการทำงานพัฒนาเด็ก เยาวชนและชุมชนในมิติวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้บริบทปัญหาในพื้นที่เป็นข้อมูลตั้งต้นในการออกแบบการทำงาน ตลอดจนหนุนเสริมเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

8.4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนการทำงานในลักษณะการบูรณาการแนวคิดด้านการศึกษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับชุมชนท้องถิ่น

(1) กระบวนการขับเคลื่อนงานพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนด้านการศึกษาและวัฒนธรรมให้ได้ประโยชน์สูงสุด ควรมีตัวแบบการทำงานที่ประสบความสำเร็จ (best practice)

เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ การได้รับการสนับสนุน และการเข้ามามีส่วนร่วมจาก “คนในชุมชน” จากทุกภาคส่วนทั้งภาคการศึกษาและภาคประชาชน ตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการ เพราะจะเป็นการเสริมสร้างและปลูกฝังให้คนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจสภาวะการณ์ ปัญหา หรือผลกระทบทางวัฒนธรรมของชุมชน การใส่ใจในการดูแลและเตรียมความพร้อมให้ลูกหลานในชุมชนกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในหลายๆ มิติ ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวเมื่อมีการย้ายถิ่นฐาน ความเป็นสังคมไร้พรมแดน วัฒนธรรมข้ามพรมแดน ปรากฏการณ์หลังวัฒนธรรม สำนักขานานิยมสุดโต่ง วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรมคนเมือง วัฒนธรรมคนชนบท การปะทะทางวัฒนธรรม การอคติและการมองวัฒนธรรมแบบเหมารวม เป็นต้น ประเด็นทางวัฒนธรรมเหล่านี้ชุมชนสามารถร่วมมือกันขับเคลื่อนกิจกรรมได้ด้วยตนเองจากการนำร่องการดำเนินงาน หากแต่จะต้องอาศัยแกนนำชุมชนและการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

เชิงอรรถ

¹ สังคมพหุวัฒนธรรมในบทความชิ้นนี้ หมายถึง ความหลากหลายของวิถีการดำเนินชีวิตในพื้นที่อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ความหลากหลายของผู้คน ความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยม ความหลากหลายทางศาสนา ที่เปลี่ยนไปท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของบริบทพื้นที่อันเป็นผลมาจากการเคลื่อนย้ายผู้คนและโลกาภิวัตน์

เอกสารอ้างอิง

- กรมอาเซียน, กระทรวงต่างประเทศ. (2560). *กิจกรรมกรมที่น่าสนใจ : พิธีลงนามบันทึกความเข้าใจ ว่าด้วยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอาเซียน*. สืบค้นจาก <http://www.mfa.go.th/asean/th/news/2374/65959-พิธีลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม.html>
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2550-2559)*. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ.
- กฤษฎา กุลทล. (2556). *การพัฒนาสมรรถนะระหว่างวัฒนธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ยะลา.
- ถนอมศรี เปลี่ยนสมัย และคณะ. (2560). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. โครงการวิจัยในแผนงานวิจัยการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- นันธิดา จันทรางศุ. (2560ก). *แผนงานวิจัยการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นันธิดา จันทรางศุ. (2560ข). การวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระดนตรีสำหรับชั้นประถมศึกษาของประเทศไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 36(1), 25-47.
- ยศ สันตสมบัติ. (2559). *The Border คนพรมแดนรัฐชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สกว.
- เย็นจิตร ถินขาม. (2550). *พหุวัฒนธรรม*. สืบค้นจาก <http://smf.sdmkku.com/index.php?topic=65.0>
- ราศี บุชรรัตนพันธ์. (2554). มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้คืออะไร และมีความเกี่ยวข้องกับภารกิจงาน ของกรมศิลปากรอย่างไรบ้าง. *นิตยสารศิลปากร*, 54(5), 114-117.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ และนันธิดา จันทรางศุ. (2560). *โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระดนตรีสำหรับชั้นประถมศึกษาของประเทศไทย*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2555*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดนครปฐม. (2560). *ข้อมูลสถิติการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ*. สืบค้นจาก <https://www.doe.go.th/prd/nakhonpathom/statistic/param/site/136/cat/81/sub/0/pull/category/view/list-label>
- สมิตรา สุรรัตน์เดชา. (2560). ชุมชนไทยทรงดำ : พลึงเยาวชน สืบสานภูมิปัญญา สืบสานสายใย ผ่านพวงกุญแจลายหน้าหมอน. *วัฒนธรรมสมดุล : เพิ่มมูลค่าด้วยคุณค่าอย่างสร้างสรรค์* (หน้า 55-59). นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Anderson, W. M. & Campbell, P. (2011). *Teaching music from a multicultural perspective*. (3th ed.). Rowman Littlefield: United States.
- Cushner, K., McClelland, A. & Safford, P. (2015). *Human diversity in education: An intercultural approach*. New York: McGraw-Hill Education.
- Edwards, K. L. (1998). Multicultural music in the elementary school: What can be achieved?. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*. Fall (138), pp.62-82.

- Grant, C. & Sleeter, C. (2007). Turning on learning: Five approaches for multicultural. *Teaching plans for race gender, and disability*. (4th ed.). Ohio: Merrill.
- Hart, R. A. (1992). Children's participation: From tokenism to citizenship. *Innocenti Essays*, 4, UNICEF.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

ปัญจาบ อินเดีย : ประวัติศาสตร์และปัจจุบัน
ความเป็นรัฐ สังคมวัฒนธรรม และศาสนาซิกข์
The Indian Punjab: Past and present,
statehood, socio-culture, and Sikhism

อภิรัฐ คำวัง*

aphirat.kam@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

รัฐปัญจาบ อินเดีย เป็นศูนย์กลางทางสังคมประวัติศาสตร์และศาสนาของชาวซิกข์ ซึ่งเป็นเหตุจูงใจให้ผู้เขียนสนใจค้นคว้าทางวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของ รัฐปัญจาบ ศาสนาซิกข์ และชาวซิกข์ โดยประมวลข้อมูลที่ได้สะสมความรู้ความเข้าใจของผู้เขียน จากการศึกษาทางเอกสาร การติดตามข่าวสาร และการศึกษาภาคสนามรัฐปัญจาบ โดยนำเสนอ 3 มิติ คือ (1) ประวัติศาสตร์ พัฒนาการ ความเป็นรัฐปัญจาบ (2) ศาสนาซิกข์ (3) สังคมวัฒนธรรมปัญจาบ

ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงเรื่องการสร้างชุมชนทางศาสนาในสมัยศตวรรษที่ 15 เรื่องการบัญญัติระเบียบทางศาสนาและวิถีการดำเนินชีวิต อันเป็นที่มาของพื้นที่แห่งซิกข์และความเป็นปัญจาบ ปัจจุบัน ส่วนด้านการเมืองการปกครองตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 ได้มีผู้ปกครองหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนา ซึ่งชาวซิกข์ได้พยายามปกป้องสังคม วัฒนธรรม ศาสนาของตนท่ามกลางอำนาจที่เหนือกว่าและความสับสน สำหรับปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อความเจริญเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นของรัฐ โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ส่วนทางสังคม ชาวซิกข์สามารถสร้างเครือข่ายไปทั่วโลกจากการตั้งชุมชนใหม่ ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ยังออกไปตามหาโอกาสและสิ่งใหม่อย่างกว้างขวาง ทว่าลักษณะนี้ก็สร้างปัญหาทางสังคม เป็นอุปสรรคต่อการธำรงขนบธรรมเนียมและอัตลักษณ์

คำสำคัญ : อินเดียศึกษา, รัฐปัญจาบ, ศาสนาซิกข์, ชาวซิกข์

* นักปฏิบัติการวิจัยประจำศูนย์การศึกษาศาสนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

The Indian Punjab is the socio-historical center of the Sikhs and their religion, and for this reason it attracted my academic interest. The objectives of my study were to review the history of Punjab, Sikhism, and Sikhs. This article is a scholarly compilation of information collected and understanding gained from documented studies, news follow-ups and field trips to the Indian State of Punjab itself and is divided it into three parts: (1) history, progress and the statehood of Punjab, (2) Sikhism and (3) Punjab's socio-culture.

The data reveals details about the gradual forming of a religious community during the time of its founders, and the laying down of its religious principles and way of life, establishing the Sikh homeland and giving shape to present day Punjab. Politically, 15th century Punjab was a war-torn region ruled by various ethnic and religious groups where the Sikhs tried to protect their socio-culture and religious homeland in the midst of power struggles and turmoil. In modern times, there has been considerable regional progress and economic development throughout Punjab, especially in the agriculture and industrial sectors. Socially, Sikhs have been able to build their networks throughout the world linking the far-flung diaspora. At the same time, young Sikhs continue to travel worldwide to pursue opportunities and interests, but this is not without accompanying social problems and threats to their traditions and identity.

Keywords: Indian Studies, Punjab state, Sikhism, Sikhs

1. บทนำ

ดินแดนปัญจาบเป็นส่วนหนึ่งของอนุทวีปอินเดียที่มีความสำคัญต่อภูมิภาคเอเชียใต้หลายมิติ ทั้งประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง ศาสนา สังคมวัฒนธรรม จุดเด่นมาจากการพัฒนาการช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 ของศาสนาซิกข์ ปัจจุบันเมืองอมฤตสาร์เป็นศูนย์กลางศาสนา โดยสังคมวัฒนธรรมมีรากฐานมาจากบัญญัติศาสนา ทำให้พัฒนาการเชื่อมโยงต่อศาสนาและผู้นำ ภายใต้บริบทการเมืองการปกครอง สงคราม อำนาจ ซึ่งเกี่ยวกับการศาสนา แม้แต่ในระยะหลังก็ยังคงเป็นไปในลักษณะเดียวกัน แต่เรื่องราวเกี่ยวกับชาวซิกข์และรัฐปัญจาบเคยถูกนำเสนอในแง่ลบ (negative) สืบเนื่องมาจากการฉีกรัฐธรรมนูญอินทรา คานธี (Indira Gandhi, 1917-1984) นายกรัฐมนตรีอินเดีย เมื่อ ค.ศ.1984 และกรณีกลุ่มเรียกร้องแบ่งแยกรัฐอิสระ ทำให้ประเด็นส่วนใหญ่มุ่งแสดงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงในกลุ่มชาวซิกข์

รัฐปัญจาบของอินเดียมีความเกี่ยวข้องกับไทยในมิติการศาสนา เนื่องจากศาสนาซิกข์เป็นศาสนา 1 ใน 5 ของไทย เป็นศาสนา 1 ใน 3 ที่มีแหล่งกำเนิดมาจากอนุทวีปอินเดีย แต่เป็นที่นับถือกันเฉพาะตระกูลชาวปัญจาบที่เป็นชาวซิกข์ ปัจจุบันยังคงมีชาวซิกข์จากอินเดียเข้ามาในไทยจากการสมรสกับชาวไทยซิกข์และการปฏิบัติศาสนากิจ เช่นเดียวกับสังคมอุษาคเนย์ ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ช่วงยุคอาณานิคมอังกฤษ ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ชาวซิกข์เริ่มต้นจากหลายลักษณะ เช่น ทหารตำรวจ พ่อค้า เกษตรกร แรงงาน ชุมชนใหญ่อยู่ในมาเลเซีย สิงคโปร์ แต่เฉพาะไทยเพียงแห่งเดียว คือ พะหุรัด ที่มีความเกี่ยวพันทางมิตินศาสนาอย่างเป็นทางการ

ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว มีผลงานสำคัญของคนใน (insider) ของชาวซิกข์ เช่น หนังสือ “A History of the Sikhs” (Singh, 2006) อธิบายประวัติศาสตร์ ดินแดน ศาสนา และชาวซิกข์ในต่างแดน ค.ศ.1469-2004 และหนังสือ “The Sikh Reference Book” (Singh Dilgeer, 1997) อธิบายศัพท์ ชื่อเฉพาะทางศาสนาและดินแดน เป็นต้น ส่วนผลงานทั่วไป เช่น หนังสือ “An Advanced History of India” (Majumdar, Raychaudhuri and Datta, 2009) อธิบายพัฒนาการอินเดียในแต่ละยุคสมัย ครอบคลุมด้านศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ โบราณคดี และอื่นๆ ส่วนหนังสือ “Revenge and Reconciliation: Understanding South Asian History” (1999) มีแปลภาษาไทยคือ “ล้างแค้นกับสมานฉันท์ สู่ความเข้าใจประวัติศาสตร์เอเชียใต้” (คานธี, ราชโมฮาน, 2551) อธิบายประวัติศาสตร์การต่อสู้ของกลุ่มชนจากระบบการเมืองการปกครองต่างๆ

ส่วนผลงานสำคัญของนักวิชาการไทย เป็นงานวิทยานิพนธ์ เช่น เรื่อง “บทบาทของสมาคมศรีคุรุสิงห์สภาในสังคมไทย (พ.ศ.2475-2525)” (อินทรา ชาร์ธี, 2534) ศึกษาประวัติศาสตร์ชาวซิกข์ในไทย พัฒนาการและบทบาทของสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา ส่วนเรื่อง “การปรับตัวภายใต้วิถีแห่งซิกข์ในสังคมไทย” (อภิรัฐ คำวัง, 2557) ศึกษาประวัติศาสตร์ ดินแดนและศาสนา พัฒนาการทางสังคมเศรษฐกิจของพ่อค้าชาวซิกข์ การธำรงศาสนาในไทย และนอกจากนี้ยังมีผลงานของชาวไทยซิกข์บ้างที่เน้นข้อมูลพื้นฐานของศาสนาซิกข์

สำหรับบทความนี้มุ่งศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการที่สำคัญของรัฐปัญจาบและศาสนาซิกข์ ตั้งแต่ช่วงกำเนิดศาสนาซิกข์ถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เพื่อแสดงให้เห็นถึงพลวัตของรัฐ กลุ่มชน ผ่านมุมมองของคนนอก (outsider) ทั้งนี้ ผู้เขียนคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการของไทยด้านอินเดียศึกษา จะเสริมสร้างความเข้าใจต่อผู้ที่ศึกษาด้านศาสนา รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์

บทความนี้ได้ประมวลข้อมูลที่ผู้เขียนสะสมมาตั้งแต่ ค.ศ.2010 จากผลการศึกษาวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์โครงการต่างๆ ข้อมูลมาจาก 2 ส่วน คือ 1) การศึกษาเอกสารและการติดตามข่าวสาร 2) การศึกษาภาคสนามในรัฐปัญจาบของอินเดีย นอกจากนี้ งานภาคสนามได้สำรวจพื้นที่ 2 ครั้ง คือ ในปี ค.ศ.2010 ค.ศ.2016 รวม 5 พื้นที่สำคัญ คือ เมืองอมฤตสาร์ (Amritsar) เมืองอนันท์ปุร์ ซาฮิบ (Anandpur Sahib) เมืองปาตีอาลา (Patiala) เมืองจันดีครี (Chandigarh) พรหมแดนวากาห์ (Wagah)

2. ปัญจาบ : ประวัติศาสตร์และปัจจุบัน

ดินแดนปัญจาบตั้งอยู่ทางภาคเหนือของอนุทวีปอินเดีย เมื่อ ค.ศ.1947 ดินแดนถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามเขตรัฐชาติใหม่ คือ ปัญจาบตะวันตก (West Punjab) อยู่ในปากีสถาน ส่วนปัญจาบตะวันออก (East Punjab) อยู่ในอินเดีย ซึ่งการศึกษาประวัติศาสตร์ครั้งนี้ เริ่มต้นตามบริบทช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 หรือเริ่มต้นยุคศาสนาซิกข์ จนถึงช่วงการแบ่งแยกประเทศอินเดียบอกปากีสถาน ส่วนปัจจุบัน เน้นศึกษาารรัฐปัญจาบ อินเดีย ศูนย์กลางศาสนาซิกข์

อรรถาธิบายแบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 2.1 ประวัติศาสตร์ดินแดนปัญจาบ ศาสนาซิกข์ ตอนที่ 2.2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันของรัฐปัญจาบ ตอนที่ 2.3 รัฐปัญจาบกับการศึกษาเมืองสำคัญ ตอนที่ 2.4 ชาวซิกข์และศาสนาซิกข์กับเข้ามาในอุษาคเนย์ ดังนี้

2.1 ดินแดนปัญจาบในประวัติศาสตร์

2.1.1 ว่าด้วยเรื่องของชื่อและภูมิประเทศ : ชื่อ “ปัญจาบ” (Punjab) มาจากภาษาเปอร์เซีย คำว่า “ปัญจ” (punj) แปลว่า ห้า ส่วน “อาบ” (aab) แปลว่า แม่น้ำ น้ำ เมื่อออกเสียง “ปัญจ-อาบ” (punj-aab) จึงเป็นปัญจาบ หมายถึง ดินแดนแห่งแม่น้ำห้าสาย ประกอบด้วย ปีอาส (Beas) เซนาบ (Chenab) เจหลัม (Jhelum) สุตเลจ (Sutlej) ราวี (Ravi) และนอกจากนี้ ยังเรียกชื่ออื่นตามยุค เช่น ยุคพระเวท เรียกว่า “สัปต-สินธุ” (Sapta-Sindhu) หมายถึง แม่น้ำทั้งเจ็ด นับรวมยมุนา (Yamuna) และสินธุ (Sindhu) (Singh, 2006)

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างอนุทวีปอินเดียบอกเอเชียใต้ตอนบน ดังตัวอย่างในสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช (Alexander The Great) ช่วง 327-325 ปีก่อนคริสตกาล ใช้เส้นทางดินแดนปัญจาบเชื่อมลุ่มน้ำคาบูล อัฟกานิสถาน กับลุ่มน้ำยมุนา ตอนในของอนุทวีป ครั้งนั้นดินแดนปัญจาบเป็นประเทศราชของกรีก-เปอร์เซีย แต่กองทัพไม่ได้เข้าสู่ใจกลางอนุทวีป หันทัพกลับทางแม่น้ำสินธุและออกทะเลทางปากีสถาน (Majumdar, Raychaudhuri and Datta, 2009)

2.2.2 ว่าด้วยเรื่องการปกครองและการศาสนา : บริบททางการเมืองการปกครองในดินแดนปัญจาบช่วงกึ่งศตวรรษ ตั้งแต่การประสูติของศาสดาองค์ที่ 1 ค.ศ.1469 ถึงการแบ่งแยกประเทศอินเดียกับปากีสถาน ค.ศ.1947 แบ่งประเทศและช่วงเวลาได้ 6 ประเด็น ดังนี้

(1) ดินแดนปัญจาบและอนุทวีปอินเดียในบริบทยุคราชวงศ์มุกัล (Mughal Dynasty)¹: ประวัติศาสตร์ศาสนาซิกข์เป็นส่วนหนึ่งในประวัติศาสตร์อนุทวีปอินเดียยุคราชวงศ์มุกัล (ชาวซิกข์เรียก “มุกัล”) แต่ช่วงแรกเป็นปลายยุคราชวงศ์โลฮี (Lodhi Dynasty) เป็นชาวอัฟกานันับถือศาสนาอิสลาม ยึดเมืองลาฮอร์ (Lahore) ดินแดนปัญจาบ และลุ่มน้ำยมุนา แล้วปกครองกรุงเดลี (Delhi) ค.ศ.1451-1526 ระหว่างนั้น ค.ศ.1504 ราชวงศ์มุกัลนับถือศาสนาอิสลามเช่นกัน เข้ายึดครองกรุงคาบูล (Kabul) และกรุงเดลี ค.ศ.1526 (Majumdar, Raychaudhuri and Datta, 2009) โดยสามารถปกครองอนุทวีปอินเดียอย่างยาวนาน แต่ต่อมากลับทยอยเสียอำนาจให้กับบริษัทอินเดียตะวันออก (East India Company) ตั้งแต่ ค.ศ.1757 เรื่อยมา

ศูนย์กลางอำนาจของราชวงศ์มุกัล คือ ลุ่มน้ำยมุนา มีกรุงเดลีกับเมืองอักรา (Agra) เป็นเมืองหลวงสลับกัน และศูนย์กลางทางตอนเหนือมีเมืองลาฮอร์เป็นเมืองลูกหลวง ถือเป็นชาวมุสลิมที่ปกครองชาวฮินดู แต่ละสมัยก็มีนโยบายจัดระเบียบที่อ้างหลักศาสนาอิสลามมากน้อยต่างกัน เช่น สมัยจักรพรรดิอักบาร์ (Emperor Akbar, 1556-1605) เป็นยุคทองของมุกัลลัทธิศาสนา กลุ่มชนแสดงออกตามวิถีของตนได้ แต่สมัยจักรพรรดิออรัังเซบ (Emperor Aurangzab, 1658-1707) กลับมีความขัดแย้งและสงครามกับชาวท้องถิ่น (อภิรักษ์ คำว้าง, 2557)

(2) ดินแดนปัญจาบและศาสนาซิกข์ในยุคศาสดาในรูปมนุษย์²: ศาสนาซิกข์และชุมชนชาวซิกข์เริ่มต้นจากพื้นฐานของสังคมท้องถิ่นที่เป็นชาวฮินดูและชาวมุสลิมหลายลัทธิในดินแดนปัญจาบ ศาสนจักรมีพัฒนาการ โดยมีเหตุการณ์สำคัญบางประการ ได้แก่

1) การประสูติของศาสดาองค์ที่ 1 ปี ค.ศ.1469 นับเป็นปีเริ่มต้นของศาสนา³ โดยศาสดาได้รับพระบัญชาจากพระเจ้าเป็นเจ้า และเริ่มเผยแผ่สังฆธรรม ค.ศ.1496 โดยเป็นศาสนาที่ยึดมั่นเชื่อถือในพระเจ้าพระองค์เดียว ซึ่งสร้างและสถิตมั่นคงในทุกสรรพสิ่งที่สร้าง และเน้นฝึกปฏิบัติตน เรียกว่า “วิถีแห่งซิกข์” จากนั้นมีการสืบทอดตำแหน่งศาสดาในรูปมนุษย์ถึงองค์ที่ 10 ค.ศ.1469-1708 รวม 239 ปี (สุเทพ สุริยาอมฤตย์, 2547)

2) สมัยศาสดาองค์ที่ 4 เลือกทำเลเมืองอมฤตสาร์ ส่วนสมัยศาสดาองค์ที่ 5 ก่อสร้างสุวรรณวิหาร (ภาษาปัญจาบเรียกว่า “ฮาร์ มันดिर ซาฮิบ” ภาษาอังกฤษสะกด “Har Mandir Sahib” แต่นิยมเรียก “Golden Temple”) และรวบรวมพระมหาคัมภีร์ “อาทิ กรันท์” (ภาษาปัญจาบเรียกว่า “อาดิ กรันท์” ภาษาอังกฤษสะกด “Adi Granth”)

3) สมัยศาสดาองค์ที่ 10 เน้นการปฏิรูปศาสนจักร เช่น สถาปนา “คาลซา” (Khalsa) บัญญัติศาสนสัญลักษณ์ “ปัญจ กะการ” (Punj Kakaar) สถาปนาพระมหาคัมภีร์เป็นศาสนารันดร์กาล โดยจะไม่มีศาสดาในรูปมนุษย์อีกต่อไป (Singh Dilgeer, 1997)

4) การบริหารศาสนจักรหลังสมัยศาสนาองค์ที่ 10 เป็นการไ้ระบบบัลลังก์แห่งอำนาจ ภาษาปัญจาบิเรียกว่า “ตะคัต” (ภาษาอังกฤษสะกด “Takht”) ประกอบด้วย 5 แห่ง⁴ เป็นสถาบันสูงสุดของอำนาจบริหารทางศาสนาและสังคมของชาวซิกข์ (สุเทพ สุริยาอมฤตธี, 2547)

(3) ดินแดนปัญจาบในสมัยมหาราชา รัณจิต สิงห์ (Maharaja Ranjit Singh, 1780-1839) : หลัง ค.ศ.1708 จัดระบบการปกครองบนฐานชุมชนและกองกำลัง ภาษาปัญจาบิเรียกว่า “มิซัล” (Misl) แต่ละมิซัลมีเมือง ผู้นำและอำนาจเป็นของตน แต่รวมเป็นสหพันธมิตรแห่งซิกข์ ที่มีอำนาจเท่าเทียมกัน คล้ายหลักการประชาธิปไตย (Singh, 2006)

ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ดินแดนยังคงตกเป็นเมืองขึ้นต่อกรุงคาบูล ราชวงศ์ดurrานี (Durrani Dynasty) แต่ชาวซิกข์กอบกู้ได้สำเร็จ สถานการณ์สร้างผู้นำซึ่งปราบดาภิเษกเป็นมหาราชา คือ รัณจิต สิงห์ มิซัลสุเกอร์ชากิอา (Sukerchakia Misl) (Singh, 2008) ผู้ซึ่งรวบรวมดินแดนให้เป็นปึกแผ่น เมืองลาฮอร์เป็นราชสำนัก ภาษาปัญจาบิเรียกว่า “ลาฮอร์ ดาร์บาร์” (Lahore Darbar) ค.ศ.1799-1839 ถือเป็นยุคทองของชาวซิกข์ในมิติทางโลก (อภิรัฐ คำวัง, 2557) แต่มิซัลและเมืองที่มีได้ผนวกรวมด้วย คือ ราชวงศ์ปาตีอาลา (Patiala Dynasty) มิซัลฟุลเกียน (Phulkian Misl) และพันธมิตร ได้สร้างมิตรไมตรีกับบริษัทยินเดียตะวันออก ทำให้ดินแดนปัญจาบถูกแบ่งเป็น 2 ส่วนไปโดยปริยาย ราชวงศ์กับบริษัทยินเดียตะวันออกควบคุมทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสตุเลจ (Patiala District Administration, n.d.)

ในสมัยมหาราชา รัณจิต สิงห์ ได้บูรณะเมืองหลังจากถูกชาวอัฟกานียึดครอง ผลงานเด่น คือ การบริจาคทองคำประดับสุวรรณหินวิหาร อันเป็นการอุทิศศาสนาครั้งสำคัญ (Mitra, 2004) แต่เมื่อสิ้นสมัยนี้แล้ว หลัง ค.ศ.1839 ราชสำนักก็เกิดความขัดแย้งภายใน และต่อมาเกิดสงครามระหว่างกองทัพชาวซิกข์กับบริษัทยินเดียตะวันออก⁵ (Singh, 2006) ผลของสงคราม ค.ศ.1849 อังกฤษยึดเมืองลาฮอร์ แต่งตั้งขุนนางตระกูลลอว์เรนซ์ (Lawrence) ปกครองและพัฒนา (คานธี, ราชโมฮาน, 2551) ทำให้ดินแดนปัญจาบทั้งหมดเข้าสู่ระบบใหม่

(4) ดินแดนปัญจาบในยุคอาณานิคมอังกฤษ : ก่อนที่ดินแดนปัญจาบจะเป็นส่วนหนึ่งในอาณานิคมอังกฤษ ค.ศ.1845-1849 ราชวงศ์ปาตีอาลาเป็นพันธมิตรกับบริษัทยินเดียตะวันออก อังกฤษจึงได้มีบทบาทต่อพื้นที่บางส่วนในดินแดนแต่บัดนั้น

เมื่ออังกฤษครองเมืองลาฮอร์แล้ว ได้ปรับปรุงการเมืองการปกครองดินแดนปัญจาบใหม่ การพัฒนาส่งผลให้ชาวปัญจาบได้รับประโยชน์ เช่น แต่งตั้งผู้นำท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหาร จัดชลประทาน ทำให้ชาวปัญจาบยอมรับและร่วมมือกับอังกฤษ ถือได้ว่าอังกฤษประสบความสำเร็จในการปกครองที่ใช้เวลาน้อยกว่าดินแดนอื่น (คานธี, ราชโมฮาน, 2551)

ราชวงศ์ปาตีอาลาได้ขยายความร่วมมือด้านการทหารกับอังกฤษ สมัยมหาราชา ภูพินเดอร์ สิงห์ (Maharaja Bhupinder Singh, 1891-1938) ส่งเสริมให้บุรุษซิกข์ที่ส่วนใหญ่เป็นชาว “ญาด” (ภาษาอังกฤษสะกด “Jaat”) กลุ่มเกษตรกร ช่างฝีมือ แรงงาน สมัครเป็นทหาร ตำรวจกับอังกฤษ เรียกว่า “ซีปอย” (Sepoy) ต่อมาซีปอยถูกส่งมาทำงานในอุษาคเนย์ เช่น ช่องแคบมะละกา อันเป็นจุดเริ่มต้นการตั้งถิ่นฐานใหม่ของชาวซิกข์ (อภิรัฐ คำวัง, 2557)

ขณะที่บริษัทอินเดียตะวันออกปกครองอนุทวีปนั้น ซิปอยที่ไม่ใช่ชาวซิกข์ตามเมืองใหญ่ก่อจลาจล ค.ศ.1857-1858 เรียกว่า “กบฏซิปอย” (Sepoy Mutiny)⁶ แต่ซิปอยชาวซิกข์สนับสนุนอังกฤษ ผลจากการพัฒนาที่ดินดินแดนปัญจาบ อังกฤษจึงกอบกู้สถานการณ์กลับคืนแล้ววันที่ 1 พฤศจิกายน 1858 ประกาศสถาปนาสมเด็จพระราชินีวิกตอเรีย (Queen Victoria) เป็นจักรพรรดินีแห่งอินเดีย และยกเลิกบริษัทอินเดียตะวันออก การปกครองอนุทวีปขึ้นตรงต่อรัฐบาลอังกฤษ เรียกว่า “บริติช ราช” (British Raj) (คานธี, ราชโมฮาน, 2551)

เมื่อเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นช่วงที่สถานการณ์โลกอยู่ในภาวะสงคราม อนุทวีปอินเดียอยู่ในช่วงการเรียกร้องเอกราช สิ่งที่เกี่ยวข้องกับดินแดนปัญจาบบางประการ ได้แก่

1) ซิปอยชาวปัญจาบในสังกัดอังกฤษ ค.ศ.1904 มีราว 40,000 ราย จาก 152,000 กว่าราย หรือ 1 ใน 4 เฉพาะชาวภูตมากกว่า 23,000 ราย หรือ 1 ใน 6 (Omissi, D., 1998, p.20) ที่ไปประจำการตามอาณานิคมทั่วโลกและรบในสงคราม ภายหลังได้ตั้งถิ่นฐานตามเมืองเหล่านั้น รัฐบาลอินเดียกำหนดให้มีสถานภาพเป็น PIO และ NRI⁷ (อภิรัฐ คำวัง, 2557)

2) หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ในดินแดนปัญจาบกลับเกิดเหตุการณ์นองเลือดใกล้สุวรรณวิหาร โดยทหารอังกฤษสังหารหมู่ชาวปัญจาบที่มาร่วมชุมนุมประท้วงในเทศกาล “ไวซาคี” (Vaisakhi) เมษายน 1919 เรื่องนี้ส่งผลกระทบมากต่อความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอังกฤษ เป็นแรงเสริมให้การชุมนุมประท้วงอังกฤษในเหตุการณ์อื่นๆ (คานธี, ราชโมฮาน, 2551)

3) กระบวนการอันนำไปสู่การแบ่งแยกประเทศอินเดียกับปากีสถาน ที่แบ่งดินแดนปัญจาบ ค.ศ.1947 เริ่มต้นจาก ค.ศ.1906 ผู้นำทางการเมืองชาวมุสลิมก่อตั้งสันนิบาตมุสลิม (Muslim League) และเคลื่อนไหวเรื่องการแบ่งแยกพื้นที่ชาวมุสลิมเมื่อมีการคืนเอกราชจากอังกฤษ เป็นการแบ่งแยกตามศาสนาในอนุทวีปอินเดีย ทำให้เกิดประเทศใหม่ คือ ปากีสถานหรือปากีสถานตะวันตก (West Pakistan) (อภิรัฐ คำวัง, 2557) ต่อมา ค.ศ. 1971 ปากีสถานตะวันออก (East Pakistan) สถาปนาเป็นประเทศใหม่ คือ บังกลาเทศ⁸

4) การบริหารศาสนาจักรในยุคอาณานิคม พัฒนาการสำคัญ คือ การตั้งคณะกรรมการกลางคุรุทวาราสสูงสุด⁹ วันที่ 15 พฤศจิกายน 1921 ต่อมา ค.ศ.1925 มีพระราชบัญญัติคุรุทวาราคณะกรรมการกลางฯ อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ (Singh Dilgeer, 1997) ทำหน้าที่ดูแลบริหารคุรุทวารารัฐปัญจาบ รัฐหิมาจัลประเทศ (Himachal Pradesh) รัฐหริยาณา (Haryana) และส่งเสริมการศึกษาศาสนา (สุเทพ สุริยาอมฤตย์, 2547)

5) ชาวซิกข์ได้ก่อตั้งพรรคการเมืองในท้องถิ่น ค.ศ.1920 ปัจจุบันชื่อพรรคศรีโรมานีอากาลี ทาล (Shiromani Akali Dal) เป็นพรรคการเมืองที่เก่าแก่ของอินเดีย มีที่นั่งในสภาสูงสภาล่าง และสภาแห่งรัฐปัญจาบ (Elections, 2017)

6) ระยะเวลาที่อังกฤษปกครองเฉพาะดินแดนปัญจาบ รวม 98 ปี ค.ศ.1849-1947

(5) ดินแดนปัญจาบในช่วงการแบ่งแยกสองประเทศ : การแบ่งแยกประเทศเป็นปากีสถานเป็นการแบ่งพื้นที่ทางศาสนา เป็นรัฐอิสลามที่แยกออกจากอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดู ทำให้เกิดการอพยพไปมาของชาวอิสลาม ชาวซิกข์และชาวฮินดูราวสิบล้านคน ระหว่างปัญจาบตะวันตกกับ

ตะวันออก และเกิดเหตุจลาจลใหญ่ (Singh, 2006) เฉพาะชาวซิกข์ในปากีสถานต้องละทิ้งที่ดินสู่อินเดีย เช่น เมืองปาตีอาลารองรับชาวเมืองคุจรันวาลา (Gujranwala) เมืองเชคุปุระ (Shekhupura) ในเขตบาฮาลปูร์ (Bahawalpur) เป็นต้น (Patiala District Administration, n.d.) โดยกว่า 3 ใน 4 ส่วนของผู้อพยพชาวซิกข์อยู่ในเขตมาลา รัฐปัญจาบ และอีกจำนวนหนึ่งขยายไปอยู่ในรัฐอื่นของอินเดีย (Singh, 2006)

สถานที่ศาสนาซิกข์ ร้อยละ 90 อยู่ในปากีสถาน (Singh, Bansal cited in Ahmad, 2013) แต่ดินแดน ร้อยละ 60 อยู่ในปากีสถาน เมืองลาฮอร์ แม่น้ำราวี เชนาบ ญุลัม ส่วนพื้นที่ร้อยละ 40 อยู่ในอินเดีย เมืองอมฤตซาร์ แม่น้ำปีอาส สุตเลจ (Singh, 2006)

จากการศึกษาพบว่า ช่วงแรกมีผลกระทบต่อการบริหารศาสนจักรแบบเดิม แต่หลัง ค.ศ.1947 การบริหารจึงขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลใหม่ โดยทั้งสองประเทศคงใช้ชื่อเดิมตามประวัติศาสตร์ แต่บริบทใหม่ได้ประกอบด้วยแม่น้ำทั้งห้าตามคำศัพทเดิม

(6) ประเด็นเฉพาะเรื่องความเป็นซิกข์และความไม่เป็นซิกข์ : การสถาปนาศาสนา ค.ศ.1699 และการสถาปนาศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ ค.ศ.1708 ตามหลักศาสนาซิกข์ ระบุว่า “บุคคลใด ผู้ซึ่งเชื่อมั่นศรัทธาใน (1) เอก อกาลปुरुช (2) ศาสดาทั้งสิบองค์ จาก ครู นานัก ซาฮิบ ถึง ครู โกบินด์ สิงห์ ซาฮิบ (3) ศาสดาในรันดร์กาล พระมหาคัมภีร์ ครู ครันท์ ซาฮิบ (4) ศาสนาพุทธและบทบัญญัติของศาสดาทั้งสิบองค์ (5) รบอมฤต¹⁰ ซึ่งประทานโดยศาสดาองค์ที่ 10 และไม่มีพันธะผูกพันเชื่อถือในศาสนาอื่น ผู้นั้นคือ ซิกข์” (สุเทพ สุริยาอมฤตธี, 2547)

จากข้างต้นนี้ได้แบ่งผู้ที่มีได้เป็นไปตามนิยาม แล้วเกิดมีกรณีที่ได้ปฏิบัติครบถ้วนเต็มแต่ ขัดแย้ง สร้างเครือข่ายย่อยอันเกี่ยวเนื่องมาจากศาสนาหรืออาศัยรากฐานความเป็นซิกข์ ซึ่งคณะกรรมการกลางๆ จะพิจารณาและประกาศว่า มิควรเข้าร่วมการปฏิบัติศาสนกิจกับกลุ่มใด อย่างไรก็ตาม ศาสนาซิกข์ในอินเดียมิได้มีนิกาย แต่ส่วนที่ไม่ตรง ก็มีการเรียกด้วยชื่ออื่น เช่น “นามดารี” (Namdhari) เมืองลูธียานา (Ludhiana) รัฐปัญจาบ ยังคงมีการสืบทอดศาสนาเป็นมนุษย์ในตำแหน่ง “สัตยครู” (Satya Guru) มีชุมชนใหม่ทั่วโลก รวมถึงในไทย ขณะที่ “นิรันการี” (Nirankari) เชื่อมมั่นในหลักแห่งพระเจ้าเป็นเจ้าที่แท้จริง ตามคำสอนของ บาบ่า ทยาล (Baba Dyal) ทิมหาราชา รันจิต สิงห์ อุปลัมภ์ ปัจจุบันไม่อนุญาตให้ชาวซิกข์ร่วมปฏิบัติศาสนกิจกับนิรันการี และยังไม่พบการตั้งกลุ่มในไทย (อภิรัฐ คำวัง, 2557)

2.2 รัฐปัญจาบ : จาก ค.ศ.1947 จนถึงทศวรรษปัจจุบัน

เรื่องราวของรัฐปัญจาบ ศาสนาซิกข์ และชาวซิกข์ยุคใหม่ แบ่งออกเป็น 6 เรื่อง ดังนี้

2.2.1 ว่าด้วยเรื่องการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น (ปัญจาบตะวันออกและรัฐปัญจาบ) : หลัง ค.ศ.1947 ยังคงเรียกปัญจาบตะวันออก จนถึง ค.ศ.1966 มีการสถาปนารัฐปัญจาบ ดังนั้น การพิจารณาในมิติพื้นที่จึงแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เป็นช่วง 2 ทศวรรษแรกของปัญจาบตะวันออก ค.ศ.1947-1966 ตั้งอยู่ในโซนทิศตะวันตกของเทือกหิมาลัยและเขาคิวลิก (Sivalik Hill) ที่ทอดไปจากเนปาล (View

Punjab, 2016) ตั้งอยู่ในภูมิภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย¹¹ เมื่อเมืองลาฮอร์อยู่ในปากีสถานแล้ว อินเดียสถาปนาเมืองชิมลา (Shimla) เป็นเมืองหลวงของปัญจาบตะวันออก

ขณะที่ราชวงศ์ปาตีอาลาและผู้นำชาวซิกข์เสนอการแบ่งเขตปกครองใหม่ต่อรัฐบาลอินเดีย คือ “สหพันธรัฐปาตีอาลาและปัญจาบตะวันออก” (Patiala and East Punjab States Union, PEPSU) เพื่อสถาปนาเป็นแผ่นดินแม่แห่งซิกข์ วันที่ 15 กรกฎาคม 1948 ทว่ารัฐบาลอินเดียไม่คล้อยตาม (Singh Dilgeer, 1997) ซึ่งรัฐบาลจากพรรคคองเกรสอินเดียนำหนดความเป็นรัฐด้วยลักษณะทางภาษาย้อนหลัง ค.ศ.1917 ต่อมาทศวรรษ 1950 ชาวซิกข์ได้ขับเคื้อนอีก คือ “ปัญจาบิ สุปา” (Punjabi Suba) เพื่อก่อตั้งรัฐแห่งชาวปัญจาบ เป็นรัฐของผู้ที่พูดภาษาปัญจาบเป็นภาษาแม่ แต่ยังมีผู้ที่พูดภาษาฮินดี (Hindi)¹² อยู่ในหลายเขต (คานธี, ราชโมฮาน, 2551) ต่อมา ค.ศ.1953 รัฐบาลอินเดียสถาปนาเมืองจันดีครี¹³ เป็นเมืองหลวงของปัญจาบตะวันออกแทนเมืองชิมลา กระทั่งวันที่ 1 พฤศจิกายน 1966 จึงได้สถาปนารัฐปัญจาบ พร้อมกับรัฐใหม่ คือ รัฐหิมาจัลประเทศ รัฐหริยาณา แยกออกจากปัญจาบตะวันออก โดยรัฐปัญจาบกับรัฐหริยาณามีเมืองหลวงร่วมกัน คือ เมืองจันดีครี ส่วนรัฐหิมาจัลประเทศมีเมืองชิมลาเป็นเมืองหลวง (Government of Punjab, 2016)

ระยะที่ 2 ค.ศ.1966 เป็นปีเริ่มต้นของปัญจาบความหมายใหม่ในทางการเมืองการปกครอง มีพื้นที่ 50,362 ตร.กม. มีแม่น้ำปีอาสและราวีเป็นหลัก แบ่งเขตท้องถื่นตามลักษณะภูมิประเทศ คือ มัจฮา (Majha) โตอาบา (Doaba) มาลวา (Malwa) รวม 22 อำเภอ และเมืองอีก 237 เมือง มีเมืองหลัก 5 เมือง คือ เมืองอมฤตสาร์ ส่วนเมืองโมฮาลี (Mohali) เมืองลูธิอานา เมืองปาตีอาลา เมืองจาลันดาร์ (Jalandhar) เป็นเขตเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (Government of Punjab, India, 2016) ส่วนมิติทางการเมือง สภาแห่งรัฐปัญจาบ เรียกว่า “วิธาน สภา” (Vidhan Sabha) มีสมาชิก 117 ที่นั่งในการเลือกตั้งทั่วไปของอินเดีย สมาชิกของสภาล่างเรียกว่า “โลก สภา” (Lok Sabha) รัฐปัญจาบมี 13 ที่นั่ง (Elections, 2017)

2.2.2 ว่าด้วยเรื่องผู้คน ภาษา และศาสนาของรัฐปัญจาบ : จากการสำรวจประชากรของรัฐบาลอินเดีย ครั้งที่ 15 ค.ศ.2011 พบว่า อินเดียมีประชากร 1,028,737,436 คน แบ่งตามการนับถือศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาฮินดู ร้อยละ 79.8 ศาสนาอิสลาม 14.2 ศาสนาคริสต์ 2.3 ศาสนาซิกข์ 1.7 และอื่นๆ สำหรับรัฐปัญจาบ มีประชากร 27,743,338 คน ร้อยละ 2.7 ของอินเดีย มีศาสนาซิกข์เป็นศาสนาประจำรัฐ ส่วนใหญ่นับถือร้อยละ 57.7 รองลงมานับถือศาสนาฮินดู ร้อยละ 38.5 และศาสนาอิสลาม ร้อยละ 1.9 (Census Population, 2015)

ด้านภาษาและวัฒนธรรม สังคมวัฒนธรรมปัญจาบเป็นผลมาจากหลักศาสนาซิกข์ โดยมีความคล้ายคลึงและความแตกต่างไปจากสังคมวัฒนธรรมท้องถื่นอื่น ส่วนภาษาปัญจาบเป็นภาษาราชการประจำรัฐ ซึ่งเป็น 1 ใน 22 ภาษาราชการของอินเดีย เขียนด้วยตัวอักษรคุรมุขี (Gurmukhi) (Government of Punjab, 2016)

อนึ่ง ภาษาปัญจาบีนอกอินเดียกลายเป็นภาษาหนึ่งที่ใช้สื่อสารกันมากทั่วโลกจากการตั้งถิ่นฐานใหม่ของชาวปัญจาบ เช่น อังกฤษ แคนาดา เป็นต้น (Singh Bhatti, G. cited in

Mohan, V., 2015) โดยเฉพาะแคนาดา นโยบายรัฐมีการจัดการความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมที่เอื้อต่อกลุ่มชาติพันธุ์ (ศิริจิต สุนันตะ, 2556)

ด้านการศึกษา จากสำรวจของรัฐบาลอินเดีย ค.ศ.2011 ระดับการรู้หนังสือชี้ว่ารัฐปัญจาบมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 75.5 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของอินเดีย ร้อยละ 74.0 (Census Population, 2015) และจากการศึกษาภาคสนาม พบว่า รัฐปัญจาบเป็นแหล่งวิชาการ การศึกษาปรัชญา ศาสนาสิกข์และวัฒนธรรมปัญจาบ โดยมีสถาบันทางวิชาการโดยเฉพาะด้าน นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า ปัจจุบันมีการสร้างภาพยนตร์แอนิเมชัน เรื่อง “จาร ซาฮิบซาเด” (Chaar Sahibzaade) แปลว่า ราชนูตรทั้งสี่ของศาสดาองค์ที่ 10 ฉายใน ค.ศ.2014-2016 เพื่อส่งเสริมความเป็นสิกข์ ให้คนรุ่นใหม่ให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ถือเป็นการส่งผ่านจากรัฐปัญจาบไปสู่ชาวสิกข์ทั่วโลก

2.2.3 ว่าด้วยเรื่องความขัดแย้ง (กลุ่มคน การเมืองการปกครอง การศาสนา) : ในสมัยรัฐบาล นายกรัฐมนตรี อินทรา คานธี ค.ศ.1980-1984 นั้น เป็นช่วงที่เกิดการแข่งขันและความขัดแย้งทางการเมืองในรัฐปัญจาบระหว่างพรรคคองเกรสอินเดียนกับพรรคอากาลี ทาล (Akali Dal) ซึ่งพรรคการเมืองช่วงนั้น นิยมใช้ยุทธวิธีทางศาสนา สนับสนุนกลุ่มลัทธิเพื่อจะได้คะแนนเสียงทางศาสนา แต่กลับนำไปสู่ความขัดแย้งและพัฒนาไปสู่ความรุนแรงทางสังคม ความขัดแย้งสะสมเพิ่มขึ้นในรัฐปัญจาบหลังจากนายกรัฐมนตรีใช้อำนาจรัฐบาลกลางเข้าบริหารรัฐโดยตรง จึงเกิดความไม่พอใจในท้องถิ่น เช่นต่อต้านรัฐบาลกลาง เกิดความเคลื่อนไหวของกลุ่มลับในหมู่ชาวสิกข์ ที่จะให้ปัญจาบเป็นรัฐพิเศษ เป็นต้น ปัญหาสมผสานหลายมิติหลัง ค.ศ.1966 หนึ่งในประเด็นใหญ่คือ การจับกุมผู้นำกลุ่มชาวสิกข์หัวรุนแรงที่ติดอาวุธซึ่งหลบซ่อนในสุวรรณวิหาร กองทัพและรัฐบาลอินเดียจึงปิดล้อมและได้สังหารหมู่ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวสิกข์ วันที่ 5-6 มิถุนายน 1984 เรียกว่า “ปฏิบัติการดาวสีน้ำเงิน” (Blue Star Operation) ซึ่งเพิ่มผลกระทบขึ้นอีกครั้งใหญ่ จนนำไปสู่การสังหารนายกรัฐมนตรี วันที่ 31 ตุลาคม 1984 และเมื่อประชาชนทั่วไปทราบข่าว ก็ทำให้เกิดเหตุจลาจลในกรุงเดลี มีการทำลายร้านค้าบ้านเรือน ช่มชืนและสังหารชาวสิกข์ เป็นโศกนาฏกรรมครั้งใหญ่ เมื่อ ราจีฟ คานธี (Rajiv Gandhi, 1944-1991) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ค.ศ.1984-1989) ก็พยายามปรองดองกับพรรคการเมืองท้องถิ่น นำไปสู่การเลือกตั้งสภาแห่งรัฐปัญจาบ ค.ศ.1992 แต่ก็มิได้ราบรื่น ยังคงมีความขัดแย้งในท้องถิ่นอีก กระทั่ง ค.ศ.1997 การเลือกตั้งสภาแห่งรัฐปัญจาบครั้งใหม่ พรรคท้องถิ่นได้ที่นั่งเพิ่มขึ้น ส่งผลดีและสร้างบรรยากาศให้รัฐปัญจาบได้คลี่คลายมาก (คานธี, ราชโฆธาน, 2551)

แม้ว่าจะมีความขัดแย้งของกลุ่มคนปะปนกับเรื่องศาสนาก็ตาม แต่การเมืองของอินเดียในช่วงที่ผ่านมา พรรคคองเกรสอินเดียนเป็นพรรครัฐบาลกลางและมีนายกรัฐมนตรีคนที่ 13 เป็นชาวสิกข์คนแรกในประวัติศาสตร์การเมือง คือ ดร.มันโมฮัน สิงห์ (Manmohan Singh, 1932) ดำรงตำแหน่ง 2 สมัย (ค.ศ.2004-2014) จากการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งที่ 14 ค.ศ.2004 ครั้งที่ 15 ค.ศ.2009 (Elections, 2017)

สำหรับพรรคอากาลี ทาล ผลจากการเลือกตั้งสภาแห่งรัฐปัญจาบ ค.ศ.2012 ได้เป็นพรรคแกนนำของรัฐ มีสมาชิก 56 ที่นั่ง จาก 117 ที่นั่ง แต่ครั้งล่าสุด ค.ศ.2017 พรรคคองเกรส

อินเดียได้ที่นั่งส่วนใหญ่แทน ส่วนการเลือกตั้งทั่วไปของอินเดีย ครั้งที่ 16 ค.ศ.2014 ได้ที่นั่งจากรัฐปัญจาบในสภา 4 ที่นั่ง และยังได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาลกลางที่นำโดยพรรคภารตียะ ชนะตา (Bharatiya Janata Party, BJP) ซึ่งชนะการเลือกตั้งโดยได้มากกว่ากึ่งหนึ่งคือ 282 ที่นั่งจาก 543 ที่นั่ง นั่นคือ รัฐบาลนายกรัฐมนตรี นาเรนทรา โมตี (Narendra Modi, 1950) ค.ศ. 2014 ถึงปัจจุบัน (Elections, 2017)

2.2.4 ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจรัฐปัญจาบ (เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม) : วิถีชีวิตของชาวปัญจาบผูกพันกับเกษตรกรรมเสมอมา ปัจจุบันรัฐปัญจาบมีพื้นที่ทางการเกษตรร้อยละ 75 โดยเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วหลังจากการปฏิวัติสีเขียวช่วงทศวรรษ 1960-1970 (Department of Agriculture, Government of Punjab, n.d.) ต่อมาได้รับการขนานนามว่า “ยี่ห้อของอินเดีย” (India Brand Equity Foundation (IBEF), 2016) หรือ “ขามข้าวสาลีของอินเดีย” (Mohan, 2014)

รัฐปัญจาบมีพื้นที่ร้อยละ 1.5 ของอินเดีย แต่ผลิตข้าวได้ร้อยละ 11 (IBEF, 2016) ผลิตข้าวสาลีได้มากกว่ากึ่งหนึ่ง เป็นลำดับแรกในประเทศ (Mohan, 2014) เป็นผลจากการพัฒนาที่ทำให้เป็นแหล่งปลูกข้าวสาลีลำดับที่ 2 ของโลก (Department of Agriculture and Cooperation and Farmers, 2015) และยังอุดมไปด้วยผลไม้ ตลาดจึงมั่นคงด้วยพื้นฐานอุตสาหกรรมเพื่อการเกษตร เรือสวนไร่นาป้อนวัตถุดิบสู่การผลิตเป็นรายวัน เช่น ผลิตแยมผลไม้ ผลิตภัณฑ์จากนมวัว (IBEF, 2016) ปัจจุบันมีไร่นาสัมพันธ์คินโนว (Kinnow) ราว 2 แสนไร่ และได้ส้ม 6 แสน กก.ต่อปี (Dhaliwal, H. S. cited in Kapoor and Gill, 2009)

สำหรับอุตสาหกรรม เป็นที่ตั้งโรงงานสิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นผลมาจากการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาสิ่งทอ กลายเป็นรัฐที่สร้างโอกาสการลงทุนที่สามารถลงทุนได้อย่างราบรื่น โดยธนาคารโลก (World Bank) ค.ศ.2013 ได้จัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมการลงทุน (Bureau of Investment Promotion, BIP) ที่รัฐปัญจาบ เพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อม ภาษี แรงงาน การวางผังเมือง (IBEF, 2016)

ในการศึกษาชิ้นนี้ ขอยกตัวอย่างกรณีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เด่นชัด คือ เมืองจาแลันด์ เป็นที่ตั้งอุตสาหกรรมเครื่องกีฬา กลุ่มที่มีทักษะฝีมือด้านการประดิษฐ์ย้ายมาจากเมืองสิอาลโกต (Sialkot) ปากีสถาน จากการแบ่งแยกประเทศ การพัฒนาได้ทำให้เมืองนี้เป็นแหล่งผลิตเครื่องกีฬาที่สำคัญและส่งออกไปยังตลาดประเทศตะวันตก ทั้งยังส่งผลดีต่อการว่าจ้างแรงงานสตรีในครัวเรือนในอัตราที่สูง (District Unit, n.d.)

ดังนั้น รัฐบาลอินเดียกำหนดให้รัฐปัญจาบเป็นจุดเชื่อมเศรษฐกิจหลักภายในอินเดีย คือ ระเบียงอุตสาหกรรมเมืองโกลคัตตา-อมฤตสาร์ (Kolkata-Amritsar Industrial Corridor) เชื่อมรัฐเบงกอลตะวันตก (West Bengal) สู่เส้นทางเศรษฐกิจนานาชาติ โดยทางทิศตะวันออกของอินเดีย คือ บังกลาเทศ เมียนมา ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ (Hindustan Times, 2016)

2.2.5 ว่าด้วยเรื่องพื้นที่พรมแดนอินเดียบกปากีสถานที่รัฐปัญจาบ : จากการแบ่งแยกประเทศ จึงมีพรมแดนทางบกระหว่างอินเดียบกปากีสถาน 3,323 กิโลเมตร ทางอินเดียเรียกว่า

“พรมแดนอินโด-ปากีสถาน” (Indo-Pakistan Border) ครอบคลุม 4 รัฐ เฉพาะรัฐปัญจาบ 508 กิโลเมตร (Ministry of Home Affairs, India, n.d.) แม้ว่าการแบ่งแยกเขตจะมีมาตั้งแต่สมัยมหาราชา รัชจิต สิงห์ แล้ว แต่ในสมัยนั้นมิได้หมายถึงการแบ่งพรมแดนทางศาสนา

หลังจาก ค.ศ.1947 ทั้งรัฐบาลอินเดียกับรัฐบาลปากีสถานได้ร่วมมือกันเปิดด่านพรมแดนเพื่อการค้าที่พรมแดนวากาย์ (ฝั่งอินเดีย) ตั้งแต่ตุลาคม 2007 เป็นเพียงด่านเดียวที่ทั้งสองประเทศร่วมมือกัน ฝ่ายอินเดียตั้งสถานีตรวจสอบแบบครบวงจร (Integrated Check Post, ICP)¹⁴ การค้าทวิภาคที่พรมแดน แต่ละวันมีรถบรรทุกกว่า 250 คัน และราว 100-150 คัน มุ่งสู่ปากีสถานซึ่งนำเข้าสินค้า 137 รายการ เช่น พืชผัก เนื้อ ฝ้าย เป็นต้น โดยจุดเด่นของพรมแดนนี้คือ การจัดพิธีอัญเชิญธงชาติลงจากเสา กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งอินเดียประสบความสำเร็จในการจัดรูปแบบพรมแดน (Duggal, R. K. cited in PTI, 2012)

รูปที่ 1 รถบรรทุกสินค้าจากอินเดียไปปากีสถาน รูปที่ 2 ชาวนาเกี่ยวข้าวสาลีในรัฐปัญจาบ (ภาพถ่าย, อภิรัฐ คำวัง, 2553)

2.2.6 ว่าด้วยเรื่องปัญหาทางสังคมรัฐปัญจาบในทศวรรษปัจจุบัน : รัฐปัญจาบกำลังเผชิญกับปัญหาทางสังคมหลายมิติ จากการศึกษาที่ขอนำเสนอ 3 ปัญหา คือ

ประเด็นแรก ภัยยาเสพติด: รัฐปัญจาบเป็นทางผ่านยาเสพติดที่มาจากปากีสถาน อัฟกานิสถาน อิหร่าน (Sehgal, 2016) มีการประเมินสถานการณ์ว่า รัฐปัญจาบมีผู้เสพติดร้อยละ 0.06 (Chhabra, 2016) จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า ท้องถิ่นรณรงค์ภัยยาเสพติดด้วยธรรมะ แต่งเพลงภาษาปัญจาบเตือนสติเยาวชน ซึ่งท้องถิ่นพยายามจะให้สถิติลดลง

ประเด็นที่สอง ปัญหาของเกษตรกร : ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แห่งรัฐปัญจาบ (Punjab Agricultural University) ชี้ให้เห็นถึงปัญหาด้านทุนการทำเกษตรที่สูงขึ้น ทำให้รายได้ครัวเรือนลดลง ผลส่งผลักดันให้เกษตรกรรายย่อยที่ทำเกษตรพื้นฐานและมีที่ทำกินจำกัด เข้าสู่ตลาดแรงงานและภาคอื่นๆ และจะส่งผลกระทบต่ออีก คือ ความเป็นสังคมท้องถิ่นภาคเกษตรกรรมก็จะเปลี่ยนแปลงไป (Vasudeva, 2015)

ประเด็นที่สาม การออกนอกอินเดียไปสู่ประเทศใหม่ : ชาวปัญจาบโดยเฉพาะชาวซิกข์นิยมไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อจะไปเริ่มต้นชีวิตใหม่และสร้างอนาคต

แทนการอยู่อาศัยในมาตุภูมิ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ 1 นักศึกษา เริ่มต้นด้วยการไปเรียนต่อ แล้วอยู่ต่อเพื่อทำงาน และสมรสทั้งจริงและปลอม เพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่ ส่วนกลุ่มที่ 2 แร่งาน เริ่มจากวิชาหนักท่องเที่ยวและอาศัยการเรียนต่อแฝงตัวทำงาน มีบริษัทจำนวนมากในรัฐปัญจาบ ดำเนินการและรับประกันอนาคต กลายเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าสูง โดยตั้งอยู่ในเขตอุตสาหกรรม และเรียกกันว่า “โรงงานวีซ่า” (Visa Factory) ส่วนใหญ่นิยมไปอังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และจากกรณีการตั้งถิ่นฐานใหม่ในอังกฤษพบว่าชาวอินเดียเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดและเพิ่มขึ้นทุกปี (Smith, 2014) ขณะที่จำนวนชาวซิกข์รัฐปัญจาบลดลงจากร้อยละ 59.9 เหลือ 57.69 จากย้ายออกไปจากอินเดีย (Mohan, 2015)

จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า มีปัยยะประชาสัมพันธ์ด้านการเรียนที่ต่างประเทศตาม บริเวณต่างๆ มากมายและกลายเป็นสิ่งปกติ เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงจำนวนชาวซิกข์รัฐปัญจาบ ที่ลดลง แต่กลับไปเพิ่มจำนวนของผู้ตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่เรื่องลักษณะนี้ มิได้เกิดขึ้นกับไทย ซึ่งมีได้เป็นปลายทาง ส่วนที่เข้ามาในไทยปัจจุบันเป็นเครือข่ายจากเมือง อมฤตสาร์ ที่มีใช้พื้นเพชาวญาติ และเข้ามาตามระบบการสมรส ซึ่งก็พบบ้างและไม่มากนัก

2.3 รัฐปัญจาบจากการศึกษาเมืองสำคัญ

เมืองสำคัญในประวัติศาสตร์รัฐปัญจาบเป็นไปตามประวัติของศาสดาในรูปมนุษย์ ตั้งอยู่ทั้งภายในและนอกดินแดนปัญจาบ ในการศึกษานี้ได้เลือกศึกษาเมืองสำคัญ 3 กรณี คือ

2.3.1 กรณีศึกษาเมืองอมฤตสาร์

ประวัติย่อ : พัฒนาการมาจากศาสดาองค์ที่ 4-5 (ค.ศ.1574-1606) ชื่อเมืองเรียกตามชื่อ ของสระน้ำในสุวรรณวิหาร โดยศาสดาองค์ที่ 4 เลือกพื้นที่ขุดสระน้ำ ศาสดาองค์ที่ 5 ก่อสร้าง สุวรรณวิหาร ทั้งยังได้รวบรวมบทพระธรรมเป็นพระมหาคัมภีร์และเริ่มพิธี “ปรกาส” (Parkas) หรือการเปิดอ่านพระมหาคัมภีร์ครั้งแรก ต่อมาศาสดาองค์ที่ 6 (ค.ศ.1606-1644) ได้สถาปนา “อากาล ตะคัต ซาฮิบ” (Akal Takht Sahib) ในสุวรรณวิหาร (สุเทพ สุริยาอมฤตย์, 2547)

จากการศึกษาประวัติของเมือง พบว่า ผู้ปกครองหลายเชื้อชาติ ศาสนา ปกครองไป ตามสมัย โดยส่งผ่านมาตั้งแต่ยุคราชวงศ์มุสลิม (ศาสนาอิสลาม) สมัยมหาราชาชาวซิกข์ (ศาสนา ซิกข์) ยุคบริษัทยินเดียนตะวันออก (ศาสนาคริสต์) และยุคประเทศอินเดีย (ส่วนใหญ่เป็นฮินดู)

ในสมัยมหาราชา รัณจิต สิงห์ (ค.ศ.1799-1839) มีการบูรณะเมืองและการปฏิสังขรณ์ สุวรรณวิหาร มหาราชาได้บริจาคแผ่นทองคำประดับอาคาร “ดาร์บาร์ ซาฮิบ” (Darbar Sahib) แต่ในสมัยรัฐบาล อินทรา คานธี (ค.ศ.1984) จากปฏิบัติการดาวสีน้ำเงินเป็นเหตุให้ตะคัตได้รับความเสียหายมาก กลายเป็นชนวนความขัดแย้งทางศาสนาในอินเดียช่วงนั้น

ปัจจุบัน : เมืองมีพื้นที่ 2,683 ตร.กม. ร้อยละ 5.3 ของรัฐ จากการสำรวจประชากร ค.ศ.2011 มีประชากร 2,490,656 คน นับถือศาสนาซิกข์ ร้อยละ 68.9 ศาสนาฮินดู ร้อยละ 27.7 และอื่นๆ จากการเป็นเมืองใหญ่ทำให้มีอัตราการเติบโตของประชากรเพิ่มสูงขึ้น (Census Population, 2015) และจากการเป็นศูนย์กลางศาสนาซิกข์ เมืองจึงได้รับการขนานนามว่า “เมืองที่ศักดิ์สิทธิ์” รวมถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอินเดีย

ในสุวรรณวิหารมีการบริการอาหาร เรียกตามภาษาปัญจาบว่า “คุรุ กา ลังการ์” (Guru ka Langar) แปลว่า ครีวพระศาสดา ดำเนินการตามหลักศาสนา ที่เปิดให้บริการสำหรับทุกคน โดยไม่มีแบ่งแยกใดๆ รวมทั้งนักท่องเที่ยวด้วย ไม่เก็บค่าใช้จ่าย ปัจจุบันเฉพาะวันปกติมีผู้เข้ารับอาหารเฉลี่ยวันละ 75,000 ราย (Golden Temple Amritsar, n.d.)

จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า ทั้งชาวท้องถิ่นและชาวต่างถิ่นนิยมเข้ามาทำงานในตัวเมือง และจากการเป็นเมืองใกล้พรมแดน ทำให้เมืองอมฤตสาร์ถูกเชื่อมโยงทางการค้าไปโดยปริยายกับเมืองลาฮอร์ของปากีสถานตามเส้นทางดั้งเดิม

รูปที่ 3 สุวรรณวิหาร เมืองอมฤตสาร์
(ภาพถ่าย, อภิรัฐ คำวัง, 2559)

รูปที่ 4 อากาล ตะคัต ชาฮิบ เมืองอมฤตสาร์
(ภาพถ่าย, อภิรัฐ คำวัง, 2553)

2.3.2 กรณีศึกษาเมืองอนันท์ปัวร์ ชาฮิบ

ประวัติย่อ : เป็นถิ่นที่ได้รับการขนานนามว่า “เมืองแห่งความผาสุก” ซึ่งชื่อ “อนันท์ชาฮิบ” (Anand Sahib) มาจากบทสวด “รามกาลี” (Ramkali) ในพระมหาคัมภีร์ เป็นพระธรรมในศาสนาองค์ที่ 3 ขั้วร้องในการเตรียมประกอบพิธีรับอมฤต แสดงความรักและประสงค์จะรวมเป็นหนึ่งกับพระผู้เป็นเจ้า แล้วนำมาซึ่งความผาสุก (Singh Dilgeer, 1997)

ศาสนาองค์ที่ 9 เริ่มก่อตั้งเมืองจักก นานกี (Chakk Nanki) ค.ศ.1665 ต่อมาศาสนาองค์ที่ 10 ได้ผนวกรวมเมืองบิรวารเข้าด้วยกัน แล้วสถาปนาเมืองอนันท์ปัวร์ ชาฮิบ วันที่ 30 มีนาคม 1689 ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำสุตเลจกับสัรสา (Sarsa) (Singh Dilgeer, 2015) ต่อมาเมืองนี้เป็นที่สถาปนาคาลชา¹⁵ วันที่ 29 มีนาคม 1699 ซึ่งเป็นการประกอบสร้างความเป็นชิกข์ได้แก่ พิธีรับอมฤตเพื่อเป็นคาลชา เริ่มต้นรักษาศาสนสัญลักษณ์ “ปัญจ กะการ” (5ก)¹⁶ โดยบุรุษชิกข์โพกผ้าที่ศีรษะ เป็นที่ตั้ง “ตะคัต ศรี เกศการ์ ชาฮิบ” (Takht Sri Keshgarh Sahib)

ผลจากการสถาปนาคาลชากลายเป็นการสร้างปรปักษ์ ต่อมา ค.ศ.1704 กษัตริย์ท้องถิ่นกับราชวงศ์มุสลิม สมัยจักรพรรดิออรังเซบ ยกทัพปิดล้อมเมืองอนันท์ปัวร์ ชาฮิบ นาน 3 ปี สงครามได้ทำลายเมืองแห่งศาสนา จนต้องละเมือง สร้างความสูญเสียครั้งใหญ่ต่อศาสนาชิกข์ ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญก่อนสถาปนาศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ (อภิรัฐ คำวัง, 2557)

ปัจจุบัน : เมืองอยู่ในอำเภอรูปนาร์ (Rupnagar) ห่างจากเมืองจันท์ครี 97 กม. มีประชากร 16,282 คน จากการสำรวจของรัฐบาลอินเดีย ค.ศ.2011 โดยนับถือศาสนาซิกข์ ร้อยละ 55.4 ศาสนาฮินดู ร้อยละ 42.1 และอื่นๆ (Census Population, 2015)

ในช่วง 2 ทศวรรษนี้ เมืองได้รับการพัฒนาหลายด้าน โดยเฉพาะจากการเฉลิมฉลอง 5 ศตวรรษแห่งศาสนาซิกข์ และ 3 ศตวรรษแห่งคาลซา ค.ศ.1999 ครั้งนั้นได้สร้างพิพิธภัณฑ์ “วิราสัด-เอ-คาลซา” (Virasat-e-Khalsa) แปลว่า มรดกทางวัฒนธรรมของคาลซา

จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า เมืองนี้มีบทบาทและความสำคัญเฉพาะการศาสนาซิกข์ ทั้งยังกล่าวกันว่าเป็นเมืองหลวงของชาวซิกข์กลุ่ม “นิฮัง” (Nihang) นักรบตามแบบอย่างศาสดาองค์ที่ 10 เป็นที่จัดเทศกาล “โฮลาโมฮาลา” (Hola Mohala) ตั้งแต่ ค.ศ.1701 สภาพของเมืองมีความเป็นเมืองน้อยกว่าเมืองสำคัญอื่นๆ

รูปที่ 5 ตะคัต ศรี เกศคร์ ชาฮิบ
(ภาพถ่าย, อภิรัฐ คำวัง, 2559)

รูปที่ 6 พิพิธภัณฑ์ วิราสัด-เอ-คาลซา
(ภาพถ่าย, อภิรัฐ คำวัง, 2559)

2.3.3 กรณีศึกษาเมืองปาตีอาลา

ประวัติย่อ : ปาตีอาลาเป็นพัฒนาการทางสังคม การเมืองการปกครองของผู้นำชาวซิกข์ช่วงหลังศาสดาในรูปมนุษย์ อดีตเคยเป็นศูนย์กลางเขตมาลวา มีบทบาทตั้งแต่ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นพัฒนาการของสหพันธ์นักรบซิกข์ มิซัลฟุเกียน ผู้นำได้รับอภัยจากศาสดาองค์ที่ 10 ต่อมาได้สถาปนาราชวงศ์ปาตีอาลา เรียกว่า “ปาตีอาลา ชาฮี” (Patiala Shahi) ในสมัยมหาราชา รันจิต สิงห์ นั้น เมืองนี้อยู่ฝ่ายอังกฤษ ทำให้เกิดการแบ่งเขตตามแนวแม่น้ำสุตเลจ คือ ดินแดนย่อยย ซิส-สุตเลจ (Cis-Sutlej) เมื่ออังกฤษครองดินแดนปัญจาบทั้งหมด ราชวงศ์นี้ได้ร่วมมือกับอังกฤษเพิ่มขึ้นอีก (Patiala District Administration, n.d.)

ในสมัยมหาราชา ภูพินเดอร์ สิงห์ ค.ศ.1901-1938 ผู้ซึ่งประสบความสำเร็จในด้านการเมือง ศาสนา สังคม (Singh Dilgeer, 1997) กลายเป็นผู้นำการโคกผ้าแบบ “ปาตีอาลา ปักรี” (Patiala Pagri) เป็นแฟชั่นที่นิยมตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา (Ferozpuria Turban Training Centre, 2015) และในหมู่ชาวไทยซิกข์อาวูโสก็นิยมเช่นกัน

เมื่อ ค.ศ.1947 เมืองนี้เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวเมืองคุจรันวาลาและเมืองเชคุปุระในเขตบฮาลปูร์ของปากีสถาน (Patiala District Administration, n.d.) ต่อมาเมืองก็ได้กลายเป็นศูนย์กลางปัญจาบตะวันออกในสมัยมหาราชา ญาดวินเดอร์ สิงห์ (Maharaja Yadvinder Singh, 1938-1974) เป็นผู้นำการขับเคลื่อนให้ปัญจาบเป็นหนึ่งเดียว คือ “รัฐพันธมิตรแห่งปาตีอาลาและปัญจาบตะวันออก” อันเป็นช่วงที่สำคัญสู่การเป็นรัฐปัญจาบ (Singh Dilgeer, 1997)

รูปที่ 7 สังคีตจารย์ โปกผ้าแบบปาตีอาลา ซาฮี (ภาพถ่าย, อภิรัฐ คำวัง, 2553)

รูปที่ 8 ยุวชนซิกข์ นีฮัง โปกผ้าทรงสูง (ภาพถ่าย, อภิรัฐ คำวัง, 2559)

ปัจจุบัน : เมืองมีสถานะเป็นอำเภอ มีพื้นที่ 3,325 ตร.กม. ร้อยละ 6.6 ของรัฐ มีประชากร 1,895,686 คน ร้อยละ 6.8 ของรัฐ โดยนับถือศาสนาซิกข์ ร้อยละ 55.9 ศาสนาฮินดู ร้อยละ 41.3 และอื่นๆ (Census Population, 2015) จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า เมืองกลายเป็นเขตอุตสาหกรรมตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้สภาพของเมืองแตกต่างไปจากที่เคยบรรยายไว้ในประวัติศาสตร์มาก สถานที่ของราชวงศ์ก็ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา

2.4 ชาวซิกข์และศาสนาซิกข์กับการเข้ามาในอุษาคเนย์

2.4.1 จากปัญจาบสู่เมืองใหม่ในอุษาคเนย์ : ชาวซิกข์ที่เป็นชาวภูฏานในสังกัดอังกฤษ กลายเป็นกลุ่มหลักที่ไปประจำการตามอาณานิคมช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 นับได้ว่าเป็นการออกนอกอนุทวีปอินเดียทางทิศตะวันออกในระยะแรกของชาวซิกข์

กลุ่มเกษตรกร ช่าง แรงงาน ทหารตำรวจ ต่างสนใจตั้งถิ่นฐานใหม่ เช่น เมียนมาร์ กลุ่มทหารตั้งถิ่นฐานหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่วนมาเลเซียปัจจุบันพบคุรทวารากว่า 120 แห่ง มีโรงเรียนสอนศาสนา เช่นที่รัฐสลังงอร์ สำหรับไทย ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มพ่อค้าชาวซิกข์ เรียกว่า “อโรรา” (Arora) และมีศูนย์กลางที่พหุรัดคือ “สมาคมศรีคุรสิงห์สภา” (อภิรัฐ คำวัง, 2557)

จากการศึกษา พบว่า คุรทวาราทตามเมืองต่างๆ นอกอินเดีย ได้เชิญศาสนาจารย์ ภาษาปัญจาบเรียกว่า “กีอานี” (Giani) และสังคีตจารย์ เรียกว่า “ราจี” (Ragi) จากอินเดียไป

ปฏิบัติศาสนกิจในระยะสั้น แต่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเดินทางลักษณะนี้ ผู้เขียนขอเรียกว่า “เส้นทางเพื่อการปฏิบัติศาสนกิจของชาวซิกข์นอกอินเดีย” ศาสนาจารย์ฟานักนาน 1-2 ปี และสังคิตาจารย์ฟานักนานตามวิชานักท่องเที่ยว ทำให้มีบุคคลหมื่นเวียนสัณจรไปมา อันเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางศาสนา พร้อมๆ กับเชื่อมเครือข่ายชาวซิกข์ทั่วโลกทั้งการศาสนาและสังคมวัฒนธรรม ทั้งต่อศูนย์กลางที่เมืองอมฤตสาร์และกลุ่มย่อยๆ ซึ่งคณะใดที่มีชื่อเสียงก็เป็นที่ยินยอม

2.4.2 ชาวซิกข์นอกอินเดียย้อนกลับมาตุภูมิ : ชาวซิกข์นอกอินเดียซึ่งมิใช่พลเมืองอินเดียแล้ว ยังนิยมไปรัฐปัญจาบ ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ การปฏิบัติศาสนกิจตามสถานที่ของศาสนา แต่อย่างไรก็ดี ศาสนาซิกข์มิได้มีข้อกำหนดเรื่องการเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจที่ศูนย์กลาง การไปเยี่ยมและเข้าร่วมงานพิธีกับญาติมิตร การศึกษาต่อของบุตรหลาน โดยที่ครอบครัวยังนิยมให้ไปศึกษาต่อในอินเดีย แต่ก็มีได้จำกัดว่าต้องกลับไปยังรัฐปัญจาบ

3. บทสรุป

ผลการศึกษาจากสามมิติ คือ ความเป็นรัฐปัญจาบ ศาสนาซิกข์ สังคมวัฒนธรรมปัญจาบ ได้นำมาสู่ความรู้ความเข้าใจและได้เห็นถึงพลวัตที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนี้

3.1 ด้านการเมืองการปกครอง ในช่วงกึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ดินแดนปัญจาบถูกปกครองถูกเปลี่ยนผ่านอำนาจจากผู้ปกครองหลายกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนาตามยุคสมัยจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งรัฐปัญจาบ อินเดีย เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีกษัตริย์ความขัดแย้งเสมอ แล้วก็หันไปสู่การตกลงใหม่เสมอ ทั้งเรื่องการเมืองการปกครองและการศาสนา ขณะเดียวกัน ก็ได้เห็นถึงการต่อสู้ของชาวซิกข์เพื่อปกป้องรักษาดินแดน ศาสนา สังคมวัฒนธรรมของตน

3.2 ด้านศาสนาซิกข์ ในยุคศตวรรษในรูปมนุษย์นั้น ได้สร้างชุมชนทางการเมืองศาสดาเตรียมเอาไว้ โดยเป็นพื้นที่แห่งซิกข์ ปัจจุบันได้กลายเป็นเมืองสำคัญทางศาสนา และจากการที่ได้กำหนดบัญญัติต่างๆ ไว้ คงมีผลให้ปฏิบัติสืบต่อกันมา และยังส่งผลให้รูปแบบทางสังคมวัฒนธรรมของปัญจาบมีความเกี่ยวเนื่องกับศาสนา

หลังยุคศตวรรษในรูปมนุษย์ ใช้ระบบตะคัตในการปกครองทางศาสนา ใช้ระบบมิซัลซึ่งเป็นนักรบดูแลบ้านเมือง แต่ในยุคอาณานิคมอังกฤษ ระบบมิซัลได้ถูกจำกัดบทบาท ขณะที่ศาสนจักรอาศัยพระราชบัญญัติและคณะกรรมการกลางๆ ควบคุมดูแลจนถึงปัจจุบัน ส่วนเรื่องบ้านเมือง เป็นระบบพรรคการเมือง ชาวซิกข์ก็มีพรรคการเมืองเป็นของตนเอง แต่ชาวซิกข์ทั่วไปสามารถเข้าร่วมกับพรรคต่างๆ ได้ตามความสนใจ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เป็นการแยกกันระหว่างการดูแลด้านการศาสนากับด้านการบ้านการเมือง

3.3 ด้านการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ การพัฒนาที่ชัดเจนเกิดขึ้นในยุคอาณานิคมอังกฤษ ส่วนการพัฒนายุคใหม่ในปัจจุบันของรัฐปัญจาบ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าพัฒนาได้ดี เช่น ภาวะการรู้หนังสือ ผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง การเชื่อมเครือข่ายทางเศรษฐกิจภายในประเทศและนานาชาติ

ในอนาคตหากการเชื่อมต่อเส้นทางระหว่างอาเซียนสู่อินเดีย และในอินเดียสำเร็จแล้ว รัฐบาลจะเป็นหนึ่งในจุดเชื่อมต่อที่สำคัญทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับเอเชียใต้

แต่ขณะเดียวกัน การพัฒนาในปัจจุบันย่อมหลีกเลี่ยงปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นตามมาได้ ปัญหาเด่นคือ ภัยยาเสพติดที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน ค่าครองชีพภาคเกษตรกรรมที่สูงขึ้น ชาวซิกข์นิยมไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว

3.4 จากกรณีศึกษาชาวซิกข์นอกอินเดีย การออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ของชาวอินเดียไม่ได้เป็นเรื่องแปลกใหม่แต่อย่างใด แต่ชาวซิกข์ได้ปรับวิธีการออกไปตามยุคสมัย ปัจจุบันนิยมไปศึกษาต่อ ไปทำงาน และได้นำทั้งศาสนาซิกข์และสังคมนิยมวัฒนธรรมไปยังที่แห่งใหม่ด้วย แต่ทั้งนี้ก็อาจจะไม่สามารถธำรงอัตลักษณ์ของตนได้ดีมากนักท่ามกลางสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม ชาวซิกข์นอกอินเดียนั้นมีลักษณะเกี่ยวข้องกับรัฐบาลอย่างน้อย 2 ประการ คือ เป็นดินแดนมาตุภูมิและเป็นศูนย์กลางทางศาสนา เช่นเดียวกันในชุมชนชาวไทยซิกข์ และด้วยความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเป็นที่มาในการสืบค้นของบทความนี้

เชิงอรรถ

¹ ราชนวงศ์มุกัล ในภาษาไทยเรียกกันหลายชื่อ เช่น โมกุล มุกัล ส่วนในภาษาอังกฤษ เช่น Moghul Mughul Mughal ทั้งนี้ เป็นไปตามการเลือกภาษาจากต้นฉบับที่หลากหลาย

² นามของศาสดาสงเกตตามภาษาปัญจาบ แต่เทียบภาษาอังกฤษไว้ด้วยตามที่ใช้กันโดยทั่วไป จึงทำให้มีการสะกดที่ไม่ตรงกันบ้าง

1) ศาสดาในรูปมนุษย์ทั้งสิบองค์: องค์ที่ 1 ครู “น่านัก” ซาฮิบ (Guru Nanak Sahib, 1469-1539), องค์ที่ 2 ครู “อังคัต” ซาฮิบ (Guru Angad Sahib, 1539-1552), องค์ที่ 3 ครู “อามร์ ดาส” ซาฮิบ (Guru Amar Das, 1552-1574), องค์ที่ 4 ครู “ราม ดาส” ซาฮิบ (Guru Ram Das Sahib, 1574-1581), องค์ที่ 5 ครู “อรยัน” ซาฮิบ (Guru Arjan Sahib, 1581-1606), องค์ที่ 6 ครู “ฮาร์ โกบินด์” ซาฮิบ (Guru Har Gobind Sahib, 1606-1644), องค์ที่ 7 ครู “ฮาร์ ราย” ซาฮิบ (Guru Har Rai Sahib, 1644-1661), องค์ที่ 8 ครู “ฮาร์ กริศาน” ซาฮิบ (Guru Har Krishan Sahib, 1661-1664), องค์ที่ 9 ครู “เตค บฮาดร์” ซาฮิบ (Guru Tegh Bhadur Sahib, 1665-1675), องค์ที่ 10 ครู “โกบินด์ สิงห์” ซาฮิบ (Guru Gobind Singh Sahib, 1675-1708)

2) ศรี ครู “ครันท์” ซาฮิบ (Shri Guru Granth Sahib, 1708)

อนึ่ง ศาสดา เรียกว่า “ครู” (Guru) ส่วน “ซาฮิบ” (Sahib) เป็นคำยกย่อง มาจากภาษาเปอร์เซีย หรือ “ศรี” (Shri) เป็นคำยกย่อง ใช้หน้าหน้า ตามแบบชาวฮินดู เฉพาะนาม “โกบินด์” อนุโลมสะกด “โควินท์” และ “กริศาน” อนุโลมเรียก “กฤษณ” ตามภาษาไทย ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกัน แต่ “ดาส” ไม่ใช่ “ทาส” ตามภาษาไทย มีความหมายไม่ตรงกัน

³ ครู “น่านัก” ซาฮิบ อยู่ในวาระเกษียณตามแบบศาสนาฮินดู จากวัยเยาว์ถึงวัยทำงานได้ปฏิบัติตนเป็นเสมือนนักบุญและเกิดปาฏิหาริย์บ่อยครั้ง สังคมปัญจาบมีทั้งชาวฮินดูและชาวมุสลิม เมื่อ ค.ศ.1496 พระองค์ได้รับพระบัญชาจากพระผู้เป็นเจ้า และกล่าวต่อชุมชนว่า “ไม่มีฮินดูและไม่มีมุสลิม” สื่อความหมายว่า มีเพียงพระผู้เป็นเจ้าพระองค์เดียว จากนั้นจึงเริ่มเผยแพร่สัจธรรมไปตามเมืองต่างๆ ต่อมาศาสตาคัดเลือกผู้สืบทอดด้วยตนเองก่อนละสังขารจนถึงองค์ที่ 10 โดยศาสนจักรมีการพัฒนาเรื่อยมา (อภิรัฐ คำวัง, 2557)

⁴ ตะคัต 5 แห่ง โดย 3 แห่งตั้งอยู่ในรัฐปัญจาบ คือ เมืองอมฤตสาร์ เมืองอนันท์ปูร์ ซาฮิบ เมืองตัลวันดิซาโบ (Tawandi Sabo) อีก 2 แห่ง ตั้งอยู่ในรัฐพิหาร (Bihar) รัฐมหาราษฏระ (Maharashtra)

⁵ สงครามระหว่างกองทัพซิกข์กับบริษัทยินเดียตะวันออก ภาษาอังกฤษเรียก “Anglo-Sikh War” โดยครั้งที่ 1 ระหว่าง ค.ศ.1845-1846 ครั้งที่ 2 ปลายปี ค.ศ.1848 ถึงต้น ค.ศ. 1849

⁶ ทหารซีปอยได้ต่อต้านผู้ปกครองชาวอังกฤษ ค.ศ.1857-1858 มีมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง เป็นประเด็นจากเรื่องศาสนา และซีปอยชาวมุสลิมได้รับการสนับสนุนจากราชวงศ์มุลล์ที่ตกอยู่ในอาณัติของอังกฤษ ซีปอยยึดเมืองสำคัญจากอังกฤษ แต่ไม่สำเร็จ ฝ่ายอังกฤษได้กำลังและเสบียงจากดินแดนปัญจาบ จนกองทัพกลับคืน

⁷ PIO ย่อมาจาก Person of Indian Origin ส่วน NRI ย่อมาจาก Non-Resident Indian โดยรัฐบาลอินเดียให้สิทธิเกี่ยวกับการเดินทางเข้าออกและการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ในอินเดีย

⁸ วันที่ 14 สิงหาคม 1947 มีการสถาปนาประเทศใหม่ คือ ปากีสถาน และวันที่ 15 สิงหาคม อินเดียได้รับเอกราช ขณะนั้นบังกลาเทศเป็นส่วนหนึ่งของปากีสถาน คือ ปากีสถานตะวันออก (ซึ่งเดิมคือ เบงกอลตะวันออก (East Bengal) ส่วนเบงกอลตะวันตกปัจจุบันเป็นรัฐของอินเดีย)

⁹ “Shromani Gurdwara Parbandhak Committee” (S.G.P.C.)

¹⁰ พิธีรับอมฤต เป็นการบรรพชาของชาวซิกข์ ปัจจุบันปฏิบัติต่อเบื้องหน้าศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ เป็นการเริ่มต้นปฏิบัติตนตามวิถีแห่งซิกข์ (สุเทพ สุริยาอมฤตย์, 2547)

¹¹ ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดปัญจาบ ปากีสถาน ทิศเหนือติดกับรัฐจัมมูและกัศมีร์ (Jammu and Kashmir) ทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับรัฐหิมาจัลประเทศ ทิศใต้ติดกับรัฐหรยาณากับรัฐราชสถาน

¹² ภาษาราชการกลางของอินเดีย

¹³ เป็นดินแดนสหภาพ (Union Territory) ในการบริหารของรัฐบาลกลาง มีเนื้อที่ 114 ตารางกิโลเมตร

¹⁴ ด่านเปิดให้ข้ามแดน ขนสินค้า ตรวจคนเข้าเมือง ภาษีศุลกากร รักษาความมั่นคง

¹⁵ คำว่า “คาลซา” เดิมเป็นภาษาเปอร์เซีย หมายถึง ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่อยู่ภายใต้การดูแลของบุคคล ซึ่งสามารถจะควบคุมอำนาจอธิปไตยได้โดยตรง หรือมีความหมายว่า อำนาจอธิปไตย ส่วนชาวซิกข์ให้ความหมายว่า บริสุทธิ (Singh, 1997)

¹⁶ “ปัญจ กะการ” (“5ก”) ประกอบด้วย (1) “เกศา” (Kesha) หมายถึง ผมยาวที่บำรุงรักษาอย่างสะอาดสมบูรณ์ และไม่ตัดหรือโกนอย่างเด็ดขาด (2) “กังฆะ” (Kangha) หมายถึง หวีไม้

จะเสียเปรียบ (3) “การา” (Kara) หมายถึง กำไลข้อมือเหล็กกล้า (4) “กาแชรา” (Kachera) หมายถึง ทางงาขนสั้นขึ้นใน (5) “กีรปาน” (Kirpan) หมายถึง กริชหรือดาบ โดยจะต้องติดตัวอยู่กับชาวซิกข์ ซึ่งเพศที่มีโดยธรรมชาติ (สุเทพ สุริยาอมฤทธิ์, 2547)

เอกสารอ้างอิง

- คานธี, ราชโมฮาน. (2551). *ล้างแค้นกับสมานฉันท์: สู่ความเข้าใจประวัติศาสตร์เอเชียใต้* (ทวีศักดิ์ เผือกสม และชนิดา พรหมพยัคฆ์ เผือกสม, แปล). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ศิริจิต สุนันตะ. (2556). สถานะการโต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 32(1), 5-30.
- สุเทพ สุริยาอมฤทธิ์. (2547). *วิถีแห่งซิกข์*. กรุงเทพฯ: สมาคมศรีศุภสิริสงฆสภา.
- อภิรัฐ คำวัง. (2557). *การปรับตัวภายใต้วิถีแห่งซิกข์ในสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- อินทรา ซาฮีร์. (2534). *บทบาทของสมาคมศรีศุภสิริสงฆสภาในสังคมไทย (พ.ศ.2475-2525)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Ahmad, A. (2013). 90pc Sikh heritage sites are in Pakistan. Retrieved from <http://www.thenews.com.pk/Todays-News-2-221995-90pc-Sikh-heritage-sites-are-in-Pakistan>.
- Census Population. (2015). Punjab population census data 2011. Retrieved from <http://www.census2011.co.in/census/state/punjab.html>
- Chhabra, Aarish. (2016). Udda Punjab: Facts, figures and falsehoods of state's drug problem. Retrieved from <http://www.hindustantimes.com/punjab/punjab-s-drug-problem-in-5-steps-facts-figures-falsehoods-and-worse/story-59GM9OuUwkB6RgdOxYICHM.html>
- Department of Agriculture, Government of Punjab, India. (n.d). Introduction to Punjab. Retrieved from <http://agripb.gov.in/home.php?page=intpu>
- Department of Agriculture and Cooperation and Farmers, Ministry of Agriculture and Farmers Welfare, Government of India. (2015). Wheat: The crop for ensuring Indian food security. Retrieved from <http://farmer.gov.in/imagedefault/pestanddiseasescrops/wheat.pdf>
- District Unit, Jalandhar. (n.d). Sports goods industry. Retrieved from <http://jalandhar.nic.in/sportind.aspx>
- Elections. (2017). Shiromani Akali Dal. Retrieved from <http://www.elections.in/political-parties-in-india/shiromani-akali-dal.html>

- Golden Temple Amritsar. (n.d.). Guru Ka Langar. Retrieved from <http://www.goldentempleamritsar.org/guru-ka-langar-amritsar-golden-temple.php>
- Government of Punjab, India. (2016). Know Punjab. Retrieved from <http://punjab.gov.in/know-punjab>
- Ferozpuria Turban Training Centre. (2015). The Patiala-Shahi turban. Retrieved from <http://patialashahiturban.com/>.
- India Brand Equity Foundation (IBEF). (2016). About Punjab state. Retrieved from <http://www.ibef.org/states/punjab.aspx>
- Hindustan Times. 2016. Kolkata-Amritsar trade corridor to boost state economy: committee. Retrieved from <http://www.hindustantimes.com/punjab/kolkata-amritsar-trade-corridor-to-boost-state-economy-committee/story-lfrQZKVX0WEsuVqEZq4ybM.html>
- Kapoor, Karan and Gill, Avtar. (2009). Virus-free plants for farmers who want to grow Kinnow. Retrieved from <http://www.oneindia.com/2009/08/14/virusfree-plants-for-farmers-who-want-to-grow-kinnow.html>
- Majumdar, R. C., Raychaudhuri, H. C and Datta, K. (Eds). (2009). *An advanced history of India*. New Delhi: Macmillan Publishers.
- Ministry of Home Affairs, Government of India. (n.d.). Indo-Pakistan Border. Retrieved from http://mha.nic.in/sites/upload_files/mha/files/BM_MAN-IN-PAKS-060513.pdf
- Mitra, Swati. (2004). *Walking With The Gurus: Historical Gurdwaras of Punjab*. New Delhi: Ajanta Offset & Packaging.
- Mohan, Vibhor. (2015). Census 2011: %age of Sikhs drops in Punjab; migration to blame?. Retrieved from <http://timesofindia.indiatimes.com/city/chandigarh/Census-2011-age-of-Sikhs-drops-in-Punjab-migration-to-blame/articleshow/48689317.cms>
- Mohan, Vishwa. (2014). Punjab continues to be the wheat bowl of India. Retrieved from <http://timesofindia.indiatimes.com/india/Rabi-marketing-Season-foodgrain-production/articleshow/35437468.Cms>
- Omissi, David. (1998). *The Sepoy and the Raj: The Indian Army, 1860-1940*. London: Macmillan Publishers
- Patiala District Administration. (n.d.). History of Patiala. Retrieved from <http://www.patiala.nic.in/html/history.htm#introduction>

- PTI. (2012). Traders expects Indo-Pak trade to grow by 10 times due to ICP.
Retrieved from <http://indiatoday.intoday.in/story/india-pakistan-trade-attari-indian-chech-post/1/184218.html>
- Vasudeva, Vikas. (2015). Punjab's farming sector in crisis. Retrieved from
<http://www.thehindu.com/news/national/other-states/punjab-farming-sector-in-crisis/article7815262.ece>
- View Punjab. (2016). About Punjab. Retrieved from <http://www.viewpunjab.com/about-punjab/>
- Sehgal, Manjeet. (2016). How are drugs smuggled into India through Punjab.
Retrieved from <http://indiatoday.intoday.in/story/drugs-punjab-smuggling-pakistan-afghanistan/1/711356.html>
- Singh Dilgeer, Harjinder. (1997). *The Sikh Reference Book*. Amritsar: Singh Brothers.
- Singh Dilgeer, Harjinder. (2015). *The Shrines of Anandpur Sahib & Keeratpur Sahib*. Amritsar: Golden offset Press (SGPC).
- Singh, Khushwant. (2006). *A history of the Sikhs*. (2nd ed.). New Delhi: Oxford University Press.
- Singh, Khushwant. (2008). *Ranjit Singh: Maharaja of the Punjab*. New Delhi: Penguin Group.
- Smith, N. (2014). 'Donkey Flights' Illegal immigration from the Punjab to the United Kingdom. Retrieved from <http://www.migrationpolicy.org/research/donkey-flights-illegal-immigration-punjab-united-kingdom>

มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสในเมืองอุบลราชธานี ช่วงปี พ.ศ.2409-2453
The French missionaries in mueang Ubon Ratchathani,
from 1867-1910 A.D.

สุธิดา ตันเลิศ*

sutida.tonlerd020@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาประเด็นมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล” ช่วงปี พ.ศ.2409-2453 ด้วยมุมมองทางประวัติศาสตร์ อันประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลเอกสาร การแบ่งหมวดหมู่เอกสาร การอ่านและวิเคราะห์เอกสาร และการวางโครงร่างของเนื้อหา เพื่อนำเสนอในบทความทางวิชาการ คำถามหลักของงานชิ้นนี้คือ พัฒนาการการเข้ามาของชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล” ผลการศึกษาพบว่า มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสเข้าสู่ “เมืองอุบล” ด้วยปัจจัยทางการเมืองและสังคม คนฝรั่งเศสที่ตั้งถิ่นฐานถาวรใน “เมืองอุบล” คือ กลุ่มบาทหลวงคาทอลิกที่มีส่วนสร้างประวัติศาสตร์ “เมืองอุบล” และนำรูปแบบการพัฒนาหรือสร้างความก้าวหน้ามาให้กับชุมชนคาทอลิก “เมืองอุบล” ผ่านแนวคิดตะวันตก กล่าวคือ การลบล้างความเชื่อแบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์กับสิทธิเสมอภาค ทั้งนี้ คน “เมืองอุบล” บางส่วนได้เรียนรู้แนวคิดเหล่านี้ก่อนนโยบายการพัฒนาจากรัฐบาลกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ : บาทหลวงชาวฝรั่งเศส, “เมืองอุบล”, ปี พ.ศ.2409-2453

* อาจารย์ประจำสาขามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Abstract

This article investigates the role of French missionaries in “Mueang Ubon” during 1867-1910 A.D. To conduct the study, a historical approach was employed, encompassing the following procedures: Data collection, classification, analysis and synthesis, drafting an academic paper and presenting it in a journal. The author scrutinizes the development of the French missionaries as presented in “Mueang Ubon”. This leads to the conclusion that the group of French missionaries entered “Mueang Ubon” because of sociopolitical factors, eventually setting there permanently. They became pioneers who planned several development projects for the town based on western concepts. Also during this period, reason began to prevail over superstition and the notion of rights was introduced among the locals. It can be said that a good number of the people of Muang Ubon become familias with western concepts before the arrival of national development projects from Bangkok, on account of the French missionaries.

Keywords: the French missionaries, “mueang Ubon”, 1867-1910 A.D.

1. บทนำ

เรื่องราวของมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล”¹ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปลายรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (ปี ค.ศ.1867-1910) ทั้งนี้ผู้เขียนต้องการศึกษาบทบาทของมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสที่มีต่อ “เมืองอุบล” โดยมุ่งการตอบคำถามว่า เพราะเหตุใดบาทหลวงชาวฝรั่งเศสจึงแวะเวียนเข้ามายังเมืองแห่งนี้ในช่วงเวลาดังกล่าว ประวัติศาสตร์ของบาทหลวงชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล” ควรได้รับการศึกษาและวิเคราะห์อย่างรอบด้าน เพื่อต่อยอดให้กับประวัติศาสตร์ประชาชนเมืองอุบลราชธานี ซึ่งประเด็นดังกล่าวยังปรากฏอย่างจำกัดโดยปรากฏในรูปแบบความสัมพันธ์ของมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสกับชุมชน “เมืองอุบล” ใน 2 รูปแบบเท่านั้น กล่าวคือ รูปแบบที่ 1 ผู้ไถ่ถอนทาส (กลาติอุส บาเยต์, 2526; เอเจียน เอมอนิเยร์, 2539; Aymonier, 1885) และรูปแบบที่ 2 นักบวชคาทอลิกแห่งบุงกะแหว (พรณิ พลไชยยา, 2536; A. Mame and Fils, 1903) บทความนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ บทนำ มุมมองที่ใช้ในการศึกษา ปัจจัยที่ส่งเสริมให้มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสเข้ามายัง “เมืองอุบล” มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล” และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพักอาศัยของมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล”

2. มุมมองที่ใช้ในการศึกษา

บทความเรื่องนี้ใช้มุมมองทางประวัติศาสตร์ที่เน้นการศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของมิชชันนารีชาวฝรั่งเศส ด้วยการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นข้อมูลหลักในการถ่ายทอดเนื้อหา โดยมีวิธีการศึกษาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน กล่าวคือ

ขั้นตอนที่ 1 ผู้เขียนได้สำรวจข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา จากแหล่งข้อมูล 7 แห่ง คือ หอสมุดแห่งชาติท่าหลวง หอสมุดแห่งชาติ จังหวัดอุบลราชธานี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฐานข้อมูลออนไลน์อีครสังฆมณฑลประเทศไทย ฐานข้อมูลออนไลน์สังฆมณฑลอุบลราชธานี ฐานข้อมูลออนไลน์ของคณะบาทหลวงฝรั่งเศสที่ทำงานต่างประเทศ และฐานข้อมูลออนไลน์หอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส

ขั้นตอนที่ 2 การอ่านและวิเคราะห์เอกสาร เริ่มด้วยการแบ่งหมวดหมู่เอกสารออกเป็น 3 ชุด ได้แก่ หลักฐานชุดที่ 1 เอกสารร่วมสมัย (ค.ศ.1867-1910) ประกอบไปด้วยบันทึกการเดินทางของชาวต่างชาติ (Aymonier, 1885) บันทึกการเดินทางของคณะมิชชันนารี (A. Mame and Fils, 1903) เอกสารใบบอกเมืองอุบลราชธานี (จดหมายเหตุแห่งชาติ, ธันวาคม 2425-มกราคม 2426) หลักฐานชุดที่ 2 ประวัติและผลงานของ Mission Étrangères de Paris (คณะมิชชันนารีกรุงปารีสในต่างประเทศ) (MEP, 1865; MEP, 1866; MEP, 1894) หลักฐานชุดที่ 3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาจากมุมมองของประวัติศาสตร์ร่วมสมัย (ค.ศ.1945-2016) เช่น ผังขวาแม่น้ำโขง (เต็ม สิงห์ขัติ, 2499) บทบาทของคณะมิชชันนารีคาทอลิกในอีสาน พ.ศ.2424-2502 (พรณิ พลไชยยา, 2536) และหนังสือครบรอบ 130 ปี ชุมชนแห่งความเชื่ออาสนวิหารพระนิรมลอุบลราชธานี (อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554)

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์ชุดข้อมูลทั้ง 3 ชุด พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ ข้อมูลชุดที่ 1 ได้แสดงให้เห็นปัจจัยที่กำหนดให้ชาวฝรั่งเศสเข้ามายัง “เมืองอุบล” ข้อมูลชุดที่ 2 เน้นหาลำดับเหตุการณ์กับวิถีชีวิตของชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล” ข้อมูลชุดที่ 3 ให้ข้อมูลด้านผลกระทบต่อการพักอาศัยของชาวฝรั่งเศสที่ “เมืองอุบล”

ขั้นตอนที่ 4 วางโครงสร้างของเนื้อหาและนำเสนอในบทความวิชาการ ผู้เขียนใช้ระบบปี ค.ศ.ตามเนื้อหาโลกทัศน์ของชาวฝรั่งเศส สำหรับระบบการอ้างอิงได้ยึดปีที่ผลิตหรือตีพิมพ์ของเอกสารต้นฉบับเป็นหลัก

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสเข้ามายัง “เมืองอุบล”

มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสเข้ามายัง “เมืองอุบล” เพราะสาเหตุที่สำคัญ 2 ประการด้วยกัน กล่าวคือ นโยบายการขยายอำนาจทางการเมืองของฝรั่งเศสที่มีต่ออินโดจีน และเจ้า “เมืองอุบล” ได้เชิญชวนให้คณะบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเข้ามาเผยแผ่ศาสนา

3.1 นโยบายการขยายอำนาจทางการเมืองของฝรั่งเศสในอินโดจีน

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้รัฐบาลฝรั่งเศสขยายอำนาจมายังอินโดจีนอยู่บนพื้นฐานการส่งเสริมการเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในต่างประเทศและการใช้ความรุนแรงหรือกองกำลังทหารในการยึดครองกับระบบอุปถัมภ์

3.1.1 การเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในต่างประเทศ

องค์ความรู้ประเด็นชาวฝรั่งเศสในการบุกเบิกอินโดจีนอยู่บนฐานความคิดที่น่าสนใจ กล่าวคือ นักบวชคาทอลิกฝรั่งเศสคือผู้เชิญชวนให้นักการทหารกับนักอาณานิคมเข้ามาสร้างระบบอาณานิคมในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทบาทของนักบวชคาทอลิกฝรั่งเศสในเวียดนามกับสยามคือจุดกำเนิดที่ส่งเสริมให้นักบวชคาทอลิกได้เข้ามายัง “เมืองอุบล” ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1880 นโยบายการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกในเอเชียแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลาด้วยกัน กล่าวคือ ช่วงที่ 1 ก่อนปี ค.ศ.1658 คณะเยซูอิตสังกัดประเทศสเปนกับโปรตุเกสเป็นแกนนำในการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ ช่วงที่ 2 ตั้งแต่ปี ค.ศ.1658-1881 คณะมิสซังต่างประเทศกรุงปารีสเป็นผู้ดูแลการเผยแผ่ศาสนาในอินโดจีนกับสยาม

ดังนั้น ช่วงปี ค.ศ.1658-1909 สมเด็จพระสันตะปาปา อเล็กซานเดอร์ที่ 7 ได้ทรงแต่งตั้งพระสังฆราช 3 องค์เพื่อเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในเอเชีย วัตถุประสงค์เพื่อก่อตั้งพระสงฆ์พื้นเมือง (สมศรี บุญอรุณรักษา, 2554) คณะสงฆ์ฝรั่งเศสเป็นหนึ่งในแกนนำผู้ดำเนินงานโครงการนี้ได้ก่อตั้งคณะมิสซังต่างประเทศกรุงปารีสเพื่อใช้เป็นองค์กรในการเผยแผ่พระธรรมคาทอลิก ทั้งนี้ พระสังฆราชลึงแบร์ต เดอ ลา มอตต์ (Lanbert de la Motte) ได้เลือกอาณานิคมให้เป็นศูนย์กลางการเปิดแผ่ศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี ค.ศ.1662 รัฐบาลอาณานิคมได้ดำเนินแผนการเบียดขับศาสนาหรือการกวาดล้างชาวคาทอลิก ดังนั้น คณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีสจึงได้เข้ามาตั้งศูนย์บัญชาการในอยุธยา ประเทศสยาม (ค.ศ.1662-1787) ทดแทนอาณานิคม (คณะรักกางเขนแห่งอุบลราชธานี, 2556ข)

ในปี ค.ศ.1787 คณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีสประสบความสำเร็จในการเข้าไปเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในอาณาม เมื่อบาทหลวงปีแอร์-โยเซฟ-ยอร์ช ปิกโย เดอ เบฮาน (Pierre-Joseph-Georges Pigneau de Béhane) ให้การช่วยเหลือเหงียน อาน (Nguyên Anh) หรือ กิลอง (Gia Long) หรือองค์เชียงสือในการยึดอำนาจคืนจากกลุ่มกบฏไต้เซิน เพื่อแลกเปลี่ยนกับแผนงานเผยแผ่คริสต์ศาสนาในอาณามกับกัมพูชา ช่วงปี ค.ศ.1847-1875 รัชสมัยจักรพรรดิโตตึก (Tu Duc) กลับเน้นการปราบปรามกลุ่มคาทอลิก ในปี ค.ศ.1866 สังฆราชด็องปองด์แห่งราชอาณาจักรสยาม (ค.ศ.1863-1872) ได้ส่งรายงานการดำเนินงานประจำปีมายังสำนักวาติกัน พร้อมแผนงานการทำงานในพื้นที่ห่างไกล ส่งผลให้ในปี ค.ศ.1869 พระสันตะปาปาปิโอที่ 9 สนับสนุนให้มีการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสยามกับประเทศลาว โดยเริ่มแผนดำเนินงานในสมัยพระสังฆราชฌองหลุยส์ เวย์ (Jean Louis Vey) ดำรงตำแหน่งสังฆราชแห่งราชอาณาจักรสยาม (ค.ศ.1875-1909) (MEP, 1865)

3.1.2 การใช้ความรุนแรงหรือกองกำลังทหารในการยึดครองอินโดจีนกับระบบอุปถัมภ์

ฝรั่งเศสครอบครองอินโดจีนด้วยการใช้แนวทางความรุนแรงกับระบบอุปถัมภ์ พลเรือเอกชาร์ลส์ ริโก เดอ เจอูว์รลี (Charles Rigault de Genouilly) ได้แนะนำรัฐบาลฝรั่งเศสให้ใช้ความรุนแรงในการยึดครองพื้นที่ชายฝั่งโคชินไชน่า (Dommen, 2001) เพื่อยุติการทำลายล้างกลุ่มชาวคริสต์คาทอลิกสมัยจักรพรรดิโตตึก (สมศรี บุญอรุณรักษา, 2556) ถือเป็นหนทางในการสร้างความปลอดภัยในอนาคต ควบคู่ไปกับการจัดตั้งโคชินไชน่าในรูปแบบรัฐอารักขา (Dommen, 2001) ต่อมาได้กลายเป็นมูลเหตุในการขยายอำนาจของฝรั่งเศสมายังอินโดจีนเพื่อคุ้มครองคณะมิชชันนารี (พรณี พลไชยา, 2536) ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว นักการทหารกับนักอาณานิคมได้ขานรับข้อเสนอของพลเรือเอกเจอูว์รลี ด้วยการดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวในการใช้กองกำลังทหารเพื่อการบุกยึดดินแดนในอินโดจีนในพื้นที่ 4 แห่ง อันได้แก่ โคชินไชน่าหรือเวียดนามตอนใต้ ในช่วงปี ค.ศ.1862-1874 (Taylor, 2013) อาณามหรือเวียดนามตอนกลาง ในปี ค.ศ.1883 (เดิม สิงห์ขัติ, 2499; Billot, 1888) ตังเกี๋ยหรือเวียดนามเหนือ ในปี ค.ศ.1885 (Billot, 1888) และลาวในปี ค.ศ.1893 (สุวิทย์ ธีรศาศวัต, 2552)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ฝรั่งเศสยังใช้นโยบายอันละมุนละม่อมควบคู่ไปกับระบบอุปถัมภ์ในการครอบครองอินโดจีน ส่วนใหญ่แล้วนักการทหาร นักสำรวจ นักอาณานิคม กับนักบวชคาทอลิกชาวฝรั่งเศส เน้นการผูกมิตรกับผู้นำท้องถิ่นในการให้ความคุ้มครอง เพื่อแลกเปลี่ยนกับการยอมรับอำนาจของฝรั่งเศสในฐานะรัฐอารักขา หรือให้สิทธิในการเผยแผ่คำสอนคริสต์ศาสนาในดินแดนดังกล่าวได้อย่างเสรี ในขณะเดียวกัน บาทหลวงชาร์ลส์ บลังค์ (Charles Blanck) ยังได้บันทึกโครงสร้างระบบการเมืองแบบจารีตในอินโดจีน กล่าวคือ กัมพูชากับลาวส่งบรรณาการให้ราชสำนักเว้หรืออาณาม หมายถึง กัมพูชากับลาวเป็นเมืองขึ้นของอาณาม ส่งผลให้นักอาณานิคมฝรั่งเศสได้ใช้เงื่อนไขดังกล่าวเพื่อประโยชน์ต่อการเรียกร้องดินแดนกัมพูชากับลาวจากสยาม (Dommen, 2001) ตัวอย่างที่เด่นชัดในระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์

ของฝรั่งเศสที่เกิดขึ้นในอินโดจีนภายใต้การดำเนินงานของนักการศาสนาและนักอาณานิคม ในพื้นที่ 3 ส่วน กล่าวคือ อาณา กัมพูชา และลาว เช่น ในปี ค.ศ.1787 บาทหลวงปิกโย เดอ เบฮาน ให้การช่วยเหลือองค์เชียงสือในการขึ้นครองราชย์โดยแลกเปลี่ยนกับแผนงานเผยแผ่คริสต์ศาสนาของคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีสในเวียดนามกับกัมพูชา พระคุณเจ้าฌอง โกลด มิเชอ (Monsignor Jean Claude Miche) ชาวฝรั่งเศสได้ส่งคณะทหารไปทำลายกองกำลังกบฏเจ้าวัดดาที่ต้องการชิงบัลลังก์ของพระเจ้าบรมมหาราชเจ้าโรดม ส่งผลให้ในปี ค.ศ.1863 เจ้าโรดมตกลงทำสัญญาฉบับเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศส ซึ่งบรรลุผลในปี ค.ศ.1867 (เดิม สิงหาคม, 2499) ยิ่งไปกว่านั้น กษัตริย์ล้านช้างที่ซาราฟและทรงพระประจักษ์ คือ “เจ้าอนุคำ” ต้องหลบหนีการรุกรานของฮ่อองค์ดำ โดยมีอากิสต์ มารีย์ ปาวิ (Auguste Marie Pavie) ให้การคุ้มครองทั้งสองต่างร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันคราวยากลำบาก ปาวิยื่นข้อเสนอต่อเจ้าอนุคำในการนำอนาคตล้านช้างมาอยู่กับฝรั่งเศสทดแทนสยาม ซึ่งพระองค์ทรงตกลงตามข้อเสนอ พร้อมกันนั้นปาวิได้เริ่มการวางแผนการยึดครองล้านช้าง (มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์, 2553)

3.2 เจ้า “เมืองอุบล” กับมิชชันนารีชาวฝรั่งเศส

ประเด็นที่น่าสนใจประกอบไปด้วยคำเชื้อเชิญของเจ้า “เมืองอุบล” ต่อพระสังฆราชฌอง หลุยส์ เวย์ และความสัมพันธ์ของเจ้า “เมืองอุบล” กับบาทหลวงชาวฝรั่งเศส

3.2.1 เจ้า “เมืองอุบล” เชื้อเชิญบาทหลวงฝรั่งเศสเข้ามาয় “เมืองอุบล”

มีข้อสังเกตว่า หลังสงครามเจ้าอนุวงศ์ (ค.ศ.1826-1830) ราชสำนักสยามได้เริ่มตระหนักถึงปัญหาโครงสร้างระบบการเมืองการปกครองแบบอาญาสี่และกลุ่มเมืองประเทศราชที่ใช้วัฒนธรรมล้านช้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอาญาสี่ดั้งเดิม “เมืองอุบล” ที่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มพระวอ-พระตา เนื่องจากผู้นำกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนกองกำลังของเจ้าอนุวงศ์ในการต่อต้านอำนาจสยาม ดังนั้นเมื่อเจ้าพรหมวงศานนท์ เจ้า “เมืองอุบล” คนที่ 3 ของกลุ่มอาญาสี่ดั้งเดิมสิ้นชีพ ราชสำนักสยามได้ถ่วงเวลาในการแต่งตั้งเจ้าเมืองคนต่อไป (เดิม วิชาญ พจนกิจ, 2557; บำเพ็ญ ฌ อุบล, 2547) ราชวงศ์จักรีลดบทบาทผู้นำอาญาสี่ดั้งเดิม “เมืองอุบล” ด้วยการแต่งตั้งคนนอกขึ้นเป็นเจ้า “เมืองอุบล” กล่าวคือ ในปี ค.ศ.1866 ราชสำนักสยามได้แต่งตั้งให้เจ้าพรหมเทวานุเคราะห์วงศ์ (เสด็จเจ้าหน่อคำ) เจ้าราชวงศ์จำปาศักดิ์ ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมือง “เมืองอุบลราชธานี” ซึ่งเป็นเจ้า “เมืองอุบล” คนสุดท้ายในระบบอาญาสี่ของล้านช้าง² ท่านเป็นหลานชายของเจ้าอนุวงศ์แห่งกรุงเวียงจันทน์ ทั้งยังเป็นพี่ชายของเจ้านางดวงคำ พระสนมของรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (เดิม วิชาญ พจนกิจ, 2557)

ช่วงปี ค.ศ.1866-1882 เมื่อเจ้าพรหมเทวานุเคราะห์ปกครอง “เมืองอุบล” ได้สร้างความไม่พอใจให้กับเจ้า “เมืองอุบล” สายดั้งเดิม กลุ่มทายาทพระวอ-พระตาส่วนใหญ่ขัดขวางนโยบายด้านการบริหารการปกครอง เช่น การไม่ให้ความร่วมมือในการจัดเก็บภาษีอากร ค้างชำระค่าส่วยอากร การจัดเก็บภาษีอากรแบบทับซ้อน เป็นต้น (เดิม วิชาญ พจนกิจ, 2557; เดิม สิงหาคม, 2499; บำเพ็ญ ฌ อุบล, 2547) ในปี ค.ศ.1868 เกิดกรณีพิพาทมอนซิเออร์ไรแ่งระหว่างกลุ่มอาญาสี่ดั้งเดิม “เมืองอุบล” กับเจ้าพรหมเทวานุเคราะห์วงศ์ ส่งผลให้

ผู้นำทั้งสองกลุ่มต้องเดินทางลงมาชี้แจงต่อทางการในกระบวนการยุติธรรม ณ กรุงเทพมหานคร (เดิม สิงห์ขัติ, 2499; บำเพ็ญ ณ อุบล, 2547) ขณะพำนักที่กรุงเทพมหานคร เจ้าพรหมเทวานุเคราะห์หังษาจึงได้มีโอกาสดูพบปะกับพระสังฆราชเวทย์หลายครั้งด้วยกัน เจ้าพรหมเทวานุเคราะห์หังษาได้เชิญชวนท่านให้เข้าไปเผยแผ่คริสต์ศาสนา ณ “เมืองอุบล” กับเมืองในสาขา (พรณี พลไชยยา, 2536; อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554)

3.2.2 พระสังฆราชมอง หลุยส์ เวย์ กับบาทหลวงชาวฝรั่งเศส

กองจดหมายเหตุฯ สังกัดกรมศิลปากร กรุงเทพมหานคร ได้เรียบเรียงประวัติพระสังฆราชเวทย์ ความว่า เกิดวันที่ 6 มกราคม ปี ค.ศ.1840 เมืองเมทองอาโรลส์ จังหวัดโอตลัวร์ จบการศึกษาขั้นต้นที่บ้านเนรมอนิส ไทโรลชีร์ลัวร์ ต่อมาได้เข้าบ้านเนรคณะมิชชันนารีต่างประเทศเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม ค.ศ.1862 ท่านรับศีลเป็นพระสงฆ์ในวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ.1865 และเดินทางมายังสยามเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ.1865 ท่านมาถึงสยามในเดือนกันยายน ค.ศ.1865 ในสมัยพระสังฆราชดือปองด์ ท่านดูแลบ้านเนรของมิสซังอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร เมื่อพระสังฆราชดือปองด์ทรงทราบภาพจึงแต่งตั้งบาทหลวงเวทย์เป็นพระสังฆราชแห่งสยามกับประเทศลาว เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ.1875 ช่วงปลายปี ค.ศ.1875-1899 พระสังฆราชเวทย์ทำการปฏิรูปวัดเก่า สร้างโรงเรียนแก่เด็กหญิง และส่งเสริมการเผยแผ่พระธรรมในที่ห่างไกล (จดหมายเหตุฯ สังกัดกรมศิลปากร กรุงเทพมหานคร, 2558ก)

ในปี ค.ศ.1881 พระสังฆราชเวทย์จึงส่งบาทหลวงชาวเวียร์ เกโก (Le père Xavier Guégo) กับบาทหลวงกองสตองก์ ฌอง โปรดอม (Constant Jean Prodhomme) เข้ามาเผยแผ่คำสอนใน “เมืองอุบล” (จดหมายเหตุฯ สังกัดกรมศิลปากร กรุงเทพมหานคร, 2558ก) มีข้อสังเกตว่า ในปี ค.ศ.1884 ข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศสประจำอินโดจีน จูลส์ เฟอร์รี (Jules Ferry) ได้คิดโครงการการเผยแผ่อารยธรรมหรือความศิวิไลซ์ด้วยการใช้ศาสนาคริสต์กับวัฒนธรรมฝรั่งเศสให้กับคนที่ด้อยกว่า ด้วยเหตุนี้ นโยบายอารยธรรมของเฟอร์รี จึงสอดคล้องกับการกิจของคณะบาทหลวงชาวฝรั่งเศสที่ได้ทำการเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายคาทอลิกกับวัฒนธรรมฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล” อยู่ก่อนแล้ว ท่านชื่นชมภารกิจของบาทหลวงโปรดอมกับคณะมิสซังลาวในประเทศลาว ต่อมาในวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ.1899 ท่านได้อนุมัติแยกมิสซังลาวออกจากมิสซังสยาม (จดหมายเหตุฯ สังกัดกรมศิลปากร กรุงเทพมหานคร, 2558ก; จดหมายเหตุฯ สังกัดกรมศิลปากร กรุงเทพมหานคร, 2558ข)

3.2.3 ความสัมพันธ์ของเจ้า “เมืองอุบล” กับบาทหลวงชาวฝรั่งเศส

เป็นที่น่าสังเกตว่า รูปแบบความสัมพันธ์ของเจ้า “เมืองอุบล” กับบาทหลวงฝรั่งเศสอยู่ในรูปแบบอุปถัมภ์ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ การสร้างพันธมิตรในระดับการเมืองท้องถิ่น (พรณี พลไชยยา, 2536; อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554) กับการแสวงหาผลประโยชน์ในการเมืองระดับภูมิภาค (MEP, 1894) ในลักษณะแรกนั้น พรณี พลไชยยา (2536) ได้ตั้งข้อเสนอเจ้าพรหมเทวานุเคราะห์หังษาได้เชื้อเชิญให้คณะบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเข้ามาดำเนินงานเผยแผ่ศาสนาใน “เมืองอุบล” เพื่อคานอำนาจกับกลุ่มอำนาจดั้งเดิม “เมือง

อุบล” ในวิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทของคณะมิชชันนารีฝรั่งเศสในภาคอีสาน รายละเอียดดังนี้ “...เจ้าพรหมเทวานุเคราะห์เชิญชวนมิชชันนารีโรมันคาทอลิกไปเผยแผ่ศาสนาในเมืองอุบลราชธานี ทั้งนี้เพื่อตนเองจะได้อาศัยอำนาจจากคณะมิชชันนารีด้วย” (พรณี พลไชยยา, 2536, น.62) ลักษณะที่สอง มีข้อสังเกตว่า การกิจการเผยแผ่ศาสนาในพื้นที่ฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขงของบาทหลวงคาทอลิกชาวฝรั่งเศสนั้น ถือเป็นการชักจูงให้บรรดากลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกกวาดต้อนมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงหรือฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขงคราวสงครามปราบฮ่อ รวมถึงกลุ่มคาทอลิกอาณานิคมที่หลบหนีการเบียดขับทางศาสนาจากราชสำนักไว้ ให้เข้ามาตั้งรกรากในดินแดนฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขงอย่างถาวรในรูปแบบชุมชนคาทอลิก เพื่อตอบโต้การตั้งประชาชนกลับไปในพื้นที่ปกครองของราชสำนักเว้หรือเวียดนาม ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของชุมชนคาทอลิกที่ยิ่งใหญ่ 2 แห่งในพื้นที่นครพนมกับสกลนคร (พรณี พลไชยยา, 2536) ด้วยเหตุนี้ คำเชิญของเจ้าพรหมเทวานุเคราะห์วังษีที่มีต่อคณะบาทหลวงชาวฝรั่งเศสในการเข้ามาดำเนินงานด้านการศาสนา ณ “เมืองอุบล” จึงสอดคล้องกับนโยบายการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกของสำนักวาติกันกับคณะมิสซังต่างประเทศกรุงปารีส ที่ต้องการบุกเบิกงานด้านการศาสนาในดินแดนลาว ซึ่งหมายถึงดินแดนสองฝั่งลำน้ำโขงของชุมชนที่ใช้วัฒนธรรมล้านช้าง จุดกำเนิดคณะมิสซังลาวคณะแรกจึงได้เริ่มขึ้นใน “เมืองอุบล”

4. มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล”

ในช่วงปี ค.ศ.1866-1889 เมื่อบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเข้ามาบุกเบิกงานเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระเยซูนิกายคาทอลิก ท่านเอาเงินทุนมาจากที่ใดเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินโครงการเหล่านี้ และคณะมิสซังลาวรุ่นแรกคือใคร

4.1 ทูตในการดำเนินงานเผยแผ่ศาสนาในประเทศลาว

แหล่งทุนในการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกใน “เมืองอุบล” แบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน กล่าวคือ ทุนการเมืองกับทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

ในส่วนแรก ทุนทางการเมือง หมายถึง รัฐบาลฝรั่งเศส สำนักวาติกัน รัฐบาลสยามกับเจ้าพรหมเทวานุเคราะห์วังษีให้การส่งเสริมการเผยแผ่งานด้านศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกของคณะบาทหลวงชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล” อาทิ ในปี ค.ศ.1856 รัฐบาลฝรั่งเศส ได้เซ็นสัญญาผกผันกับรัฐบาลสยาม ซึ่งระบุให้รัฐบาลสยามต้องอำนวยความสะดวกให้กับคณะมิชชันนารีคาทอลิกในการเผยแผ่คำสอนในราชอาณาจักรสยาม (จดหมายเหตุแห่งชาติ, จ.ศ.1241-1246, น.34-35 อ้างใน พรณี พลไชยยา, 2536, น.64) ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลฝรั่งเศสภายใต้การนำของพระเจ้านโปเลียนที่ 3 ได้เน้นนโยบายการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกในต่างประเทศ ในปี ค.ศ.1869 พระสันตะปาปาปิโอที่ 9 แห่งสำนักวาติกันสนับสนุนแผนการการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับประเทศลาวของสังฆราชด็องปองต์แห่งราชอาณาจักรสยาม (ค.ศ.1863-1872) อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวได้สำเร็จผลในสมัยสังฆราชเวย์ (พรณี พลไชยยา, 2536)

ส่วนที่สอง ทูตทางสังคมและวัฒนธรรม คือ อัครสังฆมณฑลสำนักมิชชันนารีคาทอลิก ฝรั่งเศสประจำต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลักในการให้เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ นักบวช ครู คำสอน ในการใช้ดำเนินงานใน “เมืองอุบล” ทั้งนี้ ในแต่ละปีบาทหลวงโปรตมและคณะต้องเดินทางกลับกรุงเทพมหานครเพื่อรายงานผลการดำเนินงานในแต่ละปีต่อสังฆราชவே ชากลับสู่ “เมืองอุบล” คณะบาทหลวงจะนำงบประมาณใหม่ บุคคลากร วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและสิ่งอื่นๆ มายังนิคมคาทอลิก “เมืองอุบล” กับประเทศลาว (พรณี พลไชยา, 2536) มีข้อสังเกตว่า คณะมิชชันนารีได้ประสบปัญหาด้านการเดินทางที่ยากลำบากกับความล่าช้าในการตัดสินใจด้านต่างๆ ที่ต้องรอคำสั่งขาดจากสำนักงานใหญ่ ในที่สุด สังฆราชவேได้ยื่นคำร้องต่อสำนักวาติกันในการแยกอัครสังฆมณฑลสยามกับลาวออกจากกัน ซึ่งได้รับการอนุมัติในปี ค.ศ.1899 แบ่งออกเป็น 2 เขต คือ เขตมิสซังสยามกับเขตมิสซังลาว (พรณี พลไชยา, 2536) และ “เมืองอุบล” ได้ถูกสังกัดเขตปกครองของมิสซังลาว

4.2 คณะมิสซังลาวรุ่นแรก

คณะมิสซังลาวรุ่นแรกประกอบด้วยพระคาทอลิกวัยฉกรรจ์ ตัวแทนคณะมิชชันนารีต่างประเทศกรุงปารีสที่ทำงานใน “เมืองอุบล” กับประเทศลาว ต้องการให้ดินแดนที่ห่างไกลได้เข้าถึงพระเจ้า อาจกล่าวได้ว่า พวกเขาคือคนรุ่นใหม่ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังในการสร้างนิคมคาทอลิก เพื่อให้ผู้ที่ด้อยโอกาสได้หลุดพ้นจากความทุกข์ทรมาน วันที่ 24 เมษายน ปี ค.ศ. 1881 บาทหลวงชาเวียร์ เกโก กับบาทหลวงโปรตม เดินทางถึง “เมืองอุบล” (อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554; จดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร, 2558) ในช่วงปี ค.ศ.1881-1910 บาทหลวงคาทอลิกชาวฝรั่งเศสหรือคณะมิสซังลาวรุ่นแรกได้บุกเบิกงานเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระเยซู อัตลักษณ์ร่วมกันของคณะมิสซังลาวรุ่นบุกเบิกประกอบด้วยกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีภูมิหลังมาจากครอบครัวชนชั้นกลาง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี กลุ่มเณรที่ได้รับการหล่อหลอมมาจากกระบบโรงเรียนศาสนา “คณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส” กลุ่มคนที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีต้องการช่วยเหลือคนนอกศาสนาคริสต์ให้พบกับความสุขด้วยการหันมานับถือศาสนาคริสต์และการนำความทันสมัยมาสู่ชุมชน “เมืองอุบล” ก่อนนโยบายของรัฐบาลกลางกรุงเทพมหานคร แกนนำที่เด่น 4 ท่าน ประกอบด้วยบาทหลวงเกโก บาทหลวงโปรตม บาทหลวงดาแบง จอร์จ ออเกิสต์ มารีย (Dabin George Augsute Marie) และบาทหลวงปีแอร์ เอกโกฟอง (Pierre Excoffon) ภารกิจของคณะเผยแผ่ศาสนาอาสนวิหารพระแม่นิรมล³ ดำเนินสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน

บาทหลวงเกโก (19 เมษายน ค.ศ.1855-1918) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวิหารพระแม่ณุลทิน ช่วงปี ค.ศ.1881-1883 (อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554) เป็นผู้ผลักดันการก่อตั้งชุมชนคาทอลิกแห่งแรกบนฝั่งตะวันตกหรือฝั่งขวาแม่น้ำโขง ณ บุ่งกะเทวร่วมกับบาทหลวงโปรตม (อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554) เดินทางมายังสยามในปี ค.ศ.1879 บาทหลวงเกโกเป็นนักปฏิบัติที่ชื่นชอบการทำงานภาคสนาม ได้ร่วมกันตั้งชุมชน

คาทอลิกบ้านคำแก้ม⁴ ท่านได้อุทิศตัวในการเผยแผ่ศาสนาให้กับกลุ่มชาติพันธุ์สิบดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ณ บ้านโป่งแก้ว บ้านบึงหัวนา และบ้านดงหมากบัว (กลาติอุส บาเยต์, 2526)

บาทหลวงโปรตม (23 มกราคม ค.ศ.1849-20 สิงหาคม ค.ศ.1920) คือผู้สร้างประวัติศาสตร์ให้กับชุมชนคาทอลิกทุ่งกะเทว หลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ถ่ายทอดเรื่องราวของท่านกับสามัญชน เช่น การไถ่ถอนทาสลาวพวนกับเสียงร่ำไห้ของทาสในวัดป่าใหญ่ หรือวัดมหาวนาราม (กลาติอุส บาเยต์, 2526) จินคริสเตียนเมืองอำนาจกับการขยายศูนย์คาทอลิกและพ่อค้าทาสชาวกุลา (อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554; คณะรักกางเขนแห่งอุบลราชธานี, 2556ก) ท่านคือนักทฤษฎีหรือผู้วางแผนหลักแนวทางการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกที่ทำงานภาคสนามในการเผยแผ่ศาสนาคาทอลิก นักการแพทย์ (จดหมายเหตุแห่งชาติ, 1241-1246) นักการศึกษากับพระครูคำสอน

บาทหลวงดาแบง (มรณภาพ 12 ธันวาคม ค.ศ.1927) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวิหารพระแม่ณฤมลทิน สมัยที่ 1 ช่วงปี ค.ศ.1883-1909 (อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554, น.10) เดินทางมาถึงสยามในวันที่ 10 มกราคม ค.ศ.1878 ในปี ค.ศ.1883 ท่านได้เดินทางมายังมัสซิงลาวประจำ “เมืองอุบล” ผู้ก่อสร้างภคินีอารามลาวหลังแรก จัดตั้งวัดประจำกลุ่ม “เมืองอุบล” เชิญคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ต (Sister of Saint Paul de Chartres) ให้มาปกครองอาราม ดูแลสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า และดูแลโรงพิมพ์

บาทหลวงเอกโกฟอง (1 มีนาคม 1862-30 พฤษภาคม 1926) เดินทางมาถึงสยามในวันที่ 17 พฤศจิกายน ค.ศ.1886 บาทหลวงเอกโกฟองได้เข้าพบพระสังฆราชเวย์สที่มีคำสั่งให้เดินทางไปทำงานในลาว ในปี ค.ศ.1887 ท่านได้เดินทางมายัง “เมืองอุบล” พร้อมกับบาทหลวงดาแบง (อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554; MEP, 1866) ได้ช่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์กับการจัดตั้งกลุ่มวัด “เมืองอุบล” โคราซ คำแก้ม ดอนโดง และจำปาศักดิ์ (MEP, 1866) ช่วงปี ค.ศ.1909-1912 บาทหลวงเอกโกฟองดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวิหารพระแม่ณฤมลทิน เนื่องจากบาทหลวงเอกโกต้องทำงานในพื้นที่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ในขณะที่บาทหลวงโปรตมยังคงสานต่องานในพื้นที่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง (อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554; MEP, 1866) ท่านมีสุขภาพที่ไม่ค่อยแข็งแรง ป่วยเป็นอหิวาตกโรคกับไข้มาเลเรีย (MEP, 1866)

5. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพักอาศัยของชาวฝรั่งเศสใน “เมืองอุบล”

ช่วงเวลา 43 ปี ระหว่างปี ค.ศ.1867-1910 ชาวฝรั่งเศสมีส่วนในการสร้างประวัติศาสตร์ประชาชน “เมืองอุบล” ได้แก่ กลุ่มบาทหลวงที่อุทิศชีวิตให้กับการสร้างชุมชนคาทอลิก และการขยายโอกาสให้กับผู้ด้อยโอกาสในสังคมที่ได้เริ่มเรียนรู้แนวคิดตะวันตก บาทหลวงกลุ่มดังกล่าวได้นำความทันสมัยมาสู่ “เมืองอุบล” ทั้งนี้แบ่งความทันสมัยออกได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การลบล้างความเชื่อแบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์ และสิทธิเสมอภาค

5.1 การลบล้างความเชื่อแบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์

มีข้อสังเกตว่า คณะบาทหลวงคาทอลิกคือผู้นำในการเผยแพร่งานด้านการแพทย์ การอนามัยแบบตะวันตกที่แฝงมากับการลบล้างความเชื่อที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ให้กับชุมชน “เมืองอุบล” เนื่องจากภายหลังการพำนักอย่างชั่วคราว ณ ศาลากลาง “เมืองอุบล” คณะบาทหลวงได้ซื้อที่ดินฝั่งตะวันตกนอกชานเมืองเพื่อจัดตั้งชุมชนคาทอลิกแห่งแรกบนฝั่งขวาแม่น้ำโขง ผู้คนรู้จักกันดีในชื่อ “บุงกะเทวกับดงผีร้าย” ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นที่อยู่ของผีร้ายที่คร่าชีวิตผู้คน ลักษณะพื้นที่เป็นหนองบึงหรือพื้นที่ชุ่มน้ำ ยิ่งไปกว่านั้น ชาว “เมืองอุบล” เชื่อว่ากลุ่มบาทหลวงกับกลุ่มคนที่หันมานับถือคริสต์ศาสนาไปปักหลักในบุงกะเทวซึ่งเป็นดงผีร้าย การป่วยไข้เกิดจากอำนาจผี (สังฆมณฑลอุบลราชธานี, 2549) แต่ผลปรากฏว่า สมาชิกชุมชนคาทอลิกบุงกะเทวกลับอยู่ดีมีสุข ปรากฏการณ์นี้ดูเป็นเรื่องอัศจรรย์ยิ่งนักในสายตาของคน “เมืองอุบล” ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างจากกลุ่มคาทอลิกบ้านคำกึมหรือบ้านสองคอนที่ถูกตีตราว่าเป็นชุมชนของผีปอบ (ชัยวิวัฒน์ วงศ์สวัสดิ์, 2559) ในขณะเดียวกัน ความเชื่อเรื่องผีปอบ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ยังคงดำเนินควบคู่ไปกับสังคมชาวพุทธในดินแดนฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขงหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ซึ่งถูกวิเคราะห์ว่าเป็นเครื่องมือในการควบคุมทางสังคมประการหนึ่ง (ยงยุทธ์ บุราสิทธิ์, เสาวภา พรสิริพงษ์, และขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์, 2558)

5.1.1 การอนามัยแบบตะวันตกกับความทันสมัย

วิธีที่ 1 คณะบาทหลวงได้ลบล้างความเชื่อแบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ในประเด็นบุงกะเทวกับดงผีร้าย ด้วยการหักล้างถางพงเขตป่ารอบๆ เขตหนองบึง ซึ่งเป็นการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์งูลายอันเป็นบ่อเกิดไข้ป่า (ไข้มาเลเรีย) แสดงให้เห็นถึงระดับการอนามัยขั้นพื้นฐานว่าด้วยสุขภาวะในการอยู่อาศัย ต่อมากลุ่มบาทหลวงได้ก่อสร้างวัดน้อย (วัดโรมัน) กับชุมชนคาทอลิกบุงกะเทว ดังนั้น คนกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนยุติการนับถือผีสงหรือความเชื่อที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดดงผีร้ายแห่งบุงกะเทว วิธีที่ 2 คณะบาทหลวงรักษาผู้ป่วยและคนที่ได้รับบาดเจ็บด้วยระบบการแพทย์แบบตะวันตก กลุ่มคนไข้รุ่นแรกของบาทหลวงคือ สมาชิกนิคมคาทอลิกบุงกะเทวกับคนเอเชียในบังคับตะวันตก กล่าวคือ คดีความพ่อค้ากูดองสู่นายร้อยอินตะที่ถูกลอบทำร้ายบริเวณวัดศรีทอง (จดหมายเหตุแห่งชาติ, ธันวาคม 2425-มกราคม 2426) เป็นที่น่าสังเกตว่า “เมืองอุบล” ได้เรียนรู้ระบบการแพทย์ทั้งสองรูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง ระบบการแพทย์ดั้งเดิมที่ประกอบด้วยหมอมนต์ หมอเป่า และหมอยาพื้นบ้าน รูปแบบที่สอง ระบบการแพทย์แบบตะวันตก ซึ่งได้เผยแพร่และนำใช้ก่อนระบบการอนามัยการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากรัฐบาลกลางกรุงเทพมหานครที่เริ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ.1926 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี, 2555)

5.1.2 ระบบการสงเคราะห์กับความทันสมัย

คณะบาทหลวงได้เริ่มงานด้านสงเคราะห์ (A. Mame and Fils, 1903; MEP, 1894; อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554) ในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบจารีตของสมาชิก

คาทอลิกใน “เมืองอุบล” มาสู่ระบบชีวิตแบบสมัยใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ คือ ที่ตั้งชุมชนคาทอลิกบุงกะเทว เครือข่าย ภูมิหลังของสมาชิกคาทอลิกบุงกะเทว และการให้การสงเคราะห์ ประเด็นแรก ชุมชนคาทอลิกบุงกะเทวประกอบไปด้วยวัดคาทอลิก บ้านพักบาทหลวง โรงเรียนเด็กชาย โรงเรียนคำสอนของเด็กผู้หญิงและสตรีกับเด็กกำพร้า ชุมชนแห่งนี้แวดล้อมไปด้วยบ้านเรือนของอดีตทาสที่หันมานับถือคาทอลิก คณะบาทหลวงได้จัดซื้อที่ดินทางทิศตะวันตกของ “เมืองอุบล” เพื่อจัดตั้งชุมชนคาทอลิกบุงกะเทว (A. Mame and Fils, 1903) ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ.1881 คณะมิชชันนารีได้กล่าวถึงงานของตนเองในการสร้างชุมชนแห่งนี้ว่า “ระบบการเมืองสมัยโบราณของสยามอนุญาตให้คณะมิชชันนารีเข้าไปดำเนินงานในประเทศลาว งานบุกเบิกครั้งแรกนั้นเกิดขึ้นในพื้นที่ป่าดง” (A. Mame and Fils, 1903, p.45)

Aymonier (1885, p.154) ยกย่องภารกิจของบาทหลวงโปรตรมกับการก่อสร้างชุมชนคาทอลิกท่ามกลางกลุ่มผู้นับถือพุทธศาสนา ความว่า “...100 เมตรไปทางตะวันตกของเมืองอุบลเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านคาทอลิกที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อ 4 ปีที่แล้ว โดยหลวงพ่อโปรตรมกับมิชชันนารีอีกราว 2-3 ท่าน ซึ่งเป็นงานที่ยากลำบากท่ามกลางคนลาวที่นับถือพุทธศาสนา มีเพียงคนป่าเถื่อนกับชาวจีนเพียงส่วนน้อยที่หันมานับถือพระเจ้า...” มีข้อสังเกตว่า รายงานบาทหลวงชาวฝรั่งเศสที่บุกเบิกการสร้างชุมชนคาทอลิกแห่งนี้ ประกอบด้วยบาทหลวงเกโก บาทหลวงโปรตรม และบาทหลวงดาแบง โดยในระยะแรกเน้นการสร้างสมาชิกคาทอลิกที่ประกอบด้วยอดีตทาสจำนวน 30 คน (สังฆมณฑลอุบลราชธานี, 2549) ในปี ค.ศ.1883 มีผู้นับถือคาทอลิกราว 276 คน ในปี ค.ศ.1899 อาสนวิหารแม่พระนฤมลทินได้แสดงบัญชีรายชื่อคาทอลิกที่สังกัดวัดเอาไว้ 6,000 คน (โรแบร์ต โกสเต, 2530; สังฆมณฑลอุบลราชธานี, 2549) ในปัจจุบัน สังฆมณฑลอุบลราชธานีเน้นการพัฒนาชาวคาทอลิกให้เป็นชาวคาทอลิกที่มีคุณภาพ

ประเด็นที่สอง เครือข่ายของชุมชนคาทอลิกบุงกะเทว เป็นที่น่าสนใจว่า วัดคาทอลิกหรือวัดโรมันบุงกะเทวมีฐานะเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่คำสอนกับการเผยแผ่ข่าวสารในประเทศลาวหรือดินแดนสองฝั่งแม่น้ำโขงภายใต้การครอบครองของสยาม ถือเป็นศูนย์บัญชาการแห่งแรกที่เพิ่มสาขาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบันกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) ช่วงปี ค.ศ.1881-1899 คณะมิสซังลาวสามารถสร้างเครือข่ายคาทอลิกในพื้นที่ 3 แห่ง คือ “เมืองอุบล” กับเมืองในสาขา พื้นที่ฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขงหรืออีสานเหนือในปัจจุบัน และพื้นที่ฝั่งตะวันออกกับฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขงหรือ ส.ป.ป.ลาว ในปัจจุบัน

พื้นที่ที่หนึ่ง เครือข่ายคาทอลิกบุงกะเทวใน “เมืองอุบล” กับเมืองในสาขาประกอบด้วยศูนย์คาทอลิก 10 แห่ง ได้แก่ บุงกะเทว บ้านบัวท่า วังกางสูง สีถาน เซ่ง บ้ายเอือด บ้านดงเปือย บ้านนาคูณ บ้านหนองช้าง (สังฆมณฑลอุบลราชธานี, 2549) และทัพไท (MEP, 1894) พื้นที่ที่สอง ฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขงหรืออีสานเหนือในปัจจุบัน ประกอบด้วยศูนย์เผยแผ่คาทอลิก 19 แห่ง กล่าวคือ บ้านจันทร์เพ็ญ บ้านคำเต่า เชียงยืน หนองแสง บ้านคำเก็ม (สองคอน) เวียงคุก

นาบัว โพนสูง ช้างมิ่ง นาคำ หนองโคก นาโพธิ์ กุดจอง ท่งมน นาลากควาย นาโน นาท่อน กุดสิน และบ้านนามน (สังฆมณฑลอุบลราชธานี, 2549) พื้นที่ที่สาม ฝั่งตะวันออกกับฝั่งตะวันตกน้ำโขง ประกอบด้วยวัดโรมัน 13 แห่ง คือ แก่งสะตอก ดอนโดน ปากซัน ดงหมากบัว ปังกิว เชียง-หวาง จำปาศักดิ์ ท่าแดง ห้วยยาง ปากเซบังเหียน บ้านซิมัง หนองบังฮี บ้านดงซอก (สังฆมณฑลอุบลราชธานี, 2549; MEP, 1866; MEP, 1894)

ประเด็นที่สาม ภูมิหลังของสมาชิกคาทอลิกบุงกะเทวประกอบไปด้วยทาสจากภาคเหนือของสยาม ทาสลาวพวนจากฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขง และกลุ่มคนจีน กลุ่มที่ 1 ทาส 18 คน คณะมิสซังลาวรุ่นแรกได้ต่อสู้ทางคดีความกับพ่อค้าพม่า (กูลา) ที่จับคนมาเป็นทาสจากภาคเหนือของสยาม (สังฆมณฑลอุบลราชธานี, 2549) ทั้งนี้พรณี พลไชยา (2536) และ อาสานิหารแม่พระนิรมลทินอุบลราชธานี (2554, น.19) ระบุถึงทาส 18 คน เป็นคนพวนจากเมืองพวนในประเทศลาว โดยพ่อค้ากูลาให้การกล่าวอ้างว่า บาทหลวงโปรดมเป็นผู้ให้वानให้จับทาสมาขาย ที่แย่ที่สุด บาทหลวงโปรดมชนะคดีความ ทาสกลุ่มนี้ได้เป็นอิสระ บางส่วนได้สมัครใจเป็นคาทอลิก กลุ่มที่ 2 ทาสลาวพวน คณะบาทหลวงได้เถื่อนทาสลาวพวนที่มีภูมิหลังมาจากฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขงให้เป็นไท ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นอดีตทาสที่ถูกพ่อค้ากูลาต้องส่งจับมาขาย ที่เมืองธาตุพนม (พรณี พลไชยา, 2536; เอเจียน เอมอนิเยร์, 2539) เอเจียน เอมอนิเยร์ (2539, น.66) ได้บันทึกประเด็นดังกล่าว ความว่า “...ฉะนั้นท่านจึงได้รับเอาครอบครัวชาวป่าชาวเขาหลายครอบครัวเอาไว้ เพื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านน้อยใกล้เมืองอุบล ท่านกล่าวว่า ท่านได้ไปรับเอาคนมาจากธาตุพนม ซึ่งเป็นตลาดที่มีการค้าขายทาส” ต่อมากลุ่มสมาชิกคาทอลิกบุงกะเทวเชื้อสายทาสบางส่วนได้อพยพโยกย้ายไปตั้งถิ่นในพื้นที่ฝั่งขวาลำน้ำมูล (จดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร, 2558ข) บางกลุ่มได้อพยพไปยังเมืองคำกัมและหนองแสง (จดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร, 2558ข) เนื่องจากไม่คุ้นชินกับพื้นที่หนองบึง และพื้นที่เกษตรกรรมที่มีอย่างจำกัด กลุ่มที่ 3 คนจีนเป็นสมาชิกคาทอลิกลำดับที่ 2 ที่เด่นและมีชื่อเสียง คือ “จีนเฒ่าเมืองอำนาจ” กับ “จีนใหม่เมืองอำนาจ” (A. Mame and Fils, 1903)

ประเด็นที่สี่ กิจกรรมสังคมสงเคราะห์ควบคู่ไปกับการงานอาสาศัมครที่ดำเนินควบคู่ไปกับการเผยแผ่คำสอน คณะบาทหลวงได้เน้นงานสังคมสงเคราะห์ด้วยการจุนเจือด้านปัจจัยสี่อย่างเหมาะสมให้กับชาวคาทอลิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอดีตทาสที่ไม่มีเครือญาติพี่น้องใน “เมืองอุบล” (A. Mame and Fils, 1903) เมื่อปลดปล่อยพวกเขาให้เป็นไทแล้วจึงต้องส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตให้ด้วย อาทิ การให้เงินกู้ยืม การให้ที่พักพิง การดูแลด้านการศึกษากับการแพทย์ และการอนามัย (สังฆมณฑลอุบลราชธานี, 2549; A. Mame and Fils, 1903) คณะบาทหลวงจึงเป็นผู้ริเริ่มกิจการสังคมสงเคราะห์ใน “เมืองอุบล” แต่กลุ่มผู้ยากไร้ กลุ่มคนที่สังคมรังเกียจ เช่น ทาส เด็กกำพร้า และคนพิการ

คณะมิสซังลาวยังได้ทำงานงานอาสาศัมคร ปรากฏการทำงานใน 3 รูปแบบ กล่าวคือ การช่วยเหลือหน่วยงานราชการ “เมืองอุบล” (MEP, 1894) การเป็นทนายความแก้ต่างให้กับชาวคาทอลิกกับเครือข่าย (กลาติอุส บาเยต์, 2526) หรือทนายความให้กับกลุ่มทาสผู้ที่ต้องการ

เป็นไท (พรณี พลไชยา, 2536) และการอาสาช่วยเหลือ คณะมิสซังลาวรุ่นแรกในก่อตั้งนิคมคาทอลิกในประเทศลาว (MEP, 1866; MEP, 1894) ตัวอย่างภารกิจของบาทหลวงองเตอเลม เอกโกฟอง (Anthelem Excoffon) น้องชายของบาทหลวงปีแอร์ เอกโกฟอง (1894) ความเป็นว่า “... คุณพ่อองเตอเลมได้เดินทางกลับมาประเทศลาว, ...ท่านได้กลับมาที่อุบล ขณะที่คุณพ่อตาแบ่งขรภาพลง จึงได้ดูแลงานแทนคุณพ่อตาแบ่งในชั่วเวลาหนึ่ง. ท่านเล่าถึงการทำงานสังฆมสเคาะห์ งานการกุศลในพื้นที่ที่ห่างจากเมืองอุบลราว 85 กิโลเมตร. งานดังกล่าวเกี่ยวข้องกับรัฐบาลสยาม, คณะข้าหลวงเมือง ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เลย.ท่านต้องดูแลบ้านหับไทที่ตั้งเชื่อมกับเขมุลกับบ้านนาคุณ ทั้งยังต้องช่วยเหลือคุณพ่อเบอร์กุยแอร์ (Burguière) กับควเเตง (Quentin) : ในพื้นที่ดังกล่าว. การดำเนินงานเผยแผ่คำสอน, เป็นไปด้วยดี. พวกท่านมีความสุขที่ได้ช่วยงานการกุศลทั้งเป็นผู้ให้และผู้รับ!...(MEP, 1894, p.1)

5.2 สิทธิเสมอภาค

คณะบาทหลวงชาวฝรั่งเศสได้นำแนวคิดสิทธิเสมอภาคเข้ามาใช้ใน “เมืองอุบล” ปรากฏในงานด้านศาสนากับประเด็นสิทธิมนุษยชนว่าด้วย “ทาส” กับระบบการศึกษาแบบตะวันตก เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงปลายรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ รัฐบาลกรุงเทพมหานครได้เริ่มโครงการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางวัฒนธรรมต่อคนเชื้อสายไทลาว “เมืองอุบล” ด้วยการส่งเสริมการเรียนการสอนหลักสูตรภาษาไทยในวัดสุปฏิญาณรามให้กับเพชรบรรพชิต ต่อมาจึงเป็นที่นิยมในกลุ่มขรवास ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวถือเป็นจุดกำเนิดของการปฏิวัติทางภูมิปัญญา โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดความผูกพันกับองค์ความรู้ของรัฐบาลกรุงเทพมหานคร ดังนั้น บทความนี้จึงตั้งข้อเสนว่า ระบบการศึกษาของคณะมิสซังลาวคือ การเปิดทางเลือกที่แตกต่างจากระบบการศึกษาของสยามที่มุ่งการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ของผู้เรียนให้ได้เริ่มตระหนักถึงสิทธิเสมอภาคกับความเท่าเทียมของมนุษย์

5.2.1 สิทธิมนุษยชนว่าด้วย “ทาส”

คริสต์ศาสนาได้นำหลักความเสมอภาคของทุกคนขึ้น โดยอธิบายผ่านความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว ศาสนิกชนมีความเท่าเทียมในการเข้าถึงพระเจ้า ทั้งยังปลูกฝังคุณค่าของความเป็นมนุษย์ตามหลักการสังนิยมในประเด็นทาส ยิ่งไปกว่านั้น คณะมิสซังลาวรุ่นแรกยังประสบความสำเร็จในการปลูกฝังสิทธิเสมอภาคกับความเท่าเทียมของมนุษย์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดสังนิยม ซึ่งสะท้อนให้เห็นในภาวะปัจจุบันเมื่อทนายทของทาสลาวพวนแห่งบุงกะแหวยังถ่ายทอดเรื่องราวของบรรพบุรุษอย่างสับสน โดยไม่มีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่ตนมีรากฐานมาจากชนชั้นทาส

เมื่อรัฐบาลสยามได้ประกาศลดค่าตัวลูกทาสและคำสั่งห้ามการใช้งานกลุ่มทาสในบ้านเรือนไปยัง “เมืองอุบล” บรรดาข้าราชการกับกลุ่มคน “เมืองอุบล” บางส่วนไม่ยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบดังกล่าว เดิม วิภาคย์พจนกิจ (2557, น.129) ได้ตั้งข้อสังเกตต่อปัญหานี้ “ในปี พ.ศ. 2425 ข้าหลวงต่างพระองค์ประจำเมืองอุบลราชธานี คือ พระยาศรีสิงหเทพได้แก้ไขปัญหาลาวจับขาม้าซื้อขายเป็นทาสและใช้ผสม ใช้จนเป็นทาสตลอดชั่วลูกหลาน...ให้หลาน

เหลนทาสเป็นพลเมืองเสียส่วยให้ราชการ ต่อมามิตราโปรดเกล้าฯ ไปยังกลุ่มหัวเมืองลาว ตะวันออก ห้ามมิให้จับขาม้าซื้อขายแลกเปลี่ยน” ดังนั้น บาทหลวงจึงเป็นตัวกลางหนึ่งในการ อธิบายหลักการดังกล่าวต่อชุมชน “เมืองอุบล” เอมอนิเยร์ได้พบบาทหลวงโปรดมช่วงปี ค.ศ. 1883-1884 ณ “เมืองอุบล” พร้อมให้รายละเอียดประเด็นทาสเอาไว้ ความว่า “บาทหลวง โปรดมเป็นหัวหน้ามิชชันนารีจากประเทศลาว บาทหลวงท่านนี้มีจิตใจสูงส่ง แต่งานด้านศาสนา นั้น มีความยากลำบากมาก โดยเฉพาะงานที่ดำเนินไปท่ามกลางชาวพุทธ แต่ยังมีทรศนะ ในทางกามวิสัยตามวิถีชีวิตของคนลาว บาทหลวงท่านกล่าวหาว่าเป็นศีลธรรมจรรยาที่ไม่ดี ด้วย ความเชื่อถือของท่านเองในพระบรมราชโองการปราบปรามการค้าขายทาส แต่ว่าพระบรมราช โองการเกี่ยวกับการค้าทาสดังกล่าวยังไม่ได้รับการเผยแพร่ที่ประเทศลาว เพียงแต่ว่ามีชาวสงฆ์ให้ บรรดานักบวชทราบ...” (เอเจียน เอมอนิเยร์, 2539, น.66) ตามทรศนะของบาทหลวงโปรดม แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลสยามได้เผยแพร่โครงการเลิกทาสให้คณะมิชชันนารีรู้ก่อนบรรดาหัว เมืองลาวตะวันออก มีข้อสังเกตว่า หลักฐานร่วมสมัยกับบันทึกของบาทหลวงชาวฝรั่งเศส เชื่อมโยงกับเรื่องราวของนิติยา เสมอพิทักษ์ (สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2530) ที่เล่าว่า “บรรพบุรุษเขาเป็นทาสลาวพวน บาทหลวงโปรดมได้ถอนให้เป็นไท กะเลยพากันเป็น คาทอลิก” [...บรรพบุรุษของฉันเป็นทาสลาวพวนที่บาทหลวงโปรดมได้ถอนให้เป็นไท พวกท่าน เลยเป็นคาทอลิก] ทายาทของชุมชนคาทอลิกรุ่นแรกแห่งทุ่งกะทาวให้ข้อมูลภูมิหลังบรรพชนที่ เป็นทาสชาวพวนที่ถูกถอนให้เป็นไทโดยบาทหลวงชาวฝรั่งเศสอย่างภาคภูมิใจ ไม่เคยลืม เลื่อนที่มาของบรรพบุรุษ ในขณะที่กลุ่มคนที่สืบเชื้อสายมาจากวัฒนธรรมล้านช้างบางส่วนใน เมืองอุบลราชธานีกลับปฏิเสธความเป็นลาว

5.2.2 ระบบการศึกษาแบบตะวันตก

คณะมิสซังลาวต้องการเผยแพร่คำสอนของพระเยซูอย่างเป็นระบบ อันดับแรกต้องให้ กลุ่มคาทอลิกมีความสามารถในการอ่านออกและเขียนได้ ซึ่งสตรีพี่น้อง 2 คนเป็นผู้ดูแลหน้าที่ ดังกล่าว แบ่งงานการสอนออกเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบที่ 1 ท่านได้เปิดโรงเรียนสอน หนังสือให้เด็กกำพร้าหญิงจำนวน 20 คน (โรงเรียนอาเวมารีอา, 2552; A. Mame and Fils, 1903) ซึ่งถือเป็นโรงเรียนคาทอลิกแห่งแรกของภาคอีสาน โดยมีอดีตทาสเป็นคนสอนด้วยการ ใช้อักษรโรมัน (คณะสังฆมณฑลอุบลราชธานี, 2549) ในปี ค.ศ.1889 คณะมิสซังลาวรุ่นแรกได้ ใช้แนวทางของพระคุณเจ้าปีแอร์ เดอ ลา มอตต์ ผู้สถาปนาบ้านรักกางเขน ในการสร้างนักบวช สตรี ณ อารามภคินีรักกางเขน ทุ่งกะทาว หรือบ้านผู้ฝึกหัด มีผู้สมัครรวม 18 คน ถือเป็น นักบวชหญิงรุ่นแรกของภาคอีสานที่ได้เข้ามาศึกษาอบรม บาทหลวงโปรดมได้ขอความ ช่วยเหลือจากภคินีบางช้างในการพัฒนาโครงสร้างของบ้านผู้ฝึกหัด ในปี ค.ศ.1904 บาทหลวง ดาแบงได้ขอความช่วยเหลือจากคณะภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ต แห่งโขงอ่อน ในการอบรมสั่ง สอนคณะภคินีรักกางเขนอุบลราชธานีสิ้นสุดความช่วยเหลือลงในปี ค.ศ.1941 (คณะรักกางเขน แห่งอุบลราชธานี, 2556ก) ในปี ค.ศ.1943 สังฆราชบาเยต์ได้ยื่นเรื่องต่อจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเปิดการเรียนการสอนให้กับสามัญชน ในปี ค.ศ.1959 รัฐบาลกรุงเทพมหานครได้อนุญาตให้

คณะกรรการแห่งอุบลราชธานีเปิดสอนชั้นมูลถึงระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของโรงเรียนอาเวมารีอา อุบลราชธานี (โรงเรียนอาเวมารีอา, 2552) รูปแบบที่ 2 การก่อกำเนิดของโรงเรียนเด็กชาย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากวัดโรมันยังมีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นอาคารเรียนของเด็กชายด้วย (A. Mame and Fils, 1903) และถือเป็นต้นกำเนิดของโรงเรียนพระกุมารอุบลราชธานีกับโรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานีในเวลาต่อมา (โรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี, 2556)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด บาทหลวงคาทอลิกชาวฝรั่งเศสได้เริ่มการแวะเวียนมาying “เมืองอุบล” ระหว่างปี ค.ศ.1867-1910 ด้วยมูลเหตุ 2 ประการ คือ การขยายอำนาจทางการเมืองหรือการแสวงหาอาณานิคม และเจ้า “เมืองอุบล” คนสุดท้ายในระบบอาณัติได้เชิญชวนให้คณะบาทหลวงชาวฝรั่งเศสได้เข้ามาดำเนินกิจการด้านศาสนาใน “เมืองอุบล” คณะมิสซังลาวรุ่นแรก คือ แกนนานที่นำความทันสมัยมาสู่ “เมืองอุบล” ในประเด็นการลบเลือนความเชื่อแบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์กับสิทธิเสมอภาค แม้ว่าการดำเนินงานเหล่านี้อยู่ในวงจำกัด แต่ได้ทำโครงการเหล่านี้ก่อนรัฐบาลกรุงเทพมหานครภายใต้การนำของข้าหลวงต่างประเทศ คณะบาทหลวงเป็นกลุ่มอาสาสมัครที่รัฐบาลกรุงเทพมหานครกับหน่วยราชการ “เมืองอุบล” ได้ให้ความไว้วางใจในฐานะหนึ่งในผู้ขับเคลื่อนสังคมแบบจารีตเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ส่วนใหญ่แล้วกลุ่มนักบวชรุ่นบุกเบิกอุทิศตนในการทำงาน ณ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยหรือแคว้นลาวของฝรั่งเศสตราบนานวาระสุดท้ายในชีวิต มีข้อสังเกตว่า สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลกรุงเทพมหานครเข้ากับฝ่ายอักษะ จึงได้ขับไล่กลุ่มบาทหลวงคาทอลิกฝรั่งเศสออกจากราชอาณาจักรไทย ส่งผลให้บาทหลวงส่วนใหญ่ได้ไปอาศัยในประเทศลาวหรือแคว้นลาวของฝรั่งเศส (MEP, 1894) ในขณะที่บาทหลวงกลุ่มวัยหนุ่มต้องลาบวชและเดินทางกลับบ้านเกิดเพื่อไปร่วมสงคราม คณะบาทหลวงคาทอลิกชาวฝรั่งเศสและเครือข่ายจำนวนน้อยที่ถูกรัฐบาลกรุงเทพมหานครตั้งข้อหาว่าเป็นภัยคุกคาม เช่น การถูกขับไล่ก่อนการถูกลอบสังหาร (ชัยวิวัฒน์วงศ์สวัสดิ์, 2559) สถานการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลกรุงเทพมหานครได้ใช้คนต่างชาติเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง และเป็นตัวอย่างของแพะรับบาปในความขัดแย้งของการเมืองโลกสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 กับสงครามอินโดจีน กรณีศึกษานี้ต้องการเปิดประเด็น ศาสนาเป็นทุนทางการเมืองหรือทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

เชิงอรรถ

¹ บันทึกการเดินทางของชาวฝรั่งเศสกับคณะมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสเรียกเมืองอุบลราชธานีอย่างสั้นๆ ว่า “เมืองอุบล” บทความนี้จะใช้คำว่า “เมืองอุบล” ตามสำนวนของชาวฝรั่งเศส แต่จะคงเรียกหรือใช้คำ “อุบลราชธานี” ตามสำนวนปัจจุบัน

² ล้านช้างมีธรรมเนียมการเมืองการปกครองแบบอาณัติ ประกอบด้วยชนชั้นผู้ปกครอง 4 ตำแหน่ง กล่าวคือ เจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์ และราชบุตร

³ อาสนวิหารแม่พระนิรมลมีต้นกำเนิดมาจากอาสนวิหารแม่พระนฤมลทิน (ค.ศ.1881-1981) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1981 เป็นต้นมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นอาสนวิหารแม่พระนิรมล (อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, 2554)

⁴ กลุ่มคาทอลิกบ้านคำแก้มหรือบ้านสองคอนมีจุดกำเนิดที่คล้ายคลึงกับกลุ่มคาทอลิกบุงกะเทว คือ บรรพชนสืบเชื้อสายมาจากกลุ่มทาส แต่ประเด็นที่แตกต่าง กล่าวคือ กลุ่มคาทอลิกบ้านสองคอนถูกตีตราว่าเป็น “ผีปอบ” ดูรายละเอียดในชัยวิวัฒน์ วงศ์สวัสดิ์ (2559)

เอกสารอ้างอิง

กลาติอุส บาเยต์. (2526). *ประวัติศาสตร์เผยแพร่ศาสนาในภาคอีสานและประเทศลาว* (สังฆราชไมเกิ้ล เกียน เสมอพิทักษ์, แปล). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว.

คณะรักกางเขนแห่งอุบลราชธานี. (2556ก). *ประวัติคณะ: ประวัติคณะรักกางเขนอุบลราชธานี*.

สืบค้นจาก http://lcubon.or.th/LCU_02/go/history.php

คณะรักกางเขนแห่งอุบลราชธานี. (2556ข). *ประวัติผู้ก่อตั้งคณะ: ประวัติพระสังฆราช ปีแอร์ลึงแบร์ต์ เดอ ลา ม็อตต์ (Pierre Lambert de la Motte)*. สืบค้นจาก http://lcubon.or.th/LCU_02/go/founder.php

จดหมายเหตุแห่งชาติ. (ธันวาคม 2425-มกราคม 2426). เอกสาร ร.5 ม.2/12 ก.ใบบอกเมืองอุบลราชธานี ผู้ร้ายพันนายร้อยอินตะตาย. น.1-11.

จดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร. (2558ก). *พระสังฆราช ฌอง หลุยส์ เวย์ (Mgr. Louis Vey)*. สืบค้นจาก <http://haab.catholic.or.th/story%20the%20past/biography/mgrlouisvey.html>

จดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร. (2558ข). *สังฆมณฑลอุบลราชธานี อาสนวิหารแม่พระนิรมล*. สืบค้นจาก <http://catholichaab.com/main/index.php/1/10/884-2015-11-23-04-16>

เดิม วิชาญพนกิจ. (2557). *ประวัติศาสตร์อีสาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เดิม สิงห์ขุติ. (2499). *ฝั่งขวาแม่น้ำโขง เล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังวิทยา.

ชัยวิวัฒน์ วงศ์สวัสดิ์. (2559). การคลี่คลายประวัติศาสตร์บาดแผลและความเป็นชายขอบของชุมชนคาทอลิกอีสาน: กรณีศึกษาหมู่บ้านสองคอน จังหวัดมุกดาหาร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 7(2), 55-57.

สมศรี บุญอรุณรักษา. (2554). *จดหมายนักบุญเทโอฟาน เวนาร์ต มรณสักขีในเวียดนาม คณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส (MEP)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.

บำเพ็ญ ณ อุบล. (2547). *เล่าเรื่องเมืองอุบล*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- พรณี พลไชยา. (2536). *บทบาทของคณะมิชชันนารีคาทอลิกในภาคอีสาน พ.ศ. 2425-2502*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์. (2553). *ประวัติศาสตร์ลาว* (จิราภรณ์ วิญญูรัตน์, แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้า ประเทศไทย.
- ยงยุทธ์ บุราสิทธิ์, เสาวภา พรสิริพงษ์, และขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์. (2558). ฝึบอบ: วาทกรรม ตกค้ำงในยุคออนไลน์. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 34(2), 93-109.
- โรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี. (2556). สืบค้นจาก <http://www.acu.ac.th/acu/history>
[acu/history.php](http://www.acu.ac.th/acu/history.php)
- โรงเรียนอาเวมารีอา. (2552). *ประวัติโรงเรียนอาเวมารีอา*. สืบค้นจาก <http://www.avemaria.ac.th/data18362>
- โรแบร์ต โกสเต. (2530). ประวัติศาสตร์ของพระศาสนจักรในภาคอีสาน. ใน *เอกสารการลัทธิศาสนา และนักบวชภาคอีสาน: ประเพณีและวัฒนธรรมอีสานบ้านเฮา*. ม.ป.ท.: ม.ป.ส.
- สังฆมณฑลอุบลราชธานี. (2549). *ประวัติสังฆมณฑลอุบลราชธานี*. สืบค้นจาก www.ubondiocese.org/history/history.htm
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์. (2552). *จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สำนักงานสาธารณสุขอุบลราชธานี. (2555). *ประวัติหน่วยงานสำนักงานสาธารณสุขอุบลราชธานี*. สืบค้นจาก <http://www.phoubon.in.th>
- อาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี. (2554). *130 ชุมชนแห่งความเชื่ออาสนวิหารแม่พระนิรมลอุบลราชธานี, ค.ศ.1881-2011*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์กรู๊ป.
- เอเจียน เอมอนิเยร์. (2539). *บันทึกการเดินทางในลาว ภาคที่ 1 พ.ศ. 2438* (ทองสมุทร โดเร และสมหมาย เปรมจิตต์ แปล). เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- A. Mame & Fils. (Editeurs). (1903). *Au Laos du Thibet en Chine par deux missionaries [In Laos of Tibet in China by two missionaries]*. Tours: La Maison Mame à Tours.
- Aymonier, Étienne. (1885). *Note Sur Le Laos [Note about Laos]*. Saigon: Imprimerie du Gouvernement.
- Billot, Albert. (1888). *L'affaire du Tonkin: histoire diplomatique du l'établissement de notre protectorat sur l'Annam et de notre conflit avec la Chine, 1882-1885, par un diplomate [The case of Tonkin: diplomatic history of the establishment of our protectorate on Annam and on conflict with China, 1882-1885, by a diplomat]*. J. HETZEL Et Cie EDITEURS: Paris. Retrieved from [L'affaire_du_Tonkin_-_histoire_.../Billot_Albert_bpt6k763538.pdf](http://www.l'affaire_du_Tonkin_-_histoire_.../Billot_Albert_bpt6k763538.pdf)

- Dommen, A. J. (2001). *The Indochinese Experience of the French and the American*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- MEP (Mission Étrangères de Paris): *Les MEP au services des Églises d'Asie et de l'océan Indien*. (1865). *Mgr. Louis Vey (1840-1909)*. Retrieved from <http://archives.mepasie.org/fr/notices/notices-biographiques/vey>
- MEP (Mission Étrangères de Paris): *Les MEP au services des Églises d'Asie et de l'océan Indien*. (1866). *Pierre Excoffon (1862-1926)*. Retrieved from <http://archives.mepasie.org/fr/notices/notices-necrologiques/excoffon-1862-1926>
- MEP (Mission Étrangères de Paris): *Les MEP au services des Églises d'Asie et de l'océan Indien*. (1894). *Anthelme Excoffon (1871-1955)*. Retrieved from <http://archives.mepasie.org/fr/notices/notices-necrologiques/excoffon-1871-1955>
- Taylor, K. W. (2013). *A History of the Vietnamese*. United Kingdom: Cambridge University Press.

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม
ที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาในกลุ่มเยาวชนบรู¹
Socio-economic structural change
and its effect on the language use of Bru youths

ณรงค์ อาจสมิติ*

narong.ard@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

ปรากฏการณ์ที่กลุ่มเยาวชนชาวบรูในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ไม่ใช้ภาษาชาติพันธุ์บรูของตน และหันมาใช้ภาษาไทยในการสื่อสารประจำวันเป็นปรากฏการณ์ที่สมควรได้รับอธิบาย บทความชิ้นนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์บรูและผู้ไทยผ่านบริบททางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ก่อนและหลังยุคลิ้นสุดอิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่ ในงานชิ้นนี้เป็นการเสนอชุดคำอธิบายใหม่ว่า ภาวะการไม่ใช้ภาษาบรูของเยาวชนในพื้นที่ศึกษานั้น มิได้เกิดการกดทับของการให้ค่ากับความหมายของคำว่า “ชา” ที่ถูกสร้างขึ้นดังเช่นคนรุ่นก่อนประสบ หากแต่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยเฉพาะการเข้ามาถือครองที่ดินของชาวผู้ไทยในเขตที่อยู่อาศัยของชาวบรู อีกทั้งแรงกระตุ้นจากโครงการพัฒนาในพื้นที่ของภาครัฐภายหลังยุคลิ้นสุดอิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นปัจจัยเสริมให้เกิดความต้องการที่ดินของชาวผู้ไทยในการเข้ามาอยู่ในชุมชนคนบรูและครอบงำการใช้ภาษาในทุกแวดวง ทั้งในแวดวงครอบครัว แวดวงโรงเรียน และแวดวงพื้นที่สาธารณะ ในตอนท้ายบทความนี้ผู้วิจัยได้คาดการณ์และแสดงทัศนะความห่วงใยการตกเข้าไปสู่สถานะความเป็นชายขอบของสังคมสมัยใหม่ที่มีวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมบนเศรษฐกิจทุนนิยมของชาวบรู

คำสำคัญ : ชาติพันธุ์บรู, การใช้ภาษา, ผู้ไทย, บรู, การฟื้นฟูภาษาบรู

* อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

The phenomenon of Bru youths in Kok Tum sub-district of Dong Luang district, Mukdahan province using Phu Tai language in everyday life, instead of their ethnic Bru language, needs to be analyzed. In this article, I explore relationships between Phu Tai and Thai Bru ethnic groups in an ethnic historical context before and after the Cold War period. The collapse of the Communist Party of Thailand (CPT) and the socio-economic changes that followed have influenced the language use of the Bru's younger generations. In this paper, I argue that the loss of the Bru language in the research areas is not because of the derogatory meaning of “Kha” as in earlier times but rather due to socio-economic changes in the Bru communities in which land ownership has been transferred to the Phu Tai from outside the communities. After the CPT was dissolved, many Phu Tai people moved into Bru communities and took up land ownership. Furthermore, the land development projects led by the government after the collapse of the CPT created demand for land among people, particularly the Phu Tai people. As a result, the Phu Tai language dominates every domain including home, school, and public sphere. In the last part, I express my concern for the future of the Bru who have become marginalized in the modern capitalist society.

Keywords: Bru ethnicity, Language use, Phu Tai, Bru, Bru language revitalization

1. บทนำ

ปรากฏการณ์การไม่ใช้ภาษาชาติพันธุ์ของตนในหมู่เยาวชนบุรี² ในการสื่อสารประจำวัน อาจจะมีได้แปลกแตกต่างจากภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์หลายๆ ภาษาที่อยู่ในภาวะวิกฤต หากแต่การเลือกใช้ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาเพื่อการสื่อสารในหมู่เยาวชนบุรีเป็นปรากฏการณ์ที่ควรจะต้องได้รับการศึกษาค้นหาสาเหตุ เด็กและเยาวชนบุรีเหล่านี้ไม่ใช้ภาษาอีสาน ไม่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในสถานการณ์เช่นนี้ ถือได้ว่าภาษาชาติพันธุ์มีความเสี่ยงต่อการสูญหายไปจากชุมชนในอนาคตอันใกล้ แม้ว่ากลุ่มชาวบ้านที่มีจิตสำนึกในการธำรงรักษาภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์มีความห่วงใยและพยายามฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์บุรี แต่การทำงานมีข้อจำกัดหลายประการ

บทความชิ้นนี้เป็นการศึกษาขยายองค์ความรู้ให้กว้างขวางไปกว่าการศึกษาในเชิงภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ หากแต่เป็นการบูรณาการศาสตร์ทางด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ มานุษยวิทยาและวัฒนธรรมศึกษาเข้าช่วยอธิบายปรากฏการณ์เพื่อให้เกิดความครอบคลุม ในอันที่จะค้นหาสาเหตุการไม่ใช้ภาษาชาติพันธุ์ของตนแต่หันมาใช้ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาในการสื่อสารประจำวัน ผู้วิจัยใช้วิธีวิทยาตามแนวทางการวิเคราะห์วาทกรรมในการค้นหาชุดของความหมายที่ถูกสร้างตั้งแต่อดีต เพื่อชี้ให้เห็นความหมาย อุดมการณ์ และพลังอำนาจที่เบียดขับสร้างความเป็นอื่นให้กับคนบุรี พร้อมทั้งวิเคราะห์ให้เห็นจุดของการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ชาวบุรีมีคุณค่าและศักดิ์ศรีขึ้น ผนวกด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อาทิ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน ผู้อาวุโส ครูอาจารย์โรงเรียนในพื้นที่ รวมทั้งกลุ่มเด็กนักเรียนระดับชั้นต่างๆ ในช่วงปี พ.ศ.2558-2559 นำผลที่ได้มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับเหตุและปัจจัยทางสังคมต่างๆ ที่ส่งผลการต่อการใช้ภาษาผู้ไทยของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ศึกษาผ่านแนวคิดการใช้ภาษา

หากย้อนกลับไปในพื้นที่ศึกษา ที่ประกอบด้วย 5 หมู่บ้านของตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร อันได้แก่ หมู่บ้านसानแ้ว บ้านคำฝักกุด บ้านนาโคกสูง บ้านปากช่อง และบ้านนาหินกอง ซึ่งเป็นหมู่บ้านดั้งเดิมของชาวบุรีที่ตั้งถิ่นฐานตั้งแต่แรกอพยพข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาในราชอาณาจักรสยาม (ประเทศไทย) แม้ว่าปัจจุบันตำบลกกตูมจะประกอบด้วยหมู่บ้านมากขึ้น 16 หมู่บ้าน แต่หมู่บ้านที่เหลือส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านดั้งเดิมภายหลังเกิดการขยายตัวของประชากร หมู่บ้านที่ศึกษาทั้ง 5 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ในเขตรอยต่อของเทือกเขาภูพานและเทือกเขาภูผายล ปัจจุบันเป็นเขตอุทยานแห่งชาติและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า หมู่บ้านทั้ง 5 แห่งนี้เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยของชาวบุรีแหล่งใหญ่ที่เก่าแก่และสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

กลุ่มหมู่บ้านดังกล่าวตั้งอยู่ค่อนข้างใกล้กับอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ มากกว่าอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหารที่สังกัดอยู่ ระยะทางจากกลุ่มหมู่บ้านถึงอำเภอดงหลวงประมาณ 60 กิโลเมตร แต่ห่างจากอำเภอเขาวงประมาณ 25 กิโลเมตรเท่านั้น ผู้คนในพื้นที่ศึกษาจึงนิยมเดินทางเข้ามาจับจ่ายซื้อหาสินค้าที่อำเภอเขาวงมากกว่าไปใช้บริการที่อำเภอดงหลวง รวมทั้งการเข้ารับบริการจากโรงพยาบาลเขาวงด้วย และด้วยพื้นที่ของเขตอำเภอเขาวง

แห่งนี้ก็แหล่งตั้งถิ่นฐานของผู้คนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย และเป็นกลุ่มผู้ไทยดั้งเดิมกลุ่มใหญ่แห่งหนึ่งนับตั้งแต่มีการอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาเช่นกัน ดังนั้นการติดต่อสื่อสารและความสัมพันธ์ของผู้คนสองกลุ่มชาติพันธุ์นี้จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกันอย่างยาวนานซึ่งก่อให้เกิดอิทธิพลของภาษาที่มีต่อกัน

แม้ว่าจะมีนักวิชาการบางท่านได้ตั้งข้อสังเกตถึงการไม่แสดงออกอัตลักษณ์ชาติพันธุ์บรู รวมทั้งการไม่ใช้ภาษาของตนเองว่าเกิดจากการกดทับและการเบียดขับความเป็นบรูให้กลายเป็นอื่น ที่ผ่านการสร้างความหมายของคำว่า “ข้า” ทำให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่แสดงออกถึงความเป็นบรู โดยเฉพาะการสื่อสารด้วยภาษาบรูด้วยเกรงว่าต่ำต้อย หากแต่งานวิจัยชิ้นนี้ได้นำเสนอชุดคำอธิบายใหม่ถึงภาวะการไม่ใช้ภาษาบรูของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ศึกษานั้น มิได้เกิดการกดทับของการให้ค่ากับความหมายของคำว่า “ข้า” ที่ถูกสร้างขึ้นดังเช่นคนรุ่นก่อนประสบ หากแต่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยเฉพาะการเข้ามาถือครองที่ดินของชาวผู้ไทยในเขตที่อยู่อาศัยของชาวบรูที่มีเป็นจำนวนมาก ทั้งผ่านการซื้อที่ดินและการแต่งงานกับชาวบรู อีกทั้งปัจจัยเสริมจากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและอ่างเก็บน้ำของภาครัฐภายหลังยุคสิ้นสุดอิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่ดินของคนภายนอกชุมชน โดยเฉพาะชาวผู้ไทยที่อาศัยและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบรูมาก่อนตั้งแต่ในอดีต ที่เข้ามาทำกินและอยู่อาศัยในพื้นที่ของชนบรู ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการครอบงำการใช้ภาษาผู้ไทยในทุกแวดวง ทั้งในแวดวงครอบครัว แวดวงโรงเรียน และแวดวงพื้นที่สาธารณะในชุมชน แม้ว่าเยาวชนบรูจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อภาษาชาติพันธุ์ของตนก็ตาม แต่ก็ต้องใช้ภาษาผู้ไทยในการสื่อสารทุกแวดวงไป

บทความเริ่มต้นด้วยการอธิบายวิถีชีวิตของบรูที่สัมพันธ์กับป่า การสร้างมายาคติของคำว่า “ข้า” ที่ไปสัมพันธ์กับชนบรูในบริบทของประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ อิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่ศึกษาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ศึกษา การอธิบายให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน อิทธิพลของภาษาผู้ไทยในแวดวงต่างๆ และโอกาสของการฟื้นฟูภาษาบรู บทความจบลงด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์เสี่ยงของชาวบรูที่มีโอกาสเข้าสู่ภาวะความเป็นคนชายขอบของสังคมสมัยใหม่ที่มีวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมบนเศรษฐกิจทุนนิยมเช่นนี้

2. ชนบรู : วิถีชีวิตที่เรียบง่ายและการพึ่งพิงป่า

บรูเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีกระจายตัวตั้งถิ่นฐานในหลายพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จากรายงานการศึกษาของนักวิชาการระบุว่าพบชาวบรูในจังหวัดอุบลราชธานี สกลนคร อำนาจเจริญ หนองคาย มุกดาหาร (Miller, 1972) โดยเฉพาะที่จังหวัดมุกดาหารพบการตั้งถิ่นฐานมากที่ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เกือบทั้งตำบล (พิสิฐ บุญไชย,

2545) และที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบที่บ้านท่าล้ง ตำบลห้วยไผ่ และบ้านเวินบึก ตำบลโขงเจียม (พนัส ดอกบัว, 2552) นอกจากนั้นยังพบชาวบรูที่อำเภอกุสุมาลย์ และอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร (ธันวา ใจเที่ยง และธเรศ ศรีสฤติย์, 2558) สมใจ ศรีหล้า (2550) ได้รายงานไว้ว่า พบชาวบรูจำนวนเล็กน้อยที่ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดหนองคายอีกด้วย มีรายงานการศึกษากล่าวถึงการอพยพของชาวบรูเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหญ่ในราชอาณาจักรสยาม 2 พื้นที่ใหญ่ได้แก่ ในพื้นที่บริเวณตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง กล่าวกันว่าอพยพมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ตอนต้นในสมัยรัชกาลที่ 3 คราวเดียวกับการถูกกวาดต้อนครั้งราชอาณาจักรสยามปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ (สมใจ ศรีหล้า, 2550; สุนันทา หันชัยศรี, 2542) บางสำนวนกล่าวว่าชาวบรูอพยพมาในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งการปราบฮ่ออีกด้วย (พิสิฐฐ์ บุญไชย, 2545) ในอีกพื้นที่หนึ่งบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม บ้านท่าล้งและบ้านเวินบึกนั้น เล่ากันว่า อพยพเคลื่อนย้ายจากประเทศลาวเนื่องจากการถูกกดขี่บังคับเก็บภาษีจากเจ้าอาณานิคมอย่างฝรั่งเศส หากไม่ปฏิบัติตามจะถูกบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส จึงตัดสินใจย้ายหนีมาอยู่ฝั่งไทย (ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และสี พิงป่า, 2523) เกียรติศักดิ์ บังเพลิง (2558) กล่าวในทำนองเดียวกันว่าชาวบรูอพยพมาจากฝั่งประเทศ สปป.ลาวเมื่อราว พ.ศ.2457

ชาวบรูเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกกลุ่มย่อยมอญ-เขมร มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในตระกูลภาษาเดียวกัน อันได้แก่ ขมุ กวย กูย โซเยอ เป็นต้น (สุริยา รัตนกุล, 2542) ผู้คนชาวบรูมีภาษาของตนเองแต่ไม่มีภาษาเขียน ชาวบรูเคยถูกเรียกว่า “ข้า” เช่นเดียวกับชนกลุ่มเดียวในตระกูลภาษาเดียวกันที่ถูกเรียกว่าขามาก่อนคำว่า “ข้า” นี้เองเป็นคำเรียกที่ชาวบรูไม่ปรารถนา ชาวบรูพอใจที่จะให้เรียกพวกตนเองว่า “บรู” ซึ่งหมายถึง “คน” หรือ “คนบนเขา” ด้วยชาวบรูมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับป่าเขา มีวัฒนธรรมการดำรงชีพด้วยการหาของป่าล่าสัตว์และใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในป่า ซึ่งคำว่า “บรู” มีความหมายที่ดีกว่าคำว่า “ข้า” ที่แฝงไว้ด้วยอคติทางชาติพันธุ์

ชาวบรูโดยทั่วไปมีนิสัยสันโดษ มีภาษาพูดของตนเองและใช้ภาษาของตนสื่อสารกันในกลุ่ม ในอดีตนิยมแต่งงานภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน มีการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเป็นกลุ่มเล็กๆ ตามที่ราบระหว่างภูเขา มีการเพาะปลูกข้าวไร่ มีความสามารถในการจัดสาน เช่น การสานเสื่อ ลักษณะนิสัยที่โดดเด่นของชาวบรูคือ ซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา รักอิสระ รักสงบ รักจริงเกลียดจริง รักพวกพ้อง (ทิพวรรณ พ่อขันชาย, 2553; ยุทธนา กนกนาก, 2553; Schliesinger, 2003) ชาวบรูมีความเหนียวแน่นในระบบครอบครัวและชุมชน เคารพและยึดเหนี่ยวหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีระบบเจ้าโคตรที่ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส และเคารพเทพยดาอารักษ์ในป่าที่ปกป้องคุ้มครองคนในหมู่บ้าน (ธันวา ใจเที่ยง และธเรศ ศรีสฤติย์, 2558)

ด้วยวัฒนธรรมของชาวบรูที่มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับป่าอีกทั้งป่ามีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบรูตั้งแต่อดีตมาจึงไม่นิยมสะสมเงินทอง ไม่เชี่ยวชาญด้านการเกษตรกรรม และยังประสบปัญหาข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี จำเป็นต้องนำของป่าออกไปแลกอาหารและเสื้อผ้ากับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกันที่อำเภอเขาวงที่อยู่ตอนล่างของเชิงเขา

ด้วยชาวผู้ไทยอยู่ในที่ราบลุ่มมีวัฒนธรรมค่านาปลูกข้าวและทอผ้า ชาวบุรีจึงนำผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่า เช่น สัตว์ป่า และพืชผักในป่า รวมทั้งเสื้อที่สานได้ออกแลกข้าว เกลือ ปลา ร้า และเสื้อผ้ากับชาวผู้ไทย โดยเฉพาะในช่วงเดือนฤดูแล้ง ตั้งแต่ตุลาคมไปจนถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปีที่ชาวไร่ที่ปลูกไผ่ไม่พอบริโภค นายชัยดินทร์ สาสีพันธุ์ กล่าวว่า “ชาวข่าชาวส่วยจะหาของปามากิน กินจนหมด แล้วจึงจะออกไปหาของกินอีก วิถีชีวิตเขาเป็นแบบนั้น อยู่กับป่า เข้าป่าก็ได้ของกิน จึงไม่เก็บหอมรอมริบ” (สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2559)

3. บริบททางประวัติศาสตร์และชื่อเรียกมายาคติของ *บุรุษ ข่า*

หากย้อนกลับไปโนดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงซึ่งนับว่าเป็นดินแดนที่มีกลุ่มผู้คนชาติพันธุ์จำนวนมากอาศัยอยู่ มีรายงานการสำรวจกลุ่มคนชาติพันธุ์ในลาวพบว่า มีชาวบรูอาศัยทางใต้ของแขวงคำมั่ง สะหวันนะเขต สาละวัน และเซกอง (Schiesinger, 2003) ในบรรดาความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ดังกล่าว คำว่า “ข่า” เป็นคำที่ใช้เรียกผู้คนแบบเหมารวมและสันนิษฐานว่าชาวบรูก็เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกเรียกเหมารวมว่าชาวข่าด้วยเช่นกัน ในหนังสือเรื่อง “ข่าเจียง : กบฏไพร่ ขบวนการผู้มียุทธศาสตร์สถาปนาพระราชอาณาเขตสยาม-ล้านช้าง” ของกำพล จำปาพันธ์ (2555) ได้แสดงให้เห็นว่าผู้คนที่ถูกเรียกว่า “ข่า” เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง การดำเนินชีวิตของผู้คนกลุ่มดังกล่าวมีการพัฒนาขึ้นจนสามารถสร้างบ้านแปลงเมืองของตนขึ้นมาได้เป็นเมืองขะวา แต่กลุ่มผู้คนที่ถูกเรียกว่า “ข่า” ต้องถอยร่นอพยพโยกย้ายไปอยู่ตามป่าเขา เช่นเดียวกับงานของจิตร ภูมิศักดิ์ (2556) ที่อธิบายไปในทิศทางเดียวกันว่า เมื่อขุนลอได้สถาปนาอำนาจขึ้นปกครองเมืองขะวา (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเมืองเป็นเชียงตุง เชียงทอง ชื่อเดิมของเมืองหลวงพระบางในปัจจุบัน) พวกเจ้าขุนมูลนายลาวตามเที่ยวกวาดต้อนตีจับหรือขึ้นทะเบียนบังคับเอาชนพื้นเมืองมาเป็นข้า (ทาส) คำว่าข่า (ข่า) จึงแผ่ขยายออกไปใช้กับชนชาวป่าชาวเขาทั่วไปเกือบทุกเผ่าพันธุ์ ด้วยเหตุนี้พวกข่าในประเทศลาวจึงประกอบไปด้วยชนชาติที่เผ่าพันธุ์แตกต่างตระกูลกัน มีทั้งข่าตระกูลมอญ-เขมร เช่น ขมุ ข่าถิ่น ข่าเมต ข่าฮ่อ ข่าว้า ตระกูลขวามาลายู เช่น ข่าระแด ข่าจราย ตระกูลพม่า-ธิเบต ข่าเลาะ (ละหู่หรือมูเซอ) ข่าก้อ (อาข่า) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าคำว่าข่าไม่ใช่ชื่อชนชาติพันธุ์หนึ่งใดโดยเฉพาะ หากแต่เป็นชื่อที่เรียกตามฐานันดรทางสังคม และใช้เรียกได้หลายเผ่าหลายชนชาติ ไม่มีข้อจำกัด คำว่า “ข่า” จึงสื่อถึงความหมายของฐานะทางสังคมและการเมืองและสร้างความเป็นอื่น รวมทั้งเป็นการบ่งบอกความต่างระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง เช่นเดียวกับการเรียกผู้คนของชนชั้นนำในสยามในยุคล่าอาณานิคมสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ใช้เรียกผู้คนที่อาศัยอยู่ตามป่าเขาและบนพื้นที่สูงอย่างเหมารวมด้วยคำนำหน้าว่า “ข่า” เช่น ข่าก้อ (อาข่า) ข่าของ (ชาวของที่อาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างสยามกับกัมพูชาด้านจันทบุรี) ข่าจีน (คะฉิ่น) เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความล้าหลัง และความแตกต่างระหว่างกลุ่มคนในเมืองและกลุ่มคนในป่า (กำพล จำปาพันธ์, 2555)

จิตร ภูมิศักดิ์ (2556) ได้อธิบายเพิ่มเติมคำว่า “ข้า” นั้น น่าจะเป็นสำเนียงในภาษาลาวใต้ ที่หมายถึงข้าทาส ลาวหลวงพระบางจะออกเสียงเป็น “คำ” ซึ่งตรงกับคำภาษาไทย สำเนียงภาคกลางว่า ข้า (ทาส) และเมื่อประกอบกับบริบทความต้องการใช้แรงงานจึงกลายเป็นวัฒนธรรมของผู้ชนะที่นิยมจะจับผู้พ่ายแพ้อย่างเข้ามาเป็นเชลย ทาสแรงงาน (จิตร ภูมิศักดิ์, 2556; สุวิทย์ อธิราชวาท, 2543) เชลยหรือทาสที่ได้จากการชนะสงครามมิได้ถูกใช้เพียงเป็นแรงงานเท่านั้น ข้าทาสที่ได้มายังถือว่าเป็นทรัพย์สินของผู้ครอบครอง จะขาย จะเป็นบำเหน็จรางวัลให้แก่ใครก็ได้ แม้แต่จะฆ่าทิ้งเสียก็ยังได้ เมื่อสังคมมีความต้องการแรงงานในภาคการเกษตร ผู้แพ้สงครามอย่างเชลยจึงถูกนำมาเลี้ยงไว้ใช้งาน เพาะปลูกพืชพันธุ์เพื่อเป็นอาหาร และเสปียงให้แก่เจ้านายของตน บังคับให้ทำงานเป็นข้ารับใช้ตามแต่ผู้ชนะสงครามต้องการ (ณรงค์ อาจสมบัติ, 2555)

ความหมายของคำว่า “ข้า” ยังถูกตอกย้ำถึงความเป็นทาสมากขึ้นด้วยประเพณีตีข้า ความหมายนี้เกิดขึ้นเมื่อครั้งปราบกบฏเชียงแก้ว ราชสำนักสยามโดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้มีทรงรับสั่งให้เจ้าเมืองนครราชสีมาเป็นแม่ทัพหน้าและมีกองทัพหลวงจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปช่วยปราบกบฏเชียงแก้ว ภายหลังปราบกบฏเชียงแก้วได้ราบคาบ พระยานครราชสีมาได้บำเหน็จสงครามที่พระพรหมยกบัตรและได้ข้าไพร่ไว้ในสังกัดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ผลของการปราบกบฏในครั้งนี้ นอกจากกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า “ข้า” ถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก บ้านเรือนถูกเผาทำลาย บางส่วนถูกจับไปขายเป็นทาส บ้างถูกสักเลขเป็นไพร่สังกัดกรมกอง และยังก่อให้เกิดประเพณีนิยมในหมู่ชนชั้นนำท้องถิ่นที่จะจับไพร่เข้ามาเป็นข้าทาสจนเรียกกันว่า “ประเพณีตีข้า” (กำพล จำปาพันธ์, 2555; จิตร ภูมิศักดิ์, 2556)

การเอาเปรียบ ถูกขูดรีด ช่มเห่งที่ผู้ปกครองมีต่อกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า “ข้า” นำไปสู่การลุกขึ้นสู้หลายครั้ง และการไม่ยอมต่อผู้ปกครองนำไปสู่ความหมายของการเรียกขานว่า “กบฏข้า” อาทิ กบฏข้าในปี พ.ศ. 2312 ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี กบฏเจ้าโอ เจ้าอิน ที่มีกองกำลังชาสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง กบฏเชียงแก้ว ในปี พ.ศ. 2332 ในสมัยรัชกาลที่ 1 กบฏข้าบวมหาน (ทุ่งไหหิน) ในปี พ.ศ. 2357-2358 และกบฏพะสาเกตัง ในสมัยรัชกาลที่ 2 หรือแม้แต่นกบฏข้าเจื่องที่ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ด้วยความไม่พอใจสยาม ล้านช้าง รวมทั้งเวียดนามที่มีอยู่ก่อนแล้ว คนข้าจึงเข้าร่วมกับฮ่อโจมตีเมืองหลวงพระบาง เวียงจันทน์ เชียงขวาง จนนำไปสู่การจัดกองทัพจากสยามยกขึ้นไปปราบฮ่อรวมทั้งกองกำลังข้าด้วย (กำพล จำปาพันธ์, 2553)

จะเห็นได้ว่ากบฏทุกครั้งที่ถูกกองทัพของพระเจ้ากรุงธนบุรีบ้างหรือของราชสำนักสยาม บ้างปราบปรามลงจนได้ ภาพที่ปรากฏในสายตาของผู้ปกครองจึงมองคนกลุ่มนี้ว่าเป็นโจรบ้าง เป็นพวกหัวแข็งบ้างจนถึงกล่าวว่าเป็นกบฏไพร่บ้าง “ข้า” นอกจากจะมีความหมายสัมพันธ์กับ “ข้าทาส” และ “ผู้ไม่จงรักภักดี” แล้ว “ข้า” ยังเป็นคำแสดงถึงความไม่เท่าเทียม ในเชิงการเหยียดให้ต่ำต้อยกว่าอีกด้วย ดังปรากฏเมื่อคราวสยามตีได้ราชอาณาจักรล้านช้างทั้งหมด จับเอาผู้แพ้มาเป็นข้าทาส เชลยสงคราม ให้ไปทำงานรับใช้ราชสำนักในหัวเมืองต่างๆ ชนชั้นนำ

ของสยามต่างดูแลคนชาวลาว เหยียดว่าต่ำต้อยกว่าตน และในขณะเดียวกันลาวก็เหยียดซ้ำอีกต่อหนึ่ง การเหยียดผู้คนเป็นลำดับขั้นนั้นก็คือการแบ่งบอกรับการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคมที่ผ่านการเมืองการปกครอง กลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า “ข้า” ในขณะนั้นจึงเสมือนกลุ่มคนล่างสุดของระบบชนชั้นทางสังคมที่มี “เจ้าแผ่นดิน” เป็นผู้ปกครองมี “เจ้าประเทศราช” ที่เป็นข้าต่างพระเนตรพระกรรณ ในการช่วยปกครองดูแลผลประโยชน์ให้แก่ผู้ปกครอง ต้องปฏิบัติตามคำบัญชาของผู้ปกครอง ซึ่งนั่นก็คือการเรียกเก็บส่วยภาษีอากรจากชนชั้นลำดับต่อมาซึ่งในที่นี้ก็คือกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า “ข้า” ซึ่งในระบบสังคมชนชั้นเป็นปกติอยู่เองที่ผู้ปกครองมักจะเหยียดกลุ่มผู้คนที่ถูกปกครองให้มีสถานภาพที่ต่ำกว่า บ้างมองว่าเจริญน้อยกว่า ล้าหลังกว่า อ่อนแอกว่า ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ การดูถูกทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ในลักษณะที่ไม่ยอมรับว่าเป็นคน ดังนั้นคนกลุ่มดังกล่าวจึงเรียกตัวเองด้วยภาษาตนที่มักแปลความหมายว่าเป็นคน ดังเช่น “ขมุ” ที่แปลว่า “คน” หรือกรณี “คนบรู” ก็แปลว่า “คน” หรือ “คนภูเขา” ในอีกลักษณะหนึ่งคือ การเหยียดผู้คนทางฐานะทางสังคม แม้จะยอมรับกลุ่มผู้คนที่ถูกปกครองเป็นคน กลุ่มคนผู้ปกครองก็ยังคงมักเรียกคนที่ถูกปกครองหรือชนชั้นที่ต่ำกว่าให้มีความหมายถึงการเป็นอื่นที่ด้อยค่ากว่า เช่น ชี้อา คนป่าเถื่อน ไร้ความเจริญ เป็นต้น (ธันวา ใจเที่ยง, 2554, น.32)

จะเห็นได้ว่าคำว่า “ข้า” เมื่อไปสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองในแต่ละช่วงเวลาได้ก่อให้เกิดทางความหมายบางประการ นับเนื่องตั้งแต่การเป็นข้าทาส เป็นทาส เป็นชนชั้นล่างสุดในสังคมชนชั้นของลาว แม้ว่าในระยะหลังเมื่อประเทศ สปป.ลาว เข้าสู่ระบอบสังคมนิยมที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของผู้คนที่เปลี่ยนมาเรียกกลุ่มคนที่อยู่อาศัยในเขตภูเขาว่าลาวเทิง แต่ความหมายที่ติดตัวกับคนกลุ่มนี้ก็ยังคงเป็นมรดกแห่งการเหยียดชาติพันธุ์ยังคงปรากฏให้เห็นในบริบทสังคมปัจจุบันอยู่ ดังเช่น เรียกชาวบรูในพื้นที่ที่ศึกษาว่า “ข้าหลังเขา” หรือว่า “ข้าน้อย” บ้าง ซึ่งสร้างความรู้สึกอึดอัดและคับข้องใจให้แก่ผู้คนบรูในการแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ตนเองอยู่ไม่น้อย

4. ข้าชี้ออ บริบทในความสัมพันธ์กับผู้ไทย

ย้อนกลับมาสู่สมัยที่ชาวบรูอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในราชอาณาจักรสยาม (ประเทศไทย) ด้วยวิถีชีวิตที่พึ่งพิงป่า การหาของป่าล่าสัตว์ ไม่ใช่วิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบอยู่กับที่ตามทีราบลุ่มแหล่งน้ำ การทำข้าวไร่ในที่สูงจำกัดด้วยน้ำฝนในหลายครั้งได้ผลผลิตที่ไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบรูและผู้ไทยประการหนึ่งเห็นได้ชัดคือ การแลกเปลี่ยนสิ่งของจากป่ากับข้าวสารของชาวผู้ไทยที่หมู่บ้านเชิงเขา นายวัด กุลบุญมา ปัจจุบันอายุ 67 ปี เล่าให้ฟังเมื่อครั้งชาวบรูที่บ้านนาหินกองเอาของป่าไปแลกอาหารและผ้ากับชาวผู้ไทยที่เขาวงนั้น “จะต้องเดินลัดเขาลงไปกันเป็นกลุ่มๆ พักตามบ้านเสี้ยวบ้าง หาบของป่าลงไป ใครมีเสื่อก็หอบติดตัวไป เอาของป่าไปแลกข้าว เขาก็ตวงข้าวให้มากบ้างน้อยบ้าง ตามแต่เขาจะ ให้ เสื่อที่สานได้แลกกับผ้าตามความยาวของเสื่อนั้น เราเอาของไปแลกเขา เราไม่ได้ไปขอเขา นะ แต่มักถูกเรียกว่าข้าชี้ออ” (สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2558) ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของนั้นไม่มี

อัตราส่วนที่แน่นอน เป็นไปตามความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้ไทยมักเป็นผู้กำหนดว่าของป่าชิ้นหนึ่งๆ หรือสิ่งหนึ่งผืนจะตกข้าวสารให้คนบุรุษเท่าไร และด้วยความต้องการข้าวสารจำนวนมากของชาวบุรุษก็มักจะต่อรองขอข้าวสารเพิ่ม จึงกลายเป็นที่มาของคำว่า “ข้าซื้อ” เช่น “ขอข้าวเพิ่มอีกหน่อย” “ให้น้อยจัง..เพิ่มอีกนิด” คำว่าข้าซื้อนี้เองสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายหนึ่งมีมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ดังปรากฏจากการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนที่ผู้ไทยจะเป็นผู้กำหนด ซึ่งมีความไม่แน่นอนและไม่เท่ากันระหว่างผู้ไทยด้วยกันเอง ยิ่งไปกว่านั้นยังสัมพันธ์กับอัตวิสัยส่วนบุคคล ในหลายๆ ครั้งก็เป็นไปเพราะความสงสาร เช่น เห็นว่าเป็นคนแก่ เห็นว่าเป็นเด็ก ก็จะได้ข้าวเป็นจำนวนมาก หรือให้เสื้อผ้าด้วย ผนวกด้วยความเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์กว่าและเป็นผู้ให้ มิใช่ผู้มาขอหรือผู้นำของมาเสนอแลกเปลี่ยน จึงส่งผลให้ผู้ไทยมีอำนาจในการกำหนดรวมทั้งการสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาใช้กับชาวบุรุษอีกด้วย ประกอบกับลักษณะนิสัยที่สันโดษ เจียบขีริม และการที่ขาดแคลนข้าวที่ไม่เพียงพอต่อการบริโภคที่จำเป็นต้องหาของป่าลงมาแลกข้าวนำมาซึ่งความรู้สึกอ่อนด้อยกว่าภาพในสายตาของคนผู้ไทยที่อ้าเอวแขว่งในช่วงนั้นต่อคนบนเขาจึงมีนัยของการดูแคลน ว่าจนว่าล่าหลัง ว่าอดอยาก ว่าสกปรก ตัวดำไม่สวยงาม ความรังเกียจเดียดฉันท์จึงปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง และที่สำคัญสะท้อนผ่านการไม่แต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ระหว่างผู้ไทยกับชาวบุรุษในอดีต

5. การไม่แต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ไทยบุรุษและผู้ไทย

ด้วยทัศนคติที่มีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และด้วยกรอบของความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มคน ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่นิยมแต่งงานข้ามกลุ่มกัน หากแต่ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้ผู้คนออกนอกชุมชนด้วยสาเหตุต่างๆ เป็นเหตุสำคัญของการนำไปสู่การแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้คนชาวบุรุษและผู้ไทยก็เช่นเดียวกัน ในอดีตดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แม้ว่าทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์จะอาศัยใกล้ชิดและเกื้อกูลกัน กลุ่มคนทั้งสองก็ไม่นิยมแต่งงานข้ามกลุ่มกัน ผู้ไทยมีทัศนคติว่าคนบุรุษยากจน อดอยาก ล้าหลัง เนื้อตัวมอมแมม ผู้ไทยครอบครัวใดเอาบุรุษมาเป็นเขยเป็นสะใภ้ก็เกรงว่าจะถูกญาติพี่น้องรังเกียจไปด้วย ในขณะที่ชาวบุรุษมีทัศนคติว่า “เราต่ำต้อย ทานาก็ไม่เป็น ทอผ้าก็ไม่เป็น ไปอยู่กับเขา (ผู้ไทย) ก็จะไม่ไ้ ญาติพี่น้องทางฝ่ายผู้ไทยจะรังเกียจ ครอบครัวจะไม่เป็นสุข” (นางเหวย บุญปากดี, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2558)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมด้วยการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ได้เริ่มปรากฏให้เห็นด้วยเหตุที่มาจาก การขยายพื้นที่เกษตรกรรมของชาวผู้ไทยเข้าไปเขตที่ทำกินของชาวบุรุษบนภูเขามากขึ้น การขึ้นมาเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ภูเขาทำให้หนุ่มผู้ไทยได้พบกับสาวบุรุษ การหยอกล้อ พูดคุย เทียวเล่นตามประสาหนุ่มสาวนำไปสู่การตกลงปลงใจที่จะแต่งงานกับสาวบุรุษ แม้ทางญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายจะไม่เห็นด้วยกับการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์นี้แต่ก็ไม่สามารถทัดทานความต้องการของคนหนุ่มสาวได้ นางบุตร กลุ่บุญมา เล่าว่า “ราวปี พ.ศ.2512 นั้นละที่พอ

มีหนุ่มผู้ไทยแต่งงานกับสาวบรูและทำกินบนเขา มีบ้านละคนคนสองคน (หมู่บ้านละรายสองราย_ผู้เขียน) ที่เป็นเขยเป็นสะใภ้ ...ส่วนใหญ่จะอยู่บนนี้ ถ้าเป็นเขยก็เอาเขยผู้ไทยมาอยู่กับบรู ถ้าเป็นสะใภ้ก็มักไปเป็นสะใภ้คนผู้ไทยที่ทำกินบนเขา ไม่ค่อยลงไปอยู่ข้างล่าง” (สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2558) ในช่วงนั้นมักมีคำพูดถึงคู่แต่งงานในลักษณะที่ว่าจะอยู่กันไม่นาน แต่งไปเดี๋ยวก็เลิกกันไปเอง อยู่กันไม่ได้ นางเขย บรูปากดี เล่าว่า “ส่วนใหญ่ก็เป็นแบบนั้น มีหลายคู่ แต่งแล้วก็เลิกหมด ไม่แยกย้ายกันไป ก็ตายจากกันไป อยู่กันไม่นานเท่าไร ..คนผู้ไทยแปลกอยู่บนเขานานเป็นมาลาเรีย คนบรูไม่เป็น ตายไปก็เยอะ” (สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2558)

ความสัมพันธ์โดยการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ระหว่างผู้ไทยและชาวบรูมีพัฒนาการมากขึ้นตามลำดับและหยุดลงในช่วง พ.ศ. 2516 เป็นช่วงที่หลายหมู่บ้านในตำบลกกตูมเกิดปรากฏการณ์การแตกบ้าน³ หมู่บ้านถูกเผาเพื่อไม่ให้เป็นฐานสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ปรากฏการณ์ของการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ระหว่างคนบรูกับคนกลุ่มอื่นกลับมาเกิดขึ้นในพื้นที่อีกครั้งเมื่อสิ้นสุดการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์และผู้คนย้ายกลับมายังหมู่บ้านของตน นับตั้งแต่ราวปี พ.ศ.2518 ผู้คนเริ่มทยอยกลับหมู่บ้านตนเป็นช่วงๆ ในขณะเดียวกันก็มีผู้คนจากที่อื่นรวมทั้งกลุ่มผู้ไทยที่เขาวงขยับขยายเข้ามาตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยบนเขามากขึ้น จนเกิดการขยายตัวของหมู่บ้านเช่นในปัจจุบัน ผู้คนก็มีได้มีเพียงแค่ชาวบรูอีกต่อไป กลับกลายเป็นมีผู้คนจากหลากหลายจังหวัดอพยพติดตามชาวบรูที่อยู่ที่นิคมคำสร้อยกลับมายังหมู่บ้านของตน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยในพื้นที่ตำบลกกตูมแห่งนี้ก็ยังคงเป็นไทยบรูดั้งเดิมและผู้ไทยจากอำเภอเขาวง นอกจากนั้นเป็นประชากรกลุ่มชาติพันธุ์อื่นจากจังหวัดต่างๆ ที่อพยพติดตามมาด้วยจากนิคมคำสร้อยอีกจำนวนหนึ่งด้วย

6. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่: จุดเปลี่ยนของวิถีชีวิตคนบรูที่ตำบลกกตูม

พื้นที่ทั้งบริเวณอำเภอดงหลวงก่อนที่จะขึ้นกับจังหวัดมุกดาหารในปัจจุบันเคยเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอนาแก จังหวัดนครพนมมาก่อน ทั้งทั้งบริเวณอำเภอดงหลวงในอดีตเคยเป็นพื้นที่สีแดงอยู่ในเขตอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ได้อาศัยชาวบ้านที่ไม่ได้ความเป็นธรรม ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับความสนใจจากภาครัฐ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ถูกเหยียดหยามเอาเข้าเป็นแนวร่วม ความพยายามหาแนวร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้แพร่เข้าสู่พื้นที่ตำบลกกตูมก่อนการเกิดกรณีวันเสี่ยงปีแตก⁴ (วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2508) ที่บ้านนาบัว ตำบลเรณูนคร อำเภอรอดพนม ชาวบรูที่รู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมและที่ถูกเหยียดหยามหลายรายเข้าเป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์คนเหล่านั้นเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ ที่คาดหวังว่าจะช่วยให้ชีวิตดีขึ้นจากความเท่าเทียมกันจะช่วยแก้ปัญหาความอดอยากได้ และอีกหลายรายเข้าร่วมกับคอมมิวนิสต์เนื่องจากถูกข่มเหง ถูกกดขี่จากเจ้าหน้าที่รัฐ การแทรกแซงและชักชวนหาแนวร่วมได้แผ่ขยาย

และครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบลกกตูม จนในปี พ.ศ.2515 เดือนสิงหาคม พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ประกาศ 5 หมู่บ้านของตำบลกกตูมเข้าเป็นพื้นที่ในความดูแลของพรรค ได้แก่ บ้านโคกสูง บ้านसानแก้ว บ้านนาหินกอง บ้านปากช่อง และบ้านคำผักกูด (เก็บความจากการสัมภาษณ์นายบุญเส็ง ข้าสะโปน และนายวัด กุลบุญมา, 8 มิถุนายน 2558) การประกาศดังกล่าวนำมาซึ่งความรุนแรงและการสูญเสียจำนวนมากทั้งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผลสุดท้ายทหารฝ่ายรัฐบาลปฏิบัติการขั้นเด็ดขาดโดยการยึดคืนและเผาทำลายหมู่บ้านดังกล่าวเพื่อตัดทอนกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ หรือที่ชาวบรูเรียกว่า **แตกบ้าน**

6.1 การกลับคืนสู่สามัญ

ภายหลังต่อมาเมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยคลี่คลายลง ราวปี พ.ศ.2518 ชาวบ้านที่เข้าป่าทั้งบรูและผู้ไทยบางส่วนเริ่มทยอยกลับหมู่บ้าน และหลายพื้นที่ต้องสร้างหมู่บ้านกันขึ้นมาใหม่ “กลับมาใหม่ๆ นาทุเรศตัวเอง ไม่มีอะไรเหลือเลย ข้าวจะกินยังไม่มี ต้องหามันหากลอยกิน หาของป่าไปแลกข้าวเขาอยู่เลย ไปแลกก็ไม่รู้ว่าเขาจะเอาอีกนะ บางคนก็ไม่อยากคุยกับเรา เขากลัวเรา บ้างก็ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ฝ่ายปกครองก็ยังเพ็งเล็งเราอยู่ คอยตรวจสอบว่าไปไหน ทำอะไร มีชีวิตที่ลำบากที่สุดในช่วงนั้น” (นายบุญเส็ง ข้าสะโปน, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2558) การกลับสู่ชุมชนดั้งเดิมของชาวบรูจำนวนมากเป็นผลมาจากการประกาศนโยบาย 66/2523 ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยทำให้ผู้คนออกจากป่าจำนวนมากขึ้น กลุ่มคนที่อพยพไปอยู่ที่นิคมคำสร้อยบางส่วนก็เดินทางกลับมายังถิ่นฐานเดิม และผลของการอพยพกลับจากนิคมคำสร้อยนี้เองนำมาซึ่งการผสมผสานวัฒนธรรมจากคนหลายถิ่นไม่เพียงเฉพาะแค่คนบรูและคนผู้ไทยเท่านั้น ยังมีกลุ่มคนจากจังหวัดอื่นๆ ที่แต่งงานอยู่กินกับชาวบรูที่นิคมคำสร้อยติดตามมาด้วย รวมทั้งการชักชวนกันมาเพื่อหาที่ดินทำกินแห่งใหม่ในเขตภูเขากอีกด้วย

6.2 การเลียนแบบการเพาะปลูก : จุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น วิถีชีวิตชาวบรูสัมพันธ์และพึ่งพิงป่าเป็นหลัก ตั้งแต่อดีตมาชาวบรูไม่ถนัดการทำเกษตรกรรม คงมีเพียงการเพาะปลูกพืชผักเล็กๆน้อยๆ ยิ่งในสถานะที่แทบจะเรียกได้ว่าสิ้นเนื้อประดาตัวที่ต้องการสร้างหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ เมื่อคนกลุ่มหนึ่งทำอะไรแล้วได้ผลดีย่อมส่งผลให้คนกลุ่มหนึ่งทำตาม อย่างการปลูกพืชเศรษฐกิจก็เช่นเดียว ชาวบรูก็เอาอย่างชาวผู้ไทยปลูกมันสำปะหลัง อ้อย ปาล์มน้ำมัน ตลอดจนยางพาราที่ปลูกในปัจจุบันก็ล้วนมาจากคนนอกหมู่บ้านทดลองนำเข้ามาปลูกก่อนคนบรูจึงปลูกตาม ประกอบกับชาวบรูมีที่ดินครอบครองเป็นจำนวนมาก จึงลองปลูกเลียนแบบคนอื่น นายวัด กุลบุญมา เล่าว่า “มัน (มันสำปะหลัง) เข้ามาเริ่มปลูกในหมู่บ้าน ก็ราวปี พ.ศ.2518 ตอนนั้นถนน ยังเป็นถนนดินแดงอยู่เลย เห็นคนที่บ้านปากช่อง (คนผู้ไทย ผู้เขียน) มาปลูกก่อน เรายังไม่รู้เรื่องเลย ปลูกแล้วไปขายที่ไหน ...มีคน มารับซื้อ ถึงที่เลย เห็นเลยเริ่มปลูก บ้านละไร่สองไร่ พอได้เงินดีก็ปลูกมาก

ขึ้น” (สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2558) ราคาขณะนั้นขายได้กิโลกรัมละประมาณ 70-80 สตางค์ ปลูกรูหนึ่งไร่ได้ผลผลิตราว 4-5 ตัน ก็ช่วยให้ชาวบุรีรัมย์ได้บ้าง

“มันมาก่อน ตามก็อ้อย บางปีก็ราคาดี บางปีราคาก็ตก” นายวัด กลุญญา กล่าว และยังเล่าให้ฟังอีกว่า “เป็นมันธรรมดาไม่ใช่มีพันธุ์อะไร ได้แบ่งน้อย ต่อมาราชการมาส่งเสริม ให้ปลูกมันพันธุ์ ปกติผมไม่เคยเห็นเงินหมื่นก็ได้เห็น เห็นแต่สี่ห้าร้อย พันสองพันเท่านั้น รดสอง แถว 6 ล้อ 12 คัน วิ่งขึ้นลงระหว่างอำเภอเขาวงที่อยู่พื้นที่ราบกับหมู่บ้านบนภู เข้า 6 คัน เย็น 6 คัน คนแน่นทุกคัน” นายวัด กลุญญา อธิบายให้เห็นภาพของผู้คนในช่วงนั้นที่มีเงินลงไปจับจ่ายซื้อของที่เขาวง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวบุรีรัมย์ในช่วงนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจที่เฟื่องฟู

การปลูกอ้อย ปาล์มน้ำมัน และยางพาราก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันที่เริ่มจากคนนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะคนไทยและคนจากภาคอื่นที่เข้ามาอยู่อาศัยทำมาหากินพื้นที่ที่ทดลองปลูก ก่อน เมื่อเห็นว่าประสบความสำเร็จ ชาวบุรีรัมย์ก็จะปลูกตาม การปลูกอ้อยเริ่มปรากฏในพื้นที่ราวปี พ.ศ.2521-2522 เมื่อคราวราคามันสำปะหลังราคาเริ่มตกต่ำ เนื่องจากมีผลผลิตจำนวนมากเกินความต้องการของตลาด เกษตรกรจึงหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่ได้ราคาดีกว่า นั่นคือ อ้อย และชาวบุรีรัมย์พื้นที่ก็เลียนแบบคนอื่นปลูกอ้อยตาม จนปัจจุบันชาวบุรีรัมย์ในพื้นที่ตำบลกกตูม ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ในลักษณะผสมผสานกัน เนื่องจากชาวบุรีรัมย์มีที่ดินครอบครองจำนวนมาก บางแปลงปลูกพืชบางชนิด อีกแปลงปลูกพืชอีกชนิด มีทั้งมันสำปะหลัง อ้อย ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น สร้างรายได้ให้กับชาวบุรีรัมย์ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีเงินสามารถหาซื้อสิ่งของเพื่อการบริโภค

ปรากฏการณ์ของการลงไปแลกข้าวจึงหมดไป ปัจจุบันชาวบุรีรัมย์หาซื้อของอะไรก็หาซื้อมาบริโภคเช่นเดียวกับผู้คนหมู่บ้านอื่นทั่วไป ทุกหลังคาเรือนมีเครื่องใช้และอุปกรณ์ไฟฟ้า โทรทัศน์ ตู้เย็น ชาวบ้านมีรถยนต์ใช้กันจำนวนมาก หลายหลังมีรถยนต์ มีรถไถ ผู้คนส่วนใหญ่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ใช้ เด็กๆ ได้รับการศึกษาสูงขึ้น

7. คนบุรี: ความหมายใหม่ที่มาพร้อมกับฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษา

ชาวบุรีจากเดิมที่ถูกดูแคลนถูกเรียกว่า “ข้า” ที่มีความหมายเชิงการดูถูกดูแคลนทั้งหมดไปเมื่อชาวบุรีมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีรายได้เลี้ยงครอบครัว มีกำลังเงินที่จะจับจ่ายใช้สอย ชาวบุรีไทยที่ตลาดเขาวงต้อนรับเป็นอย่างดี เชิญชวนให้มาอุดหนุนสินค้า “วันนี้มาซื้ออะไรดี เอานั่นเพิ่มเอานี้เพิ่มมัย” นายวัด กลุญญา กล่าวถึงคำพูดที่พ่อค้าแม่ค้าเชื้อเชิญให้ซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น (สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2558) คำเรียกว่า “ขำน้อย” ที่ใช้เรียกทั้งเด็กและผู้ใหญ่ก็หายไป กลับกลายมาเรียกว่า “บุรี” “คนบุรี” แทน

7.1 การเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจของคนบรู

โดยเฉพาะในยุคหลังสิ้นสุดอิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยผู้คนมีความต้องการที่ดินเพื่อทำกินและที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น พื้นที่ราบลุ่มเชิงเขาที่เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาวไทยไม่สามารถขยายพื้นที่ทำกินได้อีก การครอบครองที่ดินใหม่จึงเป็นไปด้วยการซื้อหรือการเกี้ยวตองเป็นญาติผ่านการแต่งงานกับชาวบรูที่มีที่ดินจำนวนมากบนเขา ปรากฏการณ์ทั้งสองรูปแบบเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีจำนวนมากที่ชาวผู้ไทยเข้ามาซื้อสิทธิทำกินบนเขา⁵ นายวัด กุลบุญมา เล่าว่า “ที่ดินบนเขาแต่ก่อนคนบรูหักร้างถางพงทำกินไว้มาก แต่ก็ไม่มีเอกสารสิทธิ อะไร ชาวบ้านรู้ว่าที่ตรงไหนใครทำกิน คนผู้ไทยขึ้นมาอยากได้ที่ดิน คนบรูก็ขาย (สิทธิ) ที่ดิน ตรงนั้นตรงนี้ ซื้อเอาขายกันแยะ ผู้ไทยขึ้นมามากถ้ามีคนสามส่วนผู้ไทยมาราวส่วนหนึ่งได้” (สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2559) และก็มีคนจากถิ่นอื่นเข้ามาหาซื้อที่ดินในเขตที่ชาวบรูอยู่และทำกินมาก่อนด้วย “มีลูกชายมัย มีลูกสาวมัย” นางเหวย บุญปากติ (สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2558) สะท้อนถึงคำพูดของคนผู้ไทยที่อยากเกี้ยวตองกับคนบรูอยากได้เป็นयेเป็นสะใภ้ผู้ไทย ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่คนผู้ไทยจะไม่แต่งงานกับคนบรูที่รังเกียจว่าจนไม่สวย หรือแม้แต่ซื้อเกี้ยวหากันไปเป็นวันๆ ไม่รู้จักเก็บออมสะสมทรัพย์สมบัติ

นอกจากนี้ การเข้ามาของโครงการพัฒนาพื้นที่จากภาครัฐภายหลังก่อสิ้นสุดอิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยหลายโครงการก็นำมาซึ่งความต้องการที่ดินมากขึ้น โครงการต่างๆ เหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนไปในทางที่ดีขึ้นสะดวกสบายขึ้น เช่น การพัฒนาเส้นทางคมนาคมถนนสาย 2287 (ถนนเปรมประชา) ระหว่างอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ไปอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหารที่ผ่านพื้นที่ตำบลกกตูม การเข้ามาของหน่วยงานราชการในการส่งเสริมพันธุ์พืชต่างๆ โครงการอนุรักษ์พันธุ์พืชและป่าแหล่งต้นน้ำ และที่สำคัญโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยทรายตอนบนที่เป็นโครงการในพระราชดำริ พัฒนาอ่างเก็บน้ำ 7 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ได้รับประโยชน์ 184,000 ไร่ ของอำเภอคำชะอี และอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โครงการนี้ตำบลกกตูมได้รับประโยชน์เต็มที่ 8 หมู่บ้าน กว่า 102,000 ไร่ (พญักณัฐ พูลลาภ, 2555) จากเดิมคนบนเขาที่ถูกเหยียดหยามว่า *หลังเขา ไม่เจริญ แร้นแค้น* ก็เปลี่ยนไป ในอดีตการลงเขาไปอำเภอเขาวงต้องเดินลัดเขาใช้เวลาเป็นวันก็กลายเป็นนั่งรถประจำทางไปไม่ถึงชั่วโมง การพัฒนาถนนที่ได้ความสะดวกสบาย สะท้อนผ่านการมีรถประจำทางปรับอากาศวิ่งตรงเข้ากรุงเทพฯ จากบ้านแก่งนาง ตำบลกกตูม วันละ 2 รอบ เข้าและเย็นทุกวัน ที่แต่เดิมมีรถโดยสารเฉพาะที่อำเภอเขาวงเท่านั้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงชุมชนบนเขาเป็นชุมชนใหญ่ที่มีผู้คนจำนวนมากและมีความต้องการการเดินทางจำนวนมากด้วยเช่นกัน พร้อมกันนี้ เมื่อมีถนนไฟฟ้าก็ตามมา ทุกบ้านเรือนได้รับการบริการด้านไฟฟ้า อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ก็ตามมา และที่สำคัญ การพัฒนาแหล่งน้ำที่ช่วยให้ผู้คนบนที่สูงมีน้ำใช้ในการเกษตรกรรมก็ยังเป็นแรงดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยพื้นที่บนเขามากขึ้น

ความรังเกียจว่าเป็นพื้นที่หลังเขาก็กกลายเป็นความต้องการ ความไม่เจริญในสายตาผู้ที่ต้องการที่ดินก็กลายเป็นความสะดวกสบาย ความแน่นคั้นก็กลับกลายเป็นความอุดมสมบูรณ์ ผู้คนต่าง ๆ ต่างหมายปองที่ดินของชาวบรูกันทั้งสิ้น การเหยียดหยามดูถูกดูแคลนหายไป ชาวบรูในสายตาของผู้ที่ต้องการมาอยู่บนเขาดูเป็นคนมีฐานะ เนื่องจากครอบครองที่ดินจำนวนมาก อาจจะขอแบ่งปัน ข้อมูลจากคำบอกเล่าของชาวบรูในพื้นที่พูดไปในทิศทางเดียวกันว่า ชาวคนไทยเข้ามาทำกินบนเขามากขึ้น แต่งานกับคนบรูก็มีจำนวนมากไม่ได้รังเกียจดังแต่ก่อน การเข้ามาปักหลักตั้งถิ่นฐานทำมาหากินบนเขาจำนวนมากสะท้อนผ่านจำนวนประชากรที่เพิ่มจำนวนมากและรวดเร็วจนต้องประกาศจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่หลายหมู่บ้าน จากเดิมในปี พ.ศ. 2527 ที่มีเพียง 11 หมู่บ้าน (สุนันทา หันชัยศรี, 2542) และกลายมาเป็น 16 หมู่บ้านในปัจจุบัน การที่ผู้คนจากที่อื่นเข้ามาอยู่อาศัยและมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบรูอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการใช้ภาษาของกลุ่มเยาชนบรูหันไปใช้ภาษาผู้ไทย รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป

7.2 การศึกษา : การเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้กับชาวบรู

การสร้างตนเองให้มีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีนั้น นอกจากเกิดจากการให้ค่าของคนภายนอกที่สัมพันธ์กับความต้องการที่ดินแล้ว คนบรูยังสร้างเสริมตัวเองให้มีคุณค่าและศักดิ์ศรีผ่านการศึกษาอีกด้วย ปัจจุบันครอบครัวชาวบรูเห็นความสำคัญของการศึกษาและส่งเสริมให้ลูกหลานของตนเองได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น พ่อแม่คนรุ่นก่อนนั้นได้รับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา ด้วยข้อจำกัดทางเศรษฐกิจบ้าง การมีลูกหลายคนบ้าง วิถีชีวิตที่แต่ละวันวนเวียนอยู่กับการหาของบริโภคบ้าง การขาดแคลนโรงเรียนมัธยมศึกษารองรับบ้าง และประการสำคัญการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาที่สูงขึ้น อีกทั้งยังถูกผู้อื่นกล่าวหาว่าไม่ทันคนบ้าง ทำให้ชาวบรูรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ การศึกษาในความหมายของพ่อแม่ชาวบรูคือสิ่งที่จะช่วยขจัดปัญหาการดูถูกดูแคลนเหล่านี้ได้ เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นมีกำลังส่งเสีย พ่อแม่ชาวบรูจึงผลักดันให้ลูกหลานได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ในอดีตพื้นที่ตำบลกกตูมมีเพียงโรงเรียนระดับประถมศึกษา ปัจจุบันมีโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดสอนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่บ้านสานแ้ว และโรงเรียนกกตูมประชาสรรค์ซึ่งมีคลาสสิก เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เยาชนชาวบรูที่ตำบลกกตูมศึกษาที่โรงเรียนมัธยมดังกล่าว และอีกจำนวนหนึ่งลงไปศึกษาต่อที่ระดับมัธยมศึกษาที่อำเภอเขาวง หลังจากนั้นศึกษาต่อระดับปริญญาตรีตามวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่างๆ สำเร็จการศึกษาทำงานกระจายอยู่ทั่วไป หากจะว่าคนบรูไม่มีการศึกษาดังเช่นแต่ก่อน คงมีอาจกล่าวได้อีกแล้ว ลูกหลานชาวบรูที่ตำบลกกตูม สำเร็จการศึกษาชั้นสูงทำงานมีตำแหน่งหน้าที่การงานในหลากหลายวิชาชีพ เป็นข้าราชการ ทหาร พยาบาล ทำงานบริษัท รวมทั้งเป็นเจ้าของธุรกิจ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาหินกอง เล่าว่า “เมื่อคราวจัดงานระดมทุนผ้าป่าโรงเรียน ได้เงินจากศิษย์เก่ากว่าสามแสนบาท ซึ่งมากกว่าที่คิดไว้มาก คิดว่าเจ็ดแปดหมื่นก็เก่งแล้ว นี่ได้สามแสนกว่า คนบรูที่นี้เขารักบ้านรักโรงเรียน จะไปอยู่ที่ไหนพอรู้ข่าวว่าจะมีงานโรงเรียนเขาช่วยกันเต็มที่” (นายทองสม สมลับ, สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2558)

จะเห็นได้ว่าปัจจัยความต้องการที่ดินของคนภายนอกพื้นที่ได้กลายเป็นพลังสร้างอำนาจให้กับชาวบรูในพื้นที่ศึกษา การดูแลดูแลคนต่างๆ นานาที่มีต่อคนบรูหายไป ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่ว่าชุมชนของตนไม่เจริญแล้วหลังตั้งศาลาอย่างเช่นในอดีตก็พลอยหายไป ด้วยเป็นผลมาจากการพัฒนาในพื้นที่ พร้อมกันนั้นชาวบรูยังสร้างเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผ่านการศึกษาอีกด้วย ชาวผู้ไทยมีอะไรชาวบรูก็มีเช่นกัน “มีโรงเรียน มีโรงสี มีบ้านสวยๆ งามตา มีรถยนต์ เราเท่ากัน เราไม่ได้อ่อนด้อยกว่าผู้ไทยอีกแล้ว” (นายวัธ กุลบุญมา, สัมภาษณ์ 7 มิถุนายน 2558) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนอกจากจะส่งผลเชิงบวกด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันแล้ว ในขณะเดียวกันก็มีผลกระทบต่อการใช้ภาษาชาติพันธุ์บรูด้วยเช่นกัน

8. อิทธิพลภาษาผู้ไทยที่มีต่อการใช้ภาษาในแวดวงต่างๆ

ในเชิงทฤษฎีภาษาศาสตร์นั้น การศึกษาพลังชีวิตภาษา⁶ (language vitality) เพื่อการคาดคะเนถึงการดำรงอยู่ของภาษานั้น นิยมศึกษาผ่านแวดวงการใช้ภาษา Fishman (1972) เสนอให้ศึกษาการใช้ภาษาในแวดวงต่างๆ เพื่อดูการเลือกใช้ภาษาในสถานการณ์ต่างๆ เช่น แวดวงในครอบครัว ในโรงเรียน ในสถานที่สาธารณะ เป็นต้น ในบรรดาแวดวงต่างๆ เหล่านี้ ภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่าจะถูกเลือกใช้ในแวดวงครอบครัว ในขณะที่ภาษาที่มีศักดิ์ศรีสูงกว่าจะถูกเลือกใช้ในแวดวงที่เป็นทางการมากกว่า ข้อมูลจากภาคสนามสะท้อนให้เห็นว่า ในอดีตก่อนที่จะมีผู้คนนอกกลุ่มชาติพันธุ์บรูขึ้นมามีอาศัยในพื้นที่นั้น ชาวบรูทั้งเด็กและผู้ใหญ่ใช้ภาษาบรูสื่อสารกันในทุกแวดวง กล่าวคือ ในแวดวงครอบครัว พ่อแม่ใช้ภาษาบรูพูดกับลูก ปู่ย่าตายายใช้ภาษาบรูพูดกับลูกและหลาน เด็กๆ สามารถเข้าใจและสื่อสารภาษาบรูได้ทุกคน มีบ้างที่ใช้ภาษาผู้ไทยเมื่อต้องลงไปแลกเปลี่ยนของกับชาวผู้ไทยที่หมู่บ้านเชิงเขา เมื่อเกิดกรณีการแตกบ้าน ผู้คนชาวบรูกลุ่มใหญ่ย้ายไปนิคมคำสร้อยหลายคนอาศัยอยู่ที่นั่นนานราว 5-10 ปี ก่อนที่จะย้ายกลับชุมชน รวมทั้งคนบรูที่เข้าป่า คนบรูเหล่านั้นแต่งงานอยู่กับคนไทย เกิดการผสมผสานการใช้ภาษา และเมื่อย้ายกลับชุมชนก็นำครอบครัวกลับมาด้วยทำให้การใช้ภาษาในพื้นที่ตำบลกกตูมมีความหลากหลายภาษา หลายครอบครัวมีคนผู้ไทยหรือคนชาติพันธุ์อื่นอาศัยอยู่ในครัวเรือนด้วย ครอบครัวเหล่านั้นก็ใช้ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาสื่อสารในแวดวงครอบครัว เช่น การมีเชยหรือสะไกเป็นคนผู้ไทย ปู่ย่าตายายรวมทั้งพ่อแม่บรูจะพูดภาษาผู้ไทยกับเชยหรือสะไก ด้วยเกรงว่าเชยหรือสะไกไม่เข้าใจ พ่อหรือแม่ที่เป็นผู้ไทยก็พูดกับลูกเป็นภาษาผู้ไทย พ่อหรือแม่ที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นก็พูดภาษาลาวอีสานกับลูก แต่เมื่อออกนอกบ้านก็พูดภาษาผู้ไทยในพื้นที่สาธารณะ การใช้ภาษาผู้ไทยได้ขยายแวดวงไปจากแวดวงของครอบครัวไปสู่แวดวงชุมชน การแผ่ขยายแวดวงของภาษาผู้ไทยดังกล่าวทำให้เด็กรุ่นใหม่สื่อสารภาษาผู้ไทยตามพ่อแม่ในแวดวงครอบครัวและในแวดวงชุมชนด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น ในพื้นที่สาธารณะ เช่น การประชาสัมพันธ์ข่าวสารในชุมชนผ่านเสียงตามสายก็มีการใช้ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาเพื่อการสื่อสาร รวมทั้งที่วัดก็สื่อสารด้วยภาษาผู้ไทยเป็นภาษาหลักอีกด้วย ด้วยเกรงว่าคนที่มาจากถิ่นอื่นจะฟังภาษาบรูไม่เข้าใจ พระจึงต้องสื่อสารกับชาวบ้านที่มาที่วัดด้วยภาษาผู้ไทย ทั้งๆ พระหลายรูปเป็นชาวชาติพันธุ์บรู ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของภาษาผู้ไทยที่มีบทบาทในการสื่อสารในพื้นที่นี้ แม้ว่าชาวบรูจะเป็นคนดั้งเดิมในชุมชนและเป็นคนกลุ่มใหญ่ แต่ก็ด้วยชาวบรูเหล่านั้นสามารถและเข้าใจภาษาผู้ไทยได้เป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้ามชาวผู้ไทยและผู้คนจากจังหวัดอื่นที่อพยพเข้ามาในพื้นที่อีกจำนวนมากไม่สามารถเข้าใจภาษาบรูได้ ภาษาผู้ไทยจึงกลายเป็นภาษาเพื่อการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะดังเช่นกรณีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารผ่านเสียงตามสายของชุมชนและวัด เป็นต้น

ในพื้นที่แควตงโรงเรียนก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยครูส่วนใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในหมู่บ้านทั้งหมดเป็นครูผู้ไทยและครูจากถิ่นอื่นนับตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียนมา ด้วยวัฒนธรรมที่ชาวผู้ไทยส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการศึกษาตั้งแต่อดีต ลูกหลานชาวผู้ไทยจะนิยมทำงานรับราชการและครูอาจารย์ก็เป็นอาชีพหนึ่งที่ชาวผู้ไทยเลือกประกอบอาชีพตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมของคนบรู ในอดีตวิถีชีวิตส่วนใหญ่วนเวียนอยู่กับการหาของป่าล่าสัตว์ ไม่สะสมทรัพย์สินสมบัติ มาในยุคหลังที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ดังนั้นครูอาจารย์ในโรงเรียนที่ใกล้กับพื้นที่ของชาวผู้ไทยจึงเป็นครูชาติพันธุ์ผู้ไทยที่ต้องการทำงานใกล้บ้าน โรงเรียนต่างๆ ในตำบลลูกตุมนี้จึงมีครูชาวผู้ไทยเป็นส่วนใหญ่

อิทธิพลของครูผู้ไทยได้ส่งผลต่อการใช้ภาษาในแควตงของโรงเรียนค่อนข้างมาก ในห้องเรียนครูจะใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาเพื่อการสื่อสาร เมื่อนอกเวลาในห้องเรียนครูจะพูดกับนักเรียนด้วยภาษาผู้ไทยทั้งสิ้น ไม่ว่านักเรียนจะเป็นสืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ใด เช่น การพูดคุยทักทายกับเด็กนักเรียน การสั่งให้เด็กนักเรียนทำความสะอาดเก็บขยะ การสื่อสารให้ไปนำสิ่งของต่างๆ มาให้ครู การอบรมสั่งสอนต่างๆ ฯลฯ ก็ล้วนแต่ใช้ภาษาผู้ไทย

ยิ่งในสภาวะปัจจุบันที่ทั้งแควตงครอบครัวยุคใหม่หันมาใช้ภาษาผู้ไทยเพื่อการสื่อสาร ในแควตงชุมชนหรือพื้นที่สาธารณะผู้คนสื่อสารด้วยภาษาผู้ไทยมากขึ้น เมื่อเด็กๆ เยาวชนชาวบรูยังต้องถูกให้ฟังภาษาผู้ไทยในแควตงโรงเรียนด้วยแล้ว การเรียนรู้โดยอัตโนมัติจึงเกิดขึ้นเมื่อต้องใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารแล้วเด็กจะนึกและพูดออกมาเป็นภาษาผู้ไทยมากกว่าภาษาบรู จากการสังเกตการใช้ภาษาของเด็กนักเรียนในขณะที่เล่นกันในสนามฟุตบอลของโรงเรียนก็เป็นไปในลักษณะดังกล่าว เด็กจะใช้ภาษาผู้ไทยสื่อสารระหว่างกัน Smally (1994, p.307) ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าภาษามีการจัดลำดับชั้นทางภาษา (language hierarchy) ผู้คนเรียนรู้ภาษาและใช้ภาษาที่มีลำดับที่สูงกว่า หากบุคคลหรือกลุ่มคนเห็นว่าภาษานั้นจะให้ประโยชน์แก่ตนหรือกลุ่มตน ทั้งนี้รวมถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ คุณค่าและศักดิ์ศรี และเป็นไปเพื่อปกป้องการถูกเอาเปรียบและการไม่ได้รับความเป็นธรรม และยังภาษาที่มีพลังชีวิตที่อ่อนแอและมีสถานภาพที่ต่ำกว่าอย่างเช่นภาษาบรูที่อยู่วงล้อมของภาษาผู้ไทย (enclave language) ก็มีแนวโน้มที่จะมีการ

ใช้ภาษาน้อยลงในอนาคต นายวัด กุลบุญมา กล่าวว่า “เด็กๆ มันก็เข้าใจภาษาบรูณะ ใช้ให้ไปหยิบอะไรก็เอามาถูก แต่ไม่พูดภาษาบรู เราพูดบรูกับมัน มันก็ตอบกลับมาเป็นภาษาไทย” (สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2559)

นายวัด กุลบุญมา ประธานกลุ่มวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน ยังได้สะท้อนทัศนคติของเด็กให้เห็นว่า เด็กๆ ก็สนใจเรื่องราวประเพณีวัฒนธรรมชาติพันธุ์ของตน เมื่อคราวต้องจัดฝึกการแสดงที่หมู่บ้านจะฝึกหัดเด็กวัยต่างๆ เข้ามาฟ้อนรำ ซึ่งมีอยู่หลายชุด ทั้งเด็กเล็กเด็กโต เด็กๆ ก็สนใจสมัครเข้ามาหัดรำ เด็กๆ กล้าแสดงออกว่าตนเป็นคนบรู กล้าแต่งกายด้วยชุดบรูไปแสดงตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในตัวจังหวัดและต่างจังหวัด หากแต่เด็กไม่พูดภาษาบรู ซึ่งก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันเมื่อสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group) เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาและกลุ่มระดับมัธยมศึกษา กลุ่มละประมาณ 7-10 คน จำนวน 3 กลุ่ม ทั้งชายและหญิงพบว่า เด็กๆ เหล่านี้ไม่อายุที่จะสื่อสารด้วยภาษาบรู ไม่อายุที่จะต้องแต่งชุดชาวบรู ไม่รู้สึว่าการพูดภาษาบรูทำให้กลายเป็นคนโบราณ ไม่ได้คิดว่าชุดชาติพันธุ์ผู้ไทยสวยกว่า ไม่รู้สึการพูดภาษาผู้ไทยแล้วทำให้ตนดูดีขึ้น เด็กๆ รู้สึกเสียใจที่ภาษาบรูจะต้องสูญหายไป ประการสำคัญเด็กๆ และกลุ่มเยาวชนไม่ได้อยากเป็นผู้ไทย เมื่อสอบถามความสนใจเรียนพูดภาษาบรู เด็กๆ ก็ตอบไปในทิศทางเดียวกันว่าอยากเรียน อยากพูดได้ อยากให้คนอื่นรู้ว่าตนพูดภาษาบรูได้ แต่พูดภาษาบรูพูดยาก ยิ่งไปกว่านั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มพบว่า เด็กๆ เหล่านี้ไม่เข้าใจความหมายของคำว่า “ชา” แม้เด็กกลุ่มมัธยมศึกษาที่ลงไปศึกษาที่อำเภอเขาวงจะถูกเพื่อนนักเรียนเรียกว่า “ชา” อยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้เข้าใจความหมาย รับรู้เพียงแต่ว่าเป็นคำเชิงลบ เมื่อสอบถามว่าโกรธหรือไม่ เด็กเหล่านั้นตอบว่าไม่โกรธเพราะไม่เข้าใจว่าชาคืออะไร รู้สึกเพียงไม่ชอบเท่านั้น และเด็กๆ เหล่านี้ไม่เคยถูกเรียกว่าลูกหลานคอมมิวนิสต์

ในแวดวงต่างๆ โดยรอบของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ศึกษาแห่งนี้ ล้วนแล้วแต่ถูกภาษาผู้ไทยห้อมล้อมไว้ทุกที่ โดยเฉพาะในแวดวงครอบครัวที่ถือได้ว่าเป็นแวดวงที่สำคัญที่สุดของชาติพันธุ์ Edwards (1997) ชี้ให้เห็นว่าแวดวงในครอบครัวมีความสำคัญต่อการอ้างภาษา หากจะให้ภาษาอยู่รอดต้องมีการใช้ในครอบครัว การสูญเสียพื้นที่ภาษาในแวดวงดังกล่าว นำมาซึ่งเหตุของการสูญสิ้นภาษาชาติพันธุ์ได้ในอนาคตอันใกล้ รวมถึงการสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของความเป็นชาติพันธุ์ไปด้วย ในกรณีของภาษาบรูดังกล่าวอยู่ในภาวะถดถอยเสี่ยงใกล้วิกฤต แม้ว่าเด็กและเยาวชนสามารถรับรู้และเข้าใจภาษาบรูได้ เมื่อโตขึ้นและมีครอบครัวก็น่าจะเชื่อได้ว่าเขาเหล่านั้นก็จะไม่พูดภาษาบรูกับลูกของตน เมื่อลูกของตนโตขึ้นก็จะฟังและไม่เข้าใจภาษาบรูอีกต่อไป นั่นหมายถึงโอกาสการฟื้นฟูภาษาชาติพันธุ์บรูก็ยิ่งยากและลำบากมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ทางภาษาบรูของพื้นที่ศึกษาเช่นนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหลายภาษาชาติพันธุ์ที่อยู่ในสถานะถดถอยและอยู่ในภาวะวิกฤตใกล้สูญ อันได้แก่ ภาษาของกะซอง ชาเร ชะอู้ง โข (ทะเวียง) ญัฮกุร ก่อง (ละว้า) ละเวือะ มลาบรีมานิ (ชาไก) อิมปี ปิซุ อุรักลาไวจ มอแกน และแสก เป็นต้น (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2556).

9. ภาษาบรู : โอกาสการฟื้นฟูในอนาคต

ภาษาบรูในพื้นที่ศึกษาแม้ว่าอยู่ในภาวะถดถอยแต่ก็ยังมียุทธศาสตร์ของการฟื้นฟู ดังที่ได้กล่าวถึงสาเหตุของการไม่แสดงออกอัตลักษณ์ทางภาษาชาติพันธุ์ในช่วงต้น ปรากฏการณ์ทางภาษาที่ภาษาหนึ่งไม่แสดงออก และมีภาษาที่มีอำนาจมากกว่าถูกใช้ในแวดวงต่างๆ นั้น Fishman (2001) ชี้ให้เห็นว่า ภาษาที่มีอำนาจน้อยกว่าจะหันมาใช้ภาษาที่มีอำนาจมากกว่า และยิ่งนานวันไปภาษาที่มีอำนาจมากกว่าก็จะเพิ่มแวดวงการใช้มากขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ตาม ใน การฟื้นฟูภาษาที่มีอำนาจน้อยกว่าให้กลับมามีพลังขึ้นมามีอีกครั้งนั้น อิสระ ชูศรี (2551) ได้เสนอว่า แนวทางการฟื้นฟูภาษาคือการพยายามรักษาและหรือแผ่ขยายแวดวงของการใช้ภาษาที่ตก อยู่ในภาวะวิกฤตออกไป ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกับภาษาที่มีอำนาจมากกว่าปฏิบัติตามที่ พิชแมนกล่าวถึง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการขยายแวดวงการใช้ภาษาให้เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง การที่ภาษาจะมีการใช้และขยายตัวในแวดวงต่างๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ฝ่าย ต้องมีความต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรม และที่สำคัญต้องเกิดจากความต้องการของคน ภายในชุมชนกันเองนั่นเอง

เดวิด คริสตัล (Crystal, 2000) ได้อธิบายแนวทางการฟื้นฟูภาษาที่อยู่ในภาวะวิกฤต ให้สามารถกลับมามีพลังอีกครั้งในหนังสือชื่อ Language Death ว่าต้องมีปัจจัยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ อันได้แก่ (1) การที่เจ้าของภาษานั้นมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในสายตาของผู้อื่นใน สังคม (2) การที่เจ้าของภาษานั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งขึ้น (3) การที่เจ้าของภาษานั้นมี สิทธิอำนาจและความชอบธรรมขึ้นในสายตาของผู้อื่น (4) การที่เจ้าของภาษานั้นมีบทบาทมาก ขึ้นในระบบการศึกษา (5) การที่เจ้าของภาษานั้นสามารถเขียนภาษาของตนเองได้ (6) การที่ เจ้าของภาษานั้นสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศกับภาษาของตนเองได้

จากกรอบความคิดดังกล่าวสามารถช่วยให้เห็นโอกาสของการฟื้นฟูภาษาบรูในชุมชน แห่งนี้ได้ว่า จากอดีตสู่ปัจจุบันชาวบรูได้รับการยอมรับในสายตาของคนนอกชุมชนที่ เปลี่ยนแปลงไป นำมาซึ่งการเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มากขึ้น ทั้งที่ในอดีตผู้คน กลุ่มอื่นเหยียดหยามคนบรูว่าต่ำต้อย ยากจน ลำหลัง ไม่อยากคบค้าสมาคมด้วย กลับกลายมา เป็นอยากจะทำมาค้าขาย ต้องการจะเข้ามาอยู่ในชุมชนเดียวกับคนบรูเนื่องด้วยความ ต้องการพื้นที่ทำกิน อีกทั้งเด็กและเยาวชนไทยบรูไม่อยากรู้และแสดงออกทางอัต ลักษณ์ชาติพันธุ์ของตน เมื่อเป็นเช่นนี้โอกาสของการสืบทอดทางภาษาและวัฒนธรรมไทยบรูจะ ยังคงอยู่

ชาวบรูในปัจจุบันมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มีความเสถียรภาพมากขึ้น มีทุนทรัพย์ในการ ลงทุนและการครองชีพที่มั่นคงมากกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถี ชีวิตเป็นการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ มีรายได้ที่สามารถคาดการณ์ได้ ต่างจากอดีตที่ดำรงชีพด้วย การหาของป่าล่าสัตว์ การลงเขาไปแลกข้าวหมดไป ความรู้สึกอ่อนด้อยในฐานะของการเป็นผู้ ไปขอหาขายไป เมื่อมีรายได้ที่มากขึ้นก็มีอำนาจในการจับจ่ายซื้อหาอุปกรณ์เครื่องใช้ในการดำเนิน ชีวิตไม่แตกต่างจากคนกลุ่มอื่น เราเท่าเทียมกับคนอื่น เราไม่ได้อ่อนด้อยกว่าคนกลุ่มชาติพันธุ์

อันดังเช่นในอดีต ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ภายหลังยุคสิ้นสุดอิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การที่ชาวบรูครอบครองที่ดินจำนวนมากบนเขา เมื่อมีการออกเอกสารสิทธิการครอบครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมาย นำมาซึ่งอำนาจในการจะขายหรืออนุญาตให้คนภายนอกใช้ประโยชน์ในที่ดินของตน ประเด็นดังกล่าวช่วยให้เกิดการยอมรับในสายตาของคนอื่น คนอื่นเคารพและยอมรับคนบรูผ่าน มีสิทธิและความชอบธรรมทางกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเสริมสร้างความมั่นใจและก่อให้เกิดพลังในหมู่คนบรูเองอีกด้วยว่าคนอื่นยอมรับคนบรูเต็มใจและอยากที่จะเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกับคนบรูบนเขาและมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชนกับคนบรู

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงโครงการทางเศรษฐกิจของชุมชนจากวิถีพึ่งพิงป่าสู่วิถีการเพาะปลูกพืชในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม แม้ว่าจะช่วยสร้างรายได้จำนวนมากให้กับคนบรู ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นที่ว่า *ปกติผมไม่เคยเห็นเงินหมื่นก็ได้เห็นเห็นแต่สี่ห้าร้อย พันสองพันเท่านั้น* และมีส่วนสนับสนุนให้ลูกหลานชาวบรูมีการศึกษาสูงขึ้นมีอนาคตที่ดีขึ้น ทำงานมีรายได้ส่งกลับมาช่วยครอบครัวและชุมชนได้นั้น ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกนั้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบรูด้วยเช่นกัน องค์ความรู้เกี่ยวกับป่าที่เป็นความรู้เฉพาะชาวบรูมีมาตั้งแต่อดีตเริ่มหมดความหมาย คนรุ่นใหม่ไม่ได้เห็นความสำคัญและไม่มีการถ่ายทอด ผู้คนรุ่นใหม่ดำเนินชีวิตด้วยการบริโภคนิยมเลียนแบบสังคมเมืองซึ่งขัดแย้งกับวิถีการผลิตที่ยังพึ่งพิงการเพาะปลูกและการเกษตรกรรม

แม้ว่าหลายองค์ประกอบที่ได้กล่าวมาในข้างต้นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในเชิงส่งเสริมและเกื้อกูลให้การฟื้นฟูภาษาบรูมีโอกาสเป็นไปได้ หากแต่หลายปัจจัยเช่นกันที่ยังมีข้อจำกัดอยู่ อาทิ บทบาทของเจ้าของภาษาในระบบการศึกษา การมีภาษาเขียนของตนเอง และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศกับภาษาบรู ดังที่ได้อภิปรายมาแล้วในข้างต้นว่า แนวทางการศึกษาถูกครอบครองโดยคนไทย ครูในโรงเรียนต่างๆในพื้นที่เป็นครูผู้ไทยเป็นส่วนใหญ่ ด้วยวัฒนธรรมการส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการศึกษาของชาวผู้ไทยมีมาก่อนชาวบรู และนิยมทำงานรับราชการซึ่งครูเป็นอาชีพหนึ่งที่ชาวผู้ไทยนิยมประกอบอาชีพ ประกอบกับการขาดการให้ความสำคัญกับภาษาบรูในการเรียนการสอนในโรงเรียน ภาษาที่ใช้ในแวดวงโรงเรียนคงมีเพียงภาษาไทยมาตรฐาน (ในห้องเรียน) และภาษาผู้ไทย (ที่ครูใช้สื่อสารนอกห้องเรียน) อีกทั้งในมิติของการศึกษานอกระบบโรงเรียน บทบาทของวัดและครอบครัวที่ทำหน้าที่สั่งสอนและขัดเกลาเยาวชนก็ถูกภาษาผู้ไทยครอบครองเช่นกัน จำเป็นที่จะต้องขยายการใช้ภาษาบรูในแวดวงดังกล่าวให้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งขยายไปสู่แวดวงอื่นๆ โดยเฉพาะในแวดวงครอบครัว หากมีการใช้ภาษาชาติพันธุ์ของตนมากขึ้นเท่าไร โอกาสของการสร้างความเข้มแข็งภาษาบรูก็มีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งจะเป็นไปตามแนวคิดของฟิชแมน (Fishman, 2001) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น

ปัจจุบันศูนย์ฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ทำการวิจัยและพัฒนาโมเดลการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต ที่ชื่อว่า *มหิดลโมเดล* ทดลองและปฏิบัติใช้งานในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย โดยเป็นความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย อาทิ ทั้งจากภายนอกชุมชนและภายในชุมชนเอง ได้แก่ นักภาษาศาสตร์ ท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา ประชาชนชุมชน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองชุมชน ฯลฯ ในอันที่จะพัฒนาระบบภาษาเขียนและการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศเพื่อการฟื้นฟูภาษา (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2556) โมเดลดังกล่าวน่าจะช่วยลดข้อจำกัดในเรื่องการไม่มีตัวเขียนของภาษาบรูลงได้ อีกทั้งบุคลากรของศูนย์ฟื้นฟูฯ มีความชำนาญและเชี่ยวชาญการผลิตสื่อเพื่อการเรียนการสอนภาษา หากมีการนำโมเดลดังกล่าวมาปรับใช้ในพื้นที่ ก็น่าจะเชื่อได้ว่าจะสามารถแก้ไขข้อจำกัดนั้นได้

จากกรอบความคิดของคริสต์สที่ได้อภิปรายทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่ามีหลายองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยเอื้อให้ภาษาชาติพันธุ์ไทยบรูอยู่ในสถานการณ์ที่มีแนวโน้มของการฟื้นฟูได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในการฟื้นฟูภาษาชาติพันธุ์ไทยบรูต่อไปจำเป็นต้องได้รับการร่วมแรงร่วมใจจากคนในพื้นที่ เพื่อให้ภาษาบรูได้มีพื้นที่การใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่เพิ่มเติมในแวดวงต่างๆ ในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน คงมีเพียงการอนุรักษ์และการถ่ายทอดที่ขาดบริบทการใช้งานจริง ซึ่งนั่นก็รื้อวนสู่สูญสิ้นอยู่เช่นเดิม

10. บทส่งท้าย : อนาคตที่น่าเป็นห่วง

เรื่องราวของภาษาชาติพันธุ์ไทยบรูที่สัมพันธ์กับบริบทพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ศึกษาขึ้น โดยภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้คนต่างยอมรับและเห็นคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของชาวบรู เลิกเหยียดหยาม ต่อกันและกันคนบรู วิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตชาวบรูในพื้นที่ศึกษาได้รับความใส่ใจพัฒนาให้เป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตที่ชาวบรูกำลังดำเนินอยู่นั้นเป็นวิถีชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งที่ชาวบรูไม่มีความคุ้นเคยมาก่อน เป็นวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นภายหลังยุคสิ้นสุดอิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย วิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมบนเศรษฐกิจทุนนิยมเช่นนี้ หากขาดแคลนด้วย “ทุน” แล้ว การกลายเป็นคนขายของของวิถีเศรษฐกิจทุนนิยมไปได้อย่างง่ายดายและยากลำบากในการหลุดพ้น จำเป็นที่คนบรูต้องมีความระวังในการดำเนินชีวิตและพึงตระหนักและสำนึกอยู่เสมอว่าบนระบบเศรษฐกิจแบบนี้ความสำคัญของการดำรงอยู่คือ *ทุน และการสะสมทุน*

ทุนที่สำคัญที่ชาวบรูมีหรือเคยมีคือ *ที่ดิน* แม้ว่าแต่ก่อนชาวบรูจะครอบครองที่ดินไว้เป็นจำนวนมาก หากแต่ปัจจุบันมีการซื้อขายเปลี่ยนมือไปเป็นจำนวนมาก ผู้คนจากที่อื่นเข้าซื้อและขายทำกำไรแล้วย้ายไปอยู่ที่อื่นบ้าง ทำอาชีพอื่นบ้าง ร่ำรวยกันไป หากแต่คนบรูเจ้าของที่ดินรายแรกได้แต่ใช้เงินที่ขายได้จนหมด เมื่อเงินหมดที่ดินทำกินไม่เหลือ เมื่อนั้นภาวะความเป็นชายขอบของวิถีเศรษฐกิจทุนนิยมได้ครอบงำคนบรูรายดังกล่าว ปัญหาความไม่มั่นคงใน

ชีวิตก็ตามมา ยิ่งถ้าหากไม่มีทุนด้านการศึกษาก็ต้องกลายเป็นแรงงานราคาถูก ร้อนแรมรับจ้างได้เงินไม่พอยังชีพบ้าง ปัญหาทางสังคมอื่นๆ ก็จะมาตาม

ทุนที่เป็นเม็ดเงิน ในการต่อยอดทางเศรษฐกิจ ชาวบรูจำเป็นต้องตระหนักและระมัดระวังการใช้จ่ายเงิน ควรมีความรู้ในเรื่องการจัดสรรเงินในการดำเนินชีวิตและควรนำเงินที่มีอยู่/สะสมไว้ลงทุนให้เกิดการออกเวยทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งควรใช้ทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอ่างเก็บน้ำที่รัฐได้สร้างขึ้น ควรนำมาใช้การลงทุนปลูกพืชและควรกระจายความเสี่ยงในการปลูกพืชหลากหลายชนิด อีกทั้งควรปลูกพืชเพื่อการบริโภคได้ควบคู่กันไป หากราคาตลาดของพืชเศรษฐกิจหลักที่ปลูกในชุมชนราคตก ชาวบ้านยังมีพืชผักบริโภคได้อยู่ ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเช่นนี้ เมื่อใดที่ชาวบ้านประสบปัญหาขาดแคลนด้านการเงินแล้วภาวะของการหมดศักดิ์ศรีอาจกลับมาอีก ประเด็นนี้ถือได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญที่เริ่มเกิดขึ้นกับชาวบ้านบรูเป็นรายบุคคลแล้ว ซึ่งมีความแตกต่างจากประเด็นการเหยียดหยามทางชาติพันธุ์ดังในอดีตที่ถูกเรียกว่า “ข้า” ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกตีตราทั้งกลุ่มชาติพันธุ์

ทุนภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่สัมพันธ์กับป่าของชาวบรูที่ได้รับการถ่ายทอด ชาวบรูหลายคนมีความรู้เรื่องพืชพันธุ์ไม้และสมุนไพรจากป่า รู้จักพันธุ์ไม้ชนิดใดบริโภคได้ชนิดรักษาโรคได้เข้าใจธรรมชาติของพืชพันธุ์และสัตว์ป่า ปัจจุบันการหาของป่าล่าสัตว์ทำได้ยากขึ้นด้วยเป็นเขตอุทยานแห่งชาติและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ทำได้เพียงการหาของป่าเพื่อการบริโภคเล็กน้อยเท่านั้น ทุนที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านดังกล่าวไม่ได้รับการถ่ายทอด คนรุ่นใหม่ก็ไม่สนใจเรียนรู้ ด้วยเห็นว่าวิถีชีวิตไม่ได้ดำรงชีพด้วยการหาของป่าล่าสัตว์อีกต่อไป ก็เป็นที่น่าเสียดายที่องค์ความรู้ที่บรรพบุรุษบรูได้สะสมมาต้องจบสิ้นในยุควิถีการเกษตรกรรมบนเศรษฐกิจทุนนิยมเช่นนี้ แนวทางหนึ่งในการเปลี่ยนทุนให้เป็นรายได้นั้น ชาวบรูที่มีความรู้เรื่องพันธุ์ไม้สามารถประยุกต์ทำสวนปลูกพันธุ์ไม้ป่าเพื่อการจำหน่ายและบริโภคในครัวเรือน พืชพันธุ์หลากหลายชนิดเป็นพืชท้องถิ่นที่ยังเป็นที่ต้องการของตลาด สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวบรูได้

ทุนที่สร้างใหม่ผ่านการศึกษา แม้ว่าชาวบรูในปัจจุบันเห็นคุณค่าของการศึกษาที่ทั้งสามารถลดอคติชาติพันธุ์ลงได้และยังเป็นใบเบิกทางของการประกอบอาชีพในวิถีสังคมสมัยใหม่ ที่แตกต่างจากคนรุ่นบรรพบุรุษที่หาอยู่หากินจากป่า แต่ปัญหาหนึ่งที่ชาวบรูควรตระหนักและรับทราบคือ เมื่อสำเร็จการศึกษาในชั้นสูงแล้วจำเป็นต้องไปหางานทำนอกชุมชน บางครั้งต้องไปไกลบ้าน เนื่องจากงานในท้องถิ่นมีจำกัดด้วยลักษณะงานและค่าตอบแทน นั่นหมายถึงการขาดคนวัยหนึ่งในชุมชน ชุมชนคงมีเพียงผู้ใหญ่วัยกลางคนและผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเลี้ยงหลาน กับผู้ที่ยังสามารถทำงานเกษตรกรรมปลูกข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา และปาล์มน้ำมัน โครงสร้างของชุมชนในลักษณะนี้จะเป็นไปในรูปแบบเดียวกับชุมชนอื่นๆ ในภาคอีสานที่เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกหมู่บ้าน

ข้อห่วงใยต่างๆ ที่กล่าวมาในข้างต้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการศึกษาขึ้นนี้ ที่ให้ความสำคัญกับการอธิบายการสร้างควมหมายของความเป็นอื่นที่เบียดขับคนบรูให้หมดคุณค่าและศักดิ์ศรี มีผลต่อคนบรูในกลุ่มผู้ใหญ่ที่จะไม่แสดงออกอัตลักษณ์ชาติพันธุ์รูตามงานวิจัย

หลายชิ้นที่ได้กล่าวอ้าง หากแต่งงานขึ้นนี้ได้นำเสนอข้อถกเถียงใหม่ que แสดงให้เห็นว่าภาวะของการไม่แสดงอัตลักษณ์ทางภาษาชาติพันธุ์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ศึกษานั้นมิได้เกิดการกดทับของการให้ค่ากับความหมายของคำว่า “ชา” ที่ถูกสร้างขึ้นดังเช่นคนรุ่นก่อนประสบ หากแต่มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนชาวบรู ที่ได้ก่อให้เกิดการครอบงำการใช้ภาษาผู้ไทยในทุกแวดวงการใช้ภาษาที่มีผลต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนชาวบรู แม้ว่าเยาวชนรุ่นใหม่จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อภาษาชาติพันธุ์ของตนก็ตาม พร้อมกันนั้น บทความชิ้นนี้ได้แสดงความห่วงใยอนาคตของผู้คนชาวบรูในพื้นที่ศึกษาที่กำลังตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยง ซึ่งมีไข่ความแก่เสี่ยงต่อการสูญหายของภาษาชาติพันธุ์บรูเท่านั้น ยังเสี่ยงต่อการตกเข้าไปอยู่ในสภาวะความเป็นคนชายขอบของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะรายบุคคลที่มีความแตกต่างจากในอดีตที่ถูกตีตราเหมารวมเรียกกันว่า “ชา” และยากแก่การหลุดออกจากภาวะชายขอบดังกล่าว

11. กิตติกรรมประกาศ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการไม่แสดงออกอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยบรู” สนับสนุนทุนวิจัยโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปี พ.ศ.2558 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกรมส่งเสริมวัฒนธรรมผู้ให้การสนับสนุนเงินทุนวิจัยและให้โอกาสที่ได้สร้างสรรค์งาน พร้อมทั้งขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.สมทรง บุรุษพัฒน์ ผู้รับทุนศาสตราจารย์วิจัยดีเด่นของ สกว. และเมธีวิจัยอาวุโส สกว. ที่ผลักดันให้ผู้วิจัยนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการนานาชาติลาวศึกษา ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 8 - 10 กรกฎาคม พ.ศ.2559 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ และในโอกาสนี้ขอขอบพระคุณชาวบรู ผู้ไทย และครูอาจารย์จากหลายหมู่บ้าน และหลายโรงเรียนที่ตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหารที่ให้การดูแลทั้งที่อยู่กินและข้อมูลที่ประโยชน์ในการทำงานวิจัยชิ้นนี้

เชิงอรรถ

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการไม่แสดงออกอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยบรู สนับสนุนทุนวิจัยโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปี พ.ศ.2558 และได้พัฒนาต่อจากการนำเสนอในที่ประชุม Lao Studies Conference ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 8-10 กรกฎาคม 2559 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ

² บรูในบทความนี้หมายถึง คนกลุ่มชาติพันธุ์บรูที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และเรียกตนเองว่า “ไทยบรู” หรือ “บรู”

³ การแตกบ้านเกิดขึ้นเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2516 ทหารรัฐบาลได้ขอให้ผู้คนจากหลายหมู่บ้านย้ายออกจากพื้นที่ เนื่องจากฝ่ายรัฐบาลต้องการตัดกำลังสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ขยายอิทธิพลเข้ามาในพื้นที่บริเวณตำบลกกตูม ในตอนนั้นชาวบ้านถูกแยกออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มหนึ่งเข้าป่าเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และ

อีกกลุ่มถูกอพยพไปอยู่ที่นิคมคำสร้อยพื้นที่ที่ภาครัฐบาลจัดสรรให้ชาวบ้านที่ต้องการที่ดินทำกิน
แห่งใหม่ “เขา (ทหาร) บอกว่า จะไปทางไหนก็ไป เลือกเอา จะอยู่ในบ้านไม่ได้” (นายวัด
กุลบุญมา, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2558)

⁴ วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2508 ที่บ้านนาบัว ตำบลเรณูนคร อำเภอดงหลวง เป็นวันแรกของการ
ปะทะกันด้วยกำลังอาวุธของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐและฝ่ายคอมมิวนิสต์ ด้วยทางรัฐบาลปราบปราม
รวบรวมเสบียงที่ชายทุ่งนอกหมู่บ้านนาบัว จึงนำกำลังล้อมจับ ในช่วงเวลาย่ำรุ่ง ซึ่งฝ่าย
คอมมิวนิสต์ไม่ทราบและหนีไม่ทันจึงเกิดการปะทะขึ้น มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย
ต่างฝ่ายต่างล่าถอยไป (เก็บความจากการสัมภาษณ์นายชัยปดินทร์ สาลีพันธ์, 13 กันยายน 2560)

⁵ ในยุคสิ้นสุดอิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ดินบนเขายังไม่มีการออกเอกสาร
สิทธิทำกิน ภายหลังต่อมาจึงมีการรางวัลและออกเอกสารสิทธิประเภทต่างๆ ซึ่งมีทั้ง ส.ค. 1
น.ส.3ก โฉนด รวมทั้งที่ดินหลายแปลงที่ชาวบ้านโดยเฉพาะคนบรุษยังทำกินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ

⁶ Giles, Bourhis and Taylor (1977, p.308) ได้นิยามภาษาที่ยังคงมีพลังชีวิตอยู่ หมายถึง
ภาษาที่ยังทำหน้าที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคนได้อยู่ ในสถานการณ์ที่มีภาษาของคนหลายกลุ่ม
อยู่ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

กำพล จำปาพันธ์. (2553). ข้ากับความเป็นลาว ความหมายและความเป็นมาของลาวเทิง ใน
ประวัติศาสตร์ไท-ลาว จากยุคอาณานิคมถึงรัฐประชาชาติ. วารสารเมืองโบราณ,
36(1), 62-80.

กำพล จำปาพันธ์. (2555). ข้าเจือง : กบฏไพร่ ขบวนการผู้มีบุญหลังสถาปนาพระราชอาณาเขต
สยาม-ล้านช้าง. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

เกียรติศักดิ์ บังเพลิง. (2558). การประกอบสร้าง “ความเป็นบรู” ร่วมสมัยบนพื้นที่ชายแดน
ไทย-ลาว. วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, 34(1), 31-56.

จิตร ภูมิศักดิ์. (2556). ความเป็นมาของคำ สยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคม
ของชนชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ชนชาติ.

ณรงค์ อาจสมิตติ. (2555). รัฐชาติ ชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ไทดำ. วารสารสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา, 31(2), 53-78.

ทิพวรรณ พ่อขันชาย. (2543). อำนาจ และการผลิตซ้ำในวัฒนธรรมการศึกษาของกลุ่มชาติ
พันธุ์ บรู. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.

ธันวา ใจเที่ยง. (2554). ชนชาติพื้นเมืองและขบวนการปฏิวัติประชาชนของชนชาติบรูแห่ง
เทือกเขาภูพาน. วารสารสมาคมวิจัย, 16(3), 26-38.

- อินวา ใจเที่ยง และธเรศ ศรีสถิตย์. (2558). นิเวศวิทยาป่าแห่งจิตวิญญาณ : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรชีวภาพและระบบนิเวศ ป่าแห่งจิตวิญญาณของชนเผ่าบรูในประเทศไทย. *วารสารสมาคมวิจัย*, 20(1), 134-145.
- ธีระพันธ์ ล. ทองคำ และสี พึ่งปา. (2523). *พจนานุกรมบรู-ไทย-อังกฤษ*. โครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่างๆ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนัส ดอกบัว. (2552). *เครือญาติข้ามพรมแดนรัฐชาติของกลุ่มชาติพันธุ์บรู บ้านท่าล้ง อำเภอลำปาง จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ และการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- พุดิภัณฑ์ พูลลาภ. (2555). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ บรู : กรณีศึกษา ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ.
- พิสิษฐ์ บุญไชย. (2545). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของชาวบรู จังหวัดมุกดาหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- ยุทธนา กนกนาก. (2553). *รูปแบบการพัฒนาคบครัวเป็นสุขจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยบรูในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (กลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์
- สมใจ ศรีหล้า. (2550). กลุ่มชาติพันธุ์ข่า-บรู: การสร้างและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 3(1), 73-113.
- สุนันทา หันชัยศรี. (2542). *การวิเคราะห์ข้อสฤลในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร*. รายงานการค้นคว้าอิสระ ส่วนหนึ่งของการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุริยา รัตนกุล. (2542). *ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์. (2543). *ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2556). ภาษาศาสตร์ประยุกต์เพื่อการพัฒนา : พื้นคน พื้นภาษา ในภาวะวิกฤต. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 32(2), 5-18.
- อิสระ ชูศรี. (2551). *โครงการของ : ต้นแบบของการฟื้นฟูภาษาผ่านระบบโรงเรียน*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่องมหกรรมฟื้นฟูภาษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. วันที่ 28-29 ตุลาคม พ.ศ.2551 ณ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม
- Crystal, D. (2000). *Language death*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

- Edwards J. (1997). Language minorities and language maintenance. *Annual Review of Applied Linguistics*, 17(March), 38-42.
- Fishman, J. A. (1972). *The sociology of language: An interdisciplinary social science approach to language in society*. Rowley, Massachusetts: Newbury House.
- Fishman, J. A. (2001). Why is it so Hard to Save a Threatened Language? In J. A. Fishman (Ed.), *Can Threatened Languages Be Saved? Reversing Language Shift, Revisited: A 21st Century Perspective*, (pp. 1-22), Tonawanda, NY: Multilingual Matters.
- Giles, H., Bourhis, R. Y., & Taylor, D. M. (1977). Towards a theory of language in ethnic group relations. In H. Giles (Ed.), *Language, ethnicity, and intergroup relations*, (pp.307-348), London: Academic Press.
- Miller, J. D. (1972). Bru kinship. *Journal of Southeast Asia*, 2(1), 62-70.
- Schliesinger. J. (2003). *Ethnic Groups of Laos*. Bangkok: White Lotus.
- Smally, W. A. (1994). *Linguistic diversity and national unity: Language ecology in Thailand*. Chicago: University of Chicago Press.

ศึกษาประวัติศาสตร์วรรณกรรมการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นภาษาไทย

The study of literature history on translation the holy Qur'an into Thai

อดิศักดิ์ นุชมี*

adinuchmee@gmail.com

อับดุลเลาะ การ์รีนา**

Abdullah.d@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมการแปลคัมภีร์อัลกุรอานฉบับภาษาไทย ด้านหลักศรัทธาต่อพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์” สิ่งที่น่าสนใจในบทความนี้คือ ประวัติและความเป็นมาของวรรณกรรมการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย แหล่งของข้อมูลได้มาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการทางประวัติศาสตร์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า การแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยพร้อมการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มมีขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2494 แต่เป็นการแปลเพียงบางภาคบางบทเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ.2511 มีการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยสมบูรณ์ครบ 30 ภาค เป็นผลงานแรก โดยถ้วน สุวรรณศาสน์ จุฬาราชมนตรีคนที่ 13 แห่งราชอาณาจักรไทย โดยทยอยตีพิมพ์ครั้งละ 1 ภาค จนในปี พ.ศ.2524 จึงได้ตีพิมพ์สมบูรณ์ครบ 30 ภาค ในขณะที่ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ ได้แปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานและตีพิมพ์เป็นรูปเล่มสมบูรณ์ครบ 30 ภาค ในปี พ.ศ.2513 จนถึงปัจจุบันมีผลงานแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยสมบูรณ์ครบ 30 ภาค จำนวน 7 ผลงาน ซึ่งผู้แปลแต่ละคนใช้ตำราและแหล่งอ้างอิงที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญทางภาษาของผู้แปลแต่ละคน อย่างไรก็ตาม ผลงานแปลแต่ละผลงานจะมีความแตกต่างกันในการให้ความหมาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวคิดและความเชื่อของผู้แปล ตลอดจนหนังสือและตำราที่ผู้แปลนำมาใช้ประกอบอ้างอิงในการแปล

คำสำคัญ : การแปล, คัมภีร์อัลกุรอาน, ภาษาไทย

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Abstract

This article aims to review the history and timeline of the translation of the holy Qur'an into Thai. The research itself applied historical descriptive qualitative techniques to data collected from documents and interview. It found that a Thai translation of the holy Qur'an was first made available in 1951, However, the published translations included on only certain parts (Juz) not all 30 Juz. From 1968, an endeavour was made by the 13th Chularachmontri of Thailand, Tuan Suvannasat, to achieve a fully translated version of the holy Qur'an in Thai. The translation was made consecutively chapter by chapter until it finally completed all 30 Juz in 1981. Direk Khunsirisawat also worked on a full Thai translation which he completed and published in full in 1970. Currently, there have been seven completed Thai translations of the holy Qur'an by authors from variety of backgrounds, with variety levels of expertise, using different sources and references. As a result, their contributions to the history of Thai translatative of the holy Qur'an exhibit different interpretations especially regarding the attributes of Allah which mainly depends on ideology and the beliefs of the translators.

Keywords: Translation, Al-Qur'an, Thai version

1. บทนำ

พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน คือ พระดำรัสของพระเจ้าเป็นเจ้านามว่าอัลลอฮ์ที่ประทานให้แก่ศาสนทูตมุฮัมมัดและมวลมนุษยชาติผ่านเทวทูตนามญิบรีล โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญของการประทานคัมภีร์อัลกุรอานเพื่อรับรองและยืนยันการเป็นศาสนทูตของมุฮัมมัด และเพื่อเป็นธรรมนูญในการดำเนินชีวิตแก่ผู้ที่ยำเกรงพระองค์ (Muhammad Husayn al-Dahabi, n.d.) ดังนั้น การศึกษาหาความเข้าใจในคัมภีร์อัลกุรอานจึงเป็นสิ่งที่มนุษยชาติควรให้ความสนใจอย่างยิ่ง แต่เนื่องด้วยคัมภีร์อัลกุรอานถูกประทานลงมาเป็นภาษาอาหรับ ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ดำรัสไว้ว่า

“แท้จริงเราได้ให้คัมภีร์อัลกุรอานแก่เขาเป็นภาษาอาหรับ เพื่อพวกเขา
จะใช้สติปัญญาไตร่ตรอง”

(บทสุฟ โองการที่ 2)

เมื่อคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาอาหรับ จึงเป็นข้อจำกัดในการทำความเข้าใจต่อเนื้อหาสาระที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานสำหรับมุสลิม ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติและภาษา ดังนั้นเพื่อให้เข้าถึงจุดประสงค์ที่แท้จริงของคัมภีร์อัลกุรอาน จึงจำเป็นต้องมีการแปลและการถ่ายทอดความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาต่างๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้อันทรงคุณค่าให้แก่บุคคลที่ไม่สามารถศึกษาได้จากคัมภีร์อัลกุรอานต้นฉบับภาษาอาหรับได้เรียนรู้เพื่อเติมเต็มความศรัทธาให้แก่ชาวมุสลิม อีกทั้งยังเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่คนต่างศาสนาที่ต้องการแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน และเพื่อป้องกันการบิดเบือนความหมายภายในคัมภีร์อัลกุรอานจากผู้ที่มีอคติต่ออิสลามและพยายามเผยแพร่แนวคิดที่บิดเบือนแก่ชาวมุสลิมที่ไม่มีความรู้ในภาษาอาหรับ ดังนั้นการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุน และส่งเสริมการเผยแพร่อิสลามที่ถูกต้องให้แก่ผู้ที่ศรัทธา

สำหรับภาษาไทยเป็นอีกภาษาหนึ่งที่คัมภีร์อัลกุรอานได้รับการแปลความหมาย ซึ่งแนวคิดการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยนั้น เกิดจากพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชแก่อดีตกษัตริย์ชาวมุสลิมสุลต่านเนื่องในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอว่า พระองค์ปรารถนาที่จะให้มีการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย เพื่อให้ชาวไทยมุสลิมได้ซาบซึ้งในอรรถรสของคัมภีร์อัลกุรอาน และเพื่อให้เป็นสง่าราศีแก่ประเทศชาติที่ติดเทียมกับหลายๆ ประเทศ ซึ่งเขาเคยจัดการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาประจำชาติกันมาแล้ว (ส่วน สุวรรณศาสน์, 2547) นอกเหนือจากประโยชน์ในด้านการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามและส่งเสริมความศรัทธาให้แก่ชาวไทยมุสลิมแล้ว การแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานยังเป็นเรื่องที่สร้างความเข้าใจอันดีต่อคนต่างศาสนาเกี่ยวกับอิสลามและชาวไทยมุสลิมอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวรรณกรรมการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาประวัติและความเป็นมาของวรรณกรรมการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่แปลสมบูรณ์ครบ 30 ภาค และแปลเพียงบางบท ยกเว้นบทยาซีน เนื่องจากเป็นบทที่มีผู้แปลเป็นจำนวนมาก

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 รูปแบบการศึกษา

การศึกษาประวัติวรรณกรรมการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยเป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ที่ผสมผสานระหว่างการวิจัยเอกสารกับการวิจัยภาคสนาม โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารสิ่งพิมพ์ซึ่งมีแหล่งที่มาจากเอกสารปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4.2 เครื่องมือในการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ผสมผสานระหว่างการวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงประกอบไปด้วยเครื่องมือวิจัย 2 ส่วน คือ เครื่องมือวิจัยที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเครื่องมือวิจัยที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

4.2.1 แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร โดยผู้วิจัยใช้บันทึกชื่อผู้แปล ตำราอ้างอิง ผู้แต่ง โรงพิมพ์ ปีที่พิมพ์ และสถานที่พิมพ์ นอกจากนี้ยังใช้บันทึกข้อความและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน

4.2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อนำมาใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ที่มีผลงานแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแปล

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ได้มาจากการศึกษาค้นคว้า การอ่านและการรวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ที่เป็นหนังสือ ตำรา งานวิจัยและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประวัติการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ซึ่งมีแหล่งที่มาจากเอกสารปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์

4.4 การจัดกระทำข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.4.1 ข้อมูลจากเอกสารที่ได้รับรวบรวมจากตำรา หนังสือ เอกสารงานวิจัยและบทความทางวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและจำแนกประเภทเป็นหมวดหมู่

4.4.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลที่ได้รับมาเรียบเรียงตามลำดับ โดยแบ่งข้อมูลออกเป็นผู้ที่มีผลงานแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานครบสมบูรณ์ 30 ภาค ผู้ที่แปลเพียงบางภาค บางบท และผู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย

4.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์ และใช้การตรวจสอบวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยจำแนกออกเป็นการตรวจสอบวิเคราะห์ภายนอกหรือการวิพากษ์หลักฐาน เพื่อตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลรวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร และการตรวจสอบวิเคราะห์ภายในหรือการวิพากษ์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบในการประเมินค่าและตีความข้อมูลที่ได้นำมาศึกษา

การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลบุคคลที่แตกต่างกันมาตรวจสอบกับข้อมูลที่ปรากฏในเอกสาร งานวิจัยหรือบทความทางวิชาการ ทั้งนี้เพื่อแสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง

5. ผลการวิจัย

การศึกษาและการทำความเข้าใจความหมายคัมภีร์อัลกุรอานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมุสลิมโดยรวม ดังนั้น นักวิชาการจึงใช้ความพยายามที่จะถ่ายทอดความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย เพื่อให้ชาวไทยมุสลิมได้รับความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งนักวิชาการแต่ละคนต่างก็มีแนวทางในการแปล การอธิบายและการใช้ตำราอ้างอิงที่แตกต่างกันออกไป โดยที่แต่ละคนได้ถ่ายทอดความหมายคัมภีร์อัลกุรอานจากตำราภาษาที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ หลายคนแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานโดยอ้างอิงจากตำราภาษาอาหรับเพราะเชื่อว่าเป็นการอธิบายที่ใช้ภาษาเดียวกับตัวบทในคัมภีร์อัลกุรอาน ส่วนบางคนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู หรือภาษาฮินดี ก็เลือกใช้ตำราที่อธิบายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาอังกฤษ ภาษามลายู หรือภาษาฮินดี ประกอบการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน นอกจากนี้ในการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานนั้น นักวิชาการบางคนใช้ความพยายามในการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานอย่างสมบูรณ์ครบ 30 ภาค ในขณะที่นักวิชาการบางคนให้ความสำคัญกับการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเพียงบางภาค บางบท ก็จะแปลความหมายเพียงบางภาค บางบท เท่านั้น

5.1 คัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลภาษาไทยเพียงบางภาคและบางบท

การแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยนั้นมามีายาวนาน หากแต่ส่วนใหญ่จะพบเป็นการแปลในเชิงการบรรยาย และการแปลลงในบทความที่เป็นวารสารหรือหนังสืออนุสรณ์ จากการศึกษาประวัติการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยพบว่า ผลงานแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยที่มีการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มครั้งแรกเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2494 โดยชำชุดดิน อุมาร์ อับดุลเราะห์มาน หะซัน กริมิ และมุฮัมมัด ซอลิฮี ร่วมกันแปลในนามของอัลอิสลาหสมาคม บางกอกน้อย โดยใช้ชื่อผลงานแปลว่า “ความหมายอัลกุรอาน” ซึ่งเป็นการแปลเพียงบทอัลฟาตีหะฮฺ และบทอัลบะเกาะเราะฮฺ โองการที่ 1 ถึงโองการที่ 141 เท่านั้น (ชำชุดดิน อุมาร์, อับดุลเราะห์มาน กริมิ, และมุฮัมมัด ซอลิฮี, 2494)

ต่อมาในปี พ.ศ.2496 ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน โดยใช้ชื่อผลงานแปลว่า “บยานุลกุรอาน” (คำอธิบายอัลกุรอานภาษาไทย) เล่มที่ 1 เริ่มแปลและอรรถาธิบายจากบทอัลฟาตีหะฮฺ และบทอัลบะเกาะเราะฮฺ โองการที่ 1 ถึงโองการที่ 141 และในปี พ.ศ.2497 ได้ตีพิมพ์เล่มที่ 2 โดยเริ่มจากบทอัลบะเกาะเราะฮฺ โองการที่ 142 ถึงโองการที่ 252 (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2496)

จากนั้นในปี พ.ศ.2500 สมาน โยธาสมุทร ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน ใช้ชื่อผลงานแปลว่า “คำแปลและคำอธิบายอัลกุรอาน” เริ่มแปลจากบท อัลฟาตีหะฮฺ บทอัญญา เรียงตามลำดับจนถึงบทอันนาส (สมาน โยธาสมุทร, 2500) และในปีเดียวกัน ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ ได้ตีพิมพ์หนังสือ “บยานุลกุรอาน” (คำอธิบายอัล-กุรอานภาษาไทย) เล่มที่ 3 และเล่มที่ 4 ออกเผยแพร่ สำหรับเล่มที่ 3 เริ่มจากบทอัลบะเกาะเราะฮฺ โองการที่ 253 จนจบบท และบทอาละอิมรอน โองการที่ 1 ถึงโองการที่ 90 และในเล่มที่ 4 เริ่มจากบท อาละอิมรอน โองการที่ 91 จนจบบท และบทอันนิสาอ์โองการที่ 1 ถึงโองการที่ 22 (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2500) แต่หลังจากที่บยานุลกุรอานได้ตีพิมพ์เผยแพร่ระยะหนึ่งก็ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ เกิดกระแสต่อต้านและมีการเปิดเผยจากนักวิชาการบางส่วนในประเทศไทยถึงแนวคิดที่บิดเบือนการแปลความหมายและการอรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งดิเรกได้ใช้หนังสืออ้างอิงจากผลงานการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานภาษาอังกฤษที่เป็นผลงานแปลของมุฮัมมัด อะลี อัลลาฮูรียฺ หัวหน้ากลุ่มก๊อดยานียฺ สาขาลาฮอร์ เป็นบรรทัดฐานในการแปล (Abdullah Numsuk, 2002) เนื่องจากมุฮัมมัด อะลี อัลลาฮูรียฺ เป็นคนหนึ่งที่ปฏิบัติตามแนวทางของชุลาม อะหมัด หัวหน้ากลุ่มก๊อดยานียฺ ผู้ที่อ้างตัวเป็นศาสดา

ในปี พ.ศ.2505 นิพนธ์ จุฑามาศ ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลฟาตีหะฮฺและบทอัลบะเกาะเราะฮฺ ให้ชื่อผลงานว่า “พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ตัฟซีรคอยรุชชารีฟ” (นิพนธ์ จุฑามาศ, 2505)

หลังจากนั้นดารี บินอะหมัด และสุพล บุญมาเลิศ ได้ร่วมกันแปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน ให้ชื่อผลงานแปลว่า “ตัฟซีรอัลฟุรกอน” ได้รับการตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2512 โดยเริ่มแปลและอรรถาธิบายจากบทอัลฟาตีหะฮฺ และบทอัลบะเกาะเราะฮฺจาก

โองการที่ 1 ถึงโองการที่ 141 (ดารี บินอะหมัด และสุพล บุญมาเลิศ, 2512) และในปีเดียวกันนั้น บัรกัต สยามวาลา ได้แปลและอรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอานใช้ชื่อผลงานแปลว่า “ใจความแห่งพระคัมภีร์กุรอาน” จำนวน 2 เล่ม เล่ม 1 ภาควิทยา 1-5 และเล่ม 2 ภาควิทยา 6-10 (บัรกัต สยามวาลา, ม.ป.ป.)

ต่อมาในปี พ.ศ.2522 สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน ใช้ชื่อผลงานแปลว่า “คำอธิบายความหมายอัลกุรอาน ณุซอฮัมมะ” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 2522) และในปี พ.ศ.2524 ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานภาคที่ 1 โดยใช้ชื่อผลงานว่า “คำอธิบายความหมายอัลกุรอาน (ภาคที่ 1)” เริ่มแปลจากบทอัลฟาตีหะฮฺ และบทอัลบะเกาะเราะฮฺ โองการที่ 1 ถึงโองการที่ 141 (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 2524)

ในปี พ.ศ.2526 สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานภาคที่ 2 เริ่มแปลจากบทอัลบะเกาะเราะฮฺ โองการที่ 142 ถึงโองการที่ 252 (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 2526) และในปีเดียวกันสามารถ วงศ์เสงี่ยม ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานภาคอัมมะฮฺใช้ชื่อผลงานว่า “ความหมายอัลกุรอาน ณุซอฮัมมะ” (สามารถ วงศ์เสงี่ยม, 2526) และในปีต่อมาอิสมาอีล อะหมัด ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน โดยใช้ชื่อผลงานว่า “ทางนำแห่งอัลลอฮ์” เล่มที่ 1 บทอันนาสถึงบทอัลอัสร และบทอัลฟาตีหะฮฺ และเล่มที่ 2 บทอัตตะกะฮูรถึงบทอัลซัมสุ (อิสมาอีล อะหมัด, 2527)

ต่อมาในปี พ.ศ.2529 อุมร์ अबดุลอะซีซ รัตนวิทย์ ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานบทญุส ซึ่งแปลมาจากผลงานแปลของস্যอิด อุลละลา อัลมาดูดี (อัลมาดูดี ซัยยิด อุลละลา, 2529) หลังจากนั้นหนึ่งปีผู้ที่ใช้นามปากกาว่า บิน अबดุลเลาะห์ ได้แปลความหมายและอรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอานภาคอัมมะฮฺใช้ชื่อผลงานแปลว่า “คำอธิบายอัลกุรอาน” (บิน अबดุลเลาะห์, 2530) นอกจากนี้ บิน अबดุลเลาะห์ ยังได้อรรถาธิบายความหมายบทอัลกะฮ์ฟีกผลงานหนึ่ง แต่มีได้ระบุปีที่ตีพิมพ์และสถานที่พิมพ์แต่อย่างใด

จากนั้นในปี พ.ศ.2532 ทวี นภากร ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานภาคอัมมะฮฺ ใช้ชื่อผลงานแปลว่า “กุรอานกับความหมายณุซอฮัมมา” (ทวี นภากร, 2532) และในปีเดียวกัน อาลี อีซา ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานบทญุส ใช้ชื่อผลงานว่า “คำอธิบายอัลกุรอาน สุเราะฮฺญุส” (อาลี อีซา, 2532)

ในปี พ.ศ.2534 अबดุลลอฮ์ अबรู ได้แปลหนังสืออรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลมุซซิมิลและบทอัลมุดดัสซิจรจากต้นฉบับภาษามลายูซึ่งเป็นผลงานของอิสมาอีล ลุดฟีจะปะกียา โดยให้ชื่อผลงานแปลนี้ว่า “ดัสสิรอัลซิกิริลหะกิม” (अबดุลลอฮ์ अबรู, 2534)

จากนั้นในปี พ.ศ.2537 สง่า วิไลวรรณ ใช้นามปากกาว่า “หุรอน บิน-หัมซะฮฺ” ได้อรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานภาคอัมมะฮฺและใช้ชื่อผลงานว่า “อัลกุรอาน ณุซอฮัมมา” (หุรอน บิน-หัมซะฮฺ, 2537) ต่อมาทวี นภากร ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลบะเกาะเราะฮฺใช้ชื่อผลงานแปลนี้ว่า “อัลกุรอานพร้อมความหมาย

ภาษาไทย” (ทวี นภากร, สัมภาษณ์) หลังจากนั้นมูลนิธิอิสลามเพื่อการพัฒนาได้แปลและ
อรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานภาคอัมมะ ให้ชื่อผลงานแปลว่า “อัลกุรอานุลหะกีม”
(มูลนิธิอิสลามเพื่อการพัฒนา, 2537) นอกจากนี้ในปี พ.ศ.2537 เช่นกัน ได้มีการแปลและ
อรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลฟาตีหะฮฺ และภาคอัมมะ ตีพิมพ์ในนามของประธานมิตร
การพิมพ์ โดยมีได้ระบุชื่อผู้แปล (ประธานมิตรการพิมพ์, ม.ป.ป.)

ต่อจากนั้นในปี พ.ศ.2542 ปริญา พินดี ได้แปลและอรรถาธิบายความหมาย
คัมภีร์อัลกุรอานใช้ชื่อผลงานแปลว่า “อัลกุรอานแปลไทย” ได้ตีพิมพ์เล่มที่ 1 ภาคที่ 1 ถึงภาคที่ 5
(ปริญา พินดี, 2542) ในปีเดียวกัน มุฮัมมัด เหมอนุกูล ได้แปลหนังสืออรรถาธิบายคัมภีร์
อัลกุรอานบทอัลฟาตีหะฮฺและบทอัลบะเกาะเราะฮฺ จากต้นฉบับภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นผลงานของ
มุฮัมมัด สุลัยมาน อัลอัซฮอร ใช้ชื่อผลงานว่า “อธิบายความหมายอัลกุรอานโดยย่อ” (สุลัยมาน
อัลอัซฮอร, 2542) หลังจากนั้นอาลี อีซา ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายบทอัตเตาบะฮฺ
ให้ชื่อผลงานว่า “คำอธิบายอัลกุรอานสุเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ” (อาลี อีซา, 2542) และในปี พ.ศ.2543
ปริญา พินดี ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเล่มที่ 2 ภาคที่ 6 ถึงภาคที่
10 (ปริญา พินดี, 2543)

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2548-2550 สุนทร มาลาตี ได้แปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็น
ภาษาไทยโดยนำผลงานการอรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอาน “ฟิซาล อัล-กุรอาน” ของস্যยิด กุฎบ
จากต้นฉบับภาษาอาหรับ โดยให้ชื่อผลงานแปลว่า “ไ้ร่มเงาอัล-กุรอาน” เป็นผลงานแปลที่ยัง
ไม่เสร็จสมบูรณ์ โดยผู้แปลได้แปลเสร็จสิ้นแล้วจำนวน 4 ภาค คือบทอัลฟาตีหะฮฺ บทอัลบะ
เกาะเราะฮฺ บทอาละอิมรอน และบทอันนิสาอจำนวน 23 โองการ ผลงานการแปลทั้งหมดมี 4
เล่ม ตีพิมพ์เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์เบนฮาลาบีเพรส ปัตตานี ในปี พ.ศ.2550 สาเหตุที่ผู้แปล
เลือกหนังสือฟิซาลอัลกุรอานมาแปลความหมาย เนื่องจากต้องการถ่ายทอดแนวคิดของস্যยิด กุฎบ
เป็นภาษาไทย เพื่อให้ชาวไทยมุสลิมได้มีโอกาสสัมผัสความรู้สึกของผู้ที่เคยได้อยู่ภายใต้ร่มเงา
แห่งอัลกุรอานโดยตรง (สุนทร มาลาตี, 2550)

ในปี พ.ศ.2552 ชัยนูลออาบิติน ชุมนุมนพันธ์ ได้แปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานภาค
อัมมะโดยให้ชื่อผลงานว่า “อัลกุรอานญุซอัมมา ตัวบทภาษาอาหรับ คำอ่านภาษาไทย
คำแปลภาษาไทย” (ชัยนูลออาบิติน ชุมนุมนพันธ์, 2552)

จากข้อมูลการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยเพียงบางภาคและ
บางบท สรุปได้ว่า นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน
บท อัลฟาตีหะฮฺและภาคอัมมะ เนื่องจากนักวิชาการเห็นว่าบทในภาคอัมมะส่วนใหญ่เป็น
บทสั้นๆ ที่คนส่วนใหญ่นำมาใช้อ่านในการประกอบพิธีละหมาด ดังนั้นจึงต้องการสนับสนุนให้
มุสลิมได้ท่องจำและเข้าใจความหมายของแต่ละบท และมีนักวิชาการบางส่วนที่เลือกแปล
ความหมายเฉพาะบางบทที่ตนเห็นว่ามีค่าสำคัญ เช่น อาลี อีซา เลือกแปลบทญุซุสและบท
อัตเตาบะฮฺ อัซซุลลอฮฺ อับดุลเลาะฮฺ อับดุลเลาะฮฺ อับดุลเลาะฮฺ อับดุลเลาะฮฺ อับดุลเลาะฮฺ
อับดุลเลาะฮฺ อับดุลเลาะฮฺ อับดุลเลาะฮฺ อับดุลเลาะฮฺ อับดุลเลาะฮฺ เป็นต้น ในขณะที่
นักวิชาการบางส่วนพยายามแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานมากกว่า 1 ภาค เช่น ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์

และสุนทร มาลาตี และมีนักวิชาการบางคนแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานได้มากถึง 10 ภาค เช่น บัรกัต สยามวาลา และปริญญ่า ฟินดี นอกจากนี้ยังมีผลงานแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานที่ผู้แปลเลือกถ่ายทอดความหมายเฉพาะบทยาซีนอีกหลายผลงานซึ่งผู้วิจัยมิได้นำมากล่าวในงานวิจัยฉบับนี้

5.2 คัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลภาษาไทย 30 ภาค

จากการศึกษาประวัติการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยพบว่า ในปี พ.ศ.2511 ได้มีการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยสมบูรณ์ครบ 30 ภาค เป็นผลงานแรกโดยถ้วน สุวรรณศาสน์ อดีตจุฬาราชมนตรีคนที่ 11 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และเป็นจุฬาราชมนตรีคนที่ 13 แห่งราชอาณาจักรไทย (Abdullah Mustafa Numsuk, 2002) เป็นผลงานการถ่ายทอดความหมายคัมภีร์อัลกุรอานจากตำราอรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอานภาษาอาหรับโดยใช้ชื่อผลงานว่า “พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลความหมายและขยายความ” ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่พระองค์ได้ทรงรับสั่งแก่อธิบดีจุฬาราชมนตรีถ้วน สุวรรณศาสน์ เนื่องในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอว่า พระองค์ปรารถนาที่จะให้มีการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย เพื่อให้ชาวไทยได้ซาบซึ้งในอรรถรสของคัมภีร์อัลกุรอาน และเพื่อให้เป็นสง่าราศีแก่ประเทศชาติทัดเทียมกับหลายๆ ประเทศซึ่งเขาเคยจัดการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาประจำชาติกันมาแล้ว (ถ้วน สุวรรณศาสน์, 2547) และพระองค์ได้ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์สนับสนุนในการจัดพิมพ์ ซึ่งได้ทยอยตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ.2511 โดยตีพิมพ์เล่มละ 1 ภาค ลักษณะเป็นปกอ่อน

สำหรับจุดประสงค์ในการพิมพ์ครั้งนี้เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระราชทานแก่สถาบันและองค์กรต่างๆ และดำเนินการจัดพิมพ์อย่างต่อเนื่องครั้งละหนึ่งภาคจนในปี พ.ศ.2524 จึงได้จัดพิมพ์ภาคสุดท้ายคือภาคที่ 30 หลังจากทีผลงานแปลได้รับความสนใจจากผู้สนใจศึกษาความหมายคัมภีร์อัลกุรอานทั้งจากชาวไทยมุสลิมและต่างศาสนา จึงได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่ 2 และมีการปรับปรุงรูปแบบโดยการรวมเล่มจากเล่มละ 1 ภาค เป็นเล่มละ 5 ภาค จำนวน 6 เล่ม ทำให้สะดวกแก่การค้นคว้า ต่อมาในปี พ.ศ.2530 ได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่ 3 เนื่องในโอกาสเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2530 และในปี พ.ศ.2539 ได้ตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 4 เป็นฉบับพิมพ์ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระราชทานแก่สถาบันต่างๆ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2539 และได้ตีพิมพ์ครั้งที่ 5 ในปี พ.ศ.2547 เป็นฉบับพิมพ์ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระราชทานแก่สถาบันต่างๆ ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2547 (สมร ภูมิณรงค์, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2555)

ต่อมาในปี พ.ศ.2512 ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ ได้แปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานขึ้นอีกผลงานหนึ่งโดยใช้ชื่อว่า “กุรอานมะฮฺญิด ความหมายของอัล-กุรอาน” เป็นการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานอย่างสมบูรณ์ครบ 30 ภาค จำนวน 3 เล่ม ได้ตีพิมพ์เล่มที่ 1 ในปี พ.ศ.2512 ตีพิมพ์เล่มที่ 2 และเล่มที่ 3 ในปี พ.ศ.2513 (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2544; อัสม่า กุลสิริสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2555) และในปีเดียวกันนี้ ดิเรกพร้อมภริยาได้นำผลงานแปลดังกล่าวทูลเกล้าถวายต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักสวนจิตรลดา (ครอบครัวกุลสิริสวัสดิ์, ม.ป.ป.; อัสม่า กุลสิริสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2555) และได้ตีพิมพ์ครั้งที่สองในปี พ.ศ.2544 (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2544)

ในปี พ.ศ.2524 วินัย สมะฮฺฮูน ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานใช้ชื่อผลงานแปลว่า “อัลกุรอานฉบับแปลภาษาไทย” เป็นผลงานแปลแบบสรุปสั้นๆ เหมาะสำหรับผู้สนใจทั้งชาวไทยมุสลิมและคนต่างศาสนา (วินัย สมะฮฺฮูน, 2524) โดยวินัยได้ให้เหตุผลของการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานในครั้งนี้ว่า การถ่ายทอดความหมายคัมภีร์อัลกุรอานถือเป็นสิ่งที่ทำทายเป็นสิ่งที่ยาก ดังนั้นจึงต้องการทำในสิ่งที่ทำทายเป็นการพิสูจน์ความสามารถของตนเอง และเห็นว่าคัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลเป็นภาษาไทยยังมีจำนวนน้อยมากในขณะนั้น จึงต้องการให้ผลงานแปลของตนเป็นอีกผลงานหนึ่งสำหรับมุสลิมไทยและผู้ที่มีความสนใจศึกษาความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน (วินัย สมะฮฺฮูน, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2557)

จากนั้นในช่วงปี พ.ศ.2528 - 2535 ในนามของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ โดยดาร์ 빈อะหมัด อิมรอน มะกุดี และวีรัช สมะดี ได้แปลและอรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานสมบูรณ์ครบ 30 ภาค ใช้ชื่อผลงานแปลว่า “ความหมายอัลกุรอานเป็นภาษาไทย” จำนวน 3 เล่ม โดยในปี พ.ศ.2528 ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ภาคที่ 1 ถึงภาคที่ 10 ในปี พ.ศ.2532 ได้ตีพิมพ์ภาคที่ 11 ถึงภาคที่ 20 และในปี พ.ศ.2535 ได้ตีพิมพ์ภาคที่ 21 ถึงภาคที่ 30 (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 2535) จากนั้นในปี พ.ศ.2542 ได้รับการตีพิมพ์อีกครั้งโดยศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์คัมภีร์อัลกุรอาน นครมะดีนะฮฺ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย ใช้ชื่อผลงานแปลนั้นว่า “พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 2542)

ในช่วงปี พ.ศ.2532 - 2545 บรรจง บินกาซัน ได้แปลหนังสืออรรถาธิบายความหมายคัมภีร์อัลกุรอานต้นฉบับภาษาอังกฤษชื่อ “ตัฟฮีมุลกุรอาน” (ค.ศ.1972) ซึ่งเป็นผลงานของเมาลานา สัยยิด อิบรอฮีม อัลเมาดูดี (ค.ศ.1903-1979) ใช้ชื่อผลงานแปลว่า “ตัฟฮีมุลกุรอานความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน” จำนวน 8 เล่ม โดยเริ่มดำเนินการแปลตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 และแปลเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2540 จากนั้นจึงได้ทยอยตีพิมพ์ โดยเริ่มตีพิมพ์เล่มที่ 3 เป็นเล่มแรกในปี พ.ศ.2542 ตีพิมพ์เล่มที่ 2 และ 4 ในปี พ.ศ.2543 ตีพิมพ์เล่มที่ 5 ในปี พ.ศ.2544 ตีพิมพ์เล่มที่ 1 และเล่มที่ 6 ในปี พ.ศ.2545 และตีพิมพ์เล่มที่ 7 และ 8 ในปี พ.ศ.2545 ผู้แปลได้กล่าวถึงสาเหตุที่เลือกตัฟฮีมุลกุรอานเป็นต้นฉบับในการแปล เนื่องจากเป็นหนังสืออรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอานร่วมสมัยที่ได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลต่อการฟื้นฟูความคิดและจิตวิญญาณอิสลามในหมู่เยาวชนรุ่นใหม่ กอปรกับตัฟฮีมุลกุรอานมีทั้งความหมายของตัวบท

และคำอธิบายรายละเอียด ภาษาและถ้อยคำที่ง่ายต่อการเข้าใจและยังรักษาความหมาย และเจตนารมณ์ของถ้อยคำในคัมภีร์อัลกุรอานไว้ได้ (บรรจง บินกาชัน, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2556) ถือได้ว่าเป็นอีกผลงานหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจและการตอบรับอย่างดีจากสังคมมุสลิม ไทยด้วยเช่นกัน

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2542 - 2544 สุพล บุญมาเลิศ ได้แปลและอธิบาย ความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน โดยให้ชื่อผลงานว่า “อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย” ใช้เวลาในการแปล 2 ปี ได้เริ่มการแปลตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 และเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2543 ได้ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ.2544 และตีพิมพ์อีกครั้งในปี พ.ศ.2552 ถือว่าเป็นผลงานแปลฉบับแรก ที่ได้รับความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยไว้ในเล่มเดียวกัน ผู้แปลได้กล่าวถึงแรงบันดาลใจในการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานในครั้งนี้ว่า ต้องการใช้ความรู้ของตนเองให้เป็นประโยชน์มากที่สุด และต้องการเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอานให้แก่ผู้ที่ไม่มีความเข้าใจในภาษาอาหรับ (สุพล บุญมาเลิศ, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2555)

ในช่วงปี พ.ศ.2545 - 2546 สง่า วิไลวรรณ ใช้นามปากกาว่า “หุมนอน บิน-หัมซะฮฺ” ได้แปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย โดยใช้วิธีการเรียบเรียง เป็นการนำข้อมูลอ้างอิงจากหนังสือกุรอานมะอฺญิด ความหมายของอัลกุรอาน ซึ่งเป็นผลงานแปลของดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ เป็นส่วนใหญ่ หนังสือดัตฟิรอัลฟุรกอนของดารี บินอะหมัด และหนังสือคัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลความหมายเป็นภาษาไทยของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับมาเรียบเรียงปรับเปลี่ยนถ้อยคำและสำนวนเสียใหม่ เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและให้ชื่อผลงานว่า “คัมภีร์อัลกุรอาน ตัวบทภาษาอาหรับ คำอ่าน คำแปลภาษาไทย” เริ่มการเขียนผลงานและทยอยส่งให้โรงพิมพ์เพื่อดำเนินการจัดพิมพ์ครั้งละ 3-5 ภาค ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 และเสร็จสมบูรณ์ครบทั้ง 30 ภาค ในปี พ.ศ.2546 ใช้เวลาในการดำเนินการเรียบเรียงความหมายคัมภีร์อัลกุรอานและเขียนคำอ่านเป็นเวลาประมาณ 1 ปี 6 เดือน สำหรับลักษณะที่โดดเด่นของผลงานนี้คือผู้เรียบเรียงได้เขียนคำอ่านคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยไว้ เนื่องจากต้องการให้เยาวชน และผู้ที่สนใจในการอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน โดยเฉพาะผู้ที่เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามใหม่ ได้มีโอกาสฝึกการอ่านคัมภีร์อัลกุรอานและศึกษาความหมายไปพร้อมๆ กัน เริ่มตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ.2545 และตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2552 (หุมนอน บิน-หัมซะฮฺ, 2552; สง่า วิไลวรรณ, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2556)

ต่อมาในปี พ.ศ.2553 ได้มีแนวคิดในการนำความหมายคัมภีร์อัลกุรอานภาษาไทย และภาษามลายูมารวมไว้ในเล่มเดียวกัน เช่น หนังสือ “คัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทยและภาษามลายู 30 ยุซ” ซึ่งประกอบด้วยตัวบทคัมภีร์อัลกุรอาน ความหมายภาษาไทยที่นำมาจากหนังสือ “อัลกุรอานฉบับแปลภาษาไทย” ของวินัย สะมะฮฺ และ ความหมายภาษามลายูนำมาจากหนังสือดัตฟิรปมินันนัรเราะห์มาน ซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย ได้ตีพิมพ์เผยแพร่โดยโรงพิมพ์เบนฮาอาบีเพรส ปัตตานี ในคำนำของหนังสือระบุไว้ว่า เป็นหนังสือฉบับแรกที่เรียบเรียงขึ้นและเป็นเล่มเดียวที่จัดทำขึ้น

เพื่อศึกษาความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน และเพื่อศึกษาภาษามลายูไปในเวลาเดียวกัน (เบนฮาเลปีเพรส, 2553)

นอกจากนี้ยังได้พบหนังสือที่มีชื่อว่า “พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย-มลายู” ในเล่มประกอบด้วยตัวบทคัมภีร์อัลกุรอาน ความหมายภาษาไทยและความหมายภาษามลายู ซึ่งระบุว่าความหมายภาษาไทยนำมาจากต้นฉบับที่แปลโดยสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับที่จัดพิมพ์โดยศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์คัมภีร์อัลกุรอาน ภายในเล่มได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดพิมพ์ว่า เพื่อให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจด้วยภาษาท้องถิ่นและเพื่อให้ภาษาท้องถิ่นเป็นที่แพร่หลายและกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยที่ในเล่มมิได้ระบุปีและสถานที่พิมพ์และมิได้ระบุว่าผู้ใดเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลงานแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานฉบับภาษาไทย สามารถแบ่งผลงานแปลโดยพิจารณาจากแหล่งอ้างอิงที่นำมาใช้ประกอบการแปลได้ 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 ผลงานแปลที่ใช้แหล่งอ้างอิงจากตำราและหนังสือที่หลากหลาย เช่น หนังสือ “พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลความหมายและขยายความ” ของต่วน สุวรรณศาสน์ หนังสือ “กุรอานมะญิดความหมายของอัลกุรอาน” ของดิเรก กุลศิริสวัสดิ์ หนังสือ “อัลกุรอานฉบับแปลภาษาไทยฉบับปรับปรุงใหม่” ของวินัย สมะออน หนังสือ “พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย” ของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ และหนังสือ “อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย” ของสุพล บุญมาเลิศ

ประเภทที่ 2 ผลงานแปลที่ผู้แปลได้คัดเลือกตำราอธิบายคัมภีร์อัลกุรอานเล่มใดเล่มหนึ่งเฉพาะที่ผู้แปลเห็นว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของตนนำมาแปล เช่น หนังสือ “ตีฟฮีมุลกุรอานความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน” ของบรรจง บินกาซัน

ประเภทที่ 3 ผลงานแปลที่ผู้แปลได้นำหนังสือความหมายคัมภีร์อัลกุรอานที่ได้มีผู้ถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาไทยไว้แล้วมาเรียบเรียง ปรับเปลี่ยนถ้อยคำใหม่ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น หนังสือ “คัมภีร์อัล-กุรอาน ตัวบทภาษาอาหรับ คำอ่าน คำแปลภาษาไทย” ของสง่า วิไลวรรณ

สำหรับผลงาน “คัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทยและภาษามลายู 30 ยุซ” และ “พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย-มลายู” ไม่ควรที่จะถูกนับเป็นผลงานแปลของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ หากแต่เป็นผลงานที่นำความหมายคัมภีร์อัลกุรอานฉบับภาษาไทยและฉบับภาษามลายูมาผนวกไว้ด้วยกัน และมีการจัดเรียบเรียงรูปแบบขึ้นใหม่เท่านั้น

จากผลงานแปลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่พบว่ามีผลงานใดที่ผู้แปลได้ถ่ายทอดความหมายมาจากคัมภีร์อัลกุรอานต้นฉบับภาษาอาหรับโดยตรง แต่จะถ่ายทอดความหมาย

ควบคู่กับการอธิบายที่นำมาจากหนังสืออธิบายคัมภีร์อัลกุรอานฉบับภาษาอาหรับ
ภาษามลายู ภาษาอังกฤษหรือภาษาฮินดู

ท่วน สุวรรณศาสน์ เป็นบุคคลแรกที่แปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย
สมบูรณ์ครบ 30 ภาค ในปี พ.ศ.2511 และเริ่มตีพิมพ์ในปีเดียวกันโดยทยอยตีพิมพ์ครั้งละ 1
ภาค และดำเนินการจัดพิมพ์อย่างต่อเนื่องจนในปี พ.ศ.2524 จึงได้จัดพิมพ์ภาคที่ 30 รวม
ระยะเวลาในการตีพิมพ์ 24 ปี ในขณะที่ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ ได้แปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอาน
เป็นภาษาไทยสมบูรณ์ครบ 30 ภาค และมีการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มอย่างสมบูรณ์ครบ 30 ภาค ขึ้น
ในปี พ.ศ.2513 ดังนั้น หากพิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้ที่แปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็น
ภาษาไทยสมบูรณ์ครบ 30 ภาค เป็นบุคคลแรก เราสามารถกล่าวได้ตามคำบอกเล่าและเอกสาร
ที่ปรากฏว่าท่วน สุวรรณศาสน์ เป็นบุคคลแรก แต่หากพิจารณาว่าผู้ใดเป็นคนที่แปลความหมาย
คัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยครบสมบูรณ์และมีการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มครบ 30 ภาค เป็นบุคคล
แรก เราคงต้องยอมรับว่าดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ เป็นบุคคลแรก เนื่องจากหลักฐานยืนยันจาก
เอกสารและรูปภาพที่ปรากฏเมื่อดิเรกพร้อมภริยาได้นำผลงานแปลดังกล่าวทูลเกล้าถวายต่อ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักสวนจิตรลดาเมื่อปี พ.ศ.2513 (ครอบครัวกุลสิริสวัสดิ์, ม.ป.ป.)

จากข้อมูลประวัติการแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยสมบูรณ์ครบ 30
ภาค ข้างต้นพบว่า สาเหตุที่การแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยสมบูรณ์ครบ 30
ภาค ล่าช้ากว่าภาษาอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน (สุพล บุญมาเลิศ, สัมภาษณ์,
11 ธันวาคม 2555; อับดุลลอฮ์ กริมี่, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2555; ทวี นภากร, สัมภาษณ์,
22 พฤษภาคม 2556; บรรจง ปินากาชัน, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2556; อรุณ บุญชม, สัมภาษณ์,
20 พฤษภาคม 2557) เนื่องจากนักวิชาการในอดีตเห็นว่าคัมภีร์อัลกุรอานเป็นพระดำรัสของ
พระเจ้า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิ่งสูงส่ง จึงไม่กล้าที่จะถ่ายทอดความหมายจากภาษาอาหรับเป็น
ภาษาไทยโดยทันที แต่ควรถ่ายทอดความหมายเป็นภาษามลายู และจากนั้นจึงถ่ายทอดเป็น
ภาษาไทยอีกที เพราะเกรงจะเกิดข้อผิดพลาด นอกจากนี้ นักวิชาการที่มีความรอบรู้ภาษาอาหรับ
เป็นอย่างดีในประเทศไทยมีมาก แต่พื้นฐานภาษาไทยไม่ดีพอ จึงเกรงว่าจะเกิดข้อผิดพลาดในการ
แปล และอีกสาเหตุหนึ่งเพราะมุสลิมในอดีตมีความรอบรู้ สามารถอ่านและเข้าใจภาษามลายูได้
เป็นอย่างดี จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาความหมายคัมภีร์อัลกุรอานจากภาษาไทย ต่อมา
ชาวไทยมุสลิมในรุ่นหลังส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในภาษามลายู จึงมีความจำเป็นที่จะต้อง
แปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยเพื่อเผยแพร่ความหมายคัมภีร์อัลกุรอานให้ชน
รุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- ครอบครัวกุลสิริสวัสดิ์. (ม.ป.ป.). *ประวัติย่อโดยสังเขปคุณติเรก กุลสิริสวัสดิ์ (อิบรอฮีม กุเรชี)*.
ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ชำชุดติน อุมาร์, อับดุลเราะหมาน กรีม, และมุฮัมมัด ซอลิฮี. (2494). *ความหมายอัลกุรอาน*.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยนูลอาบิติน ชุมนุมนพันธ์. (2552). *อัลกุรอานญุซอัมมา*. กรุงเทพฯ: ประสานมิตรการพิมพ์.
- ติเรก กุลสิริสวัสดิ์. (2496). *บยานุลกุรอาน (คำอธิบายอัลกุรอานภาษาไทย)*. เล่ม 1 กรุงเทพฯ:
อักษรโสภณ.
- ติเรก กุลสิริสวัสดิ์. (2500). *บยานุลกุรอาน (คำอธิบายอัลกุรอานภาษาไทย)*. เล่ม 3 กรุงเทพฯ:
รัชดารมภ์.
- ติเรก กุลสิริสวัสดิ์. (2544). *กุรอานมะอฺญิด ความหมายของอัล-กุรอาน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ดารี บินอะหมัด และสุพล บุญมาเลิศ. (2512). *ตัฟซีร์ อัลฟุรกอ*. กรุงเทพฯ: วุฒิกรการพิมพ์.
- ถ้วน สุวรรณศาสน์. (2547). *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลความหมายและขยายความ*
ฉบับพระราชทาน. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ทวี นภากร. (2532). *กุรอานกับความหมายญุซอัมมา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- นิพนธ์ จุฑามาศ. (2505). *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ตัฟซีร์คอยริชชารีฟ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- บิน อับดุลเลาะห์. (2530). *คำอธิบายอัลกุรอาน*. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์.
- เบนฮาลาบีเพรส, (2553). *คัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมความหมายภาษาไทยและภาษามลายู 30*
ยุค. ปัตตานี : เบนฮาลาบีเพรส.
- บรักัต สยามวาลา. (ม.ป.ป.). *ใจความแห่งพระคัมภีร์กุรอาน*. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์.
- ปริญญา ฟินดี. (2542). *อัลกุรอานแปลไทย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.
- ปริญญา ฟินดี. (2543). *อัลกุรอานแปลไทย เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.
- ประสานมิตรการพิมพ์. (ม.ป.ป.). *อัลกุรอานุลหะกีม*. กรุงเทพฯ: ประสานมิตรการพิมพ์.
- พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย-มลายู*. (ม.ป.ป.). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- มูลนิธิอิสลามเพื่อการพัฒนา. (2537). *อัลกุรอานุลหะกีม*. กรุงเทพฯ: ประสานมิตรการพิมพ์.
- วินัย สมะฮูน. (2524). *อัลกุรอานฉบับแปลภาษาไทย ฉบับแก้ไขปรับปรุงใหม่*. กรุงเทพฯ:
ส.วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. (2522). *คำอธิบายความหมายอัลกุรอาน ญุซอัมมะ* กรุงเทพฯ:
ม.ป.พ.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. (2524). *คำอธิบายอัล-กุรอานุลกะรีม (ญุซที่ 1)*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. (2526). *คำอธิบายอัล-กุรอานุลกะรีม (ญุซที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. (2535). *ความหมายอัลกุรอานเป็นภาษาไทย ญุซที่ 21-30*.
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สมาน โยธาสุมทร์. (2500). *คำแปลและคำอธิบายอัลกุรอาน*. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์.

- สามารถ วงศ์เสงี่ยม. (2526). *ความหมายพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ยุซอัมมะ*. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์.
- สุนทร มาลาตี. (2550). *ได้ร่มาเอาจัล-กุรอาน*. ปัตตานี : เบนฮาลาบีเพรส.
- สุลัยมาน อัลอัชกอ. (2542). *อธิบายความหมายอัลกุรอานโดยย่อ*. (มุฮัมมัด เหมอนุกุล, แปล.). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- หุเมรอน บิน-หัมซะฮฺ. (2537). *อัลกุรอานญุซอัมมา*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- หุเมรอน บิน-หัมซะฮฺ. (2552). *คัมภีร์อัลกุรอาน ตัวบทภาษาอาหรับ คำอ่าน คำแปลภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- อิสมาอีล อะหมัด. (2527). *ทางนำแห่งอัลลอฮฺ*. กรุงเทพฯ: อัลญิฮาด.
- อาลี อีซา. (2532). *คำอธิบาย อัลกุรอานซูเราะฮฺฮุร*. กรุงเทพฯ: สายสัมพันธ์.
- อาลี อีซา. (2542). *คำอธิบาย อัลกุรอานซูเราะฮฺฮุรฮุร*. กรุงเทพฯ: จิรัชการพิมพ์.
- อับดุลลอฮฺ อับรู. (2534). *ศัพท์อรรถาธิบาย*. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.
- อัลเมาดูดี ซัยยิด อับดุลอะลา. (2529). *ความหมายอัลกุรอาน*. (อุมัร อับดุลอะซีซ รัตนาวิทย์, แปล). กรุงเทพฯ: สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.
- อุมัร อับดุลอะซีซ รัตนาวิทย์. (2529). *ความหมายคัมภีร์อัลกุรอานบทญุซ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- Abdullah Mustafa Numsuk. (2002). *al-Akhta al-Aqadiyah fi al-Tarjamat al-Taylandiyah limaani al-Qur'an al-Karem [Surname in translation the Thai Liman Qura'an is decent]*. Makkah al-Mukarramah: Rabitah al-Alam al-Islammiy.
- Muhammad Husayn al-Dahabi. (n.d.). *al-Tafsir wa al-Mufasssirun [Interpretation and interpreters]*. Cairo: Maktabah Wahbah.

อากาศดำเกิง ทรัพย์พัฒน์, ม.จ. (2556). *ละครแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์. 400 หน้า.

ชนบพร วงศ์กาฬสินธุ์*

kanopporn@gmail.com

หนังสือ *ละครแห่งชีวิต* แม้จะประพันธ์สะท้อนฉากชีวิตมากกว่า 90 ปี หากแต่มิได้ล้าสมัยกับสังคมปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในหนังสือที่ร้อยเล่มควรอ่านจากงานวิจัย สกว. ด้วย เป็นวรรณกรรมที่ดีไซน์ สำคัญ เป็นแบบฉบับที่มีค่าควรอ่านได้ทุกยุคสมัย แม้เพียงวรรณกรรมหนึ่งเรื่องที่มีคุณค่ายังความหมายหลายด้าน การเมืองการปกครอง วรรณศิลป์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม จิตวิทยา *ละครแห่งชีวิต* เล่มนี้เพียบพร้อมไปด้วยรสชาติชีวิตการเดินทางอันเปรียบดังการผจญภัยทั้งภายนอกและภายในจิตใจผู้ประพันธ์ที่ดึงดูดผู้อ่านให้ร่วมเดินทางหรือเพียงติดตามอย่างใจจดจ่อ

ผู้ประพันธ์ได้เขียนถึงฉากชีวิตของตน ถึงแม้ญาติวงศ์จะให้ท่านปฏิเสธว่าไม่ใช่ประวัติชีวิตท่านก็ตาม หน้าแรกกล่าวถึงชะตาชีวิตตนและสถานะทางครอบครัว โดยเขียนบทเปิดว่า “ดูหนังดูละคร แล้วย้อนดูตัว ยิ้มเยาะเล่นหัว เดินยั่วเหมือนฝัน ข้อนี้เป็นความจริงที่จับใจ ข้าพเจ้ายิ่งนัก” (น.11) การเดินทางแรกเป็นความรักบริสุทธิ์ของเพื่อนวัยเด็กและยายพี่เลี้ยงที่เติมเต็มพลังชีวิตในหัวใจที่ขาดพร่องความรักจากบ้าน เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นได้ผูกพันเพื่อนรัก *ประดิษฐ์* และน้องสาว *ลำจวน* ทั้งสองเป็นเหมือนโซ่เชื่อมสายสัมพันธ์เรื่องราวสำคัญของตัวเอกที่ชื่อ *วิสูตร* การเดินทางเพื่อโลกใหม่ก่อร่างขึ้นจากคนทั้งสองนี้ทั้งทางตรงและอ้อม เช่น ความชื่นชมยกยอชัดเจนต่อผู้มีการศึกษาจากต่างประเทศของลำจวนและครอบครัว ฐานันดรเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของชนชั้น การให้เกียรติจึงไม่สมบูรณ์ ลำจวนจึงแปรความเป็นมิตรและรับแต่งงานจากผู้ที่ไม่สมบูรณ์ครบ ที่อังกฤษได้พบกับครอบครัวที่เปี่ยมความรักแก่กัน งานเขียนและงานการข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยส์ ได้ท่องเที่ยวในยุโรป และสามฉากสุดท้าย ความพินาศแห่งชีวิต ลาจากอเมริกา และละครปิดม่าน ความทุกข์จากร่างกายที่ส่งผลให้ต้องหยุดการศึกษา

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

การทำงาน และการใช้ชีวิตต่างบ้าน ความโหม่นสยองของจิตใจที่ต้องแยกจากคนรักตลอดกาลแม้จะรักกันเพียงไร เพราะความต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา

ผู้ประพันธ์ต้องการให้อ่านแล้วเป็นสุขเพลิดเพลิน แต่ไม่สามารถละเว้นการกล่าวถึงประวัติอันแสนเศร้าของตน บางช่วงฉกมีลักษณะนวนิยายซ้อนอยู่ในความจริง ในบทวิจารณ์นี้จะเน้นกล่าวถึงการนำเสนอเรื่องราวของตัวละครเอก

ชื่อตัวละครบางตัวแทนด้วยความหมายใหม่ที่มีนัยสำหรับผู้เขียน ดังเช่น สหายรักจากวัยเยาว์แปรนีสัย เมื่อศึกษาที่อังกฤษได้ชื่อว่า “ประติษฐ์” และ “มาน” เป็นนิยามชื่อตัวละครเอกวิสูตร ท่านเป็นหม่อมเจ้าในราชินิกุลที่นำเสนอภาพอีกมุมของครอบครัวและสังคมชั้นสูง ซึ่งมีได้แวววาวเจิดจรัส หรือจากภาพนิยายในยุคเดียวกันเหมือนอย่างชีวิตสวยงามดังภาพฝัน เนื้อเรื่องของตระกูลเชื้อสายในวัง มีปัญหาอุปสรรคบ้างตามอรรถรส และความรักของคู่พระนางในวนิดา รัตนาวดี หรือแม้แต่เกิดมาอย่างเพียบพร้อมในเรื่อง เกิดวังปารุสก

ละครแห่งชีวิตแบ่งเป็น 3 ฉากใหญ่ คือ ปฐมวัย ชีวิตในต่างประเทศ และการลาจาก โดยให้ความสำคัญไปที่ฉากที่ 2 ซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ของผู้ประพันธ์ที่ว่า “จะพาท่านท่องเที่ยวไปในเมืองต่างๆ ในโลกที่ข้าพเจ้าเคยไปมาแล้ว จะแนะนำให้ท่านรู้จักผู้คนที่ข้าพเจ้ารู้จัก, รัก, และนับถือทุกคน” (น.15) ถึงกระนั้น บางช่วงในการดำเนินฉากก็ได้เพลิดเพลินเท่าใดนักสำหรับผู้ที่มีได้ชื่นชอบลักษณะนวนิยายชวนฝัน ดังเช่นเครื่องด่ำปารีสและชีวิตที่ท่องเที่ยวไป อันเป็นเรื่องราวการผจญภัยในงานนักขวาศเคียงคู่รักอันแสนหวาน แม้จะเป็นช่วงที่ไม่น่าสนใจติดตาม แต่ก็ยังเป็นช่วงความสุขของผู้เล่า

จุดเด่นของวรรณกรรมเรื่องนี้อยู่ที่คำพูดที่ตรงออกมาจากใจผู้ประพันธ์ไม่ประติษฐ์แสสร้ง ภาษาสื่อความหมายตรงไปตรงมา ไม่ประติษฐ์ถ้อยคำให้ต้องแปลความ ซึ่งได้ว่านับเป็นเสน่ห์ของบทประพันธ์ โดยเฉพาะในส่วนที่สะท้อนอารมณ์ของผู้เขียนเอง อาทิ ในฉากที่ว่าด้วยครอบครัว “บางที่ตั่งสัปดาห์ข้าพเจ้าจึงมีโอกาสพบกับท่านบิดามารดาสักครั้งหนึ่ง แต่ก็ดูไม่เป็นของแปลกอะไรนัก เพราะเด็กเช่นข้าพเจ้าเป็นผู้ไม่พึงปรารถนาพบปะให้เกินความจำเป็นเมื่อไม่มีอะไรจะพบกัน” (น.18) และบทที่ว่าด้วยเพื่อนในวัยเยาว์ “ข้าพเจ้าไม่เคยได้รับความสุขเช่นนี้ไม่เคยได้รับการสมาคมที่เลิศพร้อมทั้งกาย วาจา และใจเช่นนี้ ข้าพเจ้าต้องการเด็กทั้งสองนี้ให้อยู่ใกล้ชิดชั่วกัลปวสาน ต้องการความรักและความช่วยเหลือทุกลมหายใจเข้าออก” (น.67) ในสภาวะที่ครอบครัวอบอุ่น แต่ผู้ประพันธ์นั้นโดดเดี่ยว ความเมินเฉยจากบิดาโดยไม่รู้เหตุแห่งพฤติกรรมนั้นเกิดเป็นรอยต่างฝังแน่นในใจ เป็นที่มาของบุคลิกภาพผู้เป็นบุตร แม้เช่นนั้นไม่พบว่ามีวิสูตรได้เอาสิดำของชีวิตตนไปแต่งแต้มใส่ผู้อื่น เรื่องราวมีจังหวะสลับกันไประหว่างการประชดลักษณะนิสัยตนและปลอมโยนตัวเอง การแสดงความรักเอ็นดูลูกทุกคน เว้นแต่ผู้เล่าเสมือนบทโพธิ์ที่ไม่รู้ความผิด ถึงเช่นนั้นบิดายังคงเป็นวีรบุรุษของตนเสมอ “พูดถึงพระยาวิเศษสุภลักษณ์ แม้ว่าจะมีเรื่องอะไรหมิ่นช้อนอยู่ด้วยเป็นอันมาก ข้าพเจ้าก็ยังรู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งต่างๆ ที่บุรุษผู้เป็นบิดาข้าพเจ้าได้ทำไว้แล้วแก่ชาติเสมอ ภายในน้ำใจจริง ข้าพเจ้ายังมีความนับถือ

บูชาอันสูงสุดสำหรับท่านบุรุษผู้นี้” (น.20) ความพยายามของผู้ประพันธ์ที่จะเรียนกฎหมายเช่นเดียวกันกับบิดาถึง 2 ครั้ง ทั้งที่ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าบิดาไม่ได้มอบมรดกใดๆ ให้ หากแต่ได้นำเงินมรดกจากปู่เพื่อไปศึกษาต่อ ด้วยเหตุที่ว่า การศึกษาจากประเทศตะวันตกเป็นตัวชี้ขึ้นชั้นของคนสมัยใหม่ยุคนั้น คนชั้นที่บ่งบอกด้วย ยศศักดิ์ ฐานะ การศึกษาประเทศตะวันตก ผู้เขียนจึงพยายามแสวงหาหนทางที่จะได้ประสบเห็นเมืองนอก “คงจะเป็นเมืองสวรรค์ ทั้งความงาม ความสมบูรณ์มั่งคั่ง ปราศจากสิ่งต่างๆ ที่จะทำให้ชีวิตขมขื่น โลกใหม่ที่ข้าพเจ้าจะไปคงเป็นเมืองสวรรค์เป็นแท้” (น.99) การบรรยายความรู้สึกแตกต่าง คนชั้นไม่ยึดตาย แต่เห็นได้ชัดเจนถึงทัศนคติการศึกษาในประเทศตะวันตกในยุคนั้นที่ไม่แตกต่างจากยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม มีข้อต่างอยู่บ้าง ที่ว่าในสมัยปัจจุบันโอกาสการไปศึกษาต่อต่างประเทศมีมากกว่า การศึกษาในประเทศแถบตะวันตกจึงคุ้นชินมากขึ้น

ภาพยนตร์เดินทางท่องเที่ยวจากไทยไปอังกฤษผ่านประสบการณ์น่าตื่นเต้น ได้ให้ภาพต่อสิ่งที่มองเห็นทั้งผู้คนและธรรมชาติที่แตกต่างภาพที่ปรากฏเมื่อเข้าเขตยุโรป โดยเฉพาะความสวยงามของสถานที่และผู้คน การแสดงความคิดความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา ทำให้เห็นบุคลิกภาพของวีรสตรีอย่างชัดเจน ที่เลือกพิจารณาและชื่นชมความสวยงามเฉพาะสายตา กริยา รูปลักษณ์ใดไม่งดงามคือความชั่วร้าย ณ ประเทศอังกฤษ การพักอาศัยกับพ่อแม่บุญธรรมและได้พบคนรักที่งดงามน่ารักเป็นดังภาพฝัน สวนทางกันโดยสิ้นเชิงกับการอยู่ห้องแบบเช่าที่เป็นเช่นบ้านผี หญิงเจ้าของรูปร่างคล้ายเปรต สะท้อนผ่านภาวะจิตใจที่มีการถ่วงน้ำหนักเพียง 2 ขั้ว ไม่บวกก็ลบ สวรรค์-นรก ขาว-ดำ ดี-ร้าย ทว่าในใจก็มีความหนักแน่นโดยมีความเชื่อในศาสนา และการทำดีเป็นที่เหนี่ยวนำ “ข้าพเจ้าเป็นเด็กที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธรศาสนาผิดกว่าเด็กทั้งหลายโดยมาก” (น.23) คำสอนจากโบสถ์ที่เกิดความเข้าใจว่าศาสนาคริสต์และพุทธนั้นหาผิดแผกกัน “จึงเป็นคนใจกว้างเล็งเห็นทุกข้อสุขของผู้อื่น ถ้าทำได้เช่นนั้นท่านจะเป็นสุข” นั่นคือ “ศาสนาต้องการจะช่วยให้ชีวิตอยู่ได้โดยให้รางวัลเท่าที่เราทำความดีไว้” (น.133)

ความมีชีวิตชีวาในการดำเนินเรื่องทำให้น่าติดตาม แต่ชีวิตจิตใจแท้จริงของตัวละครเอกตัวนี้ผูกโยงด้วยความรักของคนที่ผ่านมาในแต่ละฉากชีวิต เพื่อน พี่เลี้ยง พ่อแม่บุญธรรม หญิงสาวที่หลงรักเขา และรักแท้กับหญิงคนรัก เหล่านี้เป็นดั่งน้ำทิพย์โสมใจที่อาจทดแทนความรักจากครอบครัวที่ปราศจากสายใยอาทรของพี่น้องและบิดา แม้จะได้รับความรัก ความเห็นใจและรักใคร่จากมารดาบ้างก็ตาม สัญชาตญาณต้องการความรักของวีรสตรีแสดงออกอย่างชัดเจนในบทเนื้อหา

“ทำไมท่านบิดาจึงตรารหน้าข้าพเจ้าเสียตั้งแต่เกิดว่าจะเป็นคนเหลวไหล ไม่มีประโยชน์ เกล็ดดขัง จะเรียนอะไรก็คงเหลว ไม่เหลือเงินไว้ให้สำหรับเป็นทุนเล่าเรียน ไม่ให้โอกาส ไม่ให้ความสบาย” (น.396) ความรู้สึกที่เด็กชายวีรสตรีได้รับจากบิดาและคำเหล่านี้ผูกติดในจิตใต้สำนึกนี้ ไม่ได้หายไปไหน และแสดงออกสู่จิตสำนึกเสมอ การประสบอุบัติเหตุสาหัส การประสบโรคหนักทางกาย และการไม่สามารถสำเร็จการศึกษาจนต้องย้ายมาเริ่มต้นเรียน

กฎหมายอีกครั้งที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้คำปราชญ์ของบิดาตกย้ำความทรงจำขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งแท้จริงอาจเป็นด้วยเหตุปัจจัยอื่น ดังเช่น การหักโหมสุขภาพในการทำงานหนังสือพิมพ์

หนังสือได้แสดงถึงสถานการณ์แห่งยุคสมัยเป็นเกร็ดรายละเอียดแทรกที่ผู้เล่าตั้งใจถ่ายทอด ทำให้ผู้อ่านรู้หลังรับรู้เหตุการณ์ปัจจุบันของอดีต สภาพการณ์บ้านเมือง ความซอกซำในสภาพอับปาง ผู้คนขัดสนของเมืองมาเชลล์หลังมหาสงครามที่ฝรั่งเศสและเบลเยียม รับผิดชอบมากกว่าประเทศอื่น ที่ปักกิ่ง คนทุพพลภาพ อดอยาก เกื่อนกลาดทุกแห่ง ประกอบกับเสียงปืนเป็นระยะ ชาวต่างชาติเป็นที่เกลียดชังและถูกทำร้ายถึงชีวิต คราวพักที่ญี่ปุ่นระหว่างเส้นทางกลับไทยได้พิจารณาถึงลักษณะเด่นของบ้านเมืองและชนชาตินี้ไว้ว่ามีฐานะความเป็นอยู่และนิสัยเช่นเดียวกับชาวอังกฤษ ญี่ปุ่นเป็นอังกฤษแห่งบูรพทิศ ประเทศที่อยู่เป็นเกาะลำพังปลูกฝังนิสัยอดทน คอยป้องกันบ้านของตน “ภายในนิสัยใจจริง ไม่มีชาติใดชอบญี่ปุ่นหรืออังกฤษ และชาติทั้งสองก็ไม่ชอบชาติอื่นใดเหมือนกัน ญี่ปุ่นและอังกฤษเป็นชาวเกาะ รักตัวและเห็นแก่ตัวมากเกินไปที่จะรักคนอื่นได้ ข้อความนี้เป็นความจริงอย่างไม่มีปัญหา” (น.376)

การจำแนกอุปนิสัยชาวเอเชียผู้ร่วมศึกษาในโรงเรียนกฎหมาย ชาวอินดูที่แม้จะสุขภาพแต่ตระหนี่เหลือวิสัยที่จะคบ “ญี่ปุ่นเป็นเพื่อนที่ดีต่อเมื่อไม่มีพวกญี่ปุ่นของเขาอยู่ด้วย พวกจีนมักเป็นคนใจกว้างขวาง พุดตรงไปตรงมา เรียนเก่ง ฉลาด” (น.203) นานเพียงใด คำกล่าวนี้นี้ไม่จะเป็นส่วนชื่นชมหรือไม่ นิสัยประจำชนชาติไม่กระทบด้วยกาลเวลา ในบ้านเช่าได้พบกลุ่มนักศึกษาชาวอินเดีย พ่อบุญธรรมของวิสูตรเป็นอดีตนายทหารอธิบายว่า ถ้าจะพบชาวอินเดียหรืออินดูที่ดีต้องไปเดลี กัลกัตตา มัทราส “ที่อังกฤษมีแต่พวกอินดูที่มาเป็นบอลเชวิค พวกทำลายชาติทั้งสิ้น” (น.196) ทำให้ทราบว่ กลุ่มอินเดียนบอลเชวิคหรือพรรคคอมมิวนิสต์อินเดียได้ก่อรูปขึ้นแล้วและเป็นชายที่เข้าศึกษาในประเทศผู้ปกครอง และในสายตานายทหารระดับสูงของอังกฤษ กลุ่มคนเหล่านี้ย่อมถือว่าเป็นผู้ทำลายประเทศ รวมถึงสภาพครอบครัวขุนนางไทยที่มักมีภรรยาหลายคน เป็นปัญหาที่ผู้นำครอบครัวมักไม่แยแส ดังปรากฏในบทสนทนาระหว่างวิสูตรและลำจวน นอกจากนี้แล้ว ผู้อ่านยังได้เห็นทัศนียภาพบ้านเมืองผ่านสายตาของวิสูตร สถานการณ์ดังกล่าวนี้เป็นฉากที่วาดด้วยความจริงที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดอย่างออกมาโดยตรง เป็นข้อเท็จจริงตามยุคสมัย

รสอารมณ์ต่างสมดุลเป็นข้อจำกัดของงานนี้ การแสดงความรู้สึกที่เข้มข้นไปด้านใดด้านหนึ่งซึ่งปราศจากรสชาติอื่นประกอบ แม้บางฉากจะกล่าวถึงการผจญภัย ทว่าเป็นลักษณะการบอกเล่ามากกว่าความตื่นเต้นหวาดหวั่น ทำให้การติดตามฉากนั้นเนิบช้า อรรถรสของงานจางลงในช่วงกลางของเรื่อง

ความเด่นและแก่นของงานนี้คือ ฉากชีวิตตัวละครที่ผู้เขียนกล่าวปิดฉากซึ่งไม่ผิดแผกไปจากชีวิตผู้คนในโลกนี้นัก เพียงว่าผู้เขียนเกิดในสกุลสูง ครอบครัวประกอบ ทั้งสถานะและฐานะ ทว่าชีวิตตนอยู่ในด้านกลับตั้งแต่เยาว์วัย ท่านเองได้นำเสนอให้ประจักษ์แก่ผู้อ่านทั้งหลายในบทปิดม่านท่านยังนำความตรมใจที่เผชิญจากบิดา เป็นความทรมานจากความเฉยเมยและคำ

กล่าวโทษทำนายอนาคต โดยที่ตนไม่รู้ที่มาแห่งการกระทำของบิดากระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตตัวเอง ด้วยเหตุนี้จึงได้ฝากคำสอนไว้แก่บิดามารดาของบุตร การเพาะปลูกเด็กน้อยให้เป็นคนดีจะเป็นประโยชน์แก่ชาติอย่างใหญ่หลวง ให้มีจริยธรรม ดูแลผู้เกิดมาให้ควรฐานะบุตรธิดา แม้จะไม่สวยงาม ท่าทางขวางๆ รีๆ นั้นไม่ใช่สิ่งที่เขาทำมาได้อเอง อย่างน้อยควรสงสารเขาช่วยเหลือตามสมควร “ข้าพเจ้าไม่ต้องการให้ท่านรักคนโน้นเกลียดคนนี้ เพราะความรู้สึกเช่นนี้ของท่านจะเป็นชีวิตของเด็กต่อไปภายหน้า” (น.397) ความทุกข์โศกบรรยายไว้อยู่ครั้งทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงความทุกข์ของผู้อื่นเป็นเสมือนการแบ่งเบาความทุกข์โศกของวิสูตร ความเจ็บปวดเป็นสัญชาตญาณที่คนพยายามหลบหลีก แต่เป็นสัจจะที่ต้องเผชิญ หลบหนีความจริงแห่งทุกชั้นไม่พ้น

ละครแห่งชีวิต ประจักษ์ได้ถึงความเจ็บปวดที่มีอยู่จริง มิใช่นิทาน รอยบาดแผลภายในใจจากครอบครัวที่ไม่อาจรักษาได้อยู่ติดตัวตั้งแต่เริ่มถึงจบฉาก และบทเรียนรู้หลากหลายที่ไม่จำกัด้วยควรอ่าน ถึงแม้ผู้เขียนจะไม่ประสบผลสำเร็จในชีวิตส่วนตัว แต่ได้ทำประโยชน์สำเร็จแก่ผู้อื่นแล้ว

พหุลักษณะสังคมไทยใต้ร่มพระบารมี
ห้องประชุมอเนกประสงค์
อาคารภาษาและวัฒนธรรมสยามบรมราชกุมารี
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
27 กรกฎาคม 2560

ประชิดพร โภคมณี*
prachitporn.pok@mahidol.edu

เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ที่ผ่านมา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดการประชุมวิชาการภาษาและวัฒนธรรมระดับชาติประจำปี 2560 ขึ้น ณ ห้องประชุมอเนกประสงค์ อาคารภาษาและวัฒนธรรมสยามบรมราชกุมารี สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นับเป็นธรรมเนียมของทางสถาบันฯ ที่จะมีการจัดประชุมวิชาการขึ้นในทุกๆ ปี ซึ่งในปีนี้ สถาบันฯ ได้จัดการประชุมโดยมีวัตถุประสงค์พิเศษ กล่าวคือ เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติและแสดงความไว้อาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร โดยได้นำแนวทางพระราชดำริในเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิต” ที่พระองค์ได้พระราชทานไว้มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานไปสู่งานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม จากระดับชุมชนและขยายผลการศึกษาไปสู่ความร่วมมือในระดับอาเซียนและภูมิภาคเอเชีย เพื่อให้ทุกคนที่ได้อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลให้แผ่นดินไทยเกิดเป็นพหุลักษณะสังคม ที่ประกอบด้วยหลากหลายเชื้อชาติ หลายศาสนาและความเชื่อ ที่ต่างก็ได้มาอยู่อาศัยร่วมกันในแผ่นดินไทย

ในช่วงแรก หลังการเปิดงานโดยศาสตราจารย์ นายแพทย์บรรจง มไหสวริยะ รักษาการแทนรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล และรองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ ผู้อำนวยการสถาบันฯ เป็นการกล่าวปาฐกถาพิเศษ โดยพระราชญาณกวี (สวัญ ปิยวิฑูโร) รองเจ้าอาวาสวัดพระรามเก้า กาญจนนาภิเษก ในหัวข้อ “พหุลักษณะ

* เลขานุการกองบรรณาธิการวารสารภาษาและวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

สังคมไทยได้ร่วมพระบารมี” ซึ่งท่านได้ให้ข้อคิดว่า ในแต่ละประเทศแต่ละพื้นที่ในโลกใบนี้ ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายชนชาติและหลากหลายเผ่าพันธุ์ ผู้นำของแต่ละประเทศ ต้องหาแนวทางการปกครองที่เหมาะสมกับประเทศของตนในการที่จะให้คนในประเทศที่มีความหลากหลายนั้น สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ซึ่งหนึ่งในผู้นำที่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นผู้นำที่ประสบผลสำเร็จในการปกครองประชาชนในประเทศให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขคนหนึ่งก็คือ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ของเมืองไทยเรานี่เอง กล่าวคือ พระองค์ไม่เพียงแต่ปกครองดูแลเพียงแค่เฉพาะคนไทยเท่านั้น แต่พระองค์ยังทรงมีพระเมตตาเพื่อแผ่ไปถึงชนกลุ่มน้อยและผู้คนยัยถิ่นต่างๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ใต้พระบรมโพธิสมภารของพระองค์ให้สามารถอยู่อาศัยในผืนแผ่นดินไทยได้อย่างสุขสบายและมีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีให้แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าที่ได้อาศัยในแผ่นดินไทย และถึงแม้ว่าตอนนี้ท่านจะไม่อยู่แล้ว แต่ขอให้ทุกคนระลึกถึงคำสอนของพระองค์ไว้เสมอเพื่อเป็นการสานต่อพระราชปณิธานที่พระองค์ได้ทรงวางเป็นหลักไว้ให้เราได้ปฏิบัติตามต่อไป

หลังการปาฐกถาพิเศษเป็นการนำเสนอผลงานวิจัยของบุคลากรที่มีความโดดเด่นในด้านภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาคชน ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก ในอันที่จะสร้างคุณูปการและผลกระทบในวงกว้างให้แก่สังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย จำนวน 4 ท่าน ขึ้นเสวนาบนเวทีในหัวข้อ “พหุลักษณะสังคมไทยได้ร่วมพระบารมี ประเด็นทางด้านภาษาและวัฒนธรรม การศึกษา และการพัฒนาชาติพันธุ์”

เริ่มต้นการเสวนาในหัวข้อ “เหรียญที่ระลึกสำหรับชาวเขา” โดยอาจารย์ ดร. ชิตชยางค์ ยมาภัย ซึ่งกล่าวถึงพระปรีชาสามารถในการปกครองดูแลประเทศของในหลวงรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับพระบรมราชโองการให้สร้างเหรียญที่ระลึกสำหรับชาวเขาขึ้น เพื่อให้ชาวเขาได้ใช้ในการแสดงตัวว่าเป็นคนไทยคนหนึ่ง ที่มีความเท่าเทียมในศักดิ์และศรีของความเป็นคนไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายการพัฒนามนุษย์บนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียม

ต่อมาเป็นการเสวนาหัวข้อ “ปะหล่อง จากชาวเขา...สู่ชาวเรา” โดยรองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตลักษณ์ ติผดุง ซึ่งนำเสนอผลการการวิจัยด้านภาษาศาสตร์ในการพัฒนาอัตลักษณ์และฟื้นฟูภาษาชาติพันธุ์ทั้งในประเทศไทย จีน และเมียนมา โดยใช้หลักในการทำงานภาคสนามด้วยความเข้าใจและเข้าถึงกลุ่มคนและภาษาของท้องที่ของกลุ่มที่จะศึกษา ตาพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “การที่จะช่วยเหลือในทางวิชาการ ก็ต้องคำนึงถึงสภาพของท้องที่และของคน”

หัวข้อเสวนาเรื่องที่ 3 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา เรื่อง “ครูของทุกคนในแผ่นดิน” โดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ นำเสนอผลงานวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทย นับเป็นการตอบสนองต่อพระราชดำริสของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงเป็น

ห่วงเรื่องการศึกษาคอนไทยในพื้นที่ชายแดนใต้จะพูด-อ่าน-เขียนภาษาไทยไม่ได้ ซึ่งผลงานวิจัยเรื่องนี้ได้ส่งผลกระทบไปถึงนโยบายชาติในประเด็นทางการศึกษา

การเสวนาหัวข้อสุดท้าย เป็นการเสวนาโดยอาจารย์กฤตยา อภินิษฐ์ ในหัวข้อ “องค์ครุฑนักแปลเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา” กล่าวถึงพระอัจฉริยภาพในด้านการแปลของในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านพระราชนิพนธ์แปลในพระองค์หลายเรื่องด้วยกัน โดยทรงใช้การแปลเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ เช่น เรื่อง *นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ* แปลจากเรื่อง *A Man Called Intrepid* ของ William Stevenson ซึ่งกล่าวถึงการทำ ความดี การเสียสละเพื่อชาติโดยไม่หวังให้ใครมาชื่นชม ยกย่อง หรือมอบสิ่งตอบแทนใดๆ หรือเรื่อง “พระมหาชนก” ซึ่งแปลมาจากชาดก มีการแปลเป็นทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ พระองค์ทรงสอนให้คนมีความเพียรพยายามอย่างไม่ลดละ แม้มีอุปสรรคใด มาก็นขวาง ก็ต้องสู้อดทนฟันฝ่าข้ามไปให้ได้

นอกเหนือจากการจัดการเสวนาในการประชุมวิชาการประจำปีของสถาบันฯ ที่ได้ กล่าวในเบื้องต้นแล้ว ทางสถาบันฯ ยังมีการนำเสนอผลงานของหน่วยต่างๆ ที่ได้สร้าง คุณูปการแก่ประเทศตามรอยเบื้องพระยุคลบาทในด้านต่างๆ อีกด้วย เช่น ผลงานด้าน ศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาเพื่อการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

List of Referees

1.	Dr.Abdul Ramae Sulong	Yala Rajabhat University
2.	Dr.Apiradee Jansaeng	Mahasarakham University
3.	Asst. Prof. Dr.Davisakd Puakson	Naresuan University
4.	Asst. Prof. Dr.Ekkarin Sungtong	Prince of Songkla University,
Pattani Campus
5.	Dr.Metee Medhasith Suksumret	Maejo University
6.	Assoc. Prof. Dr.Narin Sungrugsa	Silpakorn University,
Petchaburi IT Campus
7.	Asst. Prof. Dr. Nuntana Wongthai	Srinakharinwirot University
8.	Nureyah Yusoh	Independent Researcher
9.	Dr.Pasakara Chueasuai	University of Thai Chamber
of Commerce
10.	Asst. Prof. Dr.Pichet Saiphan	Thammasat University
11.	Dr.Simmee Oupra	Chiang Rai Rajabhat
University
12.	Assoc. Prof. Dr. Sophana Srichampa	Mahidol University
13.	Assoc. Prof. Suwattana Liamprawat	Silpakorn University
14.	Dr.Thanwa Chaithiang	Kalasin University
15.	Asst. Prof. Dr.Tongtip Poonlarp	Chulalongkorn University
16.	Assoc. Prof. Dr. Unchalee Wongwattana	Naresuan University
17.	Assoc. Prof. Dr.Widya Sakyabhinand	Kasetsart University

List of Contributors

กรณายน เทชะวงศ์เสถียร
Koraya Techawongstien
koranoy@gmail.com
Mahidol University

รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์
Rujiwan Laophairoj
pormin_anne@hotmail.com
Ubon Ratchathani University

ชนบพร วงศ์กาฬสินธุ์
Kanopporn Wongkarasin
kanopporn@gmail.com
Mahidol University

สุธิดา ตันเลิศ
Sutida Tonlerd
sutida.tonlerd020@gmail.com
Ubon Ratchathani University

ณรงค์ อาจสมิติ
Narong Ardsmiti
narong.ard@mahidol.ac.th
Mahidol University

อดิศักดิ์ นุชมี
Adisak Nuchmee
College of Islamic Studies,
Prince of Songkla University,
Pattani Campus
adinuchmee@gmail.com

ตุลยา นครจินดา
Tulaya Nagarachinda
tulaya_n@tu.ac.th
Thammasat University

อภิรัฐ คำวัง
Aphirat Kamwang
aphirat.kam@mahidol.ac.th
Mahidol University

นันธิดา จันทรางศุ
Nantida Chandransu
nantida.cha@mahidol.ac.th
Mahidol University

อับดุลเลาะ การ์รีนา
Abdullah Karina
College of Islamic Studies,
Prince of Songkla University,
Pattani Campus

ประชิดพร โภคมณี
Prachitporn Pokmanee
prachitporn.pok@mahidol.edu
Mahidol University

1. Manuscript Preparation

In preparing the manuscript for publication, please follow the conventions below. Please note that any paper written by a non-native speaker of English must be checked by a native speaker for its grammaticality before submission.

1.1 Page Setup

Type for A4 size, single space, and number each page. Leave margins of 3 cm. (1.1 inches) at the top and bottom, and 2.5 cm. (1 inch) on the right and left hand side of the paper. The overall length of the article should not be less than 15 pages and not more than 25 pages.

1.2 Title

Title should be centered using TH SarabunPSK bold, 22 point font bold. Titles of articles should have only the first word capitalized and, where necessary, the first word after the colon (:), proper names and names of theories also capitalized.

1.3 Abstract

The abstract should be written in both English and Thai. The length of the abstract should be between 150 and 250 words.

- English Type “**Abstract**” centered in TH SarabunPSK, bold, 18 point font. For the abstract body, use TH SarabunPSK, 18 point font.
- Thai Type “**บทคัดย่อ**” centered in TH SarabunPSK, bold, 18 point font. For the abstract body, use TH SarabunPSK, 18 point font.

1.4 Keywords

Keywords are required for each article, in both English and Thai. Each article should have a maximum of 6 keywords in each language.

1.5 Text

1. **Heading** TH SarabunPSK, bold, 18 point left-aligned.
2. **Body** TH SarabunPSK, 18 point.
3. **Figures** Type “*Figure...*” (Italicized) and the figure’s name (regular) below the figure
4. **Tables** Type “*Table...*” (Italicized) followed by the name of the table (regular) above the table.

5. **Phonetic transcription** SIL Doulos..., 12 point (Times New Roman, 13 point)
6. **All sections and subsections** in the text should be numbered with Arabic numerals and should be left-aligned.

1.6 Footnotes/Endnotes

For publishing purposes endnotes are preferred at the end of the main article rather than as footnotes to each article page.

1.7 References

Type “**References**” with TH SarabunPSK, bold, 18 point at the center of the page. Use APA style version 6 (please see: www.apastyle.org) in the reference list and use TH SarabunPSK, 18 point. In case the reference sources came from other languages such as Thai and Laos, please translate such references into English and put “[In Thai]” or “[In Laos]” at the end of the lists.

Examples

Books

Mitchell, T. R., & Larson, J. R. (1987). *People in organizations: An introduction to organizational behavior* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

Edited books

Fox, R.W., & Lears, T. J. J. (Eds). (1993). *The power of culture: Critical essays in American history*, Chicago: University of Chicago Press.

Chapter in an edited book

Hobsbawm, E. (2000). Introduction: The inventing traditions. In E. Hobsbawm & T. Ranger (Eds.), *The invention of tradition* (pp. 1-14). Cambridge: Cambridge University Press.

Journal Articles

Becker, L. J., & Seilgman, C. (1981). Welcome to the energy crisis. *Journal of social issues*, 37(2), 1-7.

Thesis

Kasisopa, B. (2003). *Phonological study and genetic classification of Dara-ang (Palaung) spoken at Nawlae village, Fang district, Chiang Mai Province*. Master’s thesis, Chulalongkorn University, Bangkok. [In Thai]

Unpublished paper presented in a conference, meeting

Mitani, Y. (1978, December). *Problems in the classification of Palaungic*. Paper presented at the 2nd International Conference in Austroasiatic Linguistics, Mysore, India.

Webpage

With authors

Sidwell, P. (2008). Palaungic. Retrieved from <http://people.anu.edu.au/ua108009/languages/Palaungic.html>

No author

Heuristic. (n.d.). In Merriam-Webster's online dictionary (11 th ed.). Retrieved from <http://www.m-w.com/dictionary/heuristic>

Internet article based on a printed source

Kim, Heesoo. (2008). The semantic and pragmatic analysis of South Korean and Australian English apologetic speech acts [Electronic version]. *Journal of Pragmatics*, 40, 257-278.

Article in an internet-only journal

Fredrickson, B. L. (2000, March 7). Cultivating positive emotions to optimize health and well-being. *Prevention & Treatment*, 3, Article0001a. Retrieved from <http://journals.apa.org/prevention/volume3/pre0030001a.html>

1.8 Authors

Fill in the authors' name-surname, academic position, professional field, affiliation, postal address, telephone number/e-mail address, article title, keywords and running head on the Authors' Form.

2. Submit the Manuscript

Please submit the manuscript (Word and PDF) at

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/JLC> and lcjournalmu@gmail.com

Or contact

Editorial Office <i>Journal of Language and Culture</i> Research Institute for Languages and Cultures of Asia Mahidol University, 999 Salaya, Nakhon Pathom, 73170 Thailand

3. Evaluation

Articles should conform to all requirements in Point 1 (Manuscript Preparation) and must not have been published, and/or under evaluation process, in other journals, reports, proceedings, or other types of publications. Every manuscript will be read and evaluated through a double-blind process by an academic expert in the appropriate field.

The Editorial Office reserves the right to reject any material deemed inappropriate or to make minor changes for presentation and format purposes only and accepts no responsibility for the accuracy or otherwise of the content. Articles for each issue will be published in the order determined by the Editorial Board.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. การพิมพ์ต้นฉบับ

ในการจัดทำต้นฉบับบทความวิชาการเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ ผู้เขียนกรุณาปฏิบัติตามคำแนะนำดังที่แสดงไว้ข้างล่างนี้ ในกรณีที่ต้นฉบับเป็นบทความภาษาอังกฤษและผู้เขียนมิใช่เป็นผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแรก บทความเรื่องดังกล่าวควรต้องรับการตรวจไวยากรณ์ภาษาอังกฤษจากเจ้าของภาษาเสียก่อน

1.1 การตั้งค่าหน้ากระดาษ

พิมพ์ด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว ระยะบรรทัด 1 เท่า (Single space) พร้อมระยะบุเลหน้า ตั้งระยะขอบกระดาษบนและล่าง 3 ซม. (1.1 นิ้ว) ซ้ายและขวา 2.5 ซม. (1 นิ้ว) ความยาวของบทความอยู่ระหว่าง 15-25 หน้ากระดาษ A4

1.2 ชื่อบทความ

ใส่ชื่อบทความเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 22 พ้อยต์ ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.3 บทคัดย่อ

บทคัดย่อต้องเขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีความยาวไม่น้อยกว่า 150 คำ และไม่เกิน 250 คำ

- ภาษาไทย พิมพ์คำว่า “**บทคัดย่อ**” ใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พ้อยต์ ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ เนื้อเรื่องของบทคัดย่อใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พ้อยต์
- ภาษาอังกฤษ พิมพ์คำว่า “**Abstract**” ใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พ้อยต์ ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ เนื้อเรื่องของบทคัดย่อใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พ้อยต์

1.4 คำสำคัญ

ในบทคัดย่อ ผู้เขียนต้องกำหนดให้มีคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยแต่ละบทความควรมีคำสำคัญในแต่ละภาษาไม่เกิน 6 คำ

1.5 เนื้อหา

1. **หัวเรื่อง** ใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พ้อยต์ ตัวหนา จัดชิดขอบซ้ายของกระดาษ
2. **เนื้อเรื่องของบทความ** ใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พ้อยต์
3. **รูปภาพ** พิมพ์คำว่า “**รูปที่...**” ด้วยตัวอักษรเอียง ตามด้วยชื่อรูป ตัวอักษรปกติ ที่ด้านล่างตรงกลางภาพ
4. **ตารางประกอบในบทความ** พิมพ์คำว่า “**ตารางที่...**” ด้วยตัวอักษรเอียง ตามด้วยชื่อตาราง ตัวอักษรปกติ ที่ด้านบนตาราง จัดชิดซ้าย

5. **สัทอักษร** ให้ใช้ SIL Doulos... ขนาด 12 พ้อยต์ หรือใช้สัทอักษรใน Times New Roman ขนาด 13 พ้อยต์
6. **หัวข้อและหัวข้อย่อยในเนื้อหา** ให้ใช้เลขอารบิก จัดชิดขอบซ้ายของกระดาษ

1.6 เชิงอรรถ

โปรดใส่เชิงอรรถไว้ข้างท้ายบทความ

1.7 การเขียนเอกสารอ้างอิง

บทความภาษาไทยให้พิมพ์คำว่า “เอกสารอ้างอิง” ใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พ้อยต์ ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ ถ้าเป็นบทความภาษาอังกฤษ พิมพ์คำว่า “References” ใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พ้อยต์ ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ กำหนดให้เขียนเอกสารอ้างอิงตามระบบ APA (สามารถดูตัวอย่างและรายละเอียดได้จาก www.deakin.edu.au/students/studying/study-support/referencing/apa-6 โดยใช้ตัวอักษรและขนาดเช่นเดียวกับเนื้อเรื่องในบทความ

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

หนังสือ

ปัญญา บริสุทธิ์. (2537). *ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก.

Mitchell, T. R., & Larson, J. R. (1987). *People in organizations: An introduction to organizational behavior* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

หนังสือมีบรรณาธิการ

กฤษดาวรรณ หงส์ลัดดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมมานนท์ (บรรณาธิการ). (2549). *พลวัตของภาษาไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความในหนังสือมีบรรณาธิการ

สุจริตลักษณ์ ตีผดุง. (2549). วัจนกรรมการขอร้องกับการแปลใน กฤษดาวรรณ หงส์ลัดดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมมานนท์ (บรรณาธิการ), *พลวัตของภาษาไทยปัจจุบัน* (หน้า 235-262). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วารสารวิชาการ

อรพินท์ บรรจง, จินต์ จรูญรักษ์, พิศมัย เอกก้านตรง, และโสภา ฌมโชติพงศ์. (2548). ความสามารถในการเกี่ยวข้องกับภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุ. *วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*, 28(2), 77- 90.

Becker, L. J. & Seilgman, C. (1981). Welcome to the energy crisis. *Journal of Social Issues*, 37(2), 1-7.

วิทยานิพนธ์

วิศนี เครือวนิชกรกุล. (2546). *การศึกษารูปแบบภาษานิยมในบทสนทนาภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.

ผลงานนำเสนอในการประชุมวิชาการและไม่ได้ตีพิมพ์

สุจริตลักษณ์ ตีผดุง. (2000. พฤศจิกายน). *Focus yes-no questions and answers in Thai*. ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง Language and Linguistics: Pan-Asiatic Linguistics. Ho Chi Minh City, Vietnam.

เว็บเพจ

มีผู้เขียนหรือหน่วยงานรับผิดชอบ

ปิ่น บุตรี. (2548). กรุ่นกลิ่นไทยแลนด์ในแดนไทลื้อแห่ง “สิบสองปันนา” สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/travel/ViewNews.aspx?NewsID=9480000106392>

ไม่มีผู้เขียนและไม่มีปีที่จัดทำ

มอญศึกษา: เว็บไซต์เพื่อการศึกษาภูมิปัญญามอญ. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <http://www.monstudies.com>
วารสารอิเล็กทรอนิกส์

บทความจากวารสารอินเทอร์เน็ต ซึ่งเดิมปรากฏในวารสารฉบับตีพิมพ์

Kim, Heesoo. (2008). The semantic and pragmatic analysis of South Korean and Australian English apologetic speech acts [Electronic version]. *Journal of Pragmatics*(40), 257-278.

บทความจากวารสารอินเทอร์เน็ต ซึ่งไม่มีตัววารสารฉบับตีพิมพ์

Fredrickson, B. L. (2000, March 7). Cultivating positive emotions to optimize health and well-being. *Prevention & Treatment*, 3, Article0001a. สืบค้นจาก <http://journals.apa.org/prevention/volume3/pre0030001a.html>

1.8 ผู้เขียนบทความ

กรุณาใส่ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ตำแหน่งวิชาการ สาขาที่เชี่ยวชาญ สถานที่ทำงาน ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ โทรศัพท์ E-mail address ชื่อบทความ คำสำคัญ และชื่อบทความอย่างสั้น (Running head) ที่จะใส่ข้างท้ายคู่กับเลขหน้าของบทความแต่ละเรื่องในแบบฟอร์มผู้เขียน (Author's Form) ท้ายเล่มวารสารฯ

2. การส่งต้นฉบับ

กรุณาส่งไฟล์ต้นฉบับ (ไฟล์ Word และ PDF) มาที่

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/JLC> และ lcjournalmu@gmail.com

หรือติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารภาษาและวัฒนธรรม

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

999 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

3. การพิจารณาผลงาน

บทความที่นำเสนอเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารภาษาและวัฒนธรรมควรต้องจัดรูปแบบตามข้อกำหนดในข้อ 1 และต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการใดมาก่อน และ/หรือไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการ รายงานวิชาการ ชุดเอกสารตีพิมพ์ผลงานวิจัยที่นำเสนอในที่ประชุมวิชาการ หรือการตีพิมพ์ในลักษณะอื่นใด โดยบทความทุกเรื่องจะได้รับการอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้ส่งบทความ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการปฏิเสธการตีพิมพ์บทความใดๆ ที่ได้รับการประเมินแล้วว่าไม่สมควรได้รับการตีพิมพ์ การตรวจแก้ไขรูปแบบการนำเสนอในบทความให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดรูปเล่มของวารสาร และการลำดับการตีพิมพ์ก่อน-หลังทั้งนี้ ทัศนะ ข้อคิดเห็น หรือข้อสรุปในบทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ ถือเป็นผลงานทางวิชาการของผู้เขียน กองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหาหรือความถูกต้องของบทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์

Authors' Form

1. Name-Surname (Thai)
(English)
2. Academic position
.....
3. Professional field (s)
.....
4. Affiliation
.....
5. Postal address (Thai)
.....
(English)
.....
6. Telephone E-mail
7. Article's title (Thai)
.....
(English)
.....
8. Running head (Thai)
.....
(English)
.....
9. Keywords (Thai)
.....
(English)
.....

Journal of Language and Culture

วารสารภาษาและวัฒนธรรม

Journal of Language and Culture is a Humanities and Social Sciences journal published twice annually, in June and December by the Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, since 1981.

The aims of the journal are to publish academic works on language and culture for the benefit of national development and international collaboration as well as to promote and support the conservation, development and revitalization of language and culture. The journal welcomes all manuscripts in the sub-fields of linguistics, cultural studies, anthropology, community development, and language for communication, translation, and teaching, especially theoretically focused analysis, applied research, and analyzed or synthesized research papers carried out in the Asian region.

The *Journal of Language and Culture* is a double-blind peer review journal seeking to publish academic papers on humanities and social sciences. Articles may be in Thai or English and should be 15-25 A4 pages of text (references included). Article abstracts should be in both English and Thai. Submissions to the *Journal of Language and Culture* should follow the guidelines provided on the website of the Research Institute for Languages and Cultures of Asia (<http://www.lc.mahidol.ac.th/lcjournal/en/notes-for-authors.htm>).

Only original manuscripts will be accepted for review and on the condition that they have not been and will not be submitted for publication elsewhere. Every manuscript will be refereed by three academic experts in the appropriate field. The published articles need to be accepted by at least 2 of the 3 referees. The Editorial Board reserves the right to reject any material deemed inappropriate, or to make minor changes for presentation and format purposes only and accepts no responsibility for the accuracy or otherwise of the content. Articles for each issue will be published in the order determined by the Editorial Board. Any article published in the *Journal of Language and Culture* is considered an academic work representing the opinions of the author(s) and should not be construed as reflecting the opinions of the Editorial Board

Manuscript submission may be made online at

Website: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JLC>

and

via E-mail: lcjournalmu@gmail.com

Postal Address: Editorial Office

Journal of Language and Culture

Research Institute for Languages and Cultures of Asia

Mahidol University, 999 Phutthamonthon 4 Road, Salaya,

Nakhon Pathom 73170, Thailand

ใบสมัครสมาชิก วารสารภาษาและวัฒนธรรม
และสั่งซื้อผลงานวิชาการของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว.....
 สถานที่ทำงานหรือที่อยู่ ซึ่งติดต่อทางไปรษณีย์ได้โดยสะดวก.....

อีเมล.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

มีความประสงค์ขอรับเป็นสมาชิกวารสารภาษาและวัฒนธรรม

☐ สมาชิกใหม่ ☐ ต่ออายุสมาชิก (หมายเลขสมาชิกเดิม.....)

เป็นเวลา ☐ 1 ปี (2 ฉบับ) ราคา 240 บาท ☐ 2 ปี (4 ฉบับ) ราคา 480 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่ ปี ถึงฉบับที่ ปี

มีความประสงค์สั่งซื้อวารสารภาษาและวัฒนธรรม ฉบับย้อนหลัง

ฉบับละ 20.- บาท

ปีที่ 1 ฉบับที่ ☐ 2 ปีที่ 2 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 4 ฉบับที่ ☐ 2 ปีที่ 5 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

ปีที่ 6 ฉบับที่ ☐ 1 ปีที่ 7 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

ฉบับละ 25.- บาท

ปีที่ 8 ฉบับที่ ☐ 1 ปีที่ 9 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 10 ฉบับที่ ☐ 2 ปีที่ 11 ฉบับที่ ☐ 1

ปีที่ 12 ฉบับที่ ☐ 1 ปีที่ 14 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

ฉบับละ 30.- บาท

ปีที่ 15 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 16 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 17 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 18 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

ปีที่ 19 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 20 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3

ฉบับละ 50.- บาท

ปีที่ 21 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 22 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 23 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 24 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

ปีที่ 25 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

ฉบับละ 100.- บาท

ปีที่ 26 ฉบับที่ ☐ 1-2 ปีที่ 27 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 28 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 29 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

ปีที่ 30 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 31 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

ฉบับละ 120.- บาท

ปีที่ 32 ฉบับที่ ☐ 1 ปีที่ 33 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 34 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 35 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2 ปีที่ 36 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

ปีที่ 37 ฉบับที่ ☐ 1 ☐ 2

มีความประสงค์สั่งซื้อผลงานวิชาการของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

ลำดับที่.....ชื่อหนังสือ.....จำนวน.....เล่ม ราคา.....บาท

ลำดับที่.....ชื่อหนังสือ.....จำนวน.....เล่ม ราคา.....บาท

พร้อมกันนี้ได้ส่งเงินจำนวน.....บาท (.....) โดย ☐ ธนาคาร ☐ ตัวแลกเงิน

ส่งจ่ายที่ ปณ.พุทธมณฑล ในนาม ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล

จังหวัดนครปฐม 73170

ต้องการใบเสร็จรับเงินในนาม.....

โปรดส่งใบเสร็จรับเงินและวารสารไปยังผู้รับชื่อ.....

ที่อยู่.....

เชิญแวะชมและเลือกซื้อผลงานของสถาบันฯ ได้ที่อาคารภาษาและวัฒนธรรมสยามบรมราชกุมารี

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

หรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมที่นางสาวอาไพ หนูเล็ก โทรศัพท์ 0-2800-2308 -14 ต่อ 3109 โทรสาร 0-2800-2332

Journal of Language and Culture

Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

Subscription Rate (US\$15/1 Year: 2 Issues)

Title.....

Name..... Surname.....

Affiliation.....

.....

Address.....

.....

Postal Code.....Country.....

Telephone.....Fax.....

E-mail.....

Starting Issue: Vol.....No.....

TotalBaht

By ☐ Money order (to Director) ☐ Draft/Cheque

To subscribe, please fill in the order form and return it with your payment to:

Director

Research Institute for Languages and Cultures of Asia

Mahidol University, 999 Phutthamonthon 4 Road,

Salaya, Nakhon Pathom 73170

THAILAND

Characteristics, roles and functions of English translation of politically and socially committed Thai literature <i>Koraya Techawongstien</i>	7
การศึกษาทลายความหมาย คำว่า ัก “กิน” ในภาษาเวียดนาม : การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์	29
อิทธิพลของบริบททางความหมายในการประมวลผลความหมายรอง ของคำพ้องรูปพ้องเสียงในภาษาไทย ตุลยา นครจินดา	45
การบูรณาการข้อมูลวัฒนธรรมสู่การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม นันธิดา จันทรางศุ	69
ปัญญา อินเดีย : ประวัติศาสตร์และปัจจุบัน ความเป็นรัฐ สังคมวัฒนธรรม และศาสนาสิกข์ อภิรัฐ คำวัง	95
มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสในเมืองอุบลราชธานี ช่วงปี พ.ศ.2409-2453 สุธิดา ตันเลิศ	117
การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาในกลุ่มเยาวชนบุรี ณรงค์ อาจสมิติ	137
ศึกษาประวัติศาสตร์การแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย อดิศักดิ์ นุซมี และอับดุลเลาะห์ การินา	163
บทวิจารณ์หนังสือ โดย ชนบพร วงศ์กาฬสินธุ์ อากาศเกิง ธิพัฒน์, ม.จ. (2556). <i>ละครแห่งชีวิต</i> . กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์. 400 หน้า.	179
รายงานการประชุม - พหุลักษณะสังคมไทยได้รับพระบารมี ห้องประชุมอนเกประสงค์ อาคารภาษาและวัฒนธรรมสยามบรมราชกุมารี สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล 27 กรกฎาคม 2560 ประชิดพร โภคมณี	185